www.mruni.eu

Audronė BALSIUKIENĖ

Daktaro disertacija

VEIKSMINGO RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESO UŽTIKRINIMO PROBLEMOS

SOCIALINIAI MOKSLAI,
TEISĖ (S 001)
VILNIUS, 2026

Mykolo Romerio universitetas

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Audronė Balsiukienė

VEIKSMINGO RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESO UŽTIKRINIMO PROBLEMOS

Mokslo daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Vilnius, 2026

Mokslo daktaro disertacija rengta 2021-2026 metais Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-160 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:
prof. dr. Vigintas Višinskis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkė:
prof. dr. Salvija Mulevičienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Nariai:
prof. dr. Natalija Kaminskienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Lina Mikalonienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
doc. dr. Thomas Papadopoulos (Kipro universitetas, Kipro Respublika, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija bus ginama viešame teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2026 m. rugsėjo 3 d. 13 val. Mykolo Romerio universitete, I-414 auditorijoje.
Adresas: Ateities g. 20, 08303 Vilnius.

© Mykolo Romerio universitetas, 2026

TURINYS

VARTOJAMOS SĄVOKOS, SANTRUMPOS IR SUTRUMPINIMAI.....5

ĮVADAS 7

1. VEIKSMINGO RESTRUKTŪRIZAVIMO SAMPRATA 29

1.1. Restruktūrizavimo ištakos ir skolinimo(si) kultūros įtaka šio instituto formavimuisi 31

1.2. Teoriniai restruktūrizavimo teisės formavimosi pagrindai 40

1.3. Restruktūrizavimo teisiniai santykiai ir skirtis nuo bankroto proceso 49

1.4. Veiksmingo restruktūrizavimo proceso prielaidos ir sąlygos.....57

1.5. Restruktūrizavimo teisinio reguliavimo raida ES ir Lietuvoje 61

2. PREVENCINIO RESTRUKTŪRIZAVIMO VIETA NEMOKUMO TEISĖS SISTEMOJE.....72

2.1. Ikinemokumo procedūrų esmė ir tikslai.....74

2.2. Prevencinio restruktūrizavimo procedūrų bruožai 78

2.3. Prevencinio restruktūrizavimo prieiga – tikėtinas nemokumas.....81

2.4. PRD perkėlimo į nacionalines teisines sistemas modeliai 87

2.5. Prevencinis restruktūrizavimas Lietuvoje.....90

3. SUBJEKTAI, UŽTIKRINANTYS VEIKSMINGĄ RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESĄ.....96

3.1. Teismo vaidmuo restruktūrizavimo procese 97

3.1.1. Viešojo intereso aspektas restruktūrizavimo bylose.....99

3.1.2. Teismo aktyvumo ribos restruktūrizavimo procese 100

3.1.3. Restruktūrizavimo bylų nagrinėjimo teisena 107

3.1.4. Įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo restruktūrizavimo procese problematika 118

3.1.5. Arbitražas restruktūrizavimo procese 125

3.2. Kreditoriaus teisinis statusas restruktūrizavimo procese..... 131

3.2.1. Kreditoriaus sampratos restruktūrizavimo procese problema..... 132

3.2.2. Einamieji mokėjimai ir jų įtaka tvirtintino kreditoriaus finansinio reikalavimo dydžiui..... 137

3.2.3. Restruktūrizavimo plano (ne)paveikiami kreditoriai ir jų teisių bei pareigų apimtis restruktūrizavimo procese 144

3.2.4. Potencialaus kreditoriaus sąvoka restruktūrizavimo procese 145

3.2.5. Kreditoriaus finansinio reikalavimo tenkinimas, modifikavimas ir pabaiga 147
3.3. Akcininkų dalyvavimo restruktūrizavimo procese galimybės ir pagrindai .. 159

4. RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESO INICIJAVIMO STADIJOJE KYLANČIOS PROBLEMOS..... 164
4.1. Nemokumo stigma – kliūtis veiksmingam restruktūrizavimo procesui 164
4.2. (Ne)privaloma ikiteisminė restruktūrizavimo procedūra kaip pareiškimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo priėmimo sąlyga 167

IŠVADOS..... 175

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS 178

LITERATŪROS SĄRAŠAS..... 181

PRIEDAI..... 209

SANTRAUKA..... 218

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS..... 248

SUMMARY 251

SANTRUMPOS IR SUTRUMPINIMAI

a.	amžius
ABĮ	Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas
angl.	angliškai, anglų kalba
APS	ankstyvojo perspėjimo sistema
AVNT	Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
CK	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas
CPK	Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas
ES, Bendrija	Europos Sąjunga
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
Expressis verbis	tiesiogiai, aiškiais žodžiais
EŽTK	Europos Žmogaus Teisių Konvencija
EŽTT	Europos Žmogaus Teisių Teismas
FABĮ	Fizinių asmenų bankroto įstatymas
InsO	Vokietijos Federacinės Respublikos nemokumo įstatymas, vok. *Insolvenzordnung*
INSOL	INSOL International, Tarptautinė restruktūrizavimo, nemokumo ir bankroto specialistų asociacija (angl. *International Association of Restructuring, Insolvency & Bankruptcy Professionals*)
ĮBĮ	Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas
ĮRĮ	Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas
JANĮ, LILE	Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas (angl. *Law on Insolvency of Legal Entities*)
JK	Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė
JT	Jungtinės Tautos

KAĮ	Komercinio arbitražo įstatymas
LAT	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
LAP	laikinosios apsaugos priemonės
lot.	lotyniškai, lotynų kalba
LRKT	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas
MAĮ	Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas
MVĮ	mažos ir vidutinės įmonės
nemokumas	sąvoka, vartojama, kai kartu kalbama tiek apie bankroto, tiek apie restruktūrizavimo procesą
NTA	Nacionalinė teismų administracija
pranc.	prancūziškai, prancūzų kalba
PRD, Restruktūrizavimo direktyva	2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132
proc.	procentai
Reglamentas dėl nemokumo bylų, EIR	2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES)2015/848 dėl nemokumo bylų; santrumpa EIR 2015 (angl. *The Recast European Insolvency Regulation*) pasirinkta atsižvelgiant į užsienio teisės doktrinoje plačiai naudojamą Reglamento dėl bankroto bylų sutrumpinimą
StaRUG	Vokietijos Įmonių stabilizavimo ir restruktūrizavimo sistemos įstatymas, vok. *Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen*
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
UNCITRAL	Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisija, angl. *United Nations Commission on International Trade Law*
VAS	Verslo apskaitos standartai
vok.	vokiškai, vokiečių kalba

ĮVADAS

Tyrimo problematika ir aktualumas. Verslumas yra reikšminga ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo priemonė: ji sukuria naujas įmones ir darbo vietas, atveria naujas rinkas ir skatina įgyti naujų įgūdžių. Naujos įmonės, ypač mažos ir vidutinės įmonės, yra svarbiausias naujų darbo vietų šaltinis[1]. Pasaulio banko duomenimis, privatus sektorius sukuria daugiau nei 90 proc. darbo vietų[2]. Tačiau kiekvienais metais ES bankrutuoja daugiau kaip 200 000 įmonių ir daugiau nei 1,7 mln. žmonių dėl to netenka darbo[3]. Todėl su mokumo problemomis susidūrusio verslo išsaugojimas laikytinas ekonomiškai ir socialiai reikšmingu tikslu.

Pasaulį nuolat krečia įvairios ekonominės krizės: pavyzdžiui, finansinė krizė, kuri 2007 m. prasidėjo JAV, vėliau persikėlė į visą pasaulį ir tapo pasauline bankų krize, dėl to privačios investicijos sulėtėjo, o pasauliniai įvykiai parodė, jog privatus sektorius turi būti dinamiškesnis ir atsparesnis, kad galėtų įveikti ekonominius iššūkius.[4] 2020 metais kilusi COVID-19 pandemija sukėlė sveikatos, ekonominę ir socialinę krizę. Laikoma, kad tai yra didžiausias ekonominis šokas nuo Antrojo pasaulinio karo ir padaryta daug didesnė ekonominė ir socialinė žala nei per 2009 metais kilusią finansinę krizę[5]. Daugelis Europos valstybių, taip pat ir Lietuva, reaguodamos į susidariusią situaciją, skubiai priėmė nemokumo procesus suspenduojančius teisės aktus[6], tačiau teisės doktrinoje jie vertinami kritiškai ir pažymima, kad šios gaivinimo injekcijos karantino, finansų ir ekonomikos recesijos paveiktiems ūkio subjektams, kurie balansavo

1 „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. VEIKSMŲ PLANAS „VERSLUMAS 2020“. Verslumo dvasios atkūrimas Europoje (COM/2012/0795 final)“, EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX:52012DC0795

2 „Business Ready 2024“, *World Bank*, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 24 d., https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/08942fab-9080-4f37-b7be-ef61c9f9aed9/content

3 Věra Jourová, „Early restructuring and a second chance for entrepreneurs A modern and streamlined approach to business insolvency“, *Europos Komisija*, žiūrėta 2026 m. balandžio 17 d., https://commission.europa.eu/system/files/2019-06/factsheet_-_a_modern_and_streamlined_approach_to_business_insolvency.pdf

4 Business Ready 2024, *op. cit*

5 J. Scott Marcus ir kt., „The impact of COVID-19 on the Internal Market“, *Europos Parlamentas*, žiūrėta 2021 m. liepos 11 d. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/658219/IPOL_STU(2021)658219_EN.pdf, p. 11

6 „Comparative Table of Insolvency Related Measures Adopted or Planned for Adoption in Member States as Communicated Until 16 April 2020“, *European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers*, žiūrėta 2021 m. liepos 11 d., https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=8c19af5d-3e73-4de9-994b-0b975101b5eb

ties nemokumo riba, bankroto procesus tik atidėjo[7], taigi mokumo problemos nebuvo sprendžiamos iš esmės. Vėliau karas Ukrainoje lėmė išaugusias elektros energijos, kuro kainas[8], kurios destabilizavo kai kurių įmonių finansinę padėtį, ne visas verslas spėjo prisitaikyti prie naujų rinkos sąlygų[9]. Nors šiuo metu, palyginti su ES, Lietuvoje bankroto procesų skaičius mažėja[10], tačiau, kai kurių autorių nuomone, pokriziniu metu tikimasi natūralaus rinkos apsivalymo nuo negyvybingų juridinių asmenų[11].

Reaguojant į periodiškai kylančias ekonomines ir finansines krizes ES mastu buvo ir yra siekiama tobulinti nemokumo teisinį reguliavimą. Pavyzdžiui, 2014 m. kovo 12 d. parengtos rekomendacijos dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą[12]. Šių rekomendacijų tikslas buvo užtikrinti, kad finansinių sunkumų patiriančios perspektyvios įmonės, nesvarbu, kurioje ES šalyje veikia, galėtų pasinaudoti nacionalinėmis nemokumo teisės priemonėmis, kurios leistų kuo anksčiau atlikti restruktūrizavimą ir taip išvengti bankroto, nes tai būtų naudingiau kreditoriams, darbuotojams, įmonių savininkams ir, apskritai, visai ekonomikai. Verslo gelbėjimo idėjos, išdėstytos minėtose rekomendacijose, buvo plėtojamos ir kituose ES dokumentuose – 2019 m. birželio 20 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (PRD)[13]. PRD teisės doktrinoje buvo itin kritikuojama, visų pirma, dėl to, kad vienas iš PRD tikslų turėjo būti nemokumo teisės vienodinimas ES mastu, tačiau dėl daugybės leidžiančių nukrypti nuostatų abejota, ar šis tikslas gali būti pasiektas. Doktrinoje pažymima,

---

7 Virginijus Bitė, Salvija Mulevičienė, ir Vilija Mogenytė, „COVID-19 sukeltų padarinių poveikis Lietuvos nemokumo teisei“, *Lietuvos teisė: esminiai pokyčiai. 1 dalis. COVID-19 pandemijos sprendimai: teisiniai, valdymo ir ekonominiai aspektai*“ (2020): 99-106, https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/4da62ee6-3d88-46e2-b301-40d62062ab3b/content

8 „Rusijos invazijos į Ukrainą poveikis rinkoms: ES atsakas“, *Europos Sąjungos Taryba*, žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/eu-response-russia-military-aggression-against-ukraine-archive/impact-of-russia-s-invasion-of-ukraine-on-the-markets-eu-response/

9 Argumentai, kad įmonės finansinius sunkumus lėmė ekonominė situacija po COVID pandemijos ir (ar) Rusijos invazijos į Ukrainą, nurodomi suinteresuotų asmenų procesiniuose dokumentuose su nemokumu susijusiose bylose: žr., pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e2-761-934/2025 20.2 papunktį; Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. birželio 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e2-534-567/2025 1 punktą.

10 „Trapi stabilumo iliuzija“, *Verslo žinios*, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 23 d. https://www.vz.lt/app/vz-nuomone/2025/09/09/trapi-stabilumo-iliuzija-572706

11 Bitė, *op. cit.*

12 „2014 m. kovo 12 d. Komisijos rekomendacija dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. liepos 7 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32014H0135

13 „2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. spalio 2 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32019L1023

kad buvo pasiūlyta beveik 90 PRD įgyvendimo variantų, todėl, kai kurių mokslininkų teigimu, galėjo atsirasti 27 skirtingi nemokumo procedūros modeliai (angl. *different insolvency avoidance instruments*)[14]. Tokio minimalaus teisinio derinimo metodo poveikis vis dar yra diskusijų objektas.[15]

Šiuo metu stebimas intensyvus nemokumo teisės aktų tobulinimas, keitimas, seniai veikiančių nemokumo teisinių sistemų (pavyzdžiui, JAV) idėjų perėmimas ir inkorporavimas visose pasaulio valstybėse. Pastebėta, kad tos pačios taisyklės ir idėjos skirtingose teisinėse sistemose veikia nevienodai – vienose jurisdikcijose jos tampa veiksmingos, o kitose – ne[16]. ES mastu taip pat vyksta intensyvus nemokumo teisės harmonizavimas, tačiau pasirinkti teisiniai įrankiai verčia abejoti, ar norimas rezultatas bus pasiektas. Kiekviena valstybė turi savitą nemokumo teisinę sistemą, todėl lyginamasis nemokumo teisės tyrimas reikšmingai prisideda prie teisės tobulinimo ir pažinimo.

Pasauliniu mastu šiuo metu dažniausiai kalbama apie nemokumo teisę – „atsisakoma dualistinio restruktūrizavimo ir bankroto krypčių valdymo modelio, pereinant prie monistinio nemokumo požiūrio“[17]. Tačiau Lietuvoje daug metų bankroto ir restruktūrizavimo procesas buvo savarankiškos nemokumo teisės šakos, todėl ilgą laiką buvo formuojamas požiūris, kad bankrotas ir restruktūrizavimas savo esme yra skirtingos procedūros, kurioms bendri principai ir taisyklės gali būti taikomi ribota apimtimi. Nemokumo teisės tradicija Lietuvoje skyrė bankroto ir restruktūrizavimo procesus juos išgrynindama. Nors savo esme tiek restruktūrizavimo, tiek bankroto procedūros yra nemokumo problemų sprendimo būdas, tačiau ar tikrai tikslinga tas pačias taisykles taikyti tiek restruktūrizavimo, tiek bankroto procesams?

Disertaciniame tyrime autorė nekvestionuoja ir atsispiria nuo teiginio, kad „[v]eiksminga nemokumo sistema skatina naujų įmonių kūrimąsi, plečia privatųjį sektorių, skatina didesnį verslumą ir ekonominį stabilumą bei augimą“[18]. Nuo veiksmingos nemokumo sistemos priklauso ir finansų sistemos stabilumas. Negyvybingų įmonių likvidavimas ir gyvybingų įmonių tvarus restruktūrizavimas lemia investuotojų pasitikėjimą, o „veiksmingų bankroto procedūrų trūkumas lemia mažesnį bendrą

14 Christoph G. Paulus, „The New German Preventive Restructuring Framework“, *Rivista Orizzonti del Diritto Commerciale* (2021): 9–27.

15 Reinout Vriesendorp, Stephan Madaus, and Ignacio Tirado, *CERIL Statement and Report 2024-1 on the Transposition of the EU Preventive Restructuring Directive 2019/1023* (Leiden: Conference on European Restructuring and Insolvency Law (CERIL), 2024), žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://www.ceril.eu/news/ceril-statement-report-2024-1-on-the-transposition-of-the-eu-preventive-restructuring-directive-2019-1023

16 Nathalie Martin, „The Role of History and Culture in Developing Bankruptcy and Insolvency Systems: The Perils of Legal Transplantation“, *Boston College International and Comparative Law Review* 28 (1) (2005): 1-78.

17 Vilija Mogenytė, „Viešojo intereso gynimas juridinių asmenų bankroto bylose“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2023), 71, https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/b17accc9-b7c8-4eca-921f-fa1e6370a0a2/content

18 Business Ready 2024, *supra note*, 2: 84

produktyvumą, nes skolintojai rizikuoja skirti lėšas mažiau produktyvioms įmonėms, taip keldami pavojų finansų sistemai“[19]. Taigi bankroto ir restruktūrizavimo skirtumai objektyviai egzistuoja, o veiksmingo restruktūrizavimo proceso tyrinėjimai yra itin svarbūs tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu, nes veiksmingas restruktūrizavimo procesas yra viena iš sėkmingos, stabilios ekonomikos sąlygų. Tačiau kur yra riba tarp bankroto ir restruktūrizavimo ir kaip ją nubrėžti sukuriant veiksmingą nemokumo procesą?

Pasaulio banko duomenimis, didžiausias įsiskolinimų kreditoriams atgavimo lygis yra tose šalyse, kuriose restruktūrizavimas yra plačiausiai paplitęs kaip nemokumo sprendimo būdas[20]. Tai leidžia spręsti apie restruktūrizavimo proceso naudą siekiant ne tik įmonių išsaugojimo, bet ir kuo didesnio kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimo. Remiantis 2020 m. Pasaulio banko duomenimis, vertinant nemokumo proceso trukmę, kainą ir rezultatus, Lietuva, surinkusi beveik 47 taškus iš 100, tarp 190 ekonomikų buvo reitinguojama 89 numeriu.[21] Visgi 2021 m. Pasaulio bankas pareiškė, kad nutrauks verslo veiklos ataskaitų rengimą dėl duomenų apie verslo veiklą netikslumų[22]. Nepaisant to, Pasaulio banko oficialiai paskelbtas ganėtinai žemas Lietuvos nemokumo teisinės sistemos reitingas vis dar minimas kaip pagrindas Lietuvos nemokumo teisinėje sistemoje ieškoti veiksmingesnių mokumo problemų sprendimo būdų.[23] Šiuo metu Pasaulio bankas rengia naują ataskaitą, išplėsdamas geografinę apimtį, tobulindamas procesą ir metodologiją; ataskaitą, kuri apims daugiau nei 180 ekonomikų, planuojama paskelbti 2026 m. rugsėjį.[24] Šiuo metu yra paskelbta B-READY 2024 ataskaita[25], tačiau Lietuvos verslo aplinkos ir investicijų vertinimas dar nėra atliktas, jį planuojama paskelbti 2026 metų ataskaitoje.

Lietuvoje nuo 1992 m. iki 2024 m. bankrotas buvo paskelbtas 32 597 įmonėms, iš kurių 30 677 įmonės buvo likviduotos; supaprastintas bankroto procesas, t. y. atvejai, kai nustatoma, kad juridinis asmuo nevykdo veiklos ir juridinio asmens turto

---

19 Business Ready 2024, *supra note,* 2: 84

20 „Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies“, *World Bank*, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 6 d. https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/75ea67f9-4bcb-5766-ada6-6963a992d64c/content, 13, 55.

21 „Doing Business 2020: Economy Profile of Lithuania“, *World Bank*, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 6 d. https://archive.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/l/lithuania/LTU.pdf; duomenys surinkti 2019 m., o rezultatai apibendrinti 2020 m.

22 „World Bank Group to Discontinue Doing Business Report“, *World Bank*, žiūrėta 2026 m. gegužės 16 d., https://www.worldbank.org/en/news/statement/2021/09/16/world-bank-group-to-discontinue-doing-business-report

23 Salvija Mulevičienė ir Vilija Mogenytė, „The New Corporate Restructuring Regime in Lithuania“, *HERO: Herstructurering & Recovery Online*, special issue „Preventive Restructuring 13“, žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.online-hero.nl/art/4742/special-issue-preventive-restructuring-13-the-new-corporate-restructuring-regime-in-lithuania

24 Business Ready 2024, *op. cit*.

25 „Business Ready (B-READY) 2025“, *World Bank*, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 9 d., https://www.worldbank.org/en/businessready/publications

nepakanka bankroto proceso išlaidoms padengti, nuo 2003 m. iki 2024 m. buvo iškeltas tik 8 513 įmonių[26]. Tai savaime kelia klausimą, ar buvo išnaudotos visos galimybės šioms įmonėms išsaugoti? Ar buvo sudarytos tam sąlygos? Tuo tarpu nuo 2001 m. iki 2024 m. iš viso buvo pradėtas vos 641 restruktūrizavimo procesas, t. y. maždaug 37 kartus mažiau nei vidutiniškai bankroto procesų per metus; per šį laikotarpį sėkmingai buvo baigtos tik 82 restruktūrizavimo bylos. Lietuvos statistiniai duomenys rodo, kad restruktūrizavimo procedūros inicijuojamos retai, palyginus su bankroto procedūromis, o sėkmingai baigtų[27] restruktūrizavimo procesų skaičius yra itin mažas. Nuo 2001 metų yra patvirtinti tik 373 restruktūrizavimo planai, nors restruktūrizavimo procesas buvo pradėtas iš viso 641 įmonei[28], tai reiškia, kad pusė inicijuojamų restruktūrizavimo procedūrų žlunga dar pradiniame restruktūrizavimo etape. Todėl šio tyrimo metu bus koncentruojamasi į problemų, kylančių pradiniame restruktūrizavimo proceso etape, nagrinėjimą, o restruktūrizavimo plano tvirtinimo ar vykdymo klausimai bus aptariami tik bendrame kontekste tiek, kiek reikalinga problematikai atskleisti.

1 lentelė. „Nemokumo bylų statistika Lietuvoje“

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Teisminio bankroto procesų skaičius iš viso	2091	1609	790	808	1193	1018	1146	1013
Restruktūrizavimo proceso skaičius iš viso	27	33	29	9	21	34	35	50
Panaikinti[29] ir nutraukti[30] restruktūrizavimo procesai	22	23	22	7	13	19	12	5
Sėkmingai baigtas restruktūrizavimo procesas[31]	5	7	5	2	4	-	1	-
Vykdomas restruktūrizavimo procesas	-	6	4	1	8	15	23	21

26 „Nemokumo procesų 2024 m. apžvalga“, AVNT, žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://avnt.lrv.lt/public/canonical/1740120587/736/2025-02_Nemokumo_APZVALGA_2024.pdf

27 Į sėkmingo restruktūrizavimo proceso statistinį skaičių šiuo konkrečiu atveju patenka atvejai, kai yra įgyvendintas restruktūrizavimo planas, kreditoriai atsisako savo finansinių reikalavimų arba kreditorių finansiniai reikalavimai patenkinami anksčiau nei nustatyta restruktūrizavimo plane.

28 Nemokumo procesų 2024 m. apžvalga, *supra note*, 26

29 Aukštesnės instancijos teismo procesiniu sprendimu panaikinta pirmosios instancijos teismo nutartis iškelti restruktūrizavimo bylą.

30 Šioje statistikoje nutrauktas restruktūrizavimo procesas yra tuomet, kai nustatytais terminais nepateiktas restruktūrizavimo planas, nevykdomas arba netinkamai vykdomas restruktūrizavimo planas, nepateiktas restruktūrizavimo plano įgyvendinimo aktas arba galutinė restruktūrizavimo ataskaita.

31 „Nemokumo procesų 2025 m. apžvalga“, *AVNT*, žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d, https://avnt.lrv.lt/public/canonical/1774862486/1087/Nemokumo_APZVALGA_2025_metai.pdf

Lietuvoje keliama nedaug restruktūrizavimo bylų, tačiau pastaruoju metu AUGA group, AB ir jos kontroliuojamų grupės įmonių pradėti restruktūrizavimo procesai atvėrė daug praktinių diskusijų dėl subjektų (ypač kreditorių), dalyvaujančių restruktūrizavimo procese, teisių ir pareigų, jų teisinio statuso restruktūrizavimo procese. 2025 m. teismuose iš viso buvo nagrinėjama 50 restruktūrizavimo bylų. 2025 m. gegužės mėnesį AUGA grupės įmonėms buvo iškelta 11 restruktūrizavimo bylų, o 7 pareiškimai dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo vis dar buvo nagrinėjami, taigi AUGA grupės įmonių restruktūrizavimo procesai 2025 metais sudarė daugiau nei penktadalį visų Lietuvoje nagrinėjamų restruktūrizavimo bylų. 2025 m. gegužės 29 d. duomenimis, „įsiteisėjusiu teismo sprendimu patvirtintų AUGA group, AB kreditorių reikalavimų suma siekia 41,2 mln. Eur, tuo tarpu ginčijamų reikalavimų suma – 53,6 mln. Eur"; ginčijami kreditorių finansiniai reikalavimai buvo išskirti į 22 atskiras bylas[32]. AUGA group, AB ir jos kontroliuojamų grupės įmonių restruktūrizavimo procesai tęsiasi, todėl tyrimas, kaip užtikrinti veiksmingą restruktūrizavimo procesą, yra itin aktualus.

Kita vertus, autorė nelaiko, kad baigtas restruktūrizavimo procesas, t. y. restruktūrizavimo procesas, kurio pabaigoje yra priimamas teismo sprendimas konstatuojant, jog yra įgyvendintas restruktūrizavimo planas, pats savaime yra veiksmingas restruktūrizavimo procesas. Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. kovo 24 d. nutartimi išnagrinėtoje civilinėje byloje Nr. e2-259-407/2026[33] buvo analizuojama situacija, kai įmonei 2025 m. buvo *sėkmingai* pabaigtas restruktūrizavimo procesas – restruktūrizavimo byla buvo užbaigta teismo 2025 m. rugpjūčio 20 d. sprendimu, teismui patvirtinus galutinę restruktūrizavimo ataskaitą ir restruktūrizavimo bylą pabaigus. Tačiau jau 2025 m. lapkričio 28 d. įmonė vėl kreipėsi į teismą prašydama jai dar kartą iškelti restruktūrizavimo bylą. Teismas, nagrinėdamas antrąjį prašymą iškelti restruktūrizavimo bylą, nustatė, kad pirmasis restruktūrizavimo procesas buvo sėkmingas tik dėl taikytų lengvatų restruktūrizavimo procese – atidėjus mokėjimus kreditoriams. Tačiau, pasibaigus restruktūrizavimo procesui, visi kreditoriai vėl nukreipė išieškojimus į skolininkę, tai dar kartą destabilizavo bendrovės finansinę padėtį; teismas konstatavo, kad, „pasibaigus pirmajam restruktūrizavimo procesui, nebuvo pasiektas restruktūrizavimo proceso tikslas – gyvybingo, savarankiškai veikiančio verslo išsaugojimas". Šis pavyzdys iliustruoja, kad veiksmingumas negali būti matuojamas vien pagal sėkmingai įgyvendintų restruktūrizavimo procesų skaičių. Taigi autorė kelia klausimą, kokie yra kiti kriterijai veiksmingam restruktūrizavimo procesui įvertinti? Ar jie gali būti pamatuojami?

---

32 AUGA group, AB, „Aktualiausia informacija apie restruktūrizuojamos AUGA group, AB ir jos kontroliuojamų bendrovių restruktūrizavimo procesus", *Nasdaq Baltic*, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://view.news.eu.nasdaq.com/view?id=b1b82cc31de1d0ce8c86bfea6315517b4&lang=lt&src=listed).

33 „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-259-407/2026", Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2412108

Tyrimų apžvalga. Restruktūrizavimas yra nemokumo teisinio reguliavimo dalis, o nemokumas įvairiais aspektais yra daug metų gausiai tyrinėjamas įvairių pasaulio mokslininkų. Nemokumas buvo tyrinėjamas Vanessos Finch ir Davido Milman[34], Tuula Linna[35], lyginamieji valstybių nemokumo tyrimai atlikti autorių Harry Rajak[36], Bob Wessels ir Gert-Jan Boon[37], Look Chan Ho tyrinėjo tarpvalstybinį nemokumą, valstybės jurisdikciją iškeliant nemokumo bylą, bankroto bylų pripažinimo ir vykdymo klausimus[38]; arbitražo problematika nemokumo procese nagrinėta autorių Vesna Lazic[39], Fabian van de Ven[40]; autorių koletyvas Riz Mokal, Ronald Davis, Alberto Mazzoni, Irit Mevorach, Madam Justice Barbara Romaine, Janis Sarra, Ignacio Tirado, Stephan Madaus nagrinėjo MVĮ nemokumo problemas ir teigė, kad šiuo metu egzistuojantys nemokumo režimai, kurie yra iš esmės pritaikyti didesnėms bendrovėms, nėra tinkami MVĮ[41], kreditorių teisinė padėtis ir kreditorių interesai bei svarba pritraukiant kapitalą buvo nagrinėta autorės Kayode Akintola[42].

Lyginamasis tyrimas nagrinėjant įmonių gelbėjimo galimybes restruktūrizuojant buvo atliktas Reinhard Bork[43]; Horst Eidenmüller analizavo su mokumo problemomis susijusių įmonių gaivinimo problemas[44]; Stephan Madaus darbuose analizuoti restruk-

---

34 Vanessa Finch, David Milman, *Insolvency Law: Perspectives and Principles (3rd ed.)* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017).

35 Tuula Linna, „Business Sustainability and Insolvency Proceedings –The EU Perspective", *Journal of Sustainability Research* 2(2) (2020), https://doi.org/10.20900/jsr20200019

36 Harry Rajak, *Insolvency Law: Theory and Practice*, (London: Sweet & Maxwell, 1993).

37 Bob Wessels, Gert-Jan Boon, *Cross-Border Insolvency Law. International Instruments and Commentary* (Second Edition), (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2015).

38 Look Chan Ho, *Cross-Border Insolvency: Principles and Practice*, (UK: Sweet & Maxwell, 2016).

39 Vesna Lazic, *International Arbitration Law Library: Insolvency Proceedings & Commercial Arbitration*, (Hague-London-Boston: Kluwer Law International, 1998)

40 Fabian van de Ven, *Insolvency in Commercial Arbitration: A German and International Perspective*, Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2023

41 Ronald B. Davis , Stephan Madaus, Alberto Mazzoni, Irit Mevorach, Riz Mokal, Barbara Romanine, Janis P. Sarra, ir Ignacio Tirado, „The Modular Approach to Micro, Small, and Medium Enterprise Insolvency". *SSRN* (2017). http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2904858

42 Kayode Akintola, *Creditor treatment in corporate insolvency law* (UK: Edvard Elgar, 2020).

43 Reinhard Bork, *Rescuing Companies in England and Germany* (Oxford: Oxford University Press, 2012).

44 Horst Eidenmüller, „Comparative Corporate Insolvency Law. Second Edition", *European Corporate Governance Institute (ECGI) – Law Working Paper* No. 738/2023 (November 2023), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4625897; Horst Eidenmüller and Kristin van Zwieten, „Restructuring the European Business Enterprise: The European Commission's Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency", *European Business Organization Law Review* 16, 4 (2015), https://doi.org/10.1007/s40804-016-0042-2, Horst Eidenmüller, „Contracting for a European Insolvency Regime", *European Business Organization Law Review* 18, 2 (2017): 273–304, https://doi.org/10.1007/s40804-017-0067-1

tūrizavimo ir bankroto (likvidavimo) proceso skirtumai[45], akcininkų vaidmuo restruktūrizavimo procese[46]; Bob Wessels ir Stephan Madaus vadovavo tyrimui „Įmonių gelbėjimas nemokumo teisės sąlygomis“, kuriame buvo pateiktos su įmonių gelbėjimu susijusios rekomendacijos[47]; Kristin van Zwieten analizavo teisinius restruktūrizavimo pokyčius JK[48]. Knygoje, kurią redagavo Paul J. Omar ir Jennifer L. L. Gant[49], autorių kolektyvas nagrinėjo restruktūrizavimo procesą pradedant nuo restruktūrizavimo ištakų, istorinės raidos, aptariant suintresuotų asmenų dalyvavimą restruktūrizavimo procese, iki specifinių restruktūrizavimo aspektų, tokių kaip įmonių grupių restruktūrizavimo ypatumai, bankų nemokumas ir pan. Gyvybingumo vertinimui ir tyrinėjimui daug dėmesio skyrė Lydia Tsioli[50]. Restruktūrizavimo procesą yra nagrinėję Michal Blatz, Karl-J.Kraus, Sascha Haghani[51], Maria Brouwer[52] ir daugelis kitų[53].

Didelis mokslininkų dėmesys buvo ir vis dar yra skiriamas PRD analizei ir jos perkėlimui į nacionalines teisines sistemas: Gerard McCormack nagrinėjo pagrindinius PRD aspektus, tokius kaip ieškinių, pareikštų finansinių sunkumų patiriančiam verslui, moratoriumą, naujo finansavimo teikimą, kreditorių suskirstymą į klases[54], Chris-

45 Stephan Madaus, „Leaving the Shadows of US Bankruptcy Law: A Proposal to Divide the Realms of Insolvency and Restructuring Law“, *European Business Organization Law Review* 19, 3 (2018): 615–647, https://doi.org/10.1007/s40804-018-0113-7

46 Stephan Madaus, „Reconsidering the Shareholder's Role in Corporate Reorganisations under Insolvency Law“, *International Insolvency Review* 22, 2 (2013): 106–117, https://doi.org/10.1002/iir.1209

47 Bob Wessels ir Stephan Madaus, *Instrument of the European Law Institute: Rescue of Business in Insolvency Law* (Vienna: European Law Institute, 2017), https://ssrn.com/abstract=3032309.

48 Kristin van Zwieten, „Mid-Crisis Restructuring Law Reform in the United Kingdom“, *European Business Organization Law Review* 24, 2: 287–315, https://doi.org/10.1007/s40804-023-00288-0.

49 Paul J. Omar and Jennifer L. L. Gant, eds., *Research Handbook on Corporate Restructuring*, Research Handbooks in Private and Commercial Law (Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2021), https://doi.org/10.4337/9781786437471

50 Lydia Tsioli, *Viability in Corporate Debt Restructuring Law* (Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2025), https://doi.org/10.4337/9781035350261

51 Michael Blatz, Karl-J. Kraus, ir Sascha Haghani, eds. *Corporate Restructuring: Finance in Times of Crisis* (Berlin and Heidelberg: Springer-Verlag, 2006), https://doi.org/10.1007/3-540-33075-5

52 Maria Brouwer, „Reorganization in US and European Bankruptcy Law“, *European Journal of Law and Economics* 22, 1 (2006): 5–20, https://doi.org/10.1007/s10657-006-8978-2.

53 Irit Mevorach and Adrian Walters, „The Characterization of Pre-insolvency Proceedings in Private International Law“, *European Business Organization Law Review* 21, 4 (2020): 855–894, https://doi.org/10.1007/s40804-020-00176-x; Aurelio Gurrea-Martínez, „The Future of Reorganization Procedures in the Era of Pre-insolvency Law“, *European Business Organization Law Review* 21, 4 (2020): 829–854, https://doi.org/10.1007/s40804-020-00191-y; Lydia Tsioli, „Viability assessment in corporate debt restructuring: Optimizing the filtration effect of the European directive on restructuring and insolvency“, *Norton Journal of Bankruptcy Law and Practice* 30, 5 (2021), https://hlsbankruptcyr.wpengine.com/wp-content/uploads/2022/01/Lydia-Tsioli-Viability-Assessment-paper.pdf; Anne Epaulard ir Chloé Zapha, „Bankruptcy costs and the design of preventive restructuring procedures“, *Journal of Economic Behavior & Organization* 196 (2022): 229-250, https://doi.org/10.1016/j.jebo.2022.02.001 ir kt.

54 Gerard McCormack, *The European Restructuring Directive* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021)

top G. Paulus ir Reinhard Dammann redagavo autorių kolektyvo atliktą PRD analizę[55], Stephan Madaus analizavo santykinio pirmumo taisyklę (angl. *relative priority rule*) restruktūrizavimo procese[56], Ana Maria Fagetan atliko lyginamąjį tyrimą, kaip PRD paveikė ne tik ES nares, tačiau įtaką padarė ir kitoms jurisdikcijoms[57], bendrosios PRD taikymo problemos analizuotos kitų autorių darbuose[58]. Autorių kolektyvas Emilie Ghio, Gert-Jan Boon, Davidas Ehmke, Jennifer L. L. Gant, Line Langkjaer, Eugenio Vaccari analizavo bendrąsias nemokumo teisės derinimo ES problemas[59].

Lietuvos teisės mokslininkai taip pat gilinasi į nemokumo problematiką. Remigijus Jokubauskas yra atlikęs mokslinius tyrimus, publikuotus monografijoje „Juridinių asmenų nemokumo procesas", kurioje glaustai yra pristatęs restruktūrizavimo procesą[60], atliko tarpvalstybinių nemokumo procedūrų, nustatytų EIR, vertinimą ir tyrimus paskelbė publikacijoje „Cross-Border Insolvency Proceedings. Policies and Directives in the European Union"[61]; kartu su Salvija Mulevičiene yra parengęs dalį monografijoje apie bankų vaidmenį restruktūrizavimo procese[62]. Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis ir Vigintas Višinskis monografijoje yra parengę dalį apie komercinį arbitražą nemokumo teisėje[63]. Remigijus Jokubauskas taip pat yra publikavęs daug įvairių

55 Christoph G. Paulus ir Reinhard Dammann, eds., *European Preventive Restructuring: An Article-by-Article Commentary* (Munich/Oxford/Baden-Baden: C.H. Beck/Hart/Nomos, 2021)

56 Stephan Madaus, „Is the Relative Priority Rule Right for Your Jurisdiction? A Simple Guide to RPR", working paper, January 18, 2020, žiūrėta 2021 m. liepos 10 d., https://stephanmadaus.de/wp-content/uploads/2020/01/Is-the-Relative-Priority-Rule-right-for-your-jurisdiction-%E2%80%93-Madaus-WP-2020-1-1.pdf

57 Ana Maria Fagetan, „Corporate Insolvency Laws in Selected Jurisdictions: US, England, France, and Germany-A Comparative Perspective", *Laws* 14, 2 (2025): 21, https://doi.org/10.3390/laws14020021

58 Tim Verdoes ir Anthon Verweij, „The (Implicit) Dogmas of Business Rescue Culture", *International Insolvency Review* 27, 3 (2018): 398–421, https://doi.org/10.1002/iir.1316; Nicolaes W.A. Tollenaar, „The European Commission's Proposal for a Directive on Preventive Restructuring Proceedings", Insolvency Intelligence, 30(5), 2017.

59 Emilie Ghio et al., „Harmonising Insolvency Law in the EU: New Thoughts on Old Ideas in the Wake of the COVID-19 Pandemic", *International Insolvency Review* 30 (3) (2021): 427–459, https://doi.org/10.1002/iir.1432

60 Remigijus Jokubauskas, *Juridinių asmenų nemokumo procesas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021).

61 Remigijus Jokubauskas, *Cross-Border Insolvency Proceedings: Policies and Directives in the European Union* (Abingdon, Oxon: Routledge, 2024).

62 Remigijus Jokubauskas ir Salvija Mulevičienė, „The Social and Economic Role of Banks in Restructuring Processes in Lithuania", in *The Social and Economic Aspects of Court and Out-of-Court Restructuring*, ed. Anna Hrycaj ir Bartosz Sierakowski (Warsaw: Uczelnia Łazarskiego, 2025), 67–79, https://doi.org/10.26399/978-83-66723-81-8/s.muleviciene/r.jokubauskas

63 Vigintas Višinskis, Remigijus Jokubauskas, ir Mykolas Kirkutis, „Effectiveness of Corporate Insolvency Proceedings and Commercial Arbitration", in *Crossroads of Insolvency and Arbitration*, ed. Ishaan Madaan and Christian Campbell (Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2022), 197–216

straipsnių nemokumo tematika[64], analizavęs skolų atleidimo pagal PRD ypatumus fiziniams[65] ir juridiniams asmenims[66], kartu su Mykolu Kirkučiu ir Vigintu Višinskiu yra analizavę įmonių pardavimo problematiką nemokumo procese[67], skyrė dėmesio gyvybingumo vertinimui juridinių asmenų nemokumo procese[68]; taip pat yra apgynęs daktaro disertaciją, kurioje analizavo kreditorių teisinę padėtį bankroto procese[69]. Remigijus Jokubauskas ir Mykolas Kirkutis atliko tyrimą tema „Nemokumo procedūrų mikroįmonėms supaprastinimo galimybių analizė“, kuriame, be kita ko, skyrė dėmesį ir supaprastintam mikroįmonių restruktūrizavimo procesui.[70]

Salvija Mulevičienė ir Vilija Mogenytė yra paskelbusios publikaciją apie PRD perkėlimą į Lietuvos nemokumo teisinę sistemą[71]. Salvija Mulevičienė, Virginijus Bitė, Marija Jurgelevič ir Vilija Mogenytė pristatė Lietuvos patirtį perkeliant restruktūrizavimo direktyvą[72] ir aptarė pokyčius Lietuvos nemokumo teisinėje sistemoje po PRD

64 Darius Bolzanas and Remigijus Jokubauskas, „Reconciling a Fresh Start with Personal Data: The Challenge of EU Insolvency Discharge“, *Baltic Journal of Law & Politics* 17 (2) (2024): 1–18, https://doi.org/10.2478/bjlp-2024-00012; Remigijus Jokubauskas ir Marek Świerczyński, „Digitalisation of Enforcement Proceedings“, *Utrecht Law Review* 19 (1) (2023): 20–30, https://doi.org/10.36633/ulr.819 ; Remigijus Jokubauskas ir Marek Świerczyński, „The Coordination of Main and Secondary Insolvency Proceedings in European Union Insolvency Law“, *International Comparative Jurisprudence* 8 (1) (2022): 1–12, https://doi.org/10.13165/j.icj.2022.06.00 1;

65 Remigijus Jokubauskas, „Discharge of Debts of Insolvent Entrepreneurs Under the Restructuring and Insolvency Directive”, *Utrecht Journal of International and European Law* 38 (1) (2023): 64–75, https://doi.org/10.5334/ujiel.606

66 Remigijus Jokubauskas, „A Curious Tale between a Fresh Start and Non-Dischargeable Debts in European Union Insolvency Law“, *European Business Law Review* 36 (3) (2025): 377–402, https://doi.org/10.54648/eulr2025025.

67 Vigintas Višinskis, Remigijus Jokubauskas, ir Mykolas Kirkutis, „Įmonės pardavimo bankroto procese problemos“, *Jurisprudencija* 28 (1) (2021): 254–276, https://doi.org/10.13165/JUR-21-28-1-13

68 Remigijus Jokubauskas, „Gyvybingumo samprata ir vertinimas juridinių asmenų nemokumo procese“, *Jurisprudencija* 27 (2) (2020): 555–571, https://doi.org/10.13165/JUR-20-27-2-16; Remigijus Jokubauskas, Marek Świerczyński, ir Audronė Balsiukienė, „A Stay of Individual Enforcement Actions as a Basis for Effective Restructuring Proceedings“, *International Comparative Jurisprudence* 7 (1) (2021): 1–12, https://doi.org/10.13165/j.icj.2021.06.001

69 Remigijus Jokubauskas, „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021), https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/79aba28c-bab1-4f95-8fd1-a96094979daf/content

70 Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, „Nemokumo procedūrų mikroįmonėms supaprastinimo galimybių analizė“, *STRATA*, 2023, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2024/01/Nemokumo-proceduru-mikroimonems-supaprastinimo-galimybiu-analize.pdf

71 Mulevičienė ir Mogenytė, *supra note*, 23.

72 Virginijus Bitė, Marija Jurgelevič, Vilija Mogenytė ir Salvija Mulevičienė, „Implementation of the Directive on Restructuring and Insolvency: Experience of Lithuania“, *Oxford Business Law Blog*, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://blogs.law.ox.ac.uk/business-law-blog/blog/2022/03/implementation-directive-restructuring-and-insolvency-experience

priėmimo[73]. Be to, Salvija Mulevičienė su Virginijumi Bite, Raimundu Moisejevu, Vadim Mantrov, Andres Vutt ir Margit Vutt paskelbė publikaciją apie Baltijos šalių įmonių, konkurencijos ir nemokumo teisės pagrindines reformas ir dabartinius pokyčius[74]. Vilija Mogenytė, be jau minėtų darbų, apgynė daktaro disertaciją tema „Viešojo intereso gynimas juridinių asmenų bankroto bylose“[75]; šioje disertacijoje, be kita ko, detaliai atskleidė nemokumo teisės teorinius pagrindus ir išgrynino pagrindinių nemokumo teorijų idėjas viešojo intereso aspektu. Šioje disertacijoje Vilijos Mogenytės atlikta nemokumo teisės teorijų analizė reikšmingai papildoma išplečiant tyrimo ribas, Komunitarinę nemokumo teisės teoriją ir Kreditorių sandorių teoriją papildant detalėmis, įvairiais aspektais, kurie sudaro prielaidas įžvelgti skirtį tarp bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų.

Juridinių asmenų nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimo problemos buvo analizuotos Egidijos Tamošiūnienės, Viginto Višinskio, Mykolo Kirkučio ir Remigijaus Jokubausko publikacijoje[76], tačiau šio tyrimo tikslas apėmė tik teismų praktikos tęstinumo problemą, susijusią su teisinio reguliavimo pasikeitimu. Teismo vaidmuo nemokumo procese buvo tyrinėtas Viginto Višinskio ir Remigijaus Jokubausko[77]; šio tyrimo metu padarytos reikšmingos išvados, kad teismo vaidmuo nemokumo procese turi būti aktyvus. Šiame disertaciniame tyrime jau atlikto Viginto Višinskio ir Remigijaus Jokubausko tyrimo imtis yra išplečiama, lyginami bankroto ir restruktūrizavimo procesai ir anksčiau padaryta mokslininkų išvada yra papildoma reikšmingais argumentais. Restruktūrizavimo procesą taip pat nagrinėjo Sigitas Barakauskas, kuris 2016 m. yra atlikęs disertacinį tyrimą tema „Įmonių gaivinimo teisminės procedūros: lyginamieji aspektai“[78]; šis tyrimas itin reikšmingas, kadangi jame pristatoma ne tik įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo raida, tačiau analizuojama, ar įmonės nemokumas yra kliūtis įmonės gaivinimui, kokios yra sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti. Visgi šis tyrimas atliktas iki PRD ir JANĮ priėmimo, todėl dėl pasikeitusio teisinio reguliavimo yra mažiau aktualus. Taigi nemokumas

---

73 Virginijus Bitė, Marija Jurgelevič, Vilija Mogenytė ir Salvija Mulevičienė, „Juridinių asmenų nemokumo teisinio reguliavimo pokyčiai Lietuvoje įgyvendinus Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvą“, iš *Lietuvos teisė 2021: esminiai pokyčiai*, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021), https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/b00fdb07-6c9e-44f3-ba25-292ffd0b8860/content

74 Virginijus Bitė, Salvija Mulevičienė, Raimundas Moisejevas, Vadim Mantrov, Andres Vutt, ir Margit Vutt, „Transitioning to a Market Economy in the Baltic States: Challenges and Later Developments in Business Regulation“, *International Social Science Journal* 72 (246) (2022): 1197–1215, https://doi.org/10.1111/issj.12377

75 Mogenytė, *supra note*, 17.

76 Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis, Mykolas Kirkutis ir Remigijus Jokubauskas, „Juridinių asmenų nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimas“, *Teisė* 116 (2020): 24–35, https://doi.org/10.15388/Teise.2020.116.2, https://www.journals.vu.lt/teise/lt/article/download/20254/19380

77 Vigintas Višinskis ir Remigijus Jokubauskas, „Teismo vaidmuo juridinių asmenų nemokumo procese“, *Jurisprudencija* 26 (2) (2019): 442–456, https://doi.org/10.13165/JUR-19-26-2-11

78 Sigitas Barakauskas, *Įmonių gaivinimo teisminės procedūros: lyginamieji aspektai* (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2016)

tyrinėjamas įvairiais aspektais, tačiau pasigendama tyrimų, kuriuose kompleksiškai būtų analizuojamos veiksmingo restruktūrizavimo problemos, atskleista veiksmingo restruktūrizavimo samprata.

Mokslinio tyrimo ribos, naujumas, problemos ištyrimo lygimis ir praktinė reikšmė. Disertacinis tyrimas buvo pradėtas 2021 metais, kai naujai nemokumo teisinius santykius reguliuojantis teisės aktas – JANĮ – galiojo tik metus. JANĮ reformavo Lietuvos nemokumo teisinę sistemą, sujungdamas restruktūrizavimo ir bankroto procesus į vieną teisės aktą, keitėsi visa nemokumo teisės koncepcija. 2021 m. liepos mėnesį įsigaliojo ir JANĮ pakeitimai, kuriais buvo įgyvendinta PRD. Į nacionalinę nemokumo teisinę sistemą perkėlus PRD nuostatas, buvo įvestos naujos nemokumo teisės sąvokos ir elementai – nemokumo tikimybė, gyvybingumas, esminės sutartys, susitarimas dėl pagalbos ir kt. Pasikeitęs nemokumo teisinis reguliavimas Lietuvos teisės doktrinoje buvo nagrinėjamas: dar 2020 metais pasirodė mokslo darbai, analizuojantys JANĮ įtvirtintą teisinį reguliavimą, ir jį lygino su PRD bendrais nemokumo teisės aspektais[79], 2021 metais dėmesys krypo į veiksmingą restruktūrizavimo proceso užtikrinimą[80]. Visi šiuose tyrimuose buvo apsiribojama PRD nuostatų perkėlimo analize ir nebuvo bandoma atsakyti į klausimą – o kas yra ta prevencinio restruktūrizavimo sistema ir kaip ji turėtų veikti? PRD pavadinimas ir turinys indikavo, kad PRD nustatytomis priemonėmis buvo siekiama įtvirtinti, įgyvendinti priemones restruktūrizavimo, nemokumo procedūrų veiksmingumui didinti. Tai atitiko disertacinio tyrimo temą, todėl PRD tapo pirmuoju disertacinio tyrimo objektu. Nebuvo atlikto tyrimo, ar PRD buvo tinkamai perkelta į Lietuvos nemokumo teisę, ar buvo atlieptas PRD tikslas ir esmė. Autorė pradėjo tyrimą, siekiantį, visų pirma, atsakyti į klausimą, kas yra prevencinio restruktūrizavimo sistema, ir publikavo straipsnį apie prevencinio restruktūrizavimo vietą nemokumo teisės sistemoje[81]. Autorė padarė išvadą, kad Lietuvoje JANĮ įtvirtintas restruktūrizavimo procesas neturi prevencinio restruktūrizavimo sistemai būdingų bruožų, ir šią išvadą patvirtino disertaciniame tyrime papildomai analizuodama tikėtino nemokumo terminą bei PRD perkėlimo į nacionalines teisines sistemas modelius.

Kai kurios valstybės idėją apie prevencinio restruktūrizavimo procedūrų sukūrimą vertino skeptiškai[82], tačiau PRD iš esmės buvo priimta siekiant harmonizuoti ES

79 Tamošiūnienė ir kt., *supra note*, 76; Jokubauskas, *supra note*, 68.

80 Audronė Balsiukienė, Mykolas Kirkutis ir Vigintas Višinskis, „Veiksmingo restruktūrizavimo proceso užtikrinimas įgyvendinant restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvą“, *Jurisprudencija* 28 (1) (2021): 133–157, https://doi.org/10.13165/JUR-21-28-1-071

81 Audronė Balsiukienė, „Prevencinio restruktūrizavimo vieta nemokumo teisės sistemoje“, *Jurisprudencija* 30 (1) (2023): 183–208, https://doi.org/10.13165/JUR-23-30-1-09

82 Bundesratas, „Beschluss des Bundesrates: Vorschlag für eine Richtlinie des Europäischen Parlaments und des Rates über präventive Restrukturierungsrahmen, die zweite Chance und Maßnahmen zur Steigerung der Effizienz von Restrukturierungs-, Insolvenz- und Entschuldungsverfahren und zur Änderung der Richtlinie 2012/30/EU“, *Bundesrat*, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.bundesrat.de/SharedDocs/drucksachen/2017/0001-0100/1-17(B).pdf?__blob=publicationFile&v=9, p. 2

nemokumo sistemas, kurios pasirodė esančios itin skirtingos; pavyzdžiui, net teismo dalyvavimas prevencinėse restruktūrizavimo sistemose valstybėse narėse buvo esmingai kitoks – kai kuriose jurisdikcijose teismas nedalyvavo, o kitose – dalyvavo visapusiškai[83]. Tokia teisinė padėtis sudarė kliūtis kapitalo judėjimui ir įsisteigimo laisvei, t. y. neigiamai veikė ES vidaus rinkos pagrindus[84]. Iš PRD teksto matyti, kad jame yra daug leidžiančių nukrypti nuostatų, o tai savaime indikuoja apie diskusijas ir nesutarimus dėl galutinio PRD teksto tarp ES valstybių narių. Tai paskatino ieškoti atsakymų, kodėl egzistuoja daugybė skirtingų nemokumo sistemų ir iš kur kyla nepritarimas ar poreikis nukrypti nuo prevencinio restruktūrizavimo nuostatų. Tyrimą šiuo aspektu buvo nutarta pradėti nuo teorinio restruktūrizavimo teisės pagrindo paieškų, kartu bandant nustatyti, iš kur atsirado ir kaip vystėsi restruktūrizavimo teisė.

PRD preambulėje nurodyta, kad „bet kokia restruktūrizavimo veikla, visų pirma, jei ji yra plataus masto, turinti reikšmingą poveikį, turėtų būti grindžiama dialogu su suinteresuotaisiais subjektais“[85]. Autorei kilo klausimas – kokia tokio dialogo reikšmė restruktūrizavimo kontekste; ar suinteresuoti asmenys turi turėti (sprendžiamąjį) balsą restruktūrizavimo procese? Kas yra tie suinteresuotieji asmenys? Pavyzdžiui, Lietuvoje bendrovės vadovas ar akcininkas, siekdami dalyvauti suinteresuotų asmenų teisiniu statusu restruktūrizavimo procese, privalo įrodyti savo teisinį suinteresuotumą, o šiuo gi atveju PRD dalyvavimo restruktūrizavimo procese ribas išplėtė neapibrėžtai. Analizuojant bylas, kilusias iš restruktūrizavimo teisinių santykių, nė karto nepasitaikė atvejų, kad jose būtų iškeltas ne ekonominis, o socialinis prioritetas. Taigi autorė padarė prielaidą, kad skirtingą nemokumo teisinį reguliavimą lemia skirtingos nemokumo teisinės tradicijos. Siekdama patvirtinti ar paneigti šį savo teiginį, autorė atliko mokslo darbų paiešką šioje srityje ir rado Nathalie Martin publikaciją apie istorijos ir kultūros vaidmenį kuriant nemokumo sistemas[86], ši publikacija tapo atspirties tašku gilinantis į kultūrinius aspektus ir jų reikšmę nemokumo teisiniam reguliavimui.

Procesas – „tai eiga, vyksmas, raida, būvių kaita, veiksmas; priežastiniais ryšiais susijusių, vienas po kito vykstančių pokyčių seka“[87]. Bendriausia prasme restruktūrizavimo procesą galima būtų apibrėžti kaip priemonių, skirtų restruktūrizavimo tikslui pasiekti, visumą[88]. Atsižvelgiant į tai, disertacinio tyrimo temai atskleisti buvo pasirinkta konkreti metodologinė prieiga: buvo nutarta restruktūrizavimo proceso veiksmingumą įvertinti funkciniu požiūriu – pagal tai, ar procesas leidžia pasiekti restruktūrizavimo tikslą. Atitinkamai, autorė iš pradžių siekė atskleisti veiksmingo restruktūrizavimo sampratą ir, remdamasi nustatytais veiksmingo restruktūrizavimo kriterijais, analizuoti problemas, kylančias restruktūrizavimo proceso metu. Tik suvokus, kas yra

83 Restruktūrizavimo direktyva, *supra note*, 13: preambulės 4 punktas

84 *Ibid.*, preambulės 1 punktas

85 *Ibid.*, preambulės 10 punktas

86 Martin, *supra note*, 16.

87 „Procesas“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.vle.lt/straipsnis/procesas/

88 Pagal JANĮ 2 straipsnio 10 dalyje nurodytą restruktūrizavimo proceso apibrėžimą.

restruktūrizavimas, koks jis turėtų būti, galima kalbėti apie patį procesą, kaip jis turėtų būti vystomas ir į ką turėtų būti orientuotas. Taigi neatskleidus restruktūrizavimo esmės, kilmės ir tikslo, sudėtinga būtų kalbėti apie patį restruktūrizavimo procesą, t. y. sudėtinga būtų atsakyti į klausimą, kokiomis procesinėmis priemonėmis turėtų būti siekiama veiksmingo restruktūrizavimo tikslo. Veiksmingą restruktūrizavimo procesą autorė pasirinko nagrinėti dviem aspektais: per subjektus, veikiančius restruktūrizavimo procese, ir per patį restruktūrizavimo procesą (jo etapus).

Autorė, atsižvelgdama į ribotą darbo apimtį ir siekį disertacinį tyrimą atskleisti iš esmės, susipažinusi su PRD ir jos perkėlimo į Lietuvos nemokumo teisę ypatumais bei keldama prielaidą, kad vienas iš esminių veiksmingo restruktūrizavimo bruožų yra mokių ir nemokių įmonių restruktūrizavimo atskyrimas, nutarė apsiriboti tais subjektais ir tais restruktūrizavimo proceso etapais, kai skirtumas tarp restruktūrizavimo, keliamo mokioms ir nemokioms įmonėms, yra aiškiai matomas. Tuo tikslu autorė atliko žvalgomąjį tyrimą[89]. Todėl buvo nutarta neanalizuoti bendrovės vadovo ir nemokumo administratoriaus teisinio santykio, nes autorė, atlikusi žvalgomąjį tyrimą, nustatė, kad bendrovės vadovo ir nemokumo administratoriaus teisinio santykio esmė reiškiasi ne per restruktūrizavimo proceso ypatumus mokioms ar nemokioms įmonėms, tačiau per atstovavimo teisinius santykius (ar jų nebuvimą); šie aspektai nepatenka į autorės apsibrėžtą disertacinio tyrimo lauką.

Teismų praktikoje nuosekliai pažymima, kad restruktūrizavimo procesas daro įtaką ne tik įmonei ir jos kreditoriams, tačiau ir visai valstybės ekonomikai[90]. Nors yra siekiama nemokumo teisinio reguliavimo harmonizavimo ES mastu, tačiau kultūriniai aspektai ir teisėkūros filosofija lemia nemokumo teisinio reguliavimo skirtumus[91], todėl nemokumo ir civilinio proceso teisė iš esmės yra nacionalinio teisinio reguliavimo dalis. Taigi šiame darbe daugiausiai dėmesio skiriama Lietuvos restruktūrizavimo proceso praktikoje kylančioms problemoms analizuoti. Praėjus penkeriems metams po JANĮ priėmimo, vis dar nėra atliktas sisteminis restruktūrizavimo teisinio reguliavimo vertinimas[92]. Iš esmės nėra tyrinėta, kaip restruktūrizavimo teisinius santykius reguliuojantys teisės aktai sąveikauja su civilinio proceso teisės normomis, privatine teise, koks yra nemokumo ir finansinius teisinius santykius reguliuojančių teisės aktų ryšys. JANĮ įtvirtinus teisėjo vadovavimo procesui principą, kilo klausimas dėl teismo

---

89 Socialinių mokslų metodologijoje žvalgomasis tyrimas (angl. *exploratory research*) yra gerai žinoma ir plačiai aprašyta tyrimo rūšis. R. Stebbins pabrėžia, kad žvalgomasis tyrimas naudojamas tada, kai: reiškinys mažai ištirtas; trūksta teorinių žinių; dar neaiškūs svarbiausi kintamieji ar ryšiai; tyrėjas pirmiausia siekia suprasti „kas čia vyksta?“. Žvalgomasis tyrimas suvokiamas ne tik kaip tyrimo etapas, bet ir kaip savita mokslinio pažinimo strategija (Robert A. Stebbins, *Exploratory Research in the Social Sciences* (Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2001).

90 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-270/2010“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/164737

91 Fagetan, *supra note*, 57.

92 Remigijaus Jokubausko monografijoje „Juridinių asmenų nemokumo procesas“ restruktūrizavimo procesas beveik nenagrinėjamas – trumpai apžvelgiama restruktūrizavimo raida, lakoniškai pristatomi restruktūrizavimo tikslai ir procesas.

vaidmens nemokumo procese[93], tačiau nebuvo analizuota, ar teismo vaidmuo bankroto ir restruktūrizavimo procese gali skirtis (skiriasi). Kreditoriaus samprata buvo tyrinėta bankroto procese[94], tačiau nebuvo analizuota, ar pateiktas pasiūlymas dėl kreditoriaus sampratos atliepia ir restruktūrizavimo proceso tikslus. Atlikus Lietuvos teisės doktrinos analizę, nepavyko nustatyti mokslinių tyrimų, kuriuose būtų išsamiai nagrinėjama akcininkų teisinė padėtis restruktūrizavimo procese[95]; iš teismų praktikos matyti, kad akcininkams paprastai nesuteikiama teisė dalyvauti nemokumo procese suinteresuoto asmens statusu[96], tačiau, pirma, akcininko teisinis interesas dalyvauti nemokumo byloje grindžiamas jo tiesioginiu interesu į turtą – akcijas; antra, akcininkas (ypač MVĮ), jeigu jis yra suinteresuotas išsaugoti veikiančią įmonę, yra vienas iš subjektų, galinčių užtikrinti papildomas investicijas į verslą, todėl tikslinga gilintis ir analizuoti šio subjekto vaidmenį restruktūrizavimo procese.

Restruktūrizavimas, kaip mokumo problemų sprendimo priemonė, gali būti suprantamas labai įvairiai, įskaitant bet kokius susitarimus su kreditoriais be teismo įsikišimo ar su formaliu, minimaliu teismo dalyvavimu, kai kreditoriai, pavyzdžiui, sutinka gauti tik tam tikrą dalį savo finansinio reikalavimo; sudaręs tokius individualius susitarimus, skolininkas tampa (gali tapti) mokus ir tęsia savo veiklą. Taip pat gali būti individuliai su kiekvienu ar su tam tikrais kreditoriais susitarta dėl kitų skolos grąžinimo sąlygų, pavyzdžiui, skolos termino sumokėjimo atidėjimo ar pratęsiant skolos grąžinimo laiką, skolos gali būti konvertuojamos į nuosavą kapitalą ir pan.[97] Tokio pobūdžio veiksmai taip pat gali būti laikomi viena iš restruktūrizavimo formų – neformaliu restruktūrizavimu, kuris remiasi derybomis ir yra grynai sutartinė restruktūrizavimo procedūra (angl. *workout, out of-court workouts*), veikianti be teismo įsikišimo.[98] Tačiau Lietuvoje restruktūrizavimo procesas yra tik teisminis procesas, todėl šio disertacinio tyrimo metu yra apsiribojama formalaus restruktūrizavimo, kuris yra suprantamas kaip procedūra, vykdoma pagal nemokumo teisinius santykius reguliuojančius teisės aktus ir yra prižiūrima teismo, analize.

Autorė nekvestionuoja aplinkybės, kad nemokumo administratorius ir restruktūrizuojamos bendrovės vadovas yra vieni iš svarbiausių subjektų, veikiančių restruktūrizavimo procese. Visgi, kaip jau buvo minėta, tyrimas, siekiant išsiaiškinti bendrovės

93 Višinskis ir Jokubauskas, *supra note*, 77.

94 Jokubauskas, *supra note*, 69.

95 Akcininko dalyvavimo nemokumo procese aspektas šiek tiek nagrinėtas Remigijaus Jokubausko monografijoje „Juridinių asmenų nemokumo procesas"; akcininko teisių įgyvendinimo problematika juridinio asmens bankroto procedūroje buvo lakoniškai pristatyta mokslo populiarinimo straipsnyje: Steponas Virketis, „Akcininko teisių įgyvendinimo problematika juridinio asmens bankroto procedūroje", *Infolex*, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=54&str=86400

96 Pagal bendrąją taisyklę akcininkai nėra bankroto proceso dalyviai, žr., pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-1075/2020", Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/1890065

97 UNCITRAL, *Legislative Guide on Insolvency Law* (New York: UNITED NATIONS, 2005), 28, https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf.

98 *Ibid*., 238

vadovo ir nemokumo asministratoriaus teisinį santykį, turėtų būti nukreiptas į atstovavimo teisinių santykių nagrinėjimą, todėl tai nepatenka į disertacinių tyrinėjimų lauką. Nors šis tyrimas yra itin svarbus, tačiau, autorės vertinimu, atsakymas į anksčiau minėtą klausimą reikalauja savarankiško išsamaus tyrimo naujais aspektais ir dėl šio disertacinio tyrimo ribotos apimties jis nebus atliekamas. Kita vertus, restruktūrizuojama įmonė pagal JANĮ išlaiko savo turto kontrolę ir iš esmės pati organizuoja savo veiklą (JANĮ 102 straipsnis), o nemokumo administratorius restruktūrizavimo procese gali būti ir neskiriamas[99], todėl, autorės nuomone, nemokumo administratoriaus ir bendrovės vadovo teisinio santykio problematika yra svarbi restruktūrizavimo veiksmingumo aspektu, tačiau nėra tiesiogiai priklausoma nuo kitų disertacinio tyrimo aspektų ir nedaro įtakos disertacinio tyrimo rezultatams.

Europos Komisija 2022 m. gruodžio mėnesį pateikė pasiūlymą dėl tam tikrų nemokumo teisės aspektų harmonizavimo[100]; 2026 m. kovo 30 d. buvo priimta direktyva, kuria suderinami tam tikri nemokumo teisės aspektai[101]. Direktyva koncentruojasi į taisykles dėl: „a) ieškinių dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais; b) nemokumo proceso turto masei priklausančio turto atsekimo; c) išankstinio pardavimo proceso; d) direktorių pareigų pateikti prašymą iškelti nemokumo bylą; e) kreditorių komitetų; f) pagrindinės informacijos suvestinių.“[102] Šie aspektai nepatenka į disertacinio tyrimo lauką.

„Veiksmingas“ lietuvių kalboje reiškia gerai veikiantis, paveikus, efektyvus[103]; anglų kalboje ši žodžio reikšmė gali būti suprantama kaip *effective* (šis žodis anglų kalboje reiškia sėkmingą, sinonimas anglų kalba galėtų būti *successful*) ar pasiekusį tam tikrą rezultatą (angl. *achieving the results that you want*)[104]), *efficient* (šis žodis anglų kalboje reiškia veiklą, dirbamą greitai, efektyviai ir organizuotai [105]), *powerful, workable* ir kt. Žodžių *effective* ir *efficient* vartojimas yra nulemtas gramatinių vartojimo ypatumų: *efficient* vartojamas, kai kalbama, kai kas nors dirba greitai ir organizuotai, o žodis

---

99 „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, TAR, 35 straipsnio 1 dalis, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/68f2cad098b711e9ae2e9d61b1f977b3?csrt=8162006475675247192

100 „Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law (COM/2022/702 final)“, *EUR-lex*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A702%3AFIN&qid=1670511556992

101 „2026 m. kovo 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2026/799, kuria suderinami tam tikri nemokumo teisės aspektai“, *EUR-Lex*, žiūrėta 2026 m. liepos 3 d., https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2026/799/oj

102 *Ibid.*, preambulės 1 straipsnis.

103 „Veiksmingas“, *ekalba*, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://ekalba.lt/zodziu-prasmiu-tinklas/sinsetas/NET.0834a680-41d1-40d9-90b0-d2ef2b02ee89.Synset

104 „Effective“, *Dictionary Cambridge*, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/effective

105 „Efficient“, *Dictionary Cambridge*, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/efficient?q=efficient+

effective orientuotas į veiklą, kuri duoda norimą rezultatą[106]. Dėl kalbinių skirtumų terminą „veiksmingas restruktūrizavimo procesas“ galima suprasti labai įvairiai. Taigi kaip apibrėžti veiksmingą restruktūrizavimo procesą, kokie elementai jį sudaro?

PRD veiksmingumo terminas vartojamas maždaug 40 kartų, JANĮ tikslas apibrėžiamas per sąlygų veiksmingam juridinių asmenų nemokumo procesui sudarymą[107], tačiau nei šiuose teisės aktuose, nei jų parengiamuosiuose dokumentuose nėra atskleista, kas yra veiksmingas restruktūrizavimo procesas ir kas jį užtikrina.[108] **Veiksmingas restruktūrizavimo procesas yra sėkmingos, klestinčios ekonomikos sąlyga, tačiau veiksmingo restruktūrizavimo samprata nėra atskleista ir tai yra pagrindinė teorijoje ir praktikoje kylanti problema, kadangi nėra aišku, kokiomis priemonėmis užtikrinti, kad restruktūrizavimo procesas būtų veiksmingas.** Išskyrus, įvardinus veiksmingą restruktūrizavimą sudarančius elementus, galima identifikuoti atskiras restruktūrizavimo procese kylančias problemas ir įvertinti jų poveikį veiksmingam restruktūrizavimo procesui. Veiksmingo restruktūrizavimo sampratos atskleidimas yra pamatinė priemonė ir kelrodis formuotis požiūriui į restruktūrizavimo bylų nagrinėjimo ypatumus. Veiksmingo restruktūrizavimo proceso priemonių Lietuvos nemokumo teisės sistemoje užtikrinimas yra ekonominio stabilumo ir augimo sąlyga.

Disertacinio darbo tikslas ir uždaviniai. Disertacinio darbo tikslas – nustatyti juridinių asmenų restruktūrizavimo proceso pradinio etapo teisinio reguliavimo ir praktinio taikymo trūkumus, lemiančius restruktūrizavimo proceso neveiksmingumą, ir atskleisti restruktūrizavimo procese dalyvaujančių subjektų – teismo, kreditorių ir akcininkų – teisinės padėties ypatumus, pasiūlyti problemų sprendimo būdus.

Tikslui pasiekti išsikelti šie disertacinio darbo uždaviniai:

1. Atskleisti veiksmingo restruktūrizavimo sampratą išnagrinėjant restruktūrizavimo, kaip mokumo problemų sprendimo būdo, ekonominę ir socialinę reikšmę, skirtumus nuo bankroto proceso.
2. Išanalizuoti prevencinio restruktūrizavimo vietą nemokumo teisės sistemoje bei įvertinti, ar Lietuvoje buvo sukurta prevencinio restruktūrizavimo sistema.
3. Įvertinti Lietuvos restruktūrizavimo teisinį reguliavimą veiksmingumo aspektu, nagrinėjant subjektų, užtikrinančių veiksmingą restruktūrizavimo procesą, teisinį statusą ir jų reikšmę veiksmingam restruktūrizavimo procesui.
4. Identifikuoti problemas, kylančias pradiniame restruktūrizavimo proceso etape ir įvertinti jų poveikį veiksmingam restruktūrizavimo procesui.

---

106 „Efficient or effective?“, *Dictionary Cambridge*, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/efficient-or-effective

107 JANĮ, *supra note*, 99: 1 straipsnio 1 dalis

108 Veiksmingo nemokumo proceso sąvoka itin dažnai vartojama ir dokrinoje, pavyzdžiui, Remigijaus Jokubausko monografijoje „Juridinių asmenų nemokumo procesas“, tačiau veiksmingo nemokumo proceso samprata šioje monografijoje taip pat nėra atskleista.

Ginamasis disertacijos teiginys. Veiksmingas restruktūrizavimo procesas užtikrinamas per skirtingą restruktūrizavimo teisinį reguliavimą priklausomai nuo to, ar restruktūrizavimo procesas inicijuojamas mokiai ar nemokiai bendrovei: mokioms, tačiau finansinių sunkumų patiriančioms įmonėms turi būti sudarytos galimybės naudotis lanksčiomis prevencinio restruktūrizavimo sistemomis su minimaliu teismo dalyvavimu, o nemokių įmonių restruktūrizavimo procesas turi būti kontroliuojamas teismo, restruktūrizavimo bylas nagrinėjant ypatingosios teisenos tvarka ir netaikant reikalavimo laikytis privalomos ikiteisminės ginčų sprendimo tvarkos, kai restruktūrizavimo bylą inicijuoja skolininkas.

Tyrimo metodai ir eiga. Šio tyrimo rezultatus ketinama pasiekti kompleksiškai taikant įvairius mokslinio tyrimo metodus[109].

Lyginamasis istorinis metodas, lyginimo (lyginamasis) metodas. Lyginamasis istorinis tyrimo metodas bus pasitelkiamas siekiant atskleisti restruktūrizavimo kilmę, sampratą, vystymosi raidą. Remiantis šiuo metodu bus vertinama, kaip susiformavo restruktūrizavimo teisė, kokios buvo jos atsiradimo priežastys, ekonominiai ir socialiniai tikslai. Taip pat analizuojama istorinė restruktūrizavimo proceso raida ES ir Lietuvoje. Lyginamasis metodas naudojamas analizuojant ir vertinant pasirinktų užsienio valstybių teisinį reglamentavimą. Darbe planuojama remtis JAV, JK, Vokietijos ir Prancūzijos restruktūrizavimo proceso teisinio reglamentavimo pavyzdžiais ir teisės doktrina, kadangi šios šalys turi labiausiai išvystytą nemokumo teisinę sistemą[110]. Be to, šios šalys pasirinktos pragmatiškai, kadangi šių valstybių nemokumo teisinio reguliavimo aspektai yra plačiai analizuojami doktrinoje, o šaltiniai yra lengvai prieinami. Siekiant akcentuoti kultūrų ir (ar) teisinio reguliavimo skirtumus, darbe taip pat bus epizodiškai minimas Japonijos, Lenkijos, Graikijos ir kitų valstybių nemokumo teisinis reguliavimas bei jo ypatumai.

Remiantis lyginamuoju tyrimo metodu, bus siekiama atskleisti anksčiau galiojusio teisinio reguliavimo (ĮBĮ, ĮRĮ) ir šiuo metu esančio teisinio reglamentavimo (JANĮ) skirtumus. Atsižvelgiant į tai, kad restruktūrizavimo ir bankroto procesai pradėti reguliuoti viename teisės akte, o daugelis teisės normų yra bendros abiem institutams, neišvengiamai kyla poreikis lyginti bankroto ir restruktūrizavimo procesus tarpusavyje. Be to, epizodiškai lyginamuoju aspektu nagrinėjamai temai atskleisti pasitelkiamas ir fizinių asmenų nemokumo procesas. Pritartina teisės doktrinoje dėstomai nuomonei, kad

---

109 Pagal Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimų metodologija* (Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003). Pagal Romas Prakapas ir Tomas Butvilas, *Mokslinio tiriamojo darbo logografika studijoms: mokomasis leidinys* (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2011).

110 Remiantis Doing Business 2020 m. duomenimis, JAV pagal mokumo problemų sprendimo būdus užėmė 2 vietą tarp 190 ekonomikų, nemokumo sistemos stiprumo indeksas – 15 (iš 16 galimų); JK – 14 vietą, o nemokumo sistemos stiprumo indeksas – 11, Vokietija – 4 vietą, nemokumo sistemos stiprumo indeksas – 15, Prancūzija – 26 vietą, nemokumo sistemos stiprumo indeksas – 11. Nors Pasaulio bankas 2021 m. nusprendė performuoti nemokumo teisinės sistemos vertinimą, visgi JAV, JK, Vokietijos ir Prancūzijos nemokumo teisinis reguliavimas yra dažniausiai lyginamas tarpusavyje, doktrinoje vertinamas kaip pažangus, todėl buvo nuspręsta lyginamųjų valstybių tyrime nekeisti.

„[s]isteminis, nuoseklus fizinių ir juridinių asmenų nemokumo procesų suderinamumas yra svarbus ieškant veiksmingo nemokumo problemų sprendimo būdų“[111]; įvairių valstybių nemokumo teisėje fizinių asmenų nemokumo procesas reglamentuojamas tame pačiame įstatyme kaip juridinių asmenų nemokumo procesas (tokios valstybės yra Latvija, Vokietija, Čekija, JAV, Slovėnija ir kt.), ES teisės aktai – EIR ir PRD – taip pat reguliuoja tiek fizinių, tiek juridinių asmenų nemokumo procesus, todėl natūraliai kyla klausimas, ar pagrįsta šiems procesams taikyti skirtingus teisinio reguliavimo principus.[112] Taikant lyginamąjį metodą derinama, gretinama informacija, gauta iš skirtingų autorių apie tą patį tyrimo objektą.

Daugelį PRD įtvirtintų terminų palikta apibrėžti pačioms valstybėms narėms nacionalinėje teisėje, vienas iš jų – nemokumo tikimybė[113]. Juridinio asmens nemokumo tikimybė JANĮ apibrėžiama kaip padėtis, kai realiai tikėtina, kad juridinis asmuo taps nemokus per artimiausius tris mėnesius[114]. Atkreiptinas dėmesys, kad anksčiau galiojęs ĮRĮ numatė, jog restruktūrizavimo procesas gali būti pradėtas, jeigu turi finansinių sunkumų arba yra reali tikimybė, kad jų turės per artimiausius 3 mėnesius[115], todėl natūraliai kyla klausimas: ar restruktūrizavimo bylos iškėlimo sąlygos pasikeitė ir ar į JANĮ perkeltas nemokumo tikimybės terminas atliepia PRD idėją, kuria siekta užtikrinti ankstyvą restruktūrizavimo procesą[116]? Atitinkamai, autorė taip pat laiko reikšminga palyginti, kaip nemokumo tikimybės terminas yra apibrėžtas kitų valstybių nemokumo teisiniame reguliavime. Pasirinkta tokia šio tyrimo metodologinė eiga ir priemonės: tyrimo pradžioje remtasi oficialioje interneto svetainėje *https://eur-lex.europa.eu* esančiais duomenimis – PRD tekstu ir informacija apie tai, kokius teisės aktus valstybės narės priėmė arba pakeitė, perkeldamos PRD į nacionalines sistemas. Nemokumo tikimybės sąvoka minima, pavyzdžiui, Direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punkte, todėl galima gauti oficialų „nemokumo tikimybės“ (angl. *likelihood of insolvency*) termino vertimą į 24 kalbas. Terminas *likelihood of insolvency* ir kita pasirinkta kalba vedama į google.lt, google scholar, taip pat į mokslo duomenų bazes (MRU). Pirmenybė teikta tų valstybių, kurios turi oficialų teisės akto vertimą į anglų kalbą, teisinio reguliavimo analizei. Tačiau, pritrūkus informacijos, naudotasi automatinio vertimo programomis (google vertėjas, ChatGPT), taip pat internetinėje svetainėje *eur-lex* skelbiama bendro pobūdžio informacija apie nemokumo procesus valstybėse narėse. Tyrimo tikslas buvo susipažinti su oficialiu teisiniu reguliavimu, todėl, pavyzdžiui, teismų praktika, kurioje taip pat gali būti atskleisti tam tikri termino vartojimo ypatumui, atskleista nemokumo tikimybės sąvoka ar samprata, yra netyrinėta. Pirmenybė

111 Remigijus Jokubauskas, *Fizinių asmenų bankroto procesas* (Kraków: Księgarnia Akademicka, 2022), 30.

112 *Ibid.*, 31

113 Restruktūrizavimo direktyva, *supra note*, 13: 2 straipsnio 2 dalies b punktas

114 JANĮ, *supra note*, 99: 2 straipsnio 1 dalies 7^1 punktas.

115 „Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas“, TAR, 4 straipsnio 1 dalies 1 punktas, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/TAR.C69847B389DF?csrt=7053342489719192173

116 Restruktūrizavimo direktyva, *supra note*, 13: preambulės 22 punktas, 15 punktas, 17 punktas ir kt.

teikta Vokietijos nemokumo teisiniam reguliavimui, kadangi jis yra įtrauktas į disertacinio tyrimo imtį. Tyrimas atliktas 2024 m. I ketvirtį.

Dokumentų analizės metodas. Naudojantis šiuo tyrimo metodu buvo renkami tyrimui reikšmingi duomenys. Šis metodas naudotas tiriant įvairius dokumentinius šaltinius, pavyzdžiui, pozityviosios teisės šaltinius, teismų praktiką, siekiant apibendrinti ir išanalizuoti šiuose šaltiniuose nurodomą veiksmingo restruktūrizavimo proceso užtikrinimo problematiką.

Lietuvos teismų praktikoje jau daugiau nei 5 metus taikoma taisyklė, kad „[a]smuo, siekdamas tinkamai realizuoti teisę kreiptis į teismą dėl nemokumo proceso pradėjimo, turi griežtai laikytis ikiteisminės tvarkos įgyvendinimo sąlygų. Nemokumo proceso inicijavimas pradedamas juridinio asmens arba kreditoriaus pranešimu apie ketinimą kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo, jeigu per šiame pranešime nurodytą terminą nebus sudarytas susitarimas dėl pagalbos arba priimtas sprendimas bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka, arba neįvykdyta skolininko neginčijama prievolė kreditoriui“[117]; toks teisinis reguliavimas laikomas imperatyviu[118].

Disertacinio tyrimo metu buvo keliama prielaida, kad privaloma ikiteisminė restruktūrizavimo proceso tvarka neužtikrina veiksmingo restruktūrizavimo proceso, todėl, be kita ko, siekta patikrinti, ar ikiteisminės tvarkos laikymasis sukelia kliūčių kreipiantis į teismą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Tuo tikslu buvo nutarta gauti bendro pobūdžio statistinius duomenis apie pareiškimų dėl nemokumo bylos iškėlimo priėmimą. Tačiau tokie statistiniai duomenys nei Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyboje prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, nei valstybės įmonėje Registrų centre nėra kaupiami, o bylų baigiamieji procesiniai sprendimai, kuriais nėra pasisakoma dėl ginčo esmės, nenuasmeninami ir neviešinami. Pagal užklausą[119] Lietuvos nacionalinei teismų administracijai buvo gauti tokie statistiniai duomenys:

---

117 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, 16 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1916162; „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1005-854/2025“, 29 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2350256

118 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-245-467/2024“, 28 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2235347

119 Žr. priedą Nr. 1

2 lentelė. „NTA pateikta statistika apie restruktūrizavimo bylų baigtį 2024 m.“

Procesinis bylos išnagrinėjimo rezultatas:	Kauno apygardos teismas	Klaipėdos apygardos teismas	Panevėžio apygardos teismas	Šiaulių apygardos teismas	Vilniaus apygardos teismas
Atsisakyta iškelti restruktūrizavimo bylą	1			1	1
Byla nutraukta	1	2			2
Byla persiųsta pagal teismingumą	1				
Byla sujungta su kita byla	5	6	1	2	5
Ieškinį atsisakyta priimti	2	1	1	1	11
Ieškinys grąžintas ieškovui		1			2
Ieškinys paliktas nenagrinėtas	4	1	1	4	1
Priimtas sprendimas baigti restruktūrizavimo bylą	1				
Neišnagrinėta	13	2	9	11	9

Įvertinus gautus statistinius rezultatus padaryta prielaida, kad viena iš problemų, siekiant restruktūrizavimo problemas spręsti ir restruktūrizavimo procesą inicijuojant ankstyvame restruktūrizavimo proceso etape, tikėtina, kyla pradinėje restruktūrizavimo bylos iškėlimo stadijoje: pareiškimas dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo buvo paliktas nenagrinėtas 11-oje bylų, o pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo atsisakyta priimti iš viso 16-oje bylų. Nuspręsta, kad šio tyrimo imtį sudarys 11 Vilniaus apygardos teisme 2024 m. priimtų nutarčių, kuriomis atsisakyta priimti pareiškimus dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo; dėl šių nutarčių pagal iš NTA gautus duomenis kreiptasi į Vilniaus apygardos teismą su prašymu leisti susipažinti su išnagrinėtos bylos medžiaga. Tyrimo metu bus skelbiamos ir analizuojamos tik tos bylos, su kuriomis buvo leista susipažinti, o nutarčių reikšmingos ištraukos paskelbtos prieduose.

Abstrakcijos metodas. Taikant abstrakcijos metodą susitelkiama į pagrindinius, esminius nemokumo, restruktūrizavimo, prevencinio restruktūrizavimo procedūros bruožus, atskleidžiama restruktūrizavimo, prevencinio restruktūrizavimo samprata ir vieta teisinėje sistemoje.

Apibendrinimo metodas. Apibendrinimo metodas naudojamas siekiant pateikti apibendrinamąsias išvadas. Tai leidžia apžvelgti dėstomą medžiagą ir išryškinti tyrimo problematiką bei pasiūlymus.

Tyrimo imtis[120] sudaryta mišriosios tikslinės atrankos būdu: patogiosios atrankos būdu atrinkti lengviausiai prieinami moksliniai straipsniai ir knygos, atliekant užklausas „insolvency“, „efficiency insolvency“, „effective insolvency“, „preventive restructuring concept“, „preventive restructuring meaning“, „preventive restructuring framework“, „creditors rights in insolvency proceedings“, „court restructuring“, „shareholders restructuring“ ir kt. ir, taikant „sniego gniūžtės“ efektą, analizuota mokslinė literatūra, kuria buvo remtasi anksčiau aptiktuose moksliniuose darbuose.

Lietuvos teismų praktikos analizei civilinės bylos buvo atrenkamos dviem būdais: *pirma*, atliekant užklausas *infolex* „Teismų praktikos“ duomenų bazėje išfiltruotos bylos, kuriose minimi tyrimui reikšmingi terminai ir sąvokos, pavyzdžiui, „prevencinio restruktūrizavimo“, „laikinosios apsaugos priemonės“ ir kt. kartu su žyma „paminėtas teisės aktas“ JANĮ, ĮBĮ; tyrimui naudota naujausia aukštesnės pakopos (Lietuvos apeliacinio teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo) teismų praktika; bylos tikrinamos iš eilės pagal gautą sąrašą nuo naujausios bylos tol, kol randami tyrimo objektui aprašyti, apibūdinti, tirti reikšmingi procesiniai sprendimai, kuriuose pasisakoma tiriamo objekto aspektu, aiškinami tyrimui reikšmingi teisės aktai, pateikiamas konkrečios situacijos vertinimas; *antra, infolex* „Teisės aktų“ duomenų bazėje pasirenkamas norimas taikyti teisės aktas, pavyzdžiui, JANĮ, ir filtruojamos visos su konkrečiu JANĮ straipsniu susietos bylos; bylos tikrinamos, cituojamos ir aprašomas anksčiau nurodyta tvarka. Taip pat dalis reikšmingų bylų buvo rastos atsitiktinai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo skelbiamose apžvalgose, taip pat vykdant tiesiogines teisėjo padėjėjo darbo funkcijas Lietuvos apeliaciniame teisme (tiesiogiai dirbant su konkrečiomis bylomis).

120 Pagal Liudmila Rupšienė, *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija: metodinė knyga* (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007)

1. VEIKSMINGO RESTRUKTŪRIZAVIMO SAMPRATA

„Each country gets the bankruptcy law it deserves."[121]
Richard Broude

JANĮ tikslas – „sudaryti sąlygas veiksmingam juridinių asmenų nemokumo procesui", užtikrinant kreditorių ir skolininko interesų pusiausvyrą[122]. Tačiau nei veiksmingo restruktūrizavimo, nei veiksmingo bankroto, nei veiksmingo nemokumo proceso sąvokų JANĮ nepateikia. Ar šiuo metu įmanoma pateikti veiksmingo restruktūrizavimo proceso sąvoką[123]? Veiksmingo restruktūrizavimo proceso sąvoką galima bandyti pateikti tuomet, kai bus išnagrinėta veiksmingo restruktūrizavimo proceso samprata – tai, kaip yra suvokiamas restruktūrizavimo procesas, požiūris į jį, jo koncepcija[124].

Restruktūrizavimo procesas yra vykdomas remiantis teismo patvirtintu restruktūrizavimo planu, kuris tampa pagrindiniu restruktūrizavimo proceso dokumentu. UNCITRAL *Nemokumo teisės teisėkūros vadove* pažymima, kad teisinis reguliavimas neturėtų nustatyti tokių reikalavimų restruktūrizavimo planui kaip visiškas skolininko reabilitavimas, neturėtų drausti nurašyti skolas ar riboti sumas, kurios turėtų būti sumokėtos kreditoriams, nustatant, pavyzdžiui, minimalią kreditoriams grąžintinos skolos dalį. Mažesnė kontrolė suteiktų daugiau lankstumo ir galimybę skolininkui pasirinkti geriausiai tinkantį variantą[125]. Ar Lietuvos nemokumo teisėje galėtų susiklostyti situacija, kad būtų patvirtintas toks restruktūrizavimo planas, kuriuo kreditorių skolos – nurašytos arba reikšmingai sumažintos? Lietuvos teisės aktai to nenumato, tačiau ar draudžia? Ar sąmonėje kyla pasipriešinimas galvojant, kad versle įmanoma situacija, kai išsaugomas skolininko gyvybingumas kreditoriaus sąskaita? Atsakymas į šiuos klausimus slypi ne tik teisiniame reguliavime ar įvariose rekomendacijose, o priklauso nuo požiūrio pačią į skolą – ką ji mums – tautai, kultūrai – reiškia ir kokį (moralinį) vaidmenį atlieka. Todėl veiksmingo restruktūrizavimo sampratą pasirenkama nagrinėti nuo skolos prigimties ir raidos, analizuojant, kokią įtaką vartojimo, požiūrio

---

121 „Kiekviena šalis nusipelno tokios bankroto teisės, kurios yra verta". Nors šioje frazėje aiškiai nuskamba bankroto teisės terminas, tačiau ši frazė yra pasakyta 2002 m. apie JAV Bankroto įstatymo 11 skyrių, kuris leidžia restruktūrizuoti įmones ir išvengti likvidavimo: iš Martin, *supra note*, 16: 3. Tai vedinys iš filosofo Joseph de Maistre frazės „Kiekviena šalis turi valdžią, kurios nusipelno" (angl. *„Every country has the government it deserves"*). Ši Richard Broude frazė iš esmės atspindi idėją, kad nemokumo teisė yra glaudžiai susijusi su tos šalies socialine ir ekonomine sistema; nemokumo teisė negali būti atskirta nuo šalies kultūros ir tam tikra prasme yra jos atspindys.

122 JANĮ, *supra note*, 99: 1 straipsnio 1 punktas

123 „Sąvoka yra viena iš labiausiai diskutuojamų terminologijos kategorijų"; ji „yra vartojimo, mąstymo, pažinimo ir suvokimo, taip pat tyrimo, kalbinės veiklos ir raiškos objektas". Iš Aistė Mitkevičienė, „Sąvoka lietuvių mokslo kalboje", *Lituanistika*, 2017, https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1525443369179/J.04~2017~1525443369179.pdf

124 Pagal sampratos apibrėžimą: „samprata", *ekalba*, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/samprata?paieska=samprata&i=c6a649c8-a981-4d77-ad87-affa87d93ab0

125 UNCITRAL, *supra note*, 97: 210

į skolą ir kreditą kultūra darė restruktūrizavimo proceso formavimuisi įvairiose jurisdikcijose, bei siekiama atsakyti į klausimą, kodėl vienose visuomenėse tos pačios nemokumo taisyklės gali būti priimtos, o kitose – neveiksmingos.

Veiksmingo restruktūrizavimo proceso sampratą pasirinkta atskleisti pradedant nuo istorinio požiūrio į pačią skolą ir restruktūrizavimo procesą – kaip formavosi atlaidi nemokumo teisinė sistema ir su kokiais iššūkiais susidūrė valstybės, siekdamos harmonizuoti nemokumo teisę ES mastu, aptariant vyraujančias nemokumo teisės teorijas ir ieškant teorinio restruktūrizavimo pagrindo. Tyrimas vystomas ieškant takoskyros tarp bankroto ir restruktūrizavimo procesų. Teigiama, kad riba tarp bankroto ir restruktūrizavimo nyksta[126]; ši tendencija atsispindi 2019 m. priimtame JANĮ, kuriuo restruktūrizavimo ir bankroto procesų teisinis reguliavimas buvo nustatytas vienu – juridinių asmenų nemokumo – įstatymu, kuriame tie patys nemokumo principai ir nemokumo proceso taisyklės yra taikomos bendrai tiek restruktūrizavimo, tiek bankroto teisiniams santykiams. Tačiau ar tikrai nebegzistuoja riba tarp bankroto ir restruktūrizavimo procesų?

Tyrimo metu siekiama atskleisti skirtingą nemokumo teorijų požiūrį į restruktūrizavimo proceso tikslą tokiu būdu iliustruojant, kad nėra neteisingo sprendimo: procesiniai sprendimai restruktūrizavimo procese gali būti priimami priklausomai nuo taikomos (pripažįstamos, priimtinos) restruktūrizavimo proceso koncepcijos, kurios yra labai įvarios. Lietuvos teisės aktų leidėjas nei aiškinamuosiuose raštuose, nei nemokumo teisinius santykius reguliuojančiuose teisės aktuose tiesiogiai nėra nurodęs krypties, kuria restruktūrizavimo procesas turėtų eiti – ar turėtų būti orientuojamasi į kreditorių interesus, siekiant kuo didžiausio jų finansinių reikalavimų patenkinimo, ar turėtų būti siekiama kitų, socialinių tikslų (tai iš dalies darant kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimo sąskaita). O kuris sprendimas yra veiksmingas – ar tas, kuris tenkina kreditorių ekonominius, ar, pavyzdžiui, darbuotojų socialinius interesus? Nuo ko priklauso veiksmingumas ir kas jį apibrėžia? Šio tyrimo metu siekiama atskleisti veiksmingo restruktūrizavimo proceso sampratą teoriniu lygmeniu.

Remiantis JANĮ, restruktūrizavimo plane turi būti nurodyta kreditorių pagalba finansiniams sunkumams įveikti (JANĮ 104 straipsnio 2 dalies 10 punktas); ši pagalba apima „reikalavimo įvykdyti prievolę termino atidėjimą, reikalavimo įvykdyti prievolę ar jos dalį atsisakymą, prievolės pakeitimą kita prievole ir kt.“ (JANĮ 2 straipsnio 18 punktas), taigi nenumato baigtinio kreditorių pagalbos priemonių sąrašo. Tačiau JANĮ taip pat įtvirtina galimybę patvirtinti restruktūrizavimo planą kreditoriams nepritariant pagal JANĮ 1111 straipsnio nuostatas. Taigi ar galima siutacija, jeigu restruktūrizavimo plane būtų numatyta, jog tam tikri kreditorių finansiniai reikalavimai bus nurašomi, t. y. numatoma, kad jie restruktūrizavimo proceso metu nebus vykdomi, o, pasibaigus restruktūrizavimo procesui, bus nurašyti, t. y. pasibaigs be kreditoriaus sutikimo? Šio klausimo analizę derėtų pradėti nuo pačių restruktūrizavimo proceso ištakų, iš pradžių atsakant į klausimą „[k]odėl reikalaujame, kad piniginės skolos būtų grąžintos?“[127]

---

126 Mogenytė, *supra note*, 17: 63

127 Bill Maurer, „David Graeber's Wunderkammer, *Debt: The First 5,000 Years*", *Anthropological Forum* 23 (1) (2013): 79–93, https://doi.org/10.1080/00664677.2012.729492

1.1. Restruktūrizavimo ištakos ir skolinimo(si) kultūros įtaka šio proceso formavimuisi

Civilizacijos antropologijos tyrinėtojas prof. Davidas Graeberis savo darbe „Skola: pirmieji 5000 metų“[128] iškėlė hipotezę, kad skolos institutas yra senesnis nei prekių, pinigų ar mainų, todėl žmogus yra *homo in debitum* (skolingas žmogus); senovės teisėje ir religijoje vartojomos sąvokos, tokios kaip *kaltė, nuodėmė, išpirkimas* yra kilusios būtent iš skolos santykių. O nemokumo teisė iš esmės buvo sukurta kaip „teisinis priešnuodis nuo per didelio žmogaus, o vėliau – ir įmonių įsiskolinimo“[129]. Restruktūrizavimas, visų pirma, yra tam tikras skolos valdymo modelis, todėl, siekiant suvokti restruktūrizavimo teisės formavimosi ištakas, svarbu analizuoti, kaip vystėsi pats požiūris į skolą.

Istoriškai iš pradžių formavosi bankroto teisinė sistema, kuri buvo taikoma fiziniams asmenims. Bankroto, kaip priemonės skoloms susigrąžinti, užuomazgos buvo įtvirtintos dar Hamurabio kodekse (1750 m. p. m. e.)[130], tačiau ši procedūra buvo privataus pobūdžio ir jos nekontroliavo valstybės institucijos, todėl teisės doktrinoje iš esmės sutariama, kad bankroto procedūra senovės kultūrose neegzistavo. Apie šiuolaikinės bankroto procedūros ištakas galima kalbėti tik nuo momento, kai skolos išieškojimas tapo nukreiptas į asmeninį turtą, o ne į patį asmenį, ir skolos išieškojimo procedūra pateko į valstybės reguliuojamą sritį. Tai buvo laipsniškas procesas, todėl nėra aiškios datos, kuri apibrėžtų šį nemokumo teisės lūžį.

Bankroto teisinės sistemos formavimosi pradžia siejama su romėnų teisėje įvesta *cessio bonorum* (prekių perdavimo) procedūra, kuri vėliau padarė įtaką *fallimento*[131] procedūrai, atsiradusiai Viduramžiuose. Šių procedūrų metu skolininkai atiduodavo prekes kreditoriams, kurie su jomis elgdavosi savo nuožiūra. Proceso metu kreditoriai susitardavo dėl abipusio reikalavimų vykdymo sustabdymo, rasdavo patikimą asmenį, atsakingą už turto surinkimą ir įvertinimą, susitardavo dėl proceso sąnaudų; buvo formuojamas kreditorių komitetas (susirinkimas); atsiranda kreditorių lygybės idėja, vadinama *pari passu*. Teismai taip pat įsitraukdavo į šį procesą, daugiausiai spręsdami,

---

128 Davido Graeberio knyga „Skola: pirmieji 5000 metų“ (angl. *Debt: The First 5000 Years*) visuomenėje sulaukė daug įvairių reakcijų ir, visų pirma, kritikos. Tačiau ši knyga pelnė Kultūrinės antropologijos draugijos (angl. *Society for Cultural Anthropology*, SCA (JAV)) skiriamą Gregory Bateson knygų premiją (premija atspindi SCA misiją skatinti teoriškai turtingus, etnografiškai pagrįstus tyrimus, apimančius naujausias meno ir mokslo tendencijas) ir „Duonos ir rožių“ premiją, skiriamą už radikalią, prieinamą, politiškai kairiųjų pažiūrų negrožinę literatūrą, siūlančią naujas perspektyvas ir įžvalgas. Knyga taip pat buvo įvertinta už savo įtaką ir poveikį.

129 Rafał Adamus, „What are the Challenges to the Insolvency Law in the 21st Century?“, *Societas et Iurisprudentia* 9 (3) (2021): 100, https://doi.org/10.31262/1339-5467/2021/9/3/99-117

130 Stasys Vėlyvis ir Vilija Mikuckienė, „Origin of Bankruptcy Procedure in Roman Law“, *Jurisprudencija* 117 (3) (2009): 287, https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1555: „Jei kas neįvykdys reikalavimo dėl skolos ir parduos save, savo žmoną, sūnų ir dukrą už pinigus arba atiduos priverstiniams darbams.“

131 *fallimento* arba *failite*; žodis yra kilęs iš angliško žodžio *failure*, reiškiančio nesėkmę, žlugimą.

ar skolininkas gali atnaujinti prekybą bei būti atleistas nuo skolų. Daugelyje jurisdikcijų atleidimas nuo skolų nebuvo numatytas ir skolininkai likdavo įsipareigoję kreditoriams ir pasibaigus likvidavimo procedūroms[132]. Romėnų teisėje taip pat galima rasti ir gaivinimo procedūros užuomazgų – tai procedūros, vadinamos *dilatio* (lot.), jos buvo taikomos būtinai mokiems fiziniams asmenims, kurie savo įsipareigojimų negalėjo vykdyti dėl nenugalimos jėgos (lot. *force majeure*) aplinkybių. Šios procedūros metu skolininkams buvo atidedamas įsipareigojimų vykdymas 5 metams, jeigu tam pritardavo kreditoriai bei imperatorius, o išimtiniais atvejais – net ir neturint daugumos kreditorių pritarimo.[133]

Viduramžiais nemokumo teisė buvo orientuota į likvidavimą ir kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimą, tačiau kreditoriai taip pat galėjo nuspręsti, kad skolininko finansinės problemos yra laikinos, galėjo atidėti savo mokėjimus, atsisakyti savo finansinių reikalavimų ar juos sumažinti, toks sprendimas būdavo priimamas suvokiant, kad ilgalaikėje perspektyvoje galima gauti daugiau naudos nei iš karto realizuojant skolininko turtą, tačiau tokie kreditorių sprendimai būdavo reti.[134] Tačiau greta likvidavimo procedūrų Europoje pradėjo formuotis ir įvairios verslo gelbėjimo formos. Pavyzdžiui, 1673 m. Prancūzijoje buvo sukurta *Lettres de Répit* (atokvėpio laiškų) sistema, pagal kurią asmenys galėdavo gauti valdovo (o vėliau – ir teismų) apsaugą, atidedant kreditorių finansinių reikalavimų vykdymą tam tikram terminui. Henrikas VIII 1542 m. paskelbė Bankroto statutą, kuriame suformuluoti principai – neutralaus administratoriaus parinkimas, nuspėjamas turto surinkimas ir jo paskirstymas – aktualūs ir šiuolaikinėje nemokumo teisėje.[135]

Vienas iš didžiausių šuolių, kuriant ir vystant įvairias verslo gelbėjimo formas, buvo įmonių, turinčių ribotą civilinę atsakomybę, sukūrimas[136]. Įmonė, kaip juridinis asmuo, suvienijo tris skirtingas interesų grupes: investuotojus, verslo valdymą ir darbą. Ribota atsakomybė pasireiškė tuo, kad investuotojas buvo apsaugotas nuo blogo valdymo ir įmonės nesėkmės. Tačiau toks verslo modelis lėmė, kad kreditoriai galėjo sudėtingiau kontroliuoti verslo procesus ir daryti jiems įtaką, todėl jie atsidūrė mažiau palankioje padėtyje nei anksčiau. Ilgainiui atsirado poreikis užtikrinti kreditorių interesus, įpareigojant įmonių vadovus priimti sprendimus, kurie nedarytų kreditoriams žalos, direktorių pareigos buvo įtvirtintos Jungtinės Karalystės 1986 m. Nemokumo

---

132 Paul J. Omar, „Corporate rescue through the ages“, in *Research Handbook on Corporate Restructuring*, ed. Paul J. Omar and Jennifer L. L. Gant (Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing, 2021), 1–3.

133 Barakauskas, *supra note*, 78: 34, 35.

134 Omar, *op. cit.*, 1-3.

135 *Ibid.*, 1-3.

136 Pirmoji ribotos atsakomybės bendrovė pasaulyje buvo Naujųjų metų išvakarėse įkurta Rytų Indijos kompanija, kuri gyvavo nuo 1600 m. iki 1833 m.. Visgi verslo forma – akcinė bendrovė – labiau paplito JAV. Akcinės bendrovės samprata kilo iš itališko žodžio *Compagnia* – tai pavadinimas, pagrįstas lotyniška fraze *cum panis*, reiškiančia „dalintis duona“ (iš Vijay K. Seth, „The East India Company: A Case Study in Corporate Governance“, *Global Business Review* 13, Nr. 2 (2012): 221–238, https://doi.org/10.1177/097215091201300203).

įstatyme ir Įmonių direktorių diskvalifikavimo akte. Suvokus, kad nemokumas yra neišvengiama prekybos rizika, prasidėjo nemokumo dekriminalizavimas ir depenalizavimas, kuris taip pat turėjo reikšmės bankroto stigmatizuojančiam požiūriui švelninti[137]. Iš istorinės bankroto teisinių santykių raidos analizės matyti, kad bankroto teisinis reguliavimas buvo švelninamas laikant, jog „pagrindinis bankroto proceso tikslas – atkurti skolininko veiksnumą ir funkcionavimą, likviduojant tik beviltiškus ūkio subjektus“[138]. XVIII a. pr. ima kristalizuotis reabilitacinis požiūris į nemokumo procedūras. Šios idėjos palaipsniui užėmė vis reikšmingesnę vietą visoje nemokumo teisės sistemoje.[139]

Didžioji Britanija laikoma įmonių gaivinimo teisinio reguliavimo pradininke, teisinio reguliavimo ištakos siekia 1907 m., kai, remiantis Įmonių įstatymu (angl. *Companies Act*), buvo išplėstas Akcinių bendrovių susitarimų įstatyme (angl. *The Joint Stock Companies Arrangement Act*) numatytos procedūros, suteikusios įmonei galimybę su kreditoriais sudaryti susitarimą, taikymas ir šia procedūra galėjo pasinaudoti ne vien likviduojamos įmonės. Visgi buvo laikomasi nuomonės, kad, jeigu įmonė susiduria su finansiniais sunkumais, tuomet optimaliausias pasirinkimas yra įmonės likvidavimas ir įmonės gelbėjimo procedūroms nebuvo skiriama reikšmingo dėmesio[140].

Restruktūrizavimo teisiniam reguliavimui visame pasaulyje esminę įtaką turėjo 1978 m. lapkričio 6 d. paskelbtas JAV Bankroto kodeksas[141]. Restruktūrizavimo isto-

---

137 Omar, *supra note*, 132: .

138 Vėlyvis, Mikuckienė, *supra note*, 130: 287

139 Mogenytė, *supra note*, 17: 58

140 Sigitas Barakauskas, *supra note*, 78: 37, 38.

141 Pirmasis JAV federalinis bankroto kodeksas (angl. *Bankruptcy Act*) buvo priimtas 1800 m. Jame buvo numatyta galimybė skirti nemokumo administratorius ir atleisti nuo skolų, jeigu su tuo sutinka 2/3 kreditorių, tačiau dėl pernelyg didelių išlaidų ir korpucijos šis įstatymas buvo panaikintas jau 1803 m. 1839 m. buvo priimti teisės aktai, naikinantys laisvės atėmimą už skolas. 1841 m. buvo priimtas naujas JAV bankroto kodeksas, teisės doktrinoje apibūdinamas kaip švelnusis bankroto įstatymas, kuris, be kita ko, leido bankrutuoti savanoriškai (ne tik pagal kreditorių reikalavimą), išplėtė skolininkų teisių gynybos priemones, atleido skolininkus nuo skolų, jeigu jie perleido turtą, numatė taisykles, skirtas susigrąžinti turtą, jeigu jis buvo perleistas sukčiaujant ir pan. Už švelnųjį 1841 m. JAV bankroto kodeksą balsavo ekonominis elitas (*Whig* partija, pasisakiusi už valstybės modernizavimą ir ekonomikos augimą; opozicinė partija, įkurta kovoti prieš prezidento Endriu Džeksono ir Demokratų partijos politiką. Tačiau partijos neliko, nesutapus nuomonėms dėl vergovės panaikinimo). Buvo atlikti tyrimai, kad po 1841 m. JAV bankroto kodekso priėmimo kreditas tapo lengviau prieinamas, tačiau nemokumo procedūromis naudojosi maždaug viena iš trijų įmonių. 1841 m. JAV bankroto kodeksas buvo panaikintas 1843 m.; viena iš priežasčių – kreditorių nepasitenkinimas esamu reguliavimu. Susitarimo su kreditoriais procedūra, kurios metu pritarus kreditoriams skolininkas galėjo būti atleistas nuo dalies įsipareigojimų, JAV buvo įtvirtinta dar 1874 m., atlikus 1867 m. JAV Bankroto kodekso pakeitimus, tačiau šio teisės akto galiojimas truko vos ketverius metus – reaguodamas į piktnaudžiavimą Kongresas 1878 m. nutarė panaikinti 1867 m. JAV Bankroto įstatymą ir jo 1874 m. pakeitimą. Naujas bankroto įstatymas buvo priimtas tik praėjus daugiau nei 20 metų, o gaivinimo procedūra, kuri galėjo būti taikoma visoms įmonėms, buvo numatyta tik 1934 m. pakeitimais. (Šaltiniai: Bruno Biais ir Thomas Mariotti, „Credit, Wages, and Bankruptcy Laws“, *Journal of the European Economic Association* 7 (5) (2009): 939–973, https://doi.org/10.1162/JEEA.2009.7.5.939, Martin, *supra note*, 16; Federal Judicial Center, *The Evolution of U.S. Bankruptcy Law: A Timeline*, https://www.rib.uscourts.gov/newhome/docs/the_evelution_of_bankruptcy_law.pdf)

rinės perspektyvos kontekste svarbu pažymėti, kad šio teisės akto priėmimą ir JAV nemokumo teisinės sistemos formavimąsi lėmė išskirtinė JAV istorinė, politinė ir ekonominė raida, kuri rėmėsi verslumu, plačiu vartojimu ir išlaidomis. Formuojantis kapitalizmui, JAV susidūrė dvi visuomenės grupės: kapitalistai, kurie manė, kad kreditais pagrįstos ekonomikos plėtra yra būtina, ir agrarinė visuomenė, kuri tokiam požiūriui nepritarė; žemės ūkio sektorius naujuosius prekybininkus ir kapitalistus matė kaip „parazitus, kurie meta kibirus į kitų iškastus šulinius“[142]. XIX a. pradžioje kapitalistinės idėjos nugalėjo agrarinės visuomenės interesus, todėl ir pati agrarinė visuomenė buvo priversta persitvarkyti: buvo pradėta gaminti ne tik savo asmeniniam vartojimui, tačiau ir pardavimui. JAV ekonomika sparčiai augo ir vis daugiau amerikiečių pradėjo savo verslą. JAV laikė save turinčia daug potencialo, todėl buvo pasirengusi išleisti daugiau nei turi savo tikrojo turto. Nedaugelis galėjo pradėti savo verslą be kredito. Verslininkai dažnai iš anksto nemokėjo pinigų už nuomą, prekes, transportavimo išlaidas, to nereikalavo ir iš savo klientų. Kredito prieinamumas buvo laikomas pagrindiniu veiksniu siekiant ekonominio potencialo. Atitinkamai, turėjo formuotis teisinė tolerancijos nemokėjimo atžvilgiu kultūra. Taigi žmonės rizikavo, o nemokumo sistema turėjo palengvinti šią riziką. JAV vyrauja požiūris, kad rizika yra būtina kapitalistinei ekonomikai, ir nors verslo nesėkmė nelaikoma teigiamu reiškiniu, tačiau ji nėra ir stigmatizuojama.[143]

Restruktūrizavimo raida JAV prasidėjo nuo poreikio pertvarkyti geležinkelių verslą. Geležinkelių verslo nesėkmės doktrinoje yra skirstomos į penkis periodus pagal finansinių sunkumų kilimo priežastis ir jų sprendimo būdus[144]. Teigiama, kad septintajame dešimtyje atliktos geležinkelių verslų pertvarkos nebuvo reorganizavimas (pertvarkymas), verslai tiesiog buvo iš naujo galvonizuoti[145]. Restruktūrizavimo ištakos glūdi situacijoje, kai skolininkas, kuriam priklausė geležinkelių įmonė, nevykdė savo įsipareigojimų, tačiau nebuvo jokio mechanizmo šiai nesėkmei pašalinti, išskyrus tai, kad būtų perimtas įmonės turtas ir išdalijamas visiems kreditoriams. Tačiau

142 Martin, *supra note*, 16.

143 *Ibid.*

144 Pirmasis periodas apima laikotarpį nuo 1830 m. iki 1857 m. Šiuo periodu restruktūrizavimo procesas iš esmės nevyko, nebuvo nusistovėjusios aiškios politikos šiuo klausimu, kiekviena kilusi problema buvo sprendžiama individualiai. Paprastai buvo susiduriama su tuo, kad turimo kapitalo neužteko projektams pabaigti, todėl reikėjo leisti daugiau akcijų ar obligacijų, tačiau tai jokiu būdu nėra laikoma finansinės struktūros pervarkymu. Antrasis periodas apima laikotarpį nuo 1857 m. iki 1884 m., šiuo metu buvo susiduriama su kita problema – visiškai nutiesti geležinkeliai žlugo dėl kitų priežasčių, o ne tik dėl nebaigtų statybų: dėl potvynių buvo išplautos geležinkelių linijos, kelias nukentėjo per inžinierių streikus, taip pat nebuvo apmokėtos keletą milijonų dolerių siekiančios skolos, o gaunamos pajamos nedengė eksploatacinių išlaidų. Trečiasis laikotarpis apima periodą nuo 1884 m. iki 1893 m.; šiuo periodu geležinkelių verslo nesėkmė nebebuvo suprantama kaip vietinės reikšmės problema, buvo suvoktas geležinkelių įmonių viešųjų paslaugų pobūdis; buvo priimti reorganizavimo sistemai būdingi sprendimai, siekiant užtikrinti tiek tolesnę įmonės veiklą, tiek išsaugant maksimalią turto vertę. Ketvirtasis laikotarpis tęsėsi nuo 1893 m. iki 1908 m., ir penktasis periodas – nuo 1913 m.

145 Arthur S. Dewing, „The Theory of Railroad Reorganization“, *The American Economic Review* 8 (4) (1918): 774–795

įsisąmoninus, kad geležinkelių transporto vystymas nėra tik individualus verslas, tačiau turi ir reikšmingą viešąjį pobūdį, buvo suvokta, kad tokio pobūdžio likvidavimo procedūros būtų sukėlusios visiems didelių finansinių nuostolių, todėl teismas iš esmės įpareigojo parduoti visą turtą iš karto, užtikrinant jo veiklos tęstinumą, o ne dalimis. Taigi ši situacija paskatino naują požiūrį į reorganizavimą ir turto vertę nemokumo procese. Ši idėja buvo perkelta ir į JAV Bankroto kodekso 11 bankroto skyrių, kuris remiasi tuo, kad įmonė kreditoriui vertingesnė gyva (vykdanti veiklą), o ne mirusi (likviduota). XX a. pradžioje buvo sakoma, kad JAV geležinkelių sistemos pertvarkymas per nemokumo procedūras buvo daug svarbesnis finansinis pasiekimas nei Prancūzijos žalos atlyginimo sumokėjimas Vokietijos imperijai po prancūzų pralaimėjimo Prancūzijos ir Prūsijos kare 1871 m.[146]

Vienas iš istorinių įvykių, taip pat smarkiai keitusių skolinimosi ir kredito davimo sistemą JAV, buvo prezidento Franklino Ruzvelto įdiegta būsto nuosavybės programa. Iki 1930 m. paskolos būstui buvo tik turtingųjų privilegija, kadangi paskolos buvo išduodamos trumpam laikui ir reikėjo sumokėti 50 proc. dydžio pradinę įmoką. Nauja tvarka buvo siekiama stabilumo ir saugumo Didžiosios depresijos metu. 1934 m. buvo įkurta FHA (angl. *Federal Housing Administration*), kuri pradėjo drausti hipotekos paskolas, o kreditoriai tuomet buvo linkę teikti paskolas su mažesnėmis palūkanomis ir mažesne pradine įmoka, paskolų terminas buvo pratęstas iki 25 ar 30 metų. Dėl šių sąlygų amerikiečiai turėjo daugiau disponuojamų pajamų. JAV buvo įvesta ir daugelis kitų vartojimą skatinančių produktų, pavyzdžiui, kreditinės kortelės. Tai buvo ta istorinė, politinė ir teisinė patirtis, kuri itin prisidėjo prie požiūrio į vartojimą, skolą, skolos grąžinimo formavimąsi.[147] Beje, „fizinių asmenų įsiskolinimas (angl. *over-indebtedness*) yra suprantamas nebe kaip modernaus vartojimo elgesio rezultatas („pirk dabar, mokėk paskui“ suvokimas), bet sudėtingų problemų, taip pat darbo praradimo, skyrybų, ligų pasekmė“[148].

Remiantis JAV galiojančia nemokumo sistema, užtikrinti kreditoriai negali imtis jokių veiksmų, kad atgautų įkeistą turtą. Įmonės vadovas ir toliau vadovauja verslui. Taip pat nereikalaujama, kad skolininkas būtų nemokus. Vienas iš svarbiausių aspektų buvo galimybė taikyti automatinį sustabdymą (angl. *the automatic stay*) – laikotarpį, per kurį buvo sustabdomas visų teismo sprendimų vykdymas, išieškojimo veikla, įkeitimas ir turto perėmimas, o kreditoriai negalėjo reikšti ieškinių dėl skolų ar reikalavimų, atsiradusių iki pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo. Todėl JAV Bankroto kodekso 11 skyrius gali būti naudojamas ir kaip strateginė priemonė, kuria siekiama sustabdyti turto areštą ar kt. Jeigu skolininkas gali įtikinti kreditorių daugumą balsuoti už restruktūrizavimo planą, tuomet restruktūrizavimo planas tampa privalomas ir nepritariančių kreditorių mažumai; egzistuoja galimybė patvirtinti restruktūrizavimo planą net tada, kai kreditoriai jam nepritaria ir kt. Skolininko tikslas yra baigti

146 Edward Sherwood Meade, „The Reorganization of Railroads“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 17 (March 1901): 25–63, https://www.jstor.org/stable/1010147

147 Martin, *supra note*, 16.

148 Jokubauskas, *supra note*, 111: 16.

restruktūrizavimo procedūras su restruktūrizuotomis ar mažesnėmis skolomis. Tokia JAV susiformavusi nemokumo sistema pasauliniu mastu atrodė itin liberaliai, tačiau doktrinoje pabrėžiama, kad ji susiformavo ne vakuume, o įtaką šiai sistemai darė įvairūs sprendimai, susiję su požiūriu į kreditą ir visą ekonominę sistemą.[149]

Analizuojant JAV kultūrinę ir ekonominę patirtį gali atrodyti, kad, laisvėjant požiūriui į skolą, skatinant verslo riziką, kinta ir požiūris į pačią nemokumo sistemą – kuo lengviau yra prieinama skola, kuo teisinių santykių dalyviai yra pakantesni skolai ir kuo labiau yra skatinama verslo rizika, vartojimas, tuo paprastesnė, trumpesnė ir sukelianti mažiausiai neigiamų pasekmių yra (turėtų būti) nemokumo teisinė sistema. Tačiau iš istorinės JAV nemokumo teisinio reguliavimo perspektyvos matyti, kad liberalus požiūris į nemokumą skatino piktnaudžiavimą, o kreditoriai buvo nepatenkinti esamu reguliavimu ir nepakankamai užtikrinamomis jų teisėmis[150]. Teisės doktrinoje taip pat atkreipiamas dėmesys į ryšį tarp kredito (finansavimo) ir nemokumo sistemos: kuo mažiau yra užtikrintos kreditorių teisės, tuo mažesnės galimybės gauti finansavimą. Todėl, kai kurių mokslininkų teigimu, siekiant darbo vietų kūrimo, didelių atlyginimų, kredito prieinamumo, pirmenybė turėtų būti teikiama formalizuotam nemokumo procesui ir griežtiems nemokumo įstatymams, gerbiantiems sutarčių sudarymo laisvės principus, t. y. teismas į sutartinius teisinius santykius nemokumo procese neturėtų kištis.[151]

Šiuo metu įsigalėja įmonių gelbėjimo kultūra (angl. *rescue culture*) ir vyksta intensyvus nemokumo teisės derinimo procesas, ieškant universalaus veiksmingo restruktūrizavimo proceso modelio. Europoje didelis dėmesys skiriamas JAV susiformavusiems nemokumo teisinės sistemos principams ir taisyklėms. Tačiau doktrinoje keliamas klausimas: ar kitoje kultūroje jos gali būti veiksmingos? „Šalis neturėtų tiesiog atkurti [JAV Bankroto kodekso] 11 skyriaus, kuriame akcentuojama įmonė, akcininkai ir kreditoriai, visuomenėse, kuriose darbuotojai ir valstybės skola yra labiau vertinami nei mokėjimai privatiems kreditoriams. Taip pat negalima tikėtis, kad visuomenė, kuri labai vertina žmogaus žodį ir jo garbę, lengvai sutiks su asmens bankrotu, net jei tai skatintų ekonomiką, pagrįstą vartojimo išlaidomis“[152]. Net jeigu į nacionalines teisines sistemas yra perkeliamos kitų valstybių taisyklės, struktūros, tačiau jų taikymas naujame kontekste gali būti visiškai kitoks, neįmanoma perkelti šios teisinės sistemos dvasios ir todėl kitose teisinėse kultūrose naujos taisyklės gali būti visiškai neveiksmingos. Liberalus ir atleidžiantis JAV Bankroto 11 skyrius, kuris yra masiškai kopijuojamas į kitų valstybių teisines sistemas, gimė visuomenėje, kurioje susiformavo teisinė tolerancijos nemokėjimo atžvilgiu kultūra. O Europoje neigiamas požiūris į bankrutuojantį skolininką kaip į vagį formavosi jau nuo senovės Romos laikų, tai iš dalies paaiškina nepritarimą liberalioms nemokumo sistemoms kai kuriose jurisdikcijose. Japonijos patirtis geriausiai iliustruoja atvejį, kai nemokumo teisinė sistema, kuri yra laikoma

149 Martin, *supra note*, 16.

150 plačiau žiūrėti 141 išnašą.

151 Biais ir Thomas Mariotti *supra note*, 141: 16.

152 Martin, *op.cit*.

veiksminga vienoje valstybėje, perkelta į kitą kultūrą visiškai praranda savo efektyvumą. Japonija[153], siekdama modernizuoti savo nemokumo sistemą, daugelį taisyklių perėmė iš JAV, tačiau perkeltos nemokumo taisyklės nesugebėjo įveikti tvirto kultūrinio požiūrio, nepaisant to, kad Japonijos vartojimo ir išlaidų įpročiai tapo vis panašesni į JAV. Japonijoje kreipimasis į teismą teisminės gynybos yra laikomas kraštutine priemone, kadangi ginčų sprendimui paprastai naudojamas neformalus tarpininkavimas ir derybos. Jeigu ši taktika nepavyksta ir reikalingas formalus procesas, daroma prielaida, kad abi šalys nei laimės, nei pralaimės. Japonijos kultūra dažnai vadinama gėdos kultūra ir šis požiūris, be kita ko, apima finansines, ekonomines nesėkmes. Bankrotas Japonijoje yra asmeninė, o ne verslo nesėkmė. Vietoje teisinės teisių ir pareigų sistemos japonai vadovaujasi *giri* samprata. Tai viena iš sudėtingų japonų vertybių, apimančių lojalumą, dėkingumą ir moralinę skolą. *Giri* yra pagrįstas ne teisės normų laikymusi, o tai yra socialinės kultūros dalis, asmens garbės dalis. *Giri* laikymasis yra intuityvus, o ne išmoktas, todėl Japonijoje yra specifinis asmens ir įstatymo santykis. Net patys teisininkai Japonijoje atlieka kitokį vaidmenį, nes japonų kalboje advokatas verčiamas kaip tarpininkas, o ne „besibylinėjantis".[154]

Japonijos nemokumo teisėje nemokumo bylos taip pat yra išskiriamos į bylas dėl likvidavimo ir bylas dėl reabilitavimo. Bankroto procesas yra reguliuojamas Bankroto įstatymo ir skirtas negyvybingoms įmonėms. Šio įstatymo tikslas yra likviduoti įmonę, jos turtą paverčiant pinigais ir paskirstant kreditoriams. Reabilitacijos procesas susideda iš civilinės reabilitacijos procedūrų pagal Civilinės reabilitacijos įstatymą ir įmonių reorganizavimo procedūrų pagal Įmonių reorganizavimo įstatymą. Skirtumas tarp šių aktų yra tas, kad įmonių reorganizavimo įstatymas yra skirtas bendrovėms, kurių akcijomis prekiaujam viešai, biržoje.[155] Civilinės reabilitacijos įstatyme nebuvo reikalaujama skolininko nemokumo ir sukurta nemokumo sistema buvo ne tokia griežta kaip prieš tai galiojęs teisės aktai, taigi šis teisės aktas buvo radikaliai kitoks. Japonijos Vyriausybė skatino naudotis Civilinės reabilitacijos įstatymu geriausiu laiku rodomoje televizinėje laidoje, taip bandydama sumažinti stigmą, susijusią su finansine nesėkme. Tai rodo, kad visuomenė priešinosi šiai idėjai. Japonijos kultūra yra labai sudėtinga ir neformalūs susitarimai yra tokie pat vykdytini, kaip ir formalūs; formalios procedūros taisyklės dažnai prieštarauja visuomenės vertybių sistemai, todėl vien įstatymų pakeitimas nebūtinai pakeis finansinę ir teisinę praktiką ar požiūrį į finansinę nesėkmę.

---

153 Japonijos teisė vystėsi kaip unikali sistema, kuriai būdinga tiek kontinentinės, tiek bendrosios teisės elementai (Veronica Taylor, Robert R. Britt, Kyoko Ishida and John (Jody) Chaffee, „Introduction: Nature of the Japanese legal system", in *Business Law in Japan*, vol. 1 (Tokyo: Daiichi-Hoki, 2008), 3–7, https://www.daiichihoki.co.jp/store/upload/pdf/025965_pub.pdf). Nathalie Martin, atlikdama teisinių sistemų nemokumo teisės aspektu analizę, Japonijos teisę priskyrė kontinentinės teisės tracijai, šio požiūrio bus laikomasi ir toliau, kadangi šios tyrimo dalies tiklsas yra tik pristatyti restruktūrizavimo proceso raidą ir kultūrų įtaką nemokumo teisei.

154 Martin, *supra note*, 16.

155 Tomohiro Okawa, „The Insolvency Review: Japan", in *The Insolvency Review* (Law Business Research Ltd, 2021), https://insolvencylawacademy.com/wp-content/uploads/2022/09/The-Insolvency-Review-Japan.pdf

Prancūzijoje reorganizavimo procesą reguliuojantys teisės aktai laikomi labiausiai gelbėjančiais, net labiau nei JAV Bankroto kodekso 11 skyrius. Prancūzijos nemokumo sistemos tikslas yra ne tik palengvinti reorganizavimą, tačiau jį skatinti pasitelkiant ankstyvosios intervencijos mechanizmus. Prancūzija turi stiprią valstybės kišimosi į įmonių reikalus istoriją, kuri peraugo į šiuolaikinius nemokumo įstatymus.[156] Prancūzijos nemokumo sistema buvo apibūdinama kaip „pernelyg palankia skolininkui ir nepagrįstai priešiška kreditoriams". Nors vėliau kreditorių pozicijos buvo šiek tiek stiprinamos, tačiau kreditorių interesų apsaugos lygis tarptautiniu mastu išlieka vis tiek labai žemas[157].

Nėra atlikta tyrimų, koks požiūris į skolą vyrauja Lietuvoje. Viena vertus, restruktūrizavimas Lietuvoje pagal ĮRĮ, galiojusį nuo 2001 metų, jau pasižymėjo pažangiu teisiniu reguliavimu, kadangi, priešingai nei kitose valstybėse, buvo numatyta galimybė restruktūrizavimo bylą kelti ir mokiam juridiniam asmeniui, restruktūrizavimo metu įmonė neprarasdavo savo turto ir valdymo kontrolės[158]. Tačiau tam tikrą konservatyvų požiūrį į skolą indikuoja keletas svarbių momentų. *Pirma,* FABĮ įsigaliojo 2013 m. kovo 1 d., tačiau derybos dėl jo truko keletą metų[159], taigi įstatymų leidėjas, tiesiogiai renkamas tautos, sudėtingai ir sąlyginai vėlai priėmė sprendimą, kuriuo pripažino, kad per daug įsiskolinęs fizinis asmuo gali bankrutuoti, t. y. jo skolos gali būti nurašytos. Svarbu pažymėti, kad bankrotas Lietuvos teisinėje plotmėje yra suprantamas kaip faktas, jog subjektas, patyręs bankrotą, išnyksta, nebėra teisinių santykių dalyvis. Taigi iš esmės buvo sunkiai priimta idėja, kad skolos nebus grąžintos (bus grąžintos iš dalies), tačiau asmuo, kaip subjektas, ir toliau bus pilnateisis civilinių teisinių santykių dalyvis. *Antra,* FABĮ tiesiogiai nenumatė ir nenumato teisinių pasekmių kreditoriams, kurie nepareiškia savo finansinių reikalavimų fizinio asmens bankroto metu. Tik teismų praktikoje buvo išaiškinta, kad „[k]reditorius, kuris žinojo (negalėjo nežinoti) apie iškeltą fizinio asmens bankroto bylą, tačiau iki bankroto bylos iškėlimo atsiradusių finansinių reikalavimų fizinio asmens bankroto byloje nepareiškė, gali būti vertinamas

156 Martin, *supra note*, 16.

157 Emilie Ghio, „Transposing the preventive restructuring directive 2019 into French insolvency law: Rethinking the role of the judge and rebalancing creditors' rights", *International Insolvency Review* 30 (1) (2021): 54–74, https://doi.org/10.1002/iir.1401

158 „Commission Staff Working Document: Impact Assessment Accompanying the Document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Preventive Restructuring Frameworks, Second Chance and Measures to Increase the Efficiency of Restructuring, Insolvency and Discharge Procedures and Amending Directive 2012/30/EU. SWD(2016) 357 final / SWD(2016) 358 final", *European Commission*, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52016SC0357

159 Projektas dėl Fizinių asmenų bankroto buvo pateiktas 2009 m., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.339726?jfwid=rivwzvpvg; Goda Ambrasaitė and Rimvydas Norkus, „Legal Aspects of Insolvency of Natural Persons in the Baltic States", *Juridica International* 21 (2014): 176–185, https://doi.org/10.12697/JI.2014.21.16

kaip atsisakęs savo reikalavimo teisės“[160]. Taip pat nei ĮRĮ, nei ĮBĮ *expressis verbis* nebuvo nustatyta, kad, pasibaigus bankroto ar restruktūrizavimo procedūroms, finansinis reikalavimas pasibaigia, taip pat neįtvirtinta, kas nutinka su kreditoriaus finansiniu reikalavimu, jeigu jis nėra pareiškiamas restruktūrizavimo byloje ir nėra įtraukiamas į restruktūrizavimo planą; šias problemas iš dalies išsprendė teismų praktika, kurioje buvo nurodyta, „kad pagal galiojantį [galiojusį] teisinį reglamentavimą restruktūrizavimo byloje nepareikštas reikalavimas nepasibaigia, nes teisės aktuose nenustatytas toks prievolės pasibaigimo pagrindas“[161], ir net jeigu kreditorius nepareiškia savo finansinio reikalavimo restruktūrizavimo procese, tai nereiškia, kad išnyksta pats finansinis reikalavimas, kadangi tokio finansinio reikalavimo pagrindo pasibaigimo nenustato įstatymas[162]. Taigi, manytina, įstatymų leidėjas neišdrįso *expressis verbis* pasakyti, kad kreditorių finansiniai reikalavimai, nepareikšti fizinio ar juridinio asmens bankroto ar restruktūrizavimo byloje, pasibaigia. *Trečia,* restruktūrizavimo planuose dažnai nurodoma, kad bus tenkinama 100 proc. kreditorių finansinių reikalavimų[163], taip netiesiogiai indikuojant, kad, jeigu restuktūrizavimo proceso pabaigoje yra garantuojamas įmonės veiklos tęstinumas, pati įmonė įsipareigoja sumokėti absoliučiai visas skolas savo kreditoriams. Nenustatyta, kad, priimant procesinį sprendimą dėl restruktūrizavimo pabaigos, būtų nurašomos kokių nors kreditorių skolos. *Ketvirta,* restruktūrizavimo procesas turi būti finansiškai naudingesnis nei bankrotas (JANĮ 111 straipsnio 3 dalies 2 punktas), neatsižvelgiant į jokias socialines naudas ar perspektyvas. Iš viso to galima daryti pagrįstą prielaidą, kad Lietuvoje požiūris į skolą yra ganėtinai konservatyvus, t. y. orientuojamasi tik į didesnį kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimą ir iš esmės yra nepriimtina idėja, kad veikiančio juridinio asmens išsaugojimas gali lemti neatsiskaitymo su savo kreditoriais situaciją.

Skirtinga valstybių (visuomenių, kultūrų) vystymosi raida lėmė tam tikrą požiūrį į skolas – pakantumą skoloms ir skolų atlaidumui arba neigiamą požiūrį į skolas ir skolų nurašymą, todėl formavosi skirtingos nemokumo teisinės sistemos. Šiuo metu teisinę ir politinę įtaką nemokumo teisiniam reguliavimui daro Pasaulio bankas[164], ES[165], taip pat tarptautinės profesinės asociacijos (INSOL International[166]) bei tarptautinės val-

160 „Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-767-1092/2019“, 15 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1728974

161 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-327-915/2018“, 20 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1673936

162 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-516-313/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1676134

163 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-882-407/2025“ 21 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2340391

164 Pavyzdžiui, Pasaulio bankas yra parengęs leidinį „Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes“, kuris daro įtaką nacionaliniams nemokumo įstatymams.

165 ES institucijos (Europos Parlamentas, Europos Komisija) reguliuoja, derina ir harmonizuoja nemokumo teisę tarp valstybių narių.

166 INSOL International ir kitos profesinės asociacijos rengia rekomendacijas ir bendradarbiauja su tarptautinėmis organizacijomis (UNCITRAL, World Bank), taip skatindamos vieningą nemokumo praktiką.

dymo institucijos UNCITRAL[167]). Todėl, viena vertus, politiniai sprendimai gali būti priimti greičiau, nei konkreti visuomenė bus pasirengusi jais vadovautis; kita vertus, visuomenė (tam tikra visuomenės dalis) gali greičiau absorbuoti skelbiamas idėjas ir tikėtis atitinkamos politinės valios nacionaliniame teisiniame reguliavime. Šiuo metu Pasaulio bankas skelbia, kad kreditas – tai gyvybiškai svarbus kraujas, tekantis per tą kraujotakos sistemą, kuri leidžia įmonėms kurti naujoves ir vystytis, taip pat plėtoti ir išlaikyti užimtumą[168]. Taigi netgi visuomenėse, kuriose vyrauja neigiamas požiūris į skolą, jeigu yra siekiama investicijų ir tarptautinės prekybos plėtros, negalima ignoruoti pasauliniu mastu duodamo nemokumo teisinio reguliavimo tono. Nemokumo teisinis reguliavimas turi atliepti visuomenės poreikius ir vyraujančią skolinimosi, požiūrio į skolą kultūrą, jis taip pat negali būti statiškas: požiūris į nemokumą ir (ar) nemokumo teisinis reguliavimas turi kisti keičiantis visuomenei. Priešingu atveju nemokumo teisinė sistema bus nekonkurencinga.

1.2. Teoriniai restruktūrizavimo teisės formavimosi pagrindai

Restruktūrizavimo filosofinį, loginį pagrindą formavo nemokumo teisės teorijos, kurios buvo „plėtojamos restrospektyviai – remiantis jau egzistuojančiais požiūriais ir procedūromis bei jas apmąstant ir apibendrinant“[169]. Nemokumo teisė remiasi normatyvinėmis teorijomis, kurios vertina veiksmus ir rezultatus, analizuoja ir siekia atsakyti į klausimą, kokia nemokumo teisė turėtų būti; teorijų skirtumai reiškiasi per nemokumo teoretiko vertybinę sistemą.[170] „Pagrindinis normatyvinės nemokumo teisės teorijos tikslas – nustatyti kritišką požiūrį į vertybes, kuriomis grindžiami galiojantys nemokumo įstatymai“[171]. Nemokumo sistemos yra socialiniai įrankiai ir tam tikra prasme jie atspindi socialines ir kultūros vertybes[172], todėl nemokumo teorijos gali padėti suvokti visuomenės požiūrį į nemokumą konkrečioje jurisdikcijoje. Nors teisėkūros srityje teorijos vaidmuo yra ribotas, tačiau, remiantis teorijomis, galima rasti konceptualius sprendimus ginčytiniems nemokumo klausimams, „kadangi teorijos padeda nustatyti ir sutelkti dėmesį į konfliktuojančius interesus, kylančius nemokumo atveju, ir skirtingą skirtingų sistemų šiems interesams teikiamą svorį“[173].

Ankstyvosios nemokumo teorijos glaudžiai siejasi su ekonomikos teorija, kuri

---

167 UNCITRAL parengė leidinį *„Legislative Guide on Insolvency Law“*, plačiai naudojamą kaip gairės nacionalinių teisinių sistemų reformai.

168 Omar, *supra note*, 132: 20.

169 Emilie Ghio, John M. Wood, and Jennifer L. L. Gant (eds.), *Re-examining Insolvency Law and Theory: Perspectives for the 21st Century* (Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing, 2023)

170 Samuel E. Etukakpan, „The Lost Voice in Insolvency: Theories of Insolvency Law and Their Implications for the Employees“, *Nottingham Law Journal* 23 (2014): 34–65, p. 38

171 *Ibid*.

172 Martin, *supra note*, 16.

173 Etukakpan, *op. cit*., 55

„grindžiama žmogaus samprata ir prielaidomis apie žmonių pasirinkimų motyvus“[174]. Tačiau antropologijos tyrinėtojas prof. Davidas Graeberis siekė sukelti abejones dėl visuotinai priimto požiūrio į žmogaus, kaip savanaudiškos būtybės, kuri priima racionalius, savanaudiškus sprendimus, prigimtį, atkreipdamas dėmesį į tai, kad kultūrinė skolos santykių istorija išsprūsta iš ekonomikos disciplinos. Egzistuoja neįtikėtina skolinimo(si) motyvų įvairovė, o „skolos buvo prisiimamos ir atleidžiamos būdais, kurie neatitinka tvarkingo skolos modelio“[175]; pinigai yra „ne objekto vertės matas, o pasitikėjimo kitais žmonėmis matas“[176]. Žmogaus pasirinkimai, kuriais remiasi ekonomikos teorijos, nėra universalūs ir negali būti taikomi bet kokiomis aplinkybėmis[177]. Taigi, svarstant apie restruktūrizavimo koncepciją, autorės nuomone, visada turėtų būti aktualus ne tik ekonominio, bet ir socialinio pobūdžio aspektas. „Vis dėlto šių teorijų reikšmė išlieka kaip pagrindinis normatyvinis pagrindas, apibrėžiantis ir ribojantis nemokumo teisės tikslus ir paskirtį“[178].

Įmonei esant mokiai, pagrindinis įmonės tikslas yra generuoti pelną. Mokios įmonės valdymo organai yra atskaitingi tik akcininkams (savininkams), kurie yra prisiėmę verslo riziką. T. H. Jackson šį modelį pritaikė Kreditorių sandorio teorijai[179], kuri buvo viena iš pirmųjų teorijų, vystančių kreditorių viršenybės principą nemokumo teisėje. Įmonei esant nemokiai, būtent kreditoriai rizikuoja savo investicijomis, todėl jie, o ne akcininkai, tampa turintys pagrindinį interesą į įmonės turtą. Kreditorių sandorio teorija remiasi idėja, kad kreditoriai „derasi dėl kolektyvinio proceso, užtikrinančio sąžiningumą tarp kreditorių, besivaržančių dėl skolų grąžinimo iš finansinius sunkumus patiriančio skolininko, remdamiesi proporcingu turto paskirstymu pagal iki nemokumo įgytas teises“[180]. Taigi Kreditorių sandorio teorija laikosi *pari passu* pricipo, užtikrinančio kreditorių lygiateisiškumą nemokumo procese.

Kreditorių sandorio teorija teigia, kad, įmonei tapus nemokiai, ateina suvokimas, jog skolininko turto nepakaks visiems finansiniams įsipareigojimams padengti, todėl kiekvienas kreditorius strategiškai imsis tik sau palankių išieškojimo veiksmų, neatsižvelgdamas į kreditorių grupės bendrus interesus. Siekiant to išvengti, siūlomas privalomas kolektyvinis režimas, kuris remiasi prielaida, kad, jeigu nėra prievartinio mechanizmo veikti tam tikru būdu, šiuo atveju – verčiančio veikti bendrais interesais, tai bet koks racionalus ir savanaudiškas asmuo veiks savo, o ne grupės

174 Jennifer L. Gant, „The Shifting Nature of Insolvency Theory: From Liquidation to Rescue and Sustainability“, *SSRN Electronic Journal*, https://doi.org/10.2139/ssrn.5345175

175 Eric Bain-Selbo, „Deep in Debt: A Review of David Graeber's *Debt: The First 5,000 Years", Soundings: An Interdisciplinary Journal* 97, Nr. 4 (2014): 491–508, DOI 10.5325/soundings.97.4.0491

176 Maurer, *supra note*, 127

177 Gant, *op. cit*.

178 *Ibid.*

179 Pirmą kartą paminėta: Thomas H. Jackson, *The Logic and Limits of Bankruptcy Law* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1986)

180 Jennifer L. L. Gant, „Vulnerability Theory in Insolvency Law“, *SSRN Electronic Journal*, 2023, https://doi.org/10.2139/ssrn.5345145

interesais.[181] Kolektyvinis režimas stabdo kreditorių lenktynes dėl turto ir užtikrina efektyvų skolininko turto surinkimą, taip padidindamas skolininko ekonominę vertę. Taigi Kreditorių sandorių teorijoje yra gajus nemokumo teisės principas *ipso facto*, reiškiantis, kad, jeigu „viena sutarties šalis kreipiasi dėl bankroto bylos iškėlimo, kita šalis nebetenka teisės veikti". J. Rawls plėtojo Kreditorių sandorių teoriją per pasiūlytą teorinį „nežinojimo šydą" (angl. *„veil of ignorance"*) ir teigė, kad kreditoriai yra objektyvūs ir ieškantys bendro rezultato, kadangi jie nežino savo padėties būsimoje situacijoje. Hipotetinio kreditorių susitarimo tikslas yra maksimizuoti bendruosius išteklius, kurie lemtų didesnę kolektyvinę grąžą kreditoriams. Šis tikslas pasiekiamas ne tik derybomis, bet ir kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, sumažintomis strateginėmis išlaidomis ir administracinėmis sąnaudomis, kadangi skolininko stebėjimas vyksta ne individualiai, o bendradarbiaujant.

Kreditorių sandorio teorija nurodo, kad nemokumo teisė turėtų apsiriboti tik tais klausimais, kurie kyla nemokumo metu, o nemokumo teisės tikslas yra maksimaliai padidinti skolininko turtą, „tai yra kreditorių derybų norminio reikalavimo pagrindas"; „nemokumo teisė neturėtų kištis į su nemokumu nesusijusias teises, jas keisti ar panaikinti, nebent toks kišimasis yra būtinas siekiant maksimaliai padidinti vertę kreditoriams"[182]. Pavyzdžiui, darbuotojų apsaugos klausimai turėtų būti išspręsti iki nemokumo procedūrų, taikant įvairias taisykles, reguliuojančias teisingą atleidimą iš darbo, kompensacijų mokėjimą ir pan.[183] Kreditorių sandorio teorija pasisako prieš perskirstymą (angl. *redistribution*), kuris gali būti apibrėžiamas įvairiai, pavyzdžiui, kaip šalies teisių, turėtų iki nemokumo, pakeitimas arba panaikinimas, naujų nemokumo teisių formavimas ir pan.[184] Tačiau būtent šis Kreditorių sandorio teorijos aspektas doktrinoje sulaukia daug kritikos. Pavyzdžiui, atkreipiamas dėmesys į tai, kad ne visi reikalavimai kyla iš susitarimo, kai kurie finansiniai reikalavimai kyla įstatymo pagrindu; pažymima, kad teismas vykdo teisingumą, todėl teismui yra suteikti įgaliojimai keisti skolininkų ir kreditorių sutartinius santykius, siekiant užtikrinti visišką teisingumo įgyvendinimą.[185]

Pasak T. H. Jackson, „pagalbos būdų merdinčiam verslui modeliavimas nėra bankroto teismo kompetencija"[186], todėl kitų susijusių asmenų interesai sąmoningai eliminuojami iš Kreditorių sandorio teorijos lauko. Kreditorių sandorio teorija yra aiškiai orientuota į apibrėžtą ekonominę naudą, tam tikrą skolų išieškojimo mechanizmą ir likvidavimą – teisingą visų bendrųjų išteklių (angl. *common pool*) paskirstymą kreditoriams, kurių reikalavimai susiformavo iki nemokumo, o šios teorijos kritika yra nukreipta į tai, kad joje trūksta erdvės įmonės gaivinimui ir gelbėjimo procedūroms,

181 Etukakpan, *supra note*, 170: 55

182 *Ibid.*, 56

183 Vanessa Finch, „The Measures of Insolvency Law", *Oxford Journal of Legal Studies* 17 (2) (1997): 227–251, https://doi.org/10.1093/ojls/17.2.227

184 Etukakpan, *op.cit.*

185 *Ibid.*, 45

186 Mogenytė, *supra note*, 17: 32

atkreipiamas dėmesys ne tik į kreditorius, bet ir kitus suinteresuotus asmenis, kuriems įmonės likvidavimas sukelia reikšmingų padarinių. Kreditorių sandorio teorijos pagrindas, pagal kurį kreditoriai turi teisę į visą skolininko turtą, nesudaro prielaidų diskusijai apie veikiančios nemokios įmonės išsaugojimą.[187] Tradicionalistai kritikavo Kreditorių sandorio teoriją teigdami, kad ji nepakankamai atsižvelgia į tokius suinteresuotus asmenis kaip tiekėjai, darbuotojai, vadovai – subjektus, kuriančius įmonės vertę, tačiau neturinčius teisės į jos turtą; be to, neatsižvelgia į tokius viešojo intereso tikslus, kaip, pavyzdžiui, aplinkos apsauga.[188]

Plečiantis požiūriui į nemokumo teisę, į jos sampratą ir paskirtį, Kreditorių sandorio teorija tapo nepakankama, todėl XX a. pabaigoje pradėjo formuotis Komunitarinė bankroto teisės teorija, atsižvelgianti ne tik į kreditorius, bet dėmesį sutelkianti į daugelio suinteresuotų šalių interesų derinimą, leidžiantį perskirstyti vertybes, kad prioritetiniai kreditoriai galėtų tam tikra dalimi dalintis nemokios įmonės verte su kitais suinteresuotais asmenimis. Rūpestis bendruomeniniais interesais taip pat gali lemti teisinį reguliavimą, kuris įpareigoja padengti, pavyzdžiui, aplinkos tvarkymo išlaidas, o ne perkelti šias išlaidas, pavyzdžiui, mokesčių mokėtojams.[189] Komunitarinė bankroto teisės teorija bando neigti Kreditorių sandorio teorijos pagrindą, jog visi asmenys laikomi savanaudiškais ir racionaliais. Išteklių perskirstymas šioje teorijoje laikomas „ne nukrypimu nuo kreditorių teisių apsaugos, o nemokumo teisės pagrindu – „bankrotas yra tiesiog... schema, skirta paskirstyti išlaidas tarp rizikos grupių“[190]. Komunitarinės bankroto teisės teorijos šalininkai pripažįsta nemokumo poveikį ekonomikai ir reikšmingus socialinius padarinius, todėl laikoma, kad nemokumas gali paveikti ir viešojo intereso aspektus.[191]

Komunitarinė bankroto teisės teorija skatina gyvybingų, bet finansinių sunkumų patiriančių įmonių išlikimą, kartu užtikrindama silpniausių subjektų interesus. Gyvybingų įmonių gelbėjimas turi reikšmės ir subjektams, kurie nepatenka į kreditorių kategoriją, tačiau yra suinteresuoti verslo tęstinumu, pavyzdžiui, tai gali būti vyresnio amžiaus darbuotojai, kuriems sudėtinga persikvalifikuoti, tiekėjai, klientai ir pan.[192] B. S. Shermer teigė, kad „neįmanoma apibrėžti bendruomenės“; bankroto metu atsiranda neribotas kiekis bendruomenės interesų, kai kiekvienas – nuo darbuotojo iki tiekėjo – gali teigti, jog patyrė kokių nors nuostolių dėl vietinio verslo žlugimo. Potencialių interesų dėl nemokumo egzistavimas ir pasirinkimas, kurie iš jų yra verti teisinės apsaugos, sukelia įtampą.[193] Tokiu atveju Komunitarinė bankroto teorija siūlo išeitį – suteikti diskreciją bankroto teisėjui subalansuoti suinteresuotų šalių priešingus

187 Etukakpan, *supra note*, 170: 45.

188 *Ibid.*, 46

189 Finch, *supra note*, 183

190 *Ibid.*, 236

191 Mogenytė, *supra note*, 17: 34.

192 Gant, *supra note*, 180

193 Finch, *supra note*, 183: 236

ir konkuruojančius interesus.[194]

Komunitarinės bankroto teisės teorijos idėjos buvo modifikuojamos ir plėtėsi, vystėsi kaip Komunitarinės bankroto teisės teorijos atšakos. D. Korobkinas papildė Kreditorių sandorio teorijos modelį[195], į hipotetinį sandorį įtraukdamas ir suinteresuotus asmenis – visus, kuriuos gali paveikti bankroto procedūros; į šį ratą patenka darbuotojai, vadovai, bendruomenės nariai. Suinteresuotus asmenis siejantis bruožas yra tas, kad jie neprisiima rizikos, susijusios su skolininko įsipareigojimų nevykdymu ar finansiniais sunkumais.[196] Jis išskiria įtraukimo (angl. *principle of inclusion*) ir racionalaus planavimo principus (angl. *principle of rational planning*), kurie, atitinkamai, reiškia, kad šalys turi pareikšti savo reikalavimus ir turėtų būti nustatyta, „kokiu mastu asmenys galėtų įgyvendinti savo teisines teises ir daryti įtaką“[197]; šie principai turėtų lemti ne turto, o tikslų maksimizavimą (angl. *maximisation of aims*). Taikant tikslų maksimizavimo principą, turto maksimizavimas tampa kaip šalutinis derybų produktas, kadangi derybų metu turėtų būti pasiektas racionaliausias planas, skirtas geriausiems verslo įmonės ir visų suinteresuotų šalių interesams įgyvendinti.[198]

D. Korobkinas pasiūlo platesnį Kreditorių sandorio teorijos modelį, remdamasis ne tik ekonominiu požiūriu, tačiau ir filosofiniais socialinės sutarties principais. D. Korobkino siūlomas modelis atsižvelgia į besiderančių suinteresuotų šalių pažeidžiamumą. Taikydamas J. Rawls pasiūlytą skiriamojo požymio principą (angl. *difference principle*), D. Korobkinas nurodo, kad pažeidžiamiausios arba blogiausioje padėtyje esančios suinteresuotos šalys turi būti apsaugotos nuo šalių, esančių palankesnėje pozicijoje. „Suinteresuotosios šalys, esančios tokiose blogesnėse pozicijose, būtų tos, kurios yra santykinai bejėgės siekti savo tikslų, tačiau kurios daugiausia prarastų dėl šių tikslų nepasiekimo“.[199] D. Korobkinas teigia, kad nemokumo teisė yra forumas įvairioms vertybėms atstovauti, o „bankroto teisė atlieka aiškią funkciją – sudaryti sąlygas diskursui, kuriame dalyvių vertybės gali būti atkurtos į pagrįstą ir nuoseklią viziją apie tai, ką turėtų daryti turtas kaip įmonė“[200]. D. Korobkinas laiko, kad jo pasiūlytas modelis iš esmės atitika JAV nemokumo sistemą.[201] Tačiau teisės dok-

---

194 Gant, *supra note*, 180

195 Doanldo Korobkino pasiūlytas modelis teisės dokrinoje vadinamas „Broad based contractarianism“ (žr., pavyzdžiui, Gant, *supra note*, 174) arba „.A Broad-Based Contractarian Approach“ (Finch, *supra note*, 177). Terminus „kontraktualizmas“ (angl. *contractualism*) ir „kontraktarianizmas“ (angl. *contractarianism*) detaliai atskyrė dr. Vilija Mogenynė disertacijoje „Viešojo intereso gynimas juridinių asmenų bankroto bylose“ (žr. šios disertacijos 113 išnašą).

196 Donald R. Korobkin, „Contractarianism and the Normative Foundations of Bankruptcy Law“, *Texas Law Review* 71 (1993): 541–602, 555.

197 *Ibid.*

198 Gant, *op. cit.*

199 *Ibid.*

200 Donald R. Korobkin, „Rehabilitating Values: A Jurisprudence of Bankruptcy“, *Columbia Law Review* 91, nr. 4 (1991): 717–789, 717, https://www.jstor.org/stable/1122945

201 Finch, *supra note*, 183.

trinoje D. Korobkino požiūris taip pat sulaukė nemažai kritikos. Pavyzdžiui, kritikai teigia, kad sutartinis požiūris nepaaiškina, kaip už hipotetinio šydo galima susitarti dėl to, kas potencialaus nemokumo atveju yra labiausiai pažeidžiamas ir turėtų turėti pirmenybę ir apsaugą lyginant su tais, kuriems grėsmė yra mažesnė; D. Korobkinas tokiu atveju siūlo pažeidžiamumą matuoti pagal galimų nuostolių ir asmens daromos įtakos laipsnio santykį.

Elizabet Warren[202] plėtojo tradicionalistinį požiūrį (angl. *traditionalist approach*) kaip nemokumo teisės pagrindą. Ji kritikavo Kreditorių sandorių teoriją teigdama, kad požiūris į bankrotą negali būti grindžiamas vien ekonomine logika; ji kėlė idėją, jog bankroto procese yra daugybė konkuruojančių interesų, todėl reikalingas subtilesnis požiūris į patį nemokumo procesą. Be to, ji pasiūlė, kad nemokumo įstatymai turi būti formuluojami taip, kad perspektyvus, gyvybingas verslas nebūtų uždarytas, nors gali būti tam tikrų suinteresuotų asmenų, norinčių ir priešingos situacijos. Teisės doktrinoje gausiai cituojama Elizabet Warren pasakyta frazė, kad ji pasiūlė „neaiškų, sudėtingą, elastingą ir tarpusavyje susijusį" nemokumo teisės požiūrį, iš kurio negalima numatyti rezultatų, o visi politikos sprendimui svarbūs veiksniai nėra iki galo suformuluoti".[203] Elizabet Warren ir D. R. Korobkinas plėtojo daugybinių vertybių teoriją (angl. *Multiple Values Theory*, taip pat dar vadinamą eklektine teorija (angl. *Eclectic Theory*)), kuri bankroto sistemą matė ne tik kaip skolininko turto padalinimą kreditoriams, o neigiamų bankroto pasekmių paskirstymą tarp įvairių suinteresuotų asmenų.

R. Mokalo Autentiško sutikimo modelis (ang. *Autentic consent model,* ACM) taip pat buvo sukurtas kaip nesutikimo su Kreditorių sandorio teorija išraiška. Autentiško sutikimo modelio teorija grindžiama idėja, jog „teisinga reikalauti, kad žmonės paklustų procedūroms ir institucijoms tik tuo atveju, jei, turėdami galimybę, jie tam tikra prasme būtų galėję iš anksto susitarti dėl principų, kuriems jie privalo paklusti". Pagal P. Shuchmano Etinę viziją (angl. *Ethical Vision*), nustatant nemokumo teisės pagrindus reikia atsižvelgti į skolininko situaciją, skolos moralinę vertę ir skolos dydį, kreditoriaus ketinimus[204].

Tiek Kreditorių sandorių teorijos, tiek Komunitarinės bankroto teorijos ir jos atšakų šalininkai dažniausiai vartojo bankroto teisės (angl. *bankruptcy law*) terminą. Tačiau 1997 metais V. Finch, pasiūliusi Aiškių vertybių teoriją (angl. *Explicit Values Theory*), pradeda vartoti nemokumo teisės sąvoką.[205] Plėtodama šią teoriją V. Finch siekė ne tik atsakyti į klausimą, kokia nemokumo teisė turėtų būti, tačiau svarstė, kaip galima nemokumo teisę įvertinti. Ji išskyrė keturis aspektus – efektyvumą[206],

202 JAV mokslininkė, komunitarinės bankroto teisės teorijos sampratos atšakos atstovė

203 Gant, *supra note*, 180

204 Finch, *supra note*, 183

205 Mogenytė, *supra note*, 17: 37

206 Apibrėžiamas kaip demokratiškai priskirtų nemokumo teisės tikslų įgyvendinimo užtikrinimas mažiausiais kaštais: žr. Mogenytė, *supra note*, 17: 38

ekspertiškumą[207], atskaitomybę[208] ir teisingumą (angl. *fairness*)[209], kuriuos turėtų atitikti nemokumo sistemos taisyklės ir procesai.[210]

Doktrinoje taip pat primenama apie teismo proceso svarbą ir teigiama, kad „teismo proceso kokybė yra esminė, lemianti, kaip bylos šalys ir visuomenė vertina teisingumo sistemos vientisumą"; „procesas yra lygiai toks pats svarbus, kaip ir galutinis rezultatas"[211]. Siekiant šalių ir visuomenės pasitikėjimo restruktūrizavimo procesu, reikalinga užtikrinti proceso sąžiningumą, kuris, pirma, užtikrina dalyvavimo procese principą, reiškiantį galimybę būti išklausytam, ir tikėjimą, jog asmuo gali daryti įtaką; antra, reiškia nuspėjamumą, įgalinantį siekti derybų, kai kiekvienas subjektas žino savo pozicijas ir galimybes; trečia, sudaromos galimybės tikėtis išsamiai išnagrinėto klausimo ar išspręstos bylos, ketvirta, užtikrina, kad byla bus nagrinėjama neutraliai ir nešališkai. Tokiu būdu procedūrinio teisingumo teorija buvo inkorporuota į restruktūrizavimo procesą.[212] Forumo vizijos (angl. *Forum Vision*) teorija taip pat atsisako vertinti nemokumo procesą pagal jo tikslą ir koncentruojasi į procedūrinius aspektus teigdama, kad nemokumo proceso metu turi būti sukurtas forumas, kuriame būtų galima suburti visus finansinio ir nefinansinio pobūdžio interesus, kuriuos paveikė verslo žlugimas. Įmonė tampa visų dalyvių interesų centras, o ne tik fizinis turtas.[213]

Taigi, nors Komunitarinė bankroto teorija ir jos atšakos įžvalgiai ir įtikinamai peržengė Kreditorių sandorių teorijos suvokimo ribas, tačiau susidūrė su kita – neapibrėžtumo – problema. Kreditorių sandorių teorija rėmėsi kreditorių turto maksimizavimo koncepcija, tačiau nebuvo skirta subalansuoti pažeidžiamų asmenų interesus. Komunitarinės bankroto teorijos šakos atstovai į nemokumo tikslus žiūrėjo per socialinę-teisinę perspektyvą, į nemokumo režimą įtraukdami neapibrėžtą suinteresuotų asmenų ratą, iškėlė įmonės gelbėjimo idėją, tačiau dėl savo neaprėmiamumo ir nekonkretumo nepasiūlė realistiškos įmonių gelbėjimo sistemos. Todėl, pasak Jennifer L. L. Gant, „reikia naujos paradigmos, kurios centre būtų pažeidžiamumas ir atsparumas, kad būtų patenkinti šiuolaikinės finansinių sunkumų patiriančios įmonės poreikiai"[214].

Teisės doktrinoje pastebima, kad pati nemokumo teisė keitėsi kartu su socialine politika, ekonomika ir kultūra, tačiau nemokumo teorija stagnavo ir toliau iš esmės ne

---

207 Implikuoja sprendimų priėmimo ir politikos formavimo perdavimą kompetentingiems asmenims: žr. Mogenytė, *supra note*, 17: 38

208 Reiškianti demokratinių organų ar teismų vykdomą nemokumo proceso dalyvių kontrolę, taip pat procesų atvirumą, skaidrumą, patogią dalyvių interesų reprezentaciją, žr. Mogenytė, *supra note*, 17: 38

209 Atspindintis pagarbą visų paveiktų šalių interesams, suteikiant joms galimybę dalyvauti nemokumo procesų sprendimų priėmime, žr. Mogenytė, *supra note*, 17: 39

210 Mogenytė, *supra note*, 17: 38

211 Pamela Foohey, „Jevic's Promise: Procedural Justice in Chapter 11", *Washington Law Review Online* 93 (2018): 128–142, 128–129, https://digitalcommons.law.uw.edu/wlro/vol93/iss1/16

212 Foohey, *supra note*, 211

213 Finch, *supra note*, 183

214 Gant, *supra note*, 180

kūrė sistemas, įkvepiančias reformas, o toliau siekė tik aiškinti teisę po to, kai ji jau buvo sukurta.[215] Šiuo metu nemokumo teorijos yra permąstomos ir į nemokumą siūloma pažvelgti iš įvairių perspektyvų – pavyzdžiui, per filosofijos ir moralės prizmę, kai atskaitos tašku tampa „istorinė ir moralinė skolos prigimtis visuomenėje“[216], remiantis R. Dworkino filosofijos pagrindais, siekiama rasti atsakymą į klausimą, ar mokesčių surinkimas turi prioritetą prieš kitus kreditorius, kadangi konkuruoja dvi vertybės – *pari passu* principas nemokumo teisėje ir iš viešosios politikos kylanti moralinė pareiga mokėti mokesčius[217], į nemokumo teisę taip pat siūloma pažvelgti per žmogaus teisių teoriją[218] ar įmonių teorijų prizmę[219].

Yra teorijų, kurios nemokumo procedūras iš esmės naudoja kaip skolų išieškojimo būdą, siekia ekonominio efektyvumo ir nieko daugiau (pavyzdžiui, Kreditorių sandorio teorija). Tačiau, į nemokumo procesą įtraukus suinteresuotus asmenis, nemokumo procesas tampa teisių perskirstymo mechanizmu[220], kuris būdingas vėlesnėms nemokumo teorijoms. Pavyzdžiui, Vokietijos nemokumo teisinis reguliavimas, įtvirtintas InsO, įvardijamas kaip tam tikras skolų išieškojimo mechanizmas, nepaisant to, kad Vokietijos nemokumo įstatyme, be kita ko, nustatyta, jog nemokumo proceso metu gali būti sudaromas alternatyvus susitarimas, siekiant išsaugoti verslą.[221] Tuo tarpu Prancūzijos nemokumo teisinis reguliavimas, nustatantis teisminio restruktūrizavimo (pranc. *redressment judiciaire*) taisykles, numato, kad nemokumo teisės tikslas apima įmonės veiklos išsaugojimą, darbo vietų išsaugojimą; taigi vietinio verslo struktūrų ir darbo vietų išsaugojimas (net ir trumpuoju periodu) gali tapti elementais, nusveriančiais ekonominę logiką.[222]

Skirtingas istorinis valstybių požiūris į nemokumą, į skolą ir įmonės gelbėjimą rodo, kad yra remiamasi įvairiomis restruktūrizavimo proceso reguliavimo koncepcijomis. Autorės manymu, būtent įstatymų leidėjas turėtų parinkti, nurodyti restruktūrizavimo vystymo kryptį ir nuspręsti, kas visuomenei aktualiu metu yra svarbu. Vokietija dar prieš StaRUG priėmimą buvo lyderiaujanti pagal nemokumo proceso reitingą, kuris yra vienas iš elementų vertinant bendrą verslo aplinką ir ekonomikos efektyvumą, todėl teigti, kad nemokumo procesas, kuris orientuojasi tik į kuo didesnį kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimą, yra neveiksmingas, būtų neteisinga. Kita vertus, moderniu ir vienu iš labiausiai gelbėjančiu nemokumo teisinės sistemos pavyzdžiu yra laikoma Prancūzija, kuri dėmesį sutelkia ir į kitus – socialinius aspektus; remiantis Doing Business 2020 duomenimis, verslo aplinka Prancūzijoje taip pat vertinama labai

215 Ghio, Wood, ir Gant, *supra note*, 169: 281

216 *Ibid.*, 281

217 *Ibid.*, 285

218 *Ibid.*, 292

219 *Ibid.*, 292

220 Eidenmüller, *supra note*, 44: 21

221 *Ibid.*

222 *Ibid.*, 21

palankiai[223]. Atitinkamai, darytina išvada, kad nėra vieno visiems tinkamo veiksmingo restruktūrizavimo teisės modelio, tačiau veiksmingas restruktūrizavimo procesas turi atliepti visuomenės poreikius ir visuomenės požiūrį į skolą, kad juo apskirtai būtų naudojamasi ir visuomenė jį teigiamai priimtų, suvoktų iš tokio proceso kylančias naudas.

Remiantis Lietuvoje galiojančiu teisiniu reguliavimu, restruktūrizavimo byla gali būti keliama finansinių sunkumų patiriančiam gyvybingam juridiniam asmeniui (JANĮ 21 straipsnis) ir gali būti atsisakoma kelti restruktūrizavimo bylą, jeigu restruktūrizavimo plano projekte „numatytos priemonės akivaizdžiai nepadės juridiniam asmeniui įveikti finansinių sunkumų, išsaugoti gyvybingumo ir išvengti bankroto“ (JANĮ 22 straipsnio 1 dalies 3 punktas); restruktūrizavimo plane turi būti pateiktas palyginimas, kokia apimtimi būtų tenkinami kreditorių finansiniai reikalavimai restruktūrizavimo ir bankroto atvejais (JANĮ 104 straipsnio 2 dalies 12 punktas). Lietuvos teisinis reguliavimas neišskiria jokių socialinių kriterijų, kurie būtų reikšmingi sprendžiant dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo ar plano tvirtinimo, ir iš esmės orientuojasi tik į ekonominį aspektą – kuo didesnį kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimą. Teismų praktikoje atsižvelgiama į juridinio asmens ir kreditorių intereso balansą nesvarstant kitų, galbūt socialiai reikšmingų restruktūrizavimo aspektų[224]. Iš šio tyrimo metu analizuotos Lietuvos teismų praktikos nenustatyta, kad restruktūrizavimo bylą būtų nutarta iškelti dėl to, kad konkreti įmonė yra svarbi rinkoje, pavyzdžiui, yra vienintelis tam tikrų paslaugų teikėjas ar kad įmonėje dirba didelis skaičius darbuotojų, o darbo vietų išsaugojimas regione (valstybėje) yra reikšmingas, t. y. šie aspektai, sprendžiant dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo ir (ar) dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo teisinio reguliavimo plotmėje nėra laikomi svarbiais (lemiančiais). Todėl Lietuvos restruktūrizavimo teisinis reguliavimas gali būti laikomas konservatyviu, iš esmės siekiančiu tik kuo didesne apimtimi patenkinti kreditorių finansinius reikalavimus.

Teoriniai nemokumo teisės pagrindai rodo, kad restruktūrizavimo institutas negali būti nagrinėjamas izoliuotai nuo bankroto proceso – abu procesai kyla iš tų pačių teorinių ištakų, tačiau skiriasi savo tikslais ir paskirtimi. Restruktūrizavimo teorinis pagrindas pradėjo formuotis tarp dviejų priešingų polių: Kreditorių sandorio teorijos, kurioje vyrauja turto maksimizavimo ir kreditorių lygiateisiškumo principai, ir Komunitarinės bankroto teorijos, kuri apima platų suinteresuotųjų šalių ratą ir akcentą deda į finansinių sunkumų patiriančių įmonių išsaugojimą bei lėšų, gautų nemokumo procese, perskirstymą; aiškus, sąžiningas ir nuspėjamas teismo procesas yra svarbi ir reikšminga restruktūrizavimo proceso dalis, tampanti kai kurių nemokumo teisės teorijų loginiu pagrindu. Taigi šiuolaikinė restruktūrizavimo samprata neišvengiamai apima ne tik finansinius, bet ir socialinius aspektus – darbuotojų, tiekėjų, bendruomenės ar net aplinkos apsaugos interesus. Kiekvienos restruktūrizavimo bylos nagrinėjimo metu natūraliai kyla klausimai, susiję su kurios nors suinteresuotos grupės

223 „Ease of doing business ranking“, *World Bank*, žiūrėta 2026 m. gegužės 287 d. https://archive.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/pdf/db2020/Doing-Business-2020_rankings.pdf

224 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-760-407/2022“ 37 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2096724

interesais – ar atsižvelgti į daugumos darbuotojų prašymą išsaugoti įmonę, kaip jų darbdavį; ar yra svarbu, kad įmonė yra stambus darbdavys tam tikrame regione?[225] Visi šie klausimai tiesiogiai nėra susiję su kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimu, tačiau nemokumo teisės teorijos rodo, kad sprendimai gali būti priimami remiantis ne vien ekonomine logika. Atrodo, kad šiuolaikinės nemokumo teisės užduotis yra išspręsti suinteresuotų šalių dalyvavimo nemokumo procese klausimą – dalyvavimo būdą ir intensyvumą[226]. Visgi nėra vienos teisingos ir (ar) visa apimančios restruktūrizavimo teorijos, atitinkamai, nėra ir negali būti vieno universalaus restruktūrizavimo proceso modelio. Siekiant aiškaus, prognozuojamo restruktūrizavimo proceso, restruktūrizavimo bylų nagrinėjimo kryptį turėtų nurodyti įstatymų leidėjas; aiškus teisinis reguliavimas, be kita ko, turėtų užtikrinti proceso nuoseklumą ir vienodos praktikos formavimą, o tai turėtų didelę reikšmę restruktūrizavimo teisinių santykių srityje.

1.3. Restruktūrizavimo teisiniai santykiai ir skirtis nuo bankroto proceso

Tiek restruktūrizavimas, tiek bankrotas yra (buvo) pradedami dėl per didelio įsiskolinimo ir siekė spręsti asmens finansines problemas. Požiūris į skolą ir skolų atleidimą formavosi priklausomai nuo teisinės, socialinės ir ekonominės kultūros, kuri įvairiose pasaulio valstybėse vystėsi labai skirtingai. Šiuo metu teisės doktrinoje teigiama, kad skirtis tarp bankroto ir restruktūrizavimo institutų nyksta: bankrotas ir restruktūrizavimas laikomi vienas kito papildiniu, o modernios nemokumo sistemos siūlo nemokumo teisės modelius, pagal kuriuos restruktūrizavimo ir bankroto procedūros geba lanksčiai keisti viena kitą[227]; pavyzdžiui, JAV restruktūrizavimo procesas patenka į bankroto teisės taikymo sritį[228]. Tačiau ar iš tiesų naujos nemokumo teisinio reguliavimo tendencijos eliminuoja šių dviejų institutų skirtumus?

Nemokumo procesas apibrėžiamas kaip kolektyvinė procedūra, skirta restruktūrizuoti arba likviduoti įmones[229]. Likvidavimo (bankroto) proceso metu juridinio asmens turtas parduodamas ir paskirstomas kreditoriams[230], juridinio asmens nelieka kaip teisinių santykių dalyvio. Tuo tarpu restruktūrizavimo procesas yra nukreiptas į įmonių gelbėjimą, kurio metu siekiama išlaikyti, išsaugoti juridinį asmenį kaip veikiantį ūkinį vienetą. Bankrotas laikomas kraštutine priemone, skirta spręsti

225 Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje nurodoma, kad darbuotojai subūrė iniciatyvinę grupę ir pateikė prašymą teismui iškelti restruktūrizavimo bylą jų darbdaviui: „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-259-407/2026“, *supra note*, 33, 19 punktas.

226 Gant, *supra note*, 174: 55–66.

227 Mogenytė, *supra note*, 17: 58-63

228 Tsioli, *supra note*, 50: 42

229 European Law Institute, *Rescue of Business in Insolvency Law: Instrument of the European Law Institute* (Vienna: European Law Institute, 2017), 57, https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Instrument_Rescue_of_Business_in_Insolvency_Law_.pdf,

230 *Ibid*., 223: 61

mokumo problemas, prioritetą teikiant įvairioms gelbėjimo procedūroms[231]. Taigi bankrotas ir restruktūrizavimas nėra tapačios procedūros: bankrotas yra suvokiamas daugiau kaip techninis įrankis, skirtas per kuo trumpesnį laiką realizuoti įmonės turtą ir atsiskaityti su kreditoriais likviduojant įmonę, o restruktūrizavimas siejamas su verslo gelbėjimu ir nauja pradžia.[232] Nors tiek restruktūrizavimo, tiek bankroto proceso prieigos taškas gali būti iš esmės tapatus ar labai artimas, tačiau restruktūrizavimo ir bankroto baigtis diktuoja skirtingą šių procesų eigą: restruktūrizavimo proceso metu nėra nutraukiama įmonės veikla, tuo tarpu, nors bankroto proceso pradžioje ir gali būti leidžiama tam tikrą laiką vykdyti ūkinę komercinę veiklą, tačiau bankroto proceso tikslas vis tiek yra nukreiptas į kuo greitesnį likvidavimą ir ūkinės veiklos nutraukimą. Tai lemia kitokį restruktūrizavimo proceso organizavimą ir jo vykdymo ypatumus, rizikas.

Lietuvos nemokumo teisinėje sąmonėje bankrotas ir restruktūrizavimas, kaip mokumo problemų sprendimo priemonės, ilgą laiką buvo atskirtos ir reguliuojamos skirtinguose teisės aktuose – ĮBĮ ir ĮRĮ. Nors šiuo metu bankroto ir restruktūrizavimo procesai yra reguliuojami viename teisės akte – JANĮ, tačiau jie taip pat skirti įvardinti savo esme skirtingo inicijuojamo proceso rūšį: bankroto procesas yra orientuotas į likvidavimą (JANĮ 2 straipsnio 4 punktas), o restruktūrizavimo procesas orientuotas į įmonės išsaugojimą (JANĮ 2 straipsnio 10 punktas). Derinant Lietuvos nemokumo teisinį reguliavimą su PRD, į Lietuvos nemokumo teisinę sistemą buvo įvestas gyvybingumo testas, kuris šiuo metu „plačiai pripažįstamas kaip būtinas restruktūrizavimo pradžios elementas“[233]. Lietuvos nemokumo teisiniame reguliavime gyvybingumas tapo būtina sąlyga juridinio asmens restruktūrizavimo bylai iškelti bei restruktūrizavimo planui patvirtinti[234], o teismų praktikoje nuosekliai pažymima, kad gyvybingumas yra esminis kriterijus, lemiantis teismo sprendimą, kuri – restruktūrizavimo ar bankroto – byla turi būti keliama[235].

Gyvybingumas JANĮ apibrėžiamas kaip „juridinio asmens būsena, kai juridinis asmuo vykdo ūkinę komercinę veiklą, leisiančią jam vykdyti savo prievoles ateityje“ (JANĮ 2 straipsnio 6 dalis). Tiek Lietuvos teisės doktrinoje[236], tiek teismų

---

231 Mogenytė, *supra note*, 17: 65.

232 *Ibid.*

233 Jokubauskas, *supra note*, 68: 561

234 JANĮ, *supra note*, 99: 21 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 111 straipsnio 3 dalies 4 punktas.

235 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1069-567/2025“ 28 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2352914; „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-882-407/2025“, *supra note*, 163; „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1005-854/2025“ 46 punktas, *supra note*, 117; „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1109-467/2025“ 30 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2356089 ir kt.

236 Jokubauskas, *op. cit*., 561

praktikoje[237] gyvybingumas vertinamas akcentą dedant į ateitį, nurodant, jog gyvybingumo vertinimas yra orientuotas į įmonės veiklą po restruktūrizavimo bylos pasibaigimo; teigiama, kad restruktūrizavimo procesą tikslinga pradėti tuomet, jeigu restruktūrizavimo priemonėmis bus užtikrinamas įmonės konkurencingumas pasibaigus restruktūrizavimo procedūroms, įmonei realiai ir sėkmingai toliau tęsiant veiklą. Tačiau ar toks požiūris tikrai yra pagrįstas? Teismas negali (su)kontroliuoti juridinio asmens veiklos po to, kai restruktūrizavimo byla yra užbaigiama, t. y. juridinis asmuo gali nuspręsti veiklą baigti, išregistruoti juridinį asmenį, gali keisti kapitalo struktūrą ar verslą parduoti, keisti verslo modelį arba atlikti bet kokius veiksmus, kurie nebuvo sankcionuoti teismo restruktūrizavimo bylos nagrinėjimo metu. Teismas bylos nagrinėjimo metu negali įpareigoti vykdyti ūkinės komercinės veiklos apibrėžtą ar neapibrėžtą laiką po restruktūrizavimo bylos užbaigimo. Taigi ar galima vertinti ir nuspręsti dėl gyvybingumo ateityje, jeigu šis aspektas, pasibaigus restruktūrizavimo bylai, negali būti kontroliuojamas?

Be to, juridinis asmuo gali būti steigiamas ribotam laikui, taip pat juridiniai asmenys gali būti steigiami konkrečiam tikslui pasiekti, jį įgyvendinti. Pavyzdžiui, vienoje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo juridiniam asmeniui, kuris buvo įsteigtas su tikslu vystyti nekilnojamojo turto projektą, apimantį statinio, esančio konkrečiu adresu, statybą iki pastatų realizavimo[238], taigi restruktūrizavimo procesas buvo nukreiptas į šio tikslo įgyvendinimą, tačiau ne į tolesnį (neapibrėžtą) komercinės veiklos vykdymą ateityje. Teisės aktai nenustato draudimo kelti restruktūrizavimo bylą tam tikrą veiklą vykdantiems asmenimis ar ribotam terminui įsteigtiems juridiniams asmenims; nediskriminavimo požiūriu sudėtinga įžvelgti situaciją, jog vieniems ūkinę komercinę veiklą vykdantiems asmenims restruktūrizavimo byla galėtų būti keliama, o kitiems – ne.

Autorės nuomone, sėkmingai veikiantis konkurencingas juridinis asmuo po restruktūrizavimo procedūrų turėtų būti vertinamas kaip veiksmingo restruktūrizavimo proceso rezultatas, pasiektas per restruktūrizavimo procese taikomų procedūrų visumą, tačiau neturėtų tapti restruktūrizavimo bylos iškėlimo ar restruktūrizavimo plano tvirtinimo sąlyga. Autorė pritaria teismų praktikai, kurioje teigiama, kad „net ir tinkamai įvykdžius restruktūrizavimo planą, patvirtinus restruktūrizavimo ataskaitą ir baigus bylą JANĮ 117 straipsnyje įtvirtintais pagrindais, savaime nereiškia, kad bus (yra) pasiektas vienas iš restruktūrizavimo tikslų – gyvybingo verslo išsaugojimas; ar restruktūrizavimo tikslas yra pasiektas, galima įvertinti tik pasibaigus restruktūrizavimo bylai, kai ūkio subjektas toliau dalyvauja rinkoje. Tai

237 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1080-577/2025, 43 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2352411; „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1723-241/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1955454

238 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-942-407/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2345517

yra tik restruktūrizavimo proceso siekiamybė.“[239] Autorės manymu, restruktūrizavimo proceso pabaigoje turėtų būti matomi subalansuoti pinigų srautai ir tinkamai vykdomi įsipareigojimai restruktūrizavimo plane nustatyta tvarka. Toks požiūris dera su doktrinoje dėstoma pozicija, kad restruktūrizavimo proceso tikslas yra finansinio gyvybingumo užtikrinimas.[240]

Teisės doktrinoje gyvybingumas yra apibrėžiamas per finansinį ir ekonominį gyvybingumą. Finansinis negyvybingumas (angl. *financially distressed*) indikuoja, kad įmonė turi likvidumo ar kapitalo struktūros problemų; nemokumo teisės požiūriu tai reiškia, kad įmonė yra nemoki arba tikėtinai nemoki.[241] Finansinio gyvybingumo atveju yra vertinami pinigų srautų ir balanso duomenys: potencialiai gali susiklostyti situacija, kad, remiantis balanso duomenimis, įmonė turi turto savo finansiniams įsipareigojimams padengti, tačiau šie duomenys prieštarauja faktinei situacijai – paprastai skolininkas nesumoka skolų suėjus jų mokėjimo terminui; taigi nemokumo teisės požiūriu tampa svarbu, ar skolininkas iš tiesų moka savo skolas, o ne ar gali jas teoriškai sumokėti[242]. Balanso ir pinigų srautų (likvidumo) testai sprendžiant dėl įmonės mokumo valstybėse taikomi skirtingai: pavyzdžiui, Prancūzija ir Graikija taiko pinigų srautų testą, o Vokietija ir JK – ir pinigų srauto, ir balanso testą.[243] Lietuvoje nemokumo būsenai konstatuoti būtina nustatyti bent vieną iš elementų – nemokus juridinis asmuo yra tas, kuris arba laiku negali vykdyti turtinių prievolių (likvidumo testas), arba jo įsipareigojimai viršija jo turto vertę (balanso testas);[244] įmonės finansinės padėties vertinimas yra gyvybingumo nustatymo dalis[245].

Ekonominis gyvybingumas (angl. *economically viable*) reiškia skolininko, kaip veikiančio verslo, veiklos tęstinumo ir likvidacinės vertės palyginimą. Ekonominis gyvybingumas teisės doktrinoje apibrėžiamas per įmonės vertę, kuri yra didesnė tęsiant veiklą nei hipotetinė skolininko likvidacinė vertė; iš esmės tai gebėjimas vykdyti nenuostolingą veiklą, pritaikius moratoriumo apsaugą. Nuolatinis klientų pasitikėjimas sukuria teigiamus pinigų srautus, finansuotojai tiki ir pasitiki verslo tęstinumo

---

239 „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-259-407/2026“, *supra note*, 33: 33 punktas.

240 Tsioli, *supra note*, 50: 37

241 Tsioli, *supra not*e, 53: 400

242 Tsioli, *op. cit*., 32

243 *Ibid.*, 32; kartu pažymima, kad pačioje teisinėje sistemoje pinigų srautų ir balanso testai gali turėti skirtingus tikslus ir būti skirtingos reikšmės, priklausomai nuo aplinkybių; skirtingose teisinėse sistemose nėra visiškai vienodo požiūrio į pinigų srautų ir balanso testus. Pavyzdžiui, JK abu – likvidumo ir balanso testai – yra svarbūs sprendžiant dėl nemokumo bylos iškėlimo, tačiau tik balanso testas svarbus sprendžiant dėl bendrovės vadovo diskvalifikavimo ar sprendžiant dėl sandorių negaliojimo.

244 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-245-407/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/1967988 ; „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-377-910/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2071986, ir kt.

245 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-882-407/2025“, *supra note*, 163: 18 punktas.

idėja – visa tai rodo, kad veikiantis verslas sukuria didesnę vertę nei jo galimas likvidavimas.[246] Paprastai finansiniai sunkumai sukelia ir ekonomines problemas: pavyzdžiui, įmonė, prekiaujanti drabužiais, susiduria su finansiniais sunkumais, atitinkamai, ji negali investuoti į naujausių drabužių pirkimą, todėl ji tampa nepatraukli pirkėjams, atinkamai, finansiniai sunkumai dar labiau gilėja, kadangi parduotuvės prekės rinkoje tampa nepaklausios.[247] Teisės doktrinoje taip pat nurodoma, kad „[e]konominiu požiūriu gyvybingumas reiškia įmonės gebėjimą užtikrinti tinkamą prognozuojamą kapitalo grąžą padengus veiklos sąnaudas"[248]. Paprastai tariant, tai reiškia, kad įmonės pelningumas neturi būti neigiamas, t. y. vykdoma veikla turi padengti vykdomos veiklos kaštus, priešingu atveju įmonės finansiniai sunkumai tik gilės. Taigi, įrodinėjant gyvybingumą, reikalinga restruktūrizavimo plano projekte subalansuoti esamas (planuojamas) pajamas ir esamas (planuojamas) išlaidas; priešingu atveju tai gali kelti pagrįstų abejonių dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo pagrįstumo.[249]

Autorė itin kritiškai vertina teismų praktiką, kurioje teigiama, kad viena iš priežasčių, kodėl restruktūrizavimo byla negali būti keliama, yra ta, jog skolininkas ir toliau ketina vykdyti tą pačią ūkinę komercinę veiklą, kurią vykdė iki pareiškimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo[250]. Autorės vertinimu, jeigu restruktūrizavimo bylos iškėlimo metu juridinis asmuo nurodo, kad ketina pradėti visiškai naują veiklą (pavyzdžiui, vienoje byloje buvo nurodoma, kad skoliniai įsipareigojimai susidarė iš turizmo paslaugų teikimo, tačiau šiuo metu įmonė siekia vykdyti pelningą statybos rangos veiklą, kuri turi generuoti pajamas ir padengti nuostolius[251]), tai nėra susiję su restruktūrizavimo proceso tikslais – išsaugoti ir plėtoti įmonės veiklą, įmonės patirtį, apsaugoti darbuotojus ir kontrahentus; priešingai, tai yra naujos veiklos pradžia ir naujos veiklos rezultatų neturėtų lemti senosios (anksčiau vykdytos nepelningos veiklos) įmonės nuostoliai. Todėl, siekiant restruktūrizavimo bylos iškėlimo, akcentas turėtų būti dedamas į priežastis, kodėl įmonė susidūrė su finansiniais sunkumais ir kokios priemonės padės finansinius sunkumus įveikti vykdant tą pačią arba modifikuotą veiklą. Tam tikros veiklos vykdymas kaip restruktūrizavimo bylos neiškėlimo sąlyga gali būti reikšmingas tik tuomet, jeigu nustatoma, kad ta veikla yra apskritai nepaklausi rinkoje ir objektyviai nebegali pritraukti naujų klientų. Ekonomiškai negyvybinga

246 Tsioli, *supra note*, 53: 400

247 Tsioli, *supra note*, 50: 37

248 Paulus ir Damman, *supra note*, 55: 92

249 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025", Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2299523

250 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1265-467/2022", 39 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2128158#B_0 , „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-870-553/2020", 30 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/1885201#B_0, „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1623-241/2020", Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/1938684

251 „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-232-407/2026", Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2368249

(angl. *economically non-viable*) įmonė yra tokia, kai problemiškas yra pats verslo modelis, pavyzdžiui, produktas ar paslauga nebeturi paklausos, yra technologiškai pasenęs, ir, net nurašius skolas, įmonė negalėtų generuoti pelno.

Pasak Lydia Tsioli, įmonių gelbėjimas yra tikslingas tik tuomet, kai įmonė yra ekonomiškai gyvybinga, tačiau finansiškai perspektyvi, t. y. aktualiu metu metu patiria finansinių sunkumų, kurie gali būti sprendžiami restruktūrizavimo proceso metu[252]; kitaip tariant, restruktūrizavimas nėra veiksmingas, jeigu įmonė yra ir ekonomiškai negyvybinga, ir finansiškai neperspektyvi. Autorė būtų linkusi laikytis nuosaikesnės pozicijos ir teigti, kad skolininkas turi teisę įrodinėti tiek finansines, tiek ekonomines perspektyvas, juo labiau, kad ekonominių perspektyvų vertinimas nei teisės aktuose, nei teismų praktikoje nėra susietas su konkrečiais rodikliais. Neįmanoma nei kategoriškai teigti, nei paneigti fakto, kad, pavyzdžiui, restruktūrizavimo proceso metu plečiant rinką yra tikėtina sėkmė parduodant produkciją ir užsitikrinant reikalingas pajamas, teigiami ekonominiai pokyčiai gali būti pasiekti pradedant bendradarbiavimą su kitais tiekėjais, modifikuojant veiklą ir pan. Taip pat restruktūrizavimo bylos iškėlimo metu dar gali būti nežinomos (neaiškios) finansavimo galimybės: pavyzdžiui, vienoje byloje teismas į bylą pateiktus ketinimų protokolus dėl galimo naujo finansavimo suteikimo vertino kaip pakankamus, siekiant įrodyti finansavimo realumą įsiteisėjus nutarčiai, kuria restruktūrizavimo planas bus patvirtintas, ir nurodė, kad „nei iš investuotojų, nei iš kredito įstaigų negali būti reikalaujama neatšaukiamų, baudomis apibrėžtų įsipareigojimų sudaryti sutartis ar suteikti kreditus, toks reikalavimas restruktūrizavimo atveju būtų neproporcinga priemonė restruktūrizavimo plano realumui pagrįsti“[253]; jeigu tokiu atveju restruktūrizavimo planas būtų patvirtintas, o naujas finansavimas būtų vienintelė priemonė gyvybingumui atkurti ir nebūtų gautas, kreditoriai savo teises gali ginti kreipdamiesi į teismą dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo. Atitinkamai, autorė pritaria pozicijai, kad gyvybingumo vertinimas yra aktualus viso restruktūrizavimo proceso metu[254]; tokios pozicijos laikomasi ir teisės doktrinoje[255].

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos teisiniame reguliavime ir teisės doktrinoje požiūris į gyvybingumą šiek tiek nesutampa: teisės doktrinoje gyvybingumas apima dviejų elementų – finansinio ir ekonominio gyvybingumo – vertinimą. Tuo tarpu pagal JANĮ gyvybingumas apibrėžiamas tik per ekonominės veiklos vykdymą (JANĮ 2 straipsnio 6 dalis), o finansinė juridinio asmens padėtis, kaip savarankiškas nemokumo teisės elementas, vertinamas per JANĮ 2 straipsnio 7 dalyje įtvirtintą juridinio asmens nemokumo ir per JANĮ 2 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą finansinių sunkumų sąvokas. Restruktūrizavimo byla gali būti keliama tik tais avejais, jeigu juridinis asmuo yra [ekonomiškai] gyvybingas ir patiria finansinių sunkumų, t. y. yra nemokus arba

---

252 Tsioli, *supra note*, 50: 37

253 „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-145-407/2026“, 19 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2362524

254 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-942-407/2025“, *supra note*, 238: 33 punktas

255 Tsioli, *op. cit.*, 190

taps nemokus per 3 mėnesius (JANĮ 21 straipsnio 1 dalis, 22 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Autorė pažymi, kad, nepaisant sąvokų skirtumų, JANĮ įtvirtintas teisinis reguliavimas atliepia teisės dokrinoje dėstomą poziciją, kad nėra teigiamų restruktūrizavimo perspektyvų, jeigu įmonė yra ir finansiškai, ir ekonomiškai negyvybinga. Be to, finansinio ir ekonominio gyvybingumo vertinimas kaip savarankiškų kategorijų leidžia formuoti aiškesnę praktiką, darant takoskyrą tarp finansinės ir ekonominės padėties vertinimo.

Geriausių kreditorių interesų testas, įtvirtintas PRD, yra tam tikra ekonominio gyvybingumo refleksija[256]. S. Madaus siūlė dviejų pakopų testą sprendžiant, ar teikiamas restruktūrizavimo planas atitinka geriausius kreditorių interesus: pirma, turėtų būti vertinama, kokia situacija bendrovę ištiktų, jeigu nebūtų keliama restruktūrizavimo byla; antra, turėtų būti lyginama, kokia kreditoriaus finansinių reikalavimų dalis turėtų būti tenkinama patvirtinus restruktūrizavimo planą ar blogiausiu galimu scenarijumi.[257] Tačiau, remiantis PRD nuostatomis, analizuoti ir spręsti, ar restruktūrizavimo planas atitinka geriausius kreditorių interesus, teismas turėtų tik tuomet, jeigu tuo pagrindu planas yra ginčijamas[258]. Toks reguliavimas gali būti paaiškinamas tuo, kad PRD yra skirta tiems skolininkams, kurie yra mokūs, tačiau nemokumas yra tikėtinas[259], todėl tokio juridinio asmens finansinė ir ekonominė situacija iš esmės neturėtų kelti grėsmės kreditorių interesams.

PRD nuostatos, įtvirtinančios geriausių kreditorių interesų testą, buvo perkeltos ir į JANĮ, kuriame nurodyta, kad restruktūrizavimo plane turi būti nurodytas „kreditorių reikalavimų tenkinimo galimybių vertine išraiška palyginimas juridinio asmens restruktūrizavimo ir bankroto atvejais“ (JANĮ 104 straipsnio 2 dalies 12 punktas); tai yra būtina restruktūrizavimo plane pateikiama informacija (JANĮ 111 straipsnio 3 dalies 1 punktas). Kreditorius, kuris bankroto proceso metu gautų didesnę finansinio reikalavimo dalį nei restruktūrizavimo metu, turi teisę ginčyti tokį restruktūrizavimo planą. Teisės doktrinoje pagrįstai keliamas klausimas, ar „teismas gali savo iniciatyva atsisakyti tvirtinti planą, jeigu nustato, kad jis neatitinka geriausių kreditorių interesų, net jeigu yra kreditorių pritarimas planui?“[260] Autorė pritaria nuomonei, kad tais atvejais, jeigu kreditorių balsavimo klasės yra tinkamai suformuotos, sprendimo priėmimų procedūros nebuvo pažeistos, jeigu už restruktūrizavimo planą balsuojama kvalifikuota balsų dauguma, tai yra geras ir pakankamas indikatorius sprendžiant dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo[261]. Pagrindžiant šį teiginį tikslinga paminėti ir Vokietijos nemokumo teisinį reguliavimą. Pavyzdžiui, InsO nėra vartojami

256 Tsioli, *supra note*, 50: 216

257 Madaus, *supra note*, 56: 24

258 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 10 straipsnio 2 dalies d punktas ir 2 dalies paskutinis paragrafas.

259 Tsioli, *op. cit.*, 49: 38

260 Audronė Balsiukienė, „Restruktūrizavimo plano tvirtinimas nepritariant kreditoriams“, *Jurisprudencija* 29 (1) (2022): 141, https://doi.org/10.13165/JUR-22-29-1-07

261 Tsioli, *supra note*, 50: 217, taip pat Paulus ir Dammann, *supra note*, 55: 174.

terminai gyvybingumas (vok. *Bestandsfähigkeit*) ar ekonominis gyvybingumas (vok. *wirtschaftliche Bestandsfähigkeit*), o nemokumo planas, parengtas ir patvirtintas pagal InsO, nebūtinai reikš, kad yra vykdoma restruktūrizavimo procedūra, kadangi nemokumo planu (vok. Insolvenzplan, InsO 218 straipsnis) gali būti susitariama tiek dėl restruktūrizavimo, tiek dėl likvidavimo procedūrų[262], pavyzdžiui, susitariant dėl turto pardavimo tvarkos, kai nukrypstama nuo įstatymo nuostatų. Taigi kreditorių susitarimui dėl nemokumo ir jo sprendimo būdų tam tikrose jurisdikcijose yra teikiamas aiškus prioritetas. Lietuvoje, beje, teismų praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad ekonominio pobūdžio klausimai priskirtini kreditorių susirinkimo kompetencijai, todėl teisminė kontrolė priimant tokius sprendimus yra ribota[263].

Taigi bankrotas ir restruktūrizavimas aiškiai skiriasi proceso baigtimi – bankroto proceso pabaigoje juridinio asmens nebelieka kaip teisinių santykių dalyvio, jis yra išregistruojamas iš juridinių asmenų registro; o restruktūrizavimo proceso metu siekiama juridinio asmens išaugojimo, kad šis asmuo vėliau galėtų tęsti ūkinę komercinę veiklą, konkuruoti rinkoje, taip pat išsaugotų darbo vietas. Šie principiniai skirtumai lemia skirtingus bankroto ir restruktūrizavimo proceso tikslus, proceso vykdymo skirtumus. Tačiau nėra vienareikšmiško atsakymo dėl prieigos prie šių procesų: ar pakanka kreditorių susitarimo dėl konkrečios nemokumo procedūros, ar teismas savo iniciatyva turi aiškintis dėl tikslingumo pradėti bankroto ar restruktūrizavimo procedūras garantuojant, kad tik gyvybingoms įmonėms bus leista restruktūrizuotis? Ar gali būti restruktūrizuotos tik ekonomiškai gyvybingos, tačiau finansinių sunkumų patiriančios įmonės, ar skolininkas turi turėti galimybę įrodinėti, kad, pritaikius restruktūrizavimo plano projekte numatytas priemones, gali tapti ir finansiškai, ir ekonomiškai gyvybingas? Autorės nuomone, šie klausimai yra principiniai; nėra teisingo ar neteisingo atsakymo į juos, kadangi iš dalies tai yra kultūros atspindys – kaip mes suvokiame ir įteisiname skolų (ne)grąžinimo galimybę. Todėl autorė pritaria pozicijai, kad gyvybingumą apibrėžiančios reikšmės ir (ar) rodikliai yra įstatymų leidėjo prerogatyva[264], kadangi gyvybingumas yra esminė skirtis tarp bankroto ir restruktūrizavimo, atitinkamai, turi būti aiškiai sureguliuotos situacijos, kada įmonė gali tikėtis bankroto, o kada – restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Autorė iš esmės pritaria pozicijai, jog restruktūrizavimo proceso siekis yra išsaugoti įmonės gyvybingumą. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad šis siekis (tikslas) yra nepamatuojamas, negali būti įvertintas skaitine

---

262 „Insolvenzordnung“ (InsO), *Gesetze im Internet*, 220 straipsnis, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.gesetze-im-internet.de/inso/index.html#BJNR286600994BJNE000200000 (taip pat angliška šio teisės akto versija: „Insolvency Code“, *Gesetze im Internet*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html), „Insolvency/bankruptcy. Germany“, *European e-Justice Portal*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://e-justice.europa.eu/topics/money-monetary-claims/insolvency-bankruptcy/de_en

263 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-196-313/2017“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1462600 , „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-437-407/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2159968

264 Tsioli, *supra note*, 50: 39, 40.

prasme ir niekaip negali būti patikrintas priimant sprendimą dėl restruktūrizavimo bylos pabaigos, autorė yra linkusi laikytis pozicijos, kad restruktūrizavimo proceso tikslas turėtų būti nukreiptas tiesiog į subalansuotus pinigų srautus restruktūrizavimo plane proceso pabaigoje; šio tikslo turėtų būti nuosekliai siekiama viso restruktūrizavimo proceso metu.

1.4. Veiksmingo restruktūrizavimo proceso prielaidos ir sąlygos

Lietuvių kalboje vartojamas terminas „veiksmingas“ anglų kalboje turi keletą sinonimų, kurių reikšmė, turinys nėra vienodi, – jie gali būti orientuoti tiek į rezultatą, tiek į procesą, eigą, todėl šis terminas negali būti atskleistas jį nagrinėjant tik lingvistine prasme[265]. JANĮ tikslas – „sudaryti sąlygas veiksmingam juridinių asmenų nemokumo procesui“[266], tačiau pati veiksmingumo sąvoka JANĮ nėra atskleista. Veiksmingas restruktūrizavimo procesas teismų praktikoje yra aiškinamas kaip pareiga organizuoti restruktūrizavimo procesą „tokiu būdu, kad būtų užkirstas kelias prieštaringų sprendimų priėmimui, o iš esmės susiję klausimai turėtų būti sprendžiami kartu“[267]; veiksmingumas taip pat yra „siejamas su operatyviu šiam procesui reikšmingų klausimų sprendimu ir greitu ginčų nagrinėjimu“[268], operatyviu ir juridinio asmens nemokumo bylos sąlygų ir aplinkybių, dėl kurių ji negali būti iškelta, įvertinimu[269]. Restruktūrizavimo proceso efektyvumo tyrimą Lietuvoje atliko Valstybės kontrolė[270]. Efektyvumas buvo apibrėžtas per keletą kriterijų: restruktūrizavimo proceso etapų valdymo efektyvumą, kreditorių ir įmonės interesų pusiausvyros užtikrinimą, proceso sėkmingumą[271], valstybės institucijų indėlį į restruktūrizavimo procedūras, proceso priežiūrą ir kontrolę.

Pasaulio bankas yra parengęs leidinį, kuriame apibendrino gerąją tarptautinę praktiką ir išskyrė veiksmingos (angl. *effective*) nemokumo sistemos principus[272]. Buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad, visų pirma, veiksmingos nemokumo sistemos

---

265 Detaliau žiūrėti įžangą.

266 JANĮ, *supra note*, 99: 1 straipsnio 1 dalis.

267 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-760-407/2022“, *supra note*, 224: 42 punktas

268 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99-313/2021“, 20 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1987238

269 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note*, 249: 35 punktas

270 „Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas“, *Valstybės Kontrolė*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/23559/imoniu-restrukturizavimo-proceso-valdymas

271 Ataskaitoje neapibrėžta, kas yra laikoma sėkmingu restruktūrizavimo procesu; remiantis ataskaitoje vaizduojamais statistiniais duomenimis, sėkmingas restruktūrizavimo procesas yra suprantamas kaip baigtas (ne nutrauktas, pavyzdžiui, dėl bankroto) restruktūrizavimo procesas.

272 World Bank, *Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes, 2021 Edition* (Washington, DC: World Bank, 2021), žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://documents1.worldbank.org/curated/en/391341619072648570/pdf/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes.pdf

reaguoja į nacionalinius poreikius, yra skirtos nacionalinėms problemoms spręsti, todėl veiksminga sistema turi būti pagrįsta „šalies kultūriniu, ekonominiu, teisiniu ir socialiniu kontekstu“. Antra, ekonomikos varomoji jėga yra kapitalas ir kreditas; tik nuspėjami ir aiškūs išieškojimo, skolų vykdymo ir restruktūrizavimo mechanizmai gali užtikrinti kredito prieinamumą ir investicijas. Išskiriami ir neformalūs įmonių restruktūrizavimo (gaivinimo) procesai, kurie, kad būtų veiksmingi, turi būti aiškiai sureguliuoti, nustatytos procedūros, užtikrinančios galimybę gauti laiku ir tikslią informaciją apie sunkumų patiriančią įmonę ir būtų užtikrinta galimybė gauti prieigą prie tokios informacijos; sistema turėtų skatinti investavimą į sunkumų patiriančias įmones, o restruktūrizavimas turėtų apimti kuo įmanoma platesnes galimybes, susijusias su skolų nurašymu, atidėjimu, skolų kapitalizavimu ir pan; turi būti skatinamas neoficialus ir neteisminis procesas finansiniams įmonių sunkumams spręsti.[273] Neteisminis ginčų sprendimas, įvairios pagreitintos nemokumo procedūros MVĮ, išankstinio perspėjimo sistemos įvardijamos kaip darančios teigiamą poveikį nemokumo procedūrų veiksmingumui ir ES dokumentuose.[274]

Pasaulio banko nurodyti veiksmingos nemokumo sistemos principai iš esmės atliepia jau aptartus teorinius restruktūrizavimo proceso aspektus ir restruktūrizavimo istorinę raidą: veiksminga nemokumo sistema negali iš esmės prieštarauti kultūrinei ir socialinei aplinkai – jeigu skolos grąžinimas yra asmens garbė ir svarbus visuomenės elementas, tuomet nemokumo sistema, kuri pripažįsta itin lankstų požiūrį į skolų (ne) grąžinimą, nebus veiksminga; ir, atvirkščiai, visuomenėje, kurioje atlaidi nemokumo sistema formavosi šimtmečiais, buvo gaji skolinimosi kultūra ir lankstus požiūris į skolą, konservatyvus restruktūrizavimo procesas, tenkinantis tik kreditorių interesus, nebus priimtinas, suprastas. Todėl veiksmingas restruktūrizavimo procesas turėtų atliepti, visų pirma, visuomenės požiūrį ir skolinimosi kultūrą. Antra, nemokumo sistema, restruktūrizavimo procesą reguliuojantys teisės aktai turi būti suprantami ir aiškūs. Apskritai, teisė yra veiksminga tuomet, kai įstatymai geba daryti įtaką asmenims ir visuomenei; tam tikras teisės subjektų elgesys reiškiasi nepriklausomai nuo teisės normos buvimo, todėl veiksmingas teisinis reguliavimas yra tiesioginė teisės subjektų teisinio elgesio pasekmė.[275] Trečia, turi būti sukurta sistema, padedanti kuo anksčiau identifikuoti finansinių sunkumų patiriančias įmones ir imtis būtent jai reikalingų priemonių mokumui atkurti ar užtikrinti.

Veiksmingos nemokumo sistemos turėtų maksimaliai padidinti įmonės turto vertę ir patenkinti kuo didesnę dalį kreditorių finansinių reikalavimų.[276] Kuo daugiau skolos

---

273 *Ibid.*

274 „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Naujas europinis požiūris į verslo žlugimą ir bankrotą (COM/2012/0742 final)“, EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0742

275 Judith Hahn, „The Effectiveness of the Law“, in *Foundations of a Sociology of Canon Law* (Cham: Springer, 2022), 179–222, https://doi.org/10.1007/978-3-031-01791-9_6

276 World Bank, *supra note*, 272; UNCITRAL, *supra note*, 97

kreditoriai tikėsis atgauti nemokumo proceso metu (*ex post*), tuo mažesnę skolinimosi kainą kreditoriai galės pasiūlyti (*ex ante*).[277] „Konkurencingoje rinkoje tai lems, kad skolininkams bus siūlomos paskolos mažesnėmis sąnaudomis. Todėl veiksmingesnės vykdymo užtikrinimo sistemos sumažina kredito kainą. Dėl to sumažės kapitalo kaina ir bus skatinamas rinkos augimas. Be to, patikimos vykdymo užtikrinimo sistemos padeda valdyti neveiksnias paskolas. Tokiu būdu stiprinamas bankų finansinis stabilumas ir sumažinama sisteminė rizika"[278]. Šios ekonominio pobūdžio išvados teisiniame nemokumo proceso diskurse yra svarbios pasirenkant, kuris – bankroto ar restruktūrizavimo – procesas yra veiksmingesnis mokumo problemų sprendimo būdas, kadangi tik toks restruktūrizavimo procesas, kuris garantuoja, kad restuktūrizavimo procese kreditorių finansiniai reikalavimai bus patenkinti didesne apimtimi nei bankroto procese, užtikrina veiksmingą restruktūrizavimo procesą. Šį veiksmingos nemokumo teisės elementą restruktūrizavimo procese siekiama užtikrinti įpareigojant pateikti duomenis – palyginimą, kokia kreditorių finansinių reikalavimų dalis bus tenkinama restruktūrizavimo ir bankroto proceso metu. Tačiau toks bankroto ir restruktūrizavimo teisinis santykis kelia rūpesčių: faktiškai neįmanoma palyginti, kokią grąžą kreditoriai būtų turėję, jeigu tuo pačiu metu, esant toms pačioms sąlygoms, tam pačiam juridiniam asmeniui būtų taikyta ne bankroto, o restruktūrizavimo procedūra ir atvirkščiai. Todėl absoliutūs statistiniai skaičiai – kokia finansinių reikalavimų dalis buvo patenkinta konkrečiame bankroto ar restruktūrizavimo procese – savaime negali reikšti konkretaus nemokumo proceso (ne)veiksmingumo. Gali būti, kad tam tikra bendra skolų susigrąžinimo norma nemokumo procese tiesiog tenkina kreditorius, tačiau vargu, ar dėl to bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų veiksmingumas tampa palyginamas.

Neturėtų būti siekiama išsaugoti visų įmonių: veiksminga nemokumo sistema turi užtikrinti negyvybingų įmonių likvidavimą ir gyvybingų įmonių išsaugojimą[279]. Tačiau gyvybingumas, kaip teisinis nemokumo įrankis, į Lietuvos nemokumo teisinę sistemą atėjo tik su JANĮ, todėl gyvybingumo sąvoka Lietuvos nemokumo teisėje yra sąlyginai nauja, ir tiek praktiniu, tiek teoriniu lygmeniu kyla klausimų, kaip teisingai ją taikyti ir aiškinti. Ar gali būti keliamas restruktūrizavimo proceso tikslas – išsaugoti veikiančią, gyvybingą įmonę, kuri toliau tęstų savo veiklą ir konkuruotų rinkoje?

---

277 Charles W. Mooney Jr., „A Normative Theory of Bankruptcy Law: Bankruptcy as (Is) Civil Procedure", *Washington and Lee Law Review* 61 (3) (2004): 931–984, 11, 19, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.425120

278 Felix Steffek, „Enforcing Bank Loans in the European Union: A Comparative and Leximetric Analysis", in *Festschrift für Klaus J. Hopt zum 80. Geburtstag am 24. August 2020*, ed. Stefan Grundmann, Hanno Merkt, and Peter O. Mülbert (Berlin and Boston: De Gruyter, 2020), 1219–1236, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4787027

279 World Bank, *op. cit*. Pavyzdžiui, Valstybės kontrolė 2015 metais, siekdama įvertinti, ar įmonių restruktūrizavimo procesas yra efektyvus, atkreipė dėmesį į tai, kad per 14 metų restruktūrizavimo byla buvo iškelta 213 įmonių, tačiau vėliau procesas buvo nutrauktas ir iškelta bankroto byla 172 įmonėms, tai sudaro net 81 proc., todėl padarė išvadą, kad restruktūrizavimo bylos keliamos nemokioms ir negyvybingoms įmonėms. AVNT neskelbia (nerenka) duomenų, kokiam skaičiui įmonių po restruktūrizavimo bylos iškėlimo vėliau buvo iškelta bankroto byla.

Restruktūrizavimo procesas gali tęstis 4 metus ir neįmanoma garantuoti restruktūrizavimo sėkmės; net ir tinkamai parengtas restruktūrizavimo planas neužtikrina, kad restruktūrizavimas bus sėkmingas, nėra ir negali būti garantuojama, kad, pasibaigus restruktūrizavimo procesui, įmonė toliau tęs veiklą. Todėl sėkmingai veikiančios įmonės išsaugojimas yra tik šalutinis veiksmingo restruktūrizavimo proceso produktas.[280]

Pasaulio bankas ragina rasti pusiausvyrą tarp likvidavimo ir reorganizavimo procedūrų, kartu užtikrinant sklandų perėjimą nuo vieno proceso prie kito[281]; tokia veiksmingo nemokumo proceso samprata pateikiama ir UNCITRAL įstatyminėse nemokumo teisės taisyklėse[282]. Autorė šiai pozicijai visiškai pritaria, kadangi, minėta, likvidavimas ir reorganizavimas veda į skirtingą juridinio asmens baigtį, todėl restruktūrizavimo ir bankroto tikslai aiškiai skiriasi; vienodas procesas negali atliepti skirtingų tikslų, kurių yra siekiama galutiniame bankroto ar restruktūrizavimo proceso etape. Teisėtų lūkesčių principas reikalauja visiems nemokumo proceso dalyviams tiksliai žinoti tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo proceso teisinio reguliavimo ypatumus, kadangi pats nemokumo procesas neabejotinai paliečia itin platų subjektų ratą. Autorė taip pat pritaria idėjai, kad turi būti sudaryta galimybė pereiti iš bankroto į restruktūrizavimo procesą. Pavyzdžiui, remiantis InsO, yra keliama nemokumo byla ir kreditoriai tik vėliau tariasi dėl to, ar bus pradėtas restruktūrizavimo, ar likvidavimo procesas. Pradinėje nemokumo bylos iškėlimo stadijoje gali būti sudėtinga įžvelgti nemokaus skolininko finansines ir ekonomines perspektyvas (gyvybingumą). Atitinkamai, likvidavimo ir restruktūrizavimo procedūrų kaita yra vertintina teigiamai su sąlyga, kad teisinis reguliavimas yra aiškus. Šiuo aspektu svarbu pažymėti, kad „[v]eiksmingas restruktūrizavimo procesas nebūtinai reiškia, kad restruktūrizavimo procedūromis bus naudojamasi dažniau nei bankroto procedūromis“[283].

Pasaulio bankas, rengdamasis naujam ekonomikos verslo ir investicijų aplinkos vertinimui, veiksmingą nemokumo aspektą išskyrė kaip sąlygą finansų sistemos stabilumui, naujų įmonių kūrimuisi, privataus sektoriaus plėtrai. Nemokumas buvo vertinamas trijose srityse: 1) pagal teisminių nemokumo procedūrų reglamentavimo kokybę; šioje srityje yra vertinamos nemokumo procedūrų pradžios sąlygos, skolininko turto tvarkymas ir apsauga likvidavimo ir reorganizavimo metu bei nemokumo administratorių veiklą reglamentuojančios taisyklės; kreditorių teisės arba apsaugos priemonės; specialių, pavyzdžiui, MVĮ taikomų procedūrų buvimas; 2) pagal teisminių nemokumo procedūrų sprendimo veiklos efektyvumą, kuris apima skaitmeninimo ir specializacijos bei teismų automatizavimo funkcijų vertinimą, informacijos apie likvidavimo ir reorganizavimo procedūrų viešą prieinamumą, viešų nemokumo registrų

280 Plačiau gyvybingumo tema poskyryje „Restruktūrizavimo teisiniai santykiai ir skirtis nuo bankroto proceso“.

281 World Bank, *supra note*, 272

282 UNCITRAL, *supra note*, 97

283 Emilie Ghio and Donald Thomson, „Is Insolvency Stigmatised?“, *International Insolvency Review* 32 (3) (2023): 397–419, https://doi.org/10.1002/iir.1518

egzistavimą; 3) pagal nemokumo procesų laiką ir procedūrų kaštus.[284]

Apibendrinama autorė išskiria šias veiksmingo restruktūrizavimo prielaidas: pirma, tai ikiteisminių, sutartinių, ikinemokumo sistemų sukūrimas, padedantis anksti identifikuoti ir spręsti mokumo problemas ir, antra, aiškus, suprantamas ir kultūriškai priimtinas teisinis reguliavimas, nurodantis restruktūrizavimo proceso tikslus bei apibrėžiantis pagrindines sąvokas, nurodančias sprendimų priėmimo restruktūrizavimo procese kryptį. Veiksmingo restruktūrizavimo sąlygas autorė sieja su tinkamu, aiškiu ir suprantamu restruktūrizavimo proceso (procedūrų) organizavimu, kurio metu kiekvienas restruktūrizavimo procese dalyvaujantis subjektas žino ir suvokia savo teisinį statusą restruktūrizavimo procese – kada atitinkamą teisinį statusą įgyja, kokias iš to išplaukiančias teises ir pareigas turi. Autorė išskiria du konkuruojančius interesus restruktūrizavimo procese: ar visada turi būti siekiama tik ekonominės naudos užtikrinant (siekiant), kad kreditorių finansiniai reikalavimai bus patenkinti didesne apimtimi nei bankroto procese, ar visgi tikslinga atsižvelgti į socialinius aspektus sprendžiant dėl veikiančios įmonės išsaugojimo. Autorė skatintų ieškoti pusiausvyros derinant šiuos interesus ir nė vienam iš jų nesuteikti besąlyginio prioriteto: kuo socialinis interesas yra reikšmingesnis, svarbesnis, kuo įmonės veikla specifiškesnė ir yra verta išsaugoti, tuo mažesnis kreditorių interesas galėtų būti patenkintas. Įgyvendintų (baigtų) restruktūrizavimo bylų skaičius ir kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimas yra turbūt vieninteliai rodikliai, kurie gali būti pamatuojami vertinant, ar restruktūrizavimas buvo veiksmingas, tačiau, remiantis nemokumo teisės teorijomis, veiksmingumas šiame tyrime nebus suprantamas vien kaip kiekybinis rodiklis. Jis taip pat bus vertinamas pagal kokybinius ir funkcinius kriterijus: ar sistema leidžia anksti pradėti restruktūrizavimą, ar aiškiai apibrėžia proceso dalyvių teises ir pareigas, ar užtikrina operatyvų procedūrų organizavimą, ar leidžia derinti kreditorių ir kitus teisėtus interesus.

1.5. Restruktūrizavimo proceso teisinio reguliavimo raida ES ir Lietuvoje

Tuo metu, kai JAV jau iš esmės buvo nuspręsta dėl naujo liberalaus nemokumo teisinio reguliavimo ir 1978 m. Bankroto kodekso priėmimo, Europoje taip pat buvo nutarta peržiūrėti galiojantį nemokumo teisinį reguliavimą. Vienas iš reikšmingiausių posūkių nemokumo teisiniame reguliavime Europoje buvo tai, kad 1976 m. įsteigtas Cork'o komitetas (angl. *the Cork Committee*). Kenneth'as Cork'as buvo paskirtas pirmininkauti Nemokumo teisės ir praktikos peržiūros komitetui, kuriam pavesta peržiūrėti visą Anglijos ir Velso asmenų ir įmonių nemokumo teisę. Iki 1982 m. Cork'o komitetui pavyko parengti ataskaitą, kurioje buvo pasiūlyti esminiai bankroto reformos Anglijoje principai[285]. Po šios Nemokumo teisės ir praktikos peržiūros komiteto ataskaitos buvo peržiūrėta nemokumo teisės sistema ir priimtas Nemokumo įstatymas

284 Business Ready 2024, *supra note*, 2: 84.

285 Sir Kenneth Cork (chair), *Insolvency Law and Practice: Report of the Review Committee* (Cmnd. 8558) (London: H.M.S.O., 1982), https://www.econbiz.de/10000583102

(1986 m.). Ataskaitoje buvo pažymima, kad „pagrindinis įstatymo tikslas yra palaikyti komercinę moralę ir skatinti vykdyti finansinius įsipareigojimus“ (angl. *it is a basic objective of the law to support the maintenance of commercial morality and encourage the fulfilment of financial obligations*).[286] Dokumente buvo akcentuojamas „nemokumo teisės kodifikavimo poreikis, bendros nemokumo bylas nagrinėsiančios teismų sistemos sukūrimas, alternatyvių įmonės bankroto ir likvidavimo procedūrų nustatymas; griežtesni reikalavimai įmonių vadovams dėl jų nesąžiningo elgesio valdant įmonę. Vienas iš esminių šio komiteto darbo pasiekimų buvo nemokumo teisės sampratos ir tikslo pakeitimas. Iki tol bendrosios teisės sistemoje galiojusi nemokumo teisės sistema iš esmės buvo nukreipta į su mokumo problemomis susidūrusių įmonių likvidavimą, o ne į būdus, kaip būtų galima išsaugoti įmonę atkūrus jos mokumą; padaryta išvada, kad turi būti skatinama griežtesnė nesąžiningų įmonės vadovų kontrolė ir imamasi priemonių, siekiant atnaujinti įmonės mokumą (angl. rehabilitation). Taip pat buvo siekiama sukurti nemokumo sistemą, kuri palengvintų įmonių gelbėjimą (angl. *rescue*), vietoje įmonės likvidavimo“.[287]

Politinių ir mokslinių[288] diskusijų kontekste Europoje nuo XX a. pab. buvo pradėti tobulinti ir modernizuoti nemokumo teisinius santykius reguliuojantys teisės aktai, pavyzdžiui, Nyderlanduose, bankroto įstatymo peržiūra ir tobulinimas vyko nuo 1994 m. pagal projektą „Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit (MDW)“ (angl. *Competition, Deregulation and Quality of Legislation*)[289]; šių teisės aktų tobulinimo tikslai buvo susiję su teisinės naštos mažinimu, suteikiant daugiau galimybių veikti rinkai ir gerinti teisės aktų kokybę. 1999 m. pabaigoje Prancūzijos prekybos kodekse buvo įtvirtintos procedūros (pranc.) *le mandat ad hoc* ir (pranc.) *la concilliation* (taikinimo procedūra)[290], kuriomis turi teisę pasinaudoti įmonės, patiriančios finansinių sunkumų. Taigi XX a. antroje pusėje ima formuotis restruktūrizavimas, kaip įmonės mokumo problemų sprendimo būdas, sukuriama daug skirtingų, įvairių mechanizmų bendrovės mokumo problemoms spręsti.

Europos valstybėse juridinių asmenų mokumo problemos buvo ir yra sprendžiamos pasitelkiant ne tik formalias nemokumo procedūras, tačiau neformalų reorganizavimą (angl. *informal restructuring*), kuris teisės doktrinoje apibūdinamas kaip „reorganizavimo būdas, vykstantis ne įstatymuose nustatyta tvarka, siekiant atkurti

---

286 Paul J. Omar, *Banking and Financial Insolvencies: The European Regulatory Framework* (Nottingham: INSOL Europe, 2015), 44, 181, https://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/27263/1/4621_Omar.pdf

287 Vanessa Finch, *Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles,* 2nd ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 15–16, cituota iš Jokubauskas, *supra note,* 68: 555-571.

288 Plačiau apie tai poskyriuose „Restruktūrizavimo ištakos ir skolinimo(si) kultūros įtaka šio proceso formavimuisi“ ir „Teoriniai restruktūrizavimo teisės formavimosi pagrindai“.

289 Šių teisės aktų tobulinimo tikslai buvo susiję su teisinės naštos mažinimu, suteikiant daugiau galimybių veikti rinkai ir gerinti teisės aktų kokybę (Adriaanse, *supra note*, 23: 2).

290 *La concilliation* (taikinimo procedūra) gali būti pradėta tiek mokiai, tiek nemokiai įmonei, jeigu nemokumas netrunka ilgiau kaip 45 dienas.

finansinių sunkumų turinčios įmonės mokumą pačiame juridiniame asmenyje“[291]; neformalios įmonių restruktūrizavimo procedūros yra vykdomos už bankroto teisės ribų (angl. *in the shadow of law*)[292]. Taip pat egzistuoja ir ikinemokumo (angl. *pre-insolvency*) ar hibridinės restruktūrizavimo procedūros (procedūros, turinčios formalaus ir neformalaus restruktūrizavimo proceso bruožų), kuriomis skolininkai gali pasinaudoti tol, kol jie netampa nemokūs arba ankstyvoje nemokumo, kaip jis yra apibrėžtas nacionalinėje teisėje, stadijoje[293]. Ikiteisminės nemokumo procedūras EK apibrėžė kaip kvazikolektyvines bylas, kurias prižiūri teisminė ar administracinė institucija ir kurių metu yra suteikiamos galimybės finansinių sunkumų patiriančioms įmonėms restruktūrizuotis iki nemokumo bei išvengti nemokumo taip, kaip jis suvokiamas tradicine prasme[294]. Remiantis EK duomenimis, 2012 m. ES buvo bent 15 valstybių (tarp jų ir, pavyzdžiui, Estija, Latvija, Lenkija ir kt.), kuriose buvo taikomos ikinemokumo ar hibridinės nemokumo procedūros[295]. 2015 metais Europos pasikeitimų stebėjimo centras, vykdydamas įmonių gaivinimo procedūrų stebėseną, išskyrė net 10 jų tipų.[296]

Lietuva nuo 1940 m. iki 1990 m. buvo Sovietų Socialistinės Respublikų Sąjungos (SSRS) dalimi. SSRS neturėjo kredito kūrimo mechanizmo, o bankai atliko tik pasyvų vaidmenį ekonomikoje. Bankai iš esmės atliko *ex post* projektų vertinimą ir turėjo užtikrinti, kad projektai būtų įgyvendinti pagal jiems pateiktą iš anksto žinomą planą[297]. Kadangi SSRS buvo būdinga planinė masto ekonomika, ji nebuvo suderinama su nemokumo teise, todėl šiuolaikinės nemokumo teisės vystymasis iš esmės prasidėjo nuo Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo, kai nuo planinės ekonomikos buvo pereinama prie rinkos ekonomikos[298]. Lietuvos ekonominė būklė po 1990 m. buvo daug sudėtingesnė nei daugelio Rytų Europos valstybių tuo metu. Tarp Lietuvos ir TVF buvo pasirašytas memordandumas, kuriame, be kita ko, buvo nustatyta skatinti konkurenciją ir įmonių restruktūrizavimą, mažinti tiesioginį valstybės kišimąsi į

291 Adriaanse, *supra note*, 23: 4..

292 *Ibid.*, 43.

293 „A guide to pre-insolvency and insolvency proceedings across Europe“, *Deloitte*, žiūrėta 2023 m. sausio 16 d., https://blog.avocats.deloitte.fr/content/uploads/2017/01/Deloitte-Legal-Pre-Insolvency-Insolvency-Proceedings-Guide.pdf

294 „Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų taikymo (COM/2012/0743 final)“, *Eur-lex*, žiūrėta 2024 m. liepos 18 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0743

295 EK pažymėjo, kad visos išvardintos procedūros nebuvo įtrauktos į Reglamento dėl nemokumo bylų A priedą, t. y. šios bylos neturėjo viešumo požymio, apie jas nebuvo viešai pranešama bei skelbiama Reglamento dėl nemokumo bylų 24 straipsnio tvarka.

296 Barakauskas, *supra note*, 78: 30.

297 David A. Dyker, *Restructuring the Soviet Economy* (London; New York: Routledge, 1992), 105.

298 Jurgita Spaičienė, *Bankroto teisės raida Lietuvos Respublikoje* (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2008), https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/44015.

ekonomiką.[299] 1992 m. buvo priimtas įmonių bankroto įstatymas, kuriame buvo įtvirtinta ir įmonės reorganizavimo ir sanavimo, siekiant išvengti jos bankroto, galimybė.[300] Poreikis reformuoti nemokumo teisinį reguliavimą buvo numatytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997–2000 metų veiklos programoje[301], pokyčiais nemokumo teisės srityje buvo siekiama rengtis Lietuvos narystei ES[302]. ĮRĮ projekto aiškinamajame rašte buvo akcentuojama, kad veiksmingas restruktūrizavimo procesas gali būti užtikrinamas tik tuomet, kai priemonių įmonei išsaugoti imamasi ankstyvame finansinių sunkumų etape; nurodoma, kad nėra teisinio reguliavimo, „reglamentuojančio įmonių, turinčių laikinų finansinių sunkumų, gelbėjimo procedūras"; iškeliamas ĮRĮ tikslas – „padėti įmonėms, susidūrusioms su laikinais finansiniais sunkumais, išvengti bankroto". Taigi nemokumo teisinis reguliavimas Lietuvoje buvo reformuotas, bankroto ir restruktūrizavimo procesai nuo 2001 m. buvo pradėti reguliuoti skirtinguose teisės aktuose.

Tačiau naujai priimtas teisinis reguliavimas veiksmingo restruktūrizavimo proceso neužtikrino: nuo ĮRĮ taikymo pradžios (2001 m. liepos 1 d.) iki 2018 m. rugsėjo mėnesio buvo pradėti 472 restruktūrizavimo procesai, sėkmingai baigtos restruktūrizuoti 49 įmonės (vėliau iš jų 3 buvo iškeltos bankroto bylos), o 324 restruktūrizavimo procesai buvo nutraukti, iš jų – 269 įmonėms iškelta bankroto byla; nuo ĮRĮ taikymo pradžios buvo stebimas aiškiai mažėjantis restruktūrizavimo procesų skaičius[303]. Tokia restruktūrizavimo bylų statistika teisės doktrinoje buvo vertinama kaip parodanti restruktūrizavimo procedūros nepopuliarumą, neefektyvumą, net vengimą[304]. Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė 2015 m. paskelbė valstybinio audito ataskaitą[305], kurios išvadose, be kita ko, nurodė, kad „praktikoje restruktūrizavimo bylos keliamos ir nemokioms įmonėms, kurios neturi perspektyvų", „teismui pateikiami duomenys, neatspindintys tikrosios įmonės finansinės padėties", „parengti planai neužtikrina restruktūrizuojamos įmonės finansinių problemų sėkmingo sprendimo", „neužtikrinama tinkama proceso priežiūra, nenustatyta pareiga sekti įmonės nemokumo būsenos ir laiku kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo" ir kt. Taigi buvo identifikuota

299 Stasys Kropas and Giedrius Šidlauskas, „Tarptautinis valiutos fondas ir Lietuva: bendradarbiavimo raidos bruožai bei perspektyvos", *Pinigų studijos* (2002), 64–82, https://www.lb.lt/uploads/documents/docs/publications/kropas_3.pdf

300 „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas", *LRS*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1693?jfwid=-fxdp8f1m

301 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-2000 metų veiklos programa", *LRS*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-17n9x57dmx&documentId=TAIS.33566&category=TAK

302 „Įmonių restruktūrizavimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas", *LRS*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.105093?jfwid=15ooj6bduz

303 „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2018 m. sausio–rugsėjo mėn. apžvalga", *AVNT*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2018-I-III-ketvAPZVALGA2018-10-31.pdf

304 Bitė ir kt., *supra note*, 73

305 „Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas", *supra note*, 270: 5–6

ganėtinai daug nemokumo teisinio reguliavimo ir proceso priežiūros trūkumų, kurie paskatino svarstyti apie dar vieną nemokumo teisės reformą Lietuvoje. Lietuvoje iš esmės vyravo likvidacinis nemokumo teisės modelis, tačiau tai neatitiko ES ir tarptautinės praktikos, pripažįstančios reabilitacinį nemokumo teisės tikslą, turintį įtaką ekonominei šalies situacijai ir konkurencingumui[306].

2019 metais Lietuvoje buvo priimtas JANĮ. Nauju teisiniu reguliavimu bankroto ir restruktūrizavimo procedūros buvo konsoliduotos, įvesti nauji nemokumo teisės institutai, pakeistos sąvokos; buvo radikaliai pakeista nemokumo teisės politika. Iš naujo teisinio reguliavimo buvo tikimasi veiksmingo nemokumo proceso, kartu pripažįstant, kad daugelį saugiklių turės sudėlioti teismų praktika, kuri taip pat turės suformuoti ir išaiškinti sąvokų turinį bei nustatyti tam tikrų institutų (pavyzdžiui, juridinio asmens kaip veikiančio verslo pardavimo) taikymo taisykles.[307] Šis teisės aktas buvo rengiamas, be kita ko, atsižvelgiant į Europos Komisijos 2014 m. kovo 12 d. rekomendaciją 2014/135/ES dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą, o vėliau – 2021 m. birželio mėnesį – JANĮ buvo keičiamas, siekiant jį galutinai suderinti su PRD.

Europos valstybėse nemokumo teisinius santykius reguliuojantys teisės aktai yra ir buvo labai skirtingi, o vieningo nemokumo procesų (procedūrų) reguliavimo nebuvimas yra laikomas ES vidaus rinkos sukūrimo bei veikimo trūkumu[308], tačiau dėl specifinio teisinio reguliavimo dalyko buvo ir yra sudėtinga rasti kompromisą derinant įvairius nemokumo klausimus. Konsensusas dėl nemokumo teisės derinimo ES mastu nebuvo pasiektas nei priimant 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose (rengiant šią konvenciją, buvo ketinama ją taikyti ir nemokumo procesams), nei vėliau siekiant sutarimo tarp valstybių narių dėl bendros tarpvalstybinio nemokumo procesus apimančios koncepcijos ir teikiant svarstyti įvairius konvencijos, skirtos suderinti jurisdikcijos nemokumo procese klausimus, projektus 1970 m., 1980 m. ir 1984 m.[309] Po ilgo ir nesėkmingo bandymo derinti tam tikrus nemokumo teisės aspektus galiausiai buvo priimtas Tarybos 2000 m. gegužės 29 d. reglamentas (ES) 1346/2000 dėl bankroto bylų[310], jis teisės

---

306 Salvija Mulevičienė, „Nemokumo teisės reforma: naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *Lietuvos teisė 2019: esminiai pokyčiai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019), 64–70, https://doi.org/10.13165/LT-19-01-09

307 *Ibid.*

308 Miguel Virgos and Etienne Schmit, *Report on the Convention on Insolvency Proceedings* (Brussels: Council of the European Union, 3 May 1996), p. 6, http://aei.pitt.edu/952/

309 Laura Kirilevičiūtė, *Jurisdikcijos taisyklės pagal 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų* (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, Vilnius, 2012), 20, https://www.lituanistika.lt/content/35493

310 Tarybos 2000 m. gegužės 29 d. reglamentas (ES) 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL L 160, 30.6.2000, p.1) nebegalioja nuo 2017 m. birželio 26 d., kai įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos 2015 m. gegužės 20 d. reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (OL L 141, 2015 6 5, p. 19–72) (Reglamento dėl nemokumo bylų 91 straipsnis). Reglamentu dėl nemokumo bylų buvo išplėsta taikymo sritis, pakeistos jurisdikcijos taisyklės, užkertančios kelią „bankroto turizmui“, reglamentuota šalutinės bankroto bylos iškėlimo tvarka, aptartas įmonių grupių narių nemokumas ir kt.

doktrinoje apibūdinamas kaip „feniksas, pakilęs iš nesėkmingų Bankroto Konvencijos pelenų“[311], tačiau šiuo metu galiojantis Reglamentas dėl nemokumo bylų nesprendžia nacionalinės teisės reguliuojamų procedūrų skirtumų ir apsiriboja jurisdikcijos, pripažinimo ir vykdymo, taikytinos teisės ir bendradarbiavimo tarpvalstybinėse nemokumo bylose, taip pat nemokumo registrų susiejimo klausimais.

Faktiškai po 2008 m. įvykusios finansų krizės ES pradeda keistis požiūris į pačią nemokumo sistemą, gimsta idėja sukurti restruktūrizavimo sistemas, kurioms netaikomos formalios nemokumo procedūros arba taikomas mišrus restruktūrizavimo procesas, kuriame derinamos formalios ir neformalios nemokumo procedūros[312]. Teisės reikalų komitetas 2011 m. parengė ataskaitą su rekomendacijomis Komisijai dėl nemokumo procedūrų[313], kurioje buvo atkreiptas dėmesys į daugelį svarbių aplinkybių: kad reikalinga užkirsti kelią piktnaudžiavimui *forum shopping*, jog, net ir atsižvelgus į EIR priėmimą, daug opių klausimų taip ir liko neišspręsta, kad į ES įstojo naujų valstybių ir įmonių grupės reiškinys tapo dar aktualesnis, kad būtina susieti nacionalius registrus apie nemokumo bylas dėl informacijos prieinamumo ir skaidrumo, jog nemokumas daro neigiamą poveikį ne tik susijusioms įmonėms, bet ir visai ekonomikai, kad turėtų būti sukurta teisinė sistema, kuri būtų naudingesnė laikinai nemokioms įmonėms ir pan., prašė pateikti teisės aktų pasiūlymų, susijusių su ES įmonių nemokumo sistema.

Europos Komisija nuo 2012 metų pradėjo nuosekliai formuoti požiūrį, kad reikalingas naujas europinis požiūris į verslo žlugimą, jog teisinė nemokumo sistema turėtų veikti taip, kad padėtų stiprioms įmonėms išlikti, o verslininkai būtų skatinami pradėti verslą iš naujo po nesėkmės[314]. Europos Komisija pažymėjo, kad nemokumo teisė turėtų užtikrinti, jog dėl skolininkų ir kreditorių interesų procedūros turi būti greitos ir veiksmingos, jos turėtų padėti išsaugoti darbo vietas, padėti tiekėjams išlaikyti klientus, o savininkams – perspektyvių įmonių vertę[315]. Europos Komisija kaip vieną iš bendrosios rinkos skatinimo priemonių numatė modernizuoti ES nemokumo teisės

---

311 Maria-Thomais Epeoglou, „The Recast European Insolvency Regulation: A Missed Opportunity for Restructuring Business in Europe“, *UCL Journal of Law and Jurisprudence* 6 (1) (2017): Article 2, https://doi.org/10.14324/111.2052-1871.078

312 José M. Garrido ir kt., „Restructuring and Insolvency in Europe: Policy Options in the Implementation of the EU Directive“, *IMF Working Paper* 2021, Nr. 152 (2021): 1–53, https://doi.org/10.5089/9781513573595.001

313 „REPORT with recommendations to the Commission on insolvency proceedings in the context of EU company law“, *European Parliament*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2011-0355_EN.html

314 „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Naujas europinis požiūris į verslo žlugimą ir bankrotą (COM/2012/0742 final)“, *supra note,* 274; „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. II bendrosios rinkos aktas Drauge už naująjį augimą (COM/2012/0573 final – 2012)“, EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52012DC0573

315 „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Naujas europinis požiūris į verslo žlugimą ir bankrotą (COM/2012/0742 final)“, *supra note*, 274.

nuostatas, siekdama sudaryti palankesnes sąlygas įmonių išlikimui ir suteikti verslininkams dar vieną galimybę[316]. Buvo akcentuojama restruktūrizavimo, kaip prioritetinio mokumo problemų sprendimo mechanizmo, svarba ir reikšmė.

Vėliau, po dvejų metų, Europos Komisija 2014 m. kovo 12 d. parengė rekomendacijas dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. Šios rekomendacijos tikslas buvo užtikrinti, kad finansinių sunkumų patiriančios perspektyvios įmonės, nesvarbu, kurioje ES šalyje veikia, galėtų pasinaudoti nacionalinėmis nemokumo teisės priemonėmis, leidžiančiomis kuo anksčiau atlikti restruktūrizavimą ir taip išvengti bankroto, nes tai būtų naudingiau kreditoriams, darbuotojams, įmonių savininkams ir, apskritai, visai ekonomikai[317]. Svarbu yra tai, kad šiose rekomendacijose pradedama vartoti „prevencinio restruktūrizavimo mechanizmo" sąvoka, tačiau jos apibrėžtis nebuvo pateikta. Šiose rekomendacijose buvo numatyti visi aspektai, kurie vėliau buvo perkelti į PRD, o būtent, poreikis įvesti lanksčias prevencines restruktūrizavimo sistemas, apribojant teismo vaidmenį; numatyti ankstyvą procedūros modelį, atskirų vykdymo veiksmų sustabdymą; apsaugoti restruktūrizavimo planui nepritariančių kreditorių interesus, jeigu jie pagrįstai galėtų tikėtis daugiau nei restruktūrizavimo atveju; suteikti antrą šansą sąžiningiems verslininkams.

Europos Komisija 2016 m. lapkričio 22 d. parengė ir pateikė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prevencinio restruktūrizavimo mechanizmų, antrosios galimybės ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui gerinti (COM/2016/0723 final)[318]. Pasiūlymu buvo siekiama minimalaus harmonizavimo nemokumo teisinio reguliavimo srityje Europos Sąjungos valstybėse narėse, skatinant investicijas, mažinant didžiausias kliūtis laisvam kapitalo judėjimui, kylančias dėl valstybių narių nemokumo sistemų skirtumų[319].

Įdomu tai, kad, pavyzdžiui, Vokietijos Federacijos Fedaralinė taryba (vok. *der Bundesrat*) teikdama pasiūlymą dėl Europos Komisijos komunikato COM(2016) 723 final atkreipė dėmesį, kad ES neturi išimtinių teisių teisėkūros ir derinimo galių nemokumo teisės srityje, todėl teigė, kad derinimas, kurio siekia Europos Komisija, turėtų apsiriboti tik būtinais prevencinio restruktūrizavimo sistemos elementais. Be to, buvo atkreiptas dėmesys, kad Vokietijos nemokumo teisinė sistema užtikrina tinkamą

---

316 „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. II bendrosios rinkos aktas Drauge už naująjį augimą (COM/2012/0573 final – 2012)", *supra note*, 314.

317 „2014 m. kovo 12 d. Komisijos rekomendacija dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą", *supra note*, 12.

318 „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prevencinio restruktūrizavimo mechanizmų, antrosios galimybės ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui gerinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/30/ES. Aiškinamasis memorandumas (COM/2016/0723 final – 2016/0359 (COD))", *EUR-Lex*, žiūrėta 2026m. gegužės 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52016PC0723

319 „Pasiūlymas dėl Direktyvos nemokumo srityje", *Lietuvos Respublikos finansų ministerija*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/nemokumo-politika/aktuali-informacija/pasiulymas-del-direktyvos-nemokumo-srityje/

kreditorių ir skolininkų interesų pusiausvyrą ir joje egzistuoja pasauliniu mastu pripažinta veiksminga nemokumo sistema[320], todėl buvo keliamas klausimas, ar priimti EK sprendimai nepablogins esamos situacijos[321]. Iš principo Vokietija pritarė ES siekiui gerinti nemokumo kultūrą Europoje, tačiau abejojo tam tikrų elementų veiksmingumu. Vokietija laikėsi nuomonės, kad „nereikėtų sukurti lygiagrečios procedūros, kuri konkuruotų su bankroto byla arba galbūt ją pakeistų", buvo pabrėžta, kad prevencinis restruktūrizavimas neturėtų būti vykdomas bet kokia kaina, o, priklausomai nuo egzistuojančios situacijos, tai galėtų būti įmonės pardavimas, o tam tikrai atvejais – ir greitas likvidavimas. Problemiško verslo reorganizavimo (o ne likvidavimo) koncepcija nebuvo priimta vokiečių kultūroje[322]. Panašaus požiūrio laikėsi ir kai kurios ES institucijos ir teigė, kad ES mastu galimas tik ribotas materialinės teisės derinimas. ES kompetencija priimti nemokumo teisę harmonizuojančius aktus grindžiama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 53 ir 114 straipsniais, kurie leidžia priimti vidaus rinkos veikimui reikalingas derinimo priemones. Nemokumo teisė yra svarbi formuojant finansų sektorių ir bendrą rinką, taip pat yra reikšminga stiprinant kapitalo rinkų sąjungą.[323] Viena iš pagrindinių kliūčių rinkų integracijai yra nemokumo režimų skirtumai. Autorė iš esmės pritaria teisės doktrinoje dėstomai pozicijai, kad pagrindinis veiksnys ir pasipriešinimas gilesnei integracijai yra iš esmės nulemtas teisinės kultūros, teisės ir politikos skirtumų[324].

Po ilgų diskusijų ir derybų 2019 metais buvo priimta PRD[325], kurios pagrindiniai tikslai yra sudaryti galimybes finansinių sunkumų patiriančioms gyvybingoms įmonėms pasinaudoti restruktūrizavimo priemonėmis ankstyvoje stadijoje, kad išvengtų nemokumo; taip pat siekiama bankrutavusiems verslininkams suteikti antrą galimybę[326]. Rengiant PRD buvo atsižvelgta į jau egzistuojančias sėkmingas restruktūrizavi-

320 Remiantis Pasaulio banko ataskaita „Doing Business 2017", Vokietija tuo metu užėmė antrą vietą tarp ES valstybių narių ir trečią pasaulyje nemokumo sprendimų (ang. *Resolving insolvency*) srityje. Pasaulio bankas nemokumo teisės sistemos stiprumą Vokietijoje vertino 15,0 balais skalėje nuo 0 iki 16.

321 Bundesratas, *supra note*, 82: 2

322 Įmonių gaivinimo institutas Vokietijoje buvo įtvirtintas 1935 m. Tačiau ši procedūra neturėjo jokios esminės reikšmės, kadangi įtvirtino daug formalių suvaržymų, neatitiko to meto realijų ir nebuvo plačiai naudojama. Naujasis teisinis reguliavimas – 1994 m. priimtas Nemokumo įstatymas (vok. *Insolvenzordnung*) – buvo priimtas remiantis JAV teisiniu reguliavimu, tačiau su išimtimis. 2023 metais atlikus apklausą Vokietijoje, respondentai nurodė, kad nemokumo stigma vis dar išlieka susijusi su nemokumo procedūromis Vokietijoje.

323 Irene Lynch Fannon, Jennifer L. L. Gant, and Aoife Finnerty, *Corporate Recovery in an Integrated Europe: Harmonisation, Coordination, and Judicial Cooperation* (Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2022), 34.

324 Fannon, Gant, ir Finnerty, *supra note*, 323: 37

325 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13.

326 „Restruktūrizavimas, nemokumas ir skolų panaikinimas. Dokumentas, kurio santrauka pateikiama: Direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti", *EUR-lex*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/LSU/?uri=CELEX:32019L1023

mo procedūras JAV (pagal JAV Bankroto kodekso 11 skyrių), Airijos Egzaminavimo procedūrą (angl. *the Irish Examinership procedure*) bei Prancūzijoje įtvirtintą įmonės išsaugojimo (pranc. *la sauvegarde*)[327] procedūrą. Dėl PRD nuostatų buvo intensyviai deramasi ir nesutariama ir tai iš esmės buvo nulemta skirtingų nemokumo teisės tradicijų valstybėse narėse.[328]

Siekiant užtikrinti restruktūrizuojamos įmonės veiklos tęstinumą, PRD buvo numatyti visiškai nauji nemokumo teisės elementai, pavyzdžiui, naujas ir tarpinis finansavimas bei jo apsauga, draudimas nutraukti esmines sutartis, restruktūrizavimo plano paveikiamų ir nepaveikiamų kreditorių sąvoka. Tačiau šių elementų turinys pačioje PRD atskleistas labai abstrakčiai, tai tik patvirtina abejones dėl nemokumo teisės derinimo ES mastu. Kita vertus, PRD pateikė daugybę idėjų ir pasiūlymų, kaip restruktūrizavimo procesą padaryti veiksmingesnį, ir tik nuo pačių valstybių narių priklausys, kaip tuo bus pasinaudota. Valstybės narės perkelti PRD nuostatas į nacionalines teisines sistemas turėjo iki 2021 m. liepos 17 d.,[329] taip pat yra galimybė šį terminą pratęsti vieneriems metams. EK ne vėliau kaip 2026 m. liepos 17 d. turi parengti PRD taikymo ir poveikio ataskaitą[330], kuri bus pirmas oficialus dokumentas, apžvelgiantis ir aptariantis PRD perkėlimo ir poveikio ypatumus kiekvienoje valstybėje narėje.

Siekiant glaudesnės kapitalo rinkų integracijos ir laisvo kapitalo judėjimo, buvo pateiktas pasiūlymas dėl nemokumo teisės materialinių aspektų derinimo[331]; siūlomos dvi derinimo galimybės – tikslinis suderinimas (angl. *targeted harmonisation*) ir visapusiškas suderinimas (angl. *wide harmonisation*). Tikimasi, kad tikslinio derinimo metu, įgyvendinus teikiamus pasiūlymus, nemokumo procesas taps skaidresnis ir nemokumo proceso metu bus sukaupta didesnė turto vertė. Šių tikslų siekiama nustatant taisykles dėl sandorių tikrinimo ir nuginčijimo, atsekant turtą visoje ES, įtvirtinant vienodas direktorių pareigas, susijusias su pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo pateikimu, suvienodinant teisinį reguliavimą, apibrėžiantį nemokumo momentą; parengtas specialus nemokumo teisinis reguliavimas MVĮ; pateiktas pasiūlymas dėl veiksmingo ir sąžiningo turto paskirstymo tarp kreditorių. Visapusiško suderinimo atveju būtų harmonizuojami tie patys nemokumo elementai, tačiau siūlomos derinimo priemonės apimtų ne tik nemokumo teisinį reguliavimą, tačiau ir tokias sritis kaip nuosavybės, bendrovių ar darbo teisė. Teikiamas pasiūlymas nukreiptas į bankroto ir

---

327 Išsaugojimo (pranc. *la sauvegarde*) procedūra gali būti pradėta įmonei, turinčiai finansinių sunkumų, tačiau dar nenutraukusiai mokėjimų. Tai formali restruktūrizavimo procedūra, kuriai būdingas aktyvus teismo vaidmuo. Ši procedūra gali būti inicijuota tik paties skolininko.

328 Fannon, Gant, ir Finnerty, *supra note*, 323: 162

329 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 34 straipsnis; dalis nuostatų dėl elektroninių ryšio priemonių naudojimo (PRD 28 straipsnis) į nacionalines sistemas gali būti perkeltos iki 2026 m. liepos 17 d.

330 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 33 straipsnis

331 „Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law (COM/2022/702 final)“, *supra note*, 100

restruktūrizavimo procedūras, kai skolininkai yra nemokūs[332].

Po Mario Draghi pranešimo apie Europos konkurencingumą[333] vėl buvo iškelta (atgaivinta) 28-ojo teisinio režimo (angl. *The 28th legal regime*) idėja. 28-ojo teisinio režimo idėja lyginama su Europos civilinio kodekso projektu, kuriuo nesėkmingai buvo bandoma vienodinti privatinę teisę ES mastu.[334] 28-asis teisinis režimas yra orientuotas į ES startuolius ir besiplečiančias įmones bei skirtas šalinti kliūtis, atsirandančias dėl ribotos kapitalo prieigos, susiskaldžiusios bendrosios rinkos, nepakankamos tikslinės inovacijų paramos ir kt. 28-asis teisinis režimas turėtų supaprastinti taikomas taisykles, vietoj 27 teisinių režimų galėtų atsirasti tik vienas, suderintas visos ES mastu. Nauja tvarka siekiama sukurti taisyklių rinkinį, apimantį įmonių, nemokumo, darbo ir mokesčių teisės sritis.[335] Tačiau tai turėtų būti neprivalomas mechanizmas, egzistuojantis lygiagrečiai, šalia nacionalinių teisinių sistemų; suinteresuoti subjektai turėtų galėti jį rinktis savo iniciatyva. „Tai kova dėl žmonių širdžių ir protų, pateikiama kaip kova prieš (nacionalinį) susiskaldymą arba, jei norite, biurokratiją".[336]

Nemokumo teisės derinimo, unifikavimo reiškinys būdingas visame pasaulyje dėl globalizacijos ir ekonominės veiklos internacionalizavimo; ES mastu derinimo nemokumo teisės srityje buvo nuosekliai siekiama nuo XX a. 7-ojo dešimtmečio, tačiau proveržis įvyko tik 2000 m. Per pastaruosius penkerius metus teisės derinimas įgavo pagreitį – buvo priimta ne tik prieštaringai vertinama PRD, tačiau ir pateiktas Direktyvos pasiūlymas dėl tam tikrų nemokumo teisės aspektų derinimo; belieka tik spėlioti, kokie pasiūlymai bus pateikti dėl 28-ojo teisinio režimo.

Autorė pritaria pozicijai, kad teisės derinimas nemokumo srityje bendriausia prasme vertintinas kaip teigiamas dalykas, pasižymintis teisės aktų, kurie, pasikeitus socialinėms ir ekonominėms sąlygoms, nebėra veiksmingi, modernizavimu. Tačiau gali būti išskiriami ir kritiniai teisės derinimo tarptautiniu mastu aspektai. Pirma, tai nacionalinės autonomijos praradimas, reiškiantis, kad modernizavimo ir harmonizavimo forma yra daroma intervencija nacionalinei teisės aktų leidybai. Suverenitetas ir vidinis apsisprendimas lemia vietos teisės kūrimo procesą, o ne išorės šaltinių pasitelkimą įstatymų kūrimui. Suverenitetas „susijęs su teisės ir tautinio kulto santykiu ir apskritai

---

332 „Commission Staff Working Document: Impact Assessment Report Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law (SWD/2022/395 final), *EUR-lex*, žiūrėta 2025 m. balandžio 15 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022SC0395

333 „The Draghi report on EU competitiveness", *Europos Komisija*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en#paragraph_47059

334 Giacomo Delinavelli, „What Is the 28th Legal Regime? Where Have I Seen It Before?", *European Law Blog*, February 20, 2025, https://doi.org/10.21428/9885764c.abd1e41b

335 „Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Competitiveness Compass for the EU, *COM(2025) 30 final*", *Europos Komisija*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0030

336 Giacomo Delinavelli, „What Is the 28th Legal Regime? Where Have I Seen It Before?", *European Law Blog*, February 20, 2025, https://doi.org/10.21428/9885764c.abd1e41b

teisės sąsaja su šalies istorija bei raida“. „Įstatymą galima laikyti reprezentuojančiu tautos dvasią.“[337] Yra teigiančių, kad harmonizavimas gali būti vertinamas kaip siekis pakirsti nacionalinę teisinę kultūrą. Be to, yra manančių, kad harmonizavimu komerciškai mažiau svarbioms šalims yra primetami komerciškai svarbesnių šalių priemonės ir principai.[338] Antra, tai reguliavimo konkurencijos galimybių praradimas, reiškiantis, kad teisinė šalių įvairovė sukuria prielaidas nacionalinių teisinių sistemų konkurencijai, o „santykinis vienodumas, pasiektas jas derinant, šias galimybes sumažina arba panaikina“. Nėra vienodo požiūrio – derinimas ar reguliavimo konkurencija – sukuria geresnę terpę nemokumo teisės veiksmingumui didinti, tačiau sutariama, kad abi situacijos turi ir trūkumų, ir pranašumų. Reguliavimo konkurencija gali sukelti „lenktynes iki dugno“ ir lemti nevienodą naudos paskirstymą, tačiau harmonizavimas gali įnešti neapibrėžtumo ir lemti situaciją, kai šalys yra priklausomos nuo neveiksmingo reguliavimo ir nėra laisvos priimti palankesnių, veiksmingesnių taisyklių.[339]

337 Kai 1900 metais buvo priimtas Vokietijos civilinis kodeksas, šis įvykis buvo pažymėtas publikacija, kuri buvo pavadinta „Ein Volk, Ein Reich, Ein Recht“ (viena tauta, viena imperija, viena teisė).

338 Gerard McCormack, „International Organisations and the Search for Global Insolvency Standards“, iš *Research Handbook on Corporate Restructuring*, ed. Paul J. Omar and Jennifer L. L. Gant (Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing, 2021), 17–39, 30–39 https://doi.org/10.4337/9781786437471.00010

339 McCormack, *supra note*, 338: 30-39.

2. PREVENCINIO RESTRUKTŪRIZAVIMO VIETA NEMOKUMO TEISĖS SISTEMOJE

Įmonei tapus nemokiai, mokumo problemas spręsti jau gali būti per vėlu[340], todėl viena iš veiksmingo restruktūrizavimo prielaidų yra galimybė pradėti restruktūrizavimo procedūras kuo ankstesniame finansinių sunkumų etape. Atlikus tyrimą ES mastu buvo nustatyta, kad yra tokių nemokumo režimų, kuriais remiantis negalima pradėti restruktūrizavimo procedūrų, jeigu įmonė yra moki.[341] Todėl buvo nuspręsta siekti nemokumo harmonizavimo ES mastu užtikrinant, kad bus sukurtos prevencinio restruktūrizavimo sistemos. Prevencinio restruktūrizavimo sąvoka pirmą kartą buvo pavartota Europos Komisijos 2014 m. kovo 12 d. parengtose rekomendacijose „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą"[342], tačiau jos apibrėžtis nebuvo pateikta. „Rekomendacija buvo siekiama, kad finansinių sunkumų patiriančios perspektyvios įmonės, nesvarbu, kurioje ES šalyje veikia, galėtų pasinaudoti nacionalinėmis nemokumo teisės priemonėmis, leidžiančiomis kuo anksčiau atlikti restruktūrizavimą ir taip išvengti bankroto, nes tai būtų naudingiau kreditoriams, darbuotojams, įmonių savininkams ir, apskritai, visai ekonomikai"[343]. PRD yra skirta reguliuoti tam tikrus prevencinio restruktūrizavimo sistemos elementus[344], tačiau PRD taip pat neteikia prevencinio restruktūrizavimo sąvokos, nėra suformuluotos šios sistemos taikymo prielaidos ir sąlygos.

PRD yra siekiama suvienodinti požiūrį į prevencinio restruktūrizavimo sistemas ir įdiegti prevencinio restruktūrizavimo priemones ES jurisdikcijose.[345] Vienas iš PRD tikslų buvo siekis suvienodinti taisykles dėl nemokių verslininkų skolų panaikinimo. Šis tikslas buvo grindžiamas tuo, kad namų ūkiai yra labai įsiskolinę ir tai daro labai neigiamą poveikį; į šią problemą, t. y. į įsiskolinimų mastą, dėmesį atkreipė ir Pasaulio bankas. Poreikis reguliuoti nemokumo sistemas ES mastu taip pat buvo pateisinamas istorinėmis priežastimis, o būtent – Europoje esančia asmenų bankroto stigma. Todėl tikėtasi, kad protingos bankroto trukmės nustatymas padės su ta stigma kovoti, kad tai nebus viso gyvenimo problema. Atkreiptas dėmesys, kad naujos pradžios ideologija

---

340 Daoning Zhang, „Preventive Restructuring Frameworks: A Possible Solution for Financially Distressed Multinational Corporate Groups in the EU", *European Business Organization Law Review* 20 (2) (2019): 285–318, https://doi.org/10.1007/s40804-018-0125-3

341 „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prevencinio restruktūrizavimo mechanizmų, antrosios galimybės ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui gerinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/30/ES. Aiškinamasis memorandumas (COM/2016/0723 final – 2016/0359 (COD))", *supra note*, 318.

342 „2014 m. kovo 12 d. Komisijos rekomendacija dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą", *supra note*, 12.

343 Balsiukienė, *supra note*, 81.

344 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: II antraštinė dalis skirta prevencinio restruktūrizavimo sistemos elementų reguliavimui

345 Paulus ir Dammann, *supra note*, 55: 1-3.

JAV pasirodė esanti dominuojanti ekonomikos varomoji jėga[346].

Remiantis PRD tekstu, negalima daryti vienareikšmiškos išvados dėl prevencinio restruktūrizavimo procedūrų taikymo prielaidų, t. y. kokius reikalavimus turi atitikti ūkio subjektas ir (ar) kokias išankstines procedūras turi atlikti, kad būtų sudarytos sąlygos pradėti prevencinio restruktūrizavimo procedūras. Valstybės narės savo nuožiūra turi teisę nustatyti prevencinio restruktūrizavimo prieigos kliūtis, jeigu skolininkai anksčiau buvo nuteisti už šiurkščius apskaitos ar buhalterijos prievolių pažeidimus[347], gali būti nustatyti apribojimai, kiek kartų per tam tikrą laikotarpį skolininkas gali pasinaudoti prevencinio restruktūrizavimo sistemomis[348], taip pat gali būti taikomas gyvybingumo testas[349]. Šios sąlygos, kurioms esant (ne)gali būti pradėtas prevencinio restruktūrizavimo procesas ir dėl kurių nustatymo sprendžia valstybės narės individualiai, iš esmės skirtos kreditorių apsaugai, kad būtų užtikrinta, jog procedūra nebus pradėta negyvybingam skolininkui, kreditoriai būtų tikri dėl skolininkų teikiamos informacijos patikimumo ir nepiktnaudžiavimo prevencinio restruktūrizavimo sistemomis[350]. Restruktūrizavimo direktyvoje yra daug leidžiančių nukrypti nuostatų, daugelį sąvokų palikta apibrėžti pačioms valstybėms narėms, taigi abejotina, ar ES mastu buvo suformuotas bendras (vienodas) požiūris į prevencines restruktūrizavimo sistemas. Atitinkamai, pagrįsta teigti, kad, perkėlus PRD į nacionalines sistemas, nemokumo harmonizavimo tikslas bus pasiektas tik iš dalies.

Valstybės narės PRD į savo nemokumo teisines sistemas perkėlė įvairiai – vienos valstybės sukūrė savarankiškas prevencinio restruktūrizavimo sistemas, priimdamos atskirus įstatymus (pavyzdžiui, Vokietija), o kitos inkorporavo PRD nuostatas į jau esamą teisinį reguliavimą (pavyzdžiui, Lietuva). Nustatytu terminu PRD į nacionalines teisines sistemas perkėlė tik Graikija, Vokietija ir Lietuva. Kitos valstybės susidūrė su įvairiais iššūkiais – COVID pandemija, kai prioritetai tiesiog buvo nukreipti kita linkme, PRD neperkėlimą laiku lėmė darbuotojų trūkumas, valdžių pasikeitimas, tokios nelaimės kaip žemės drebėjimai ir pan. Taigi dauguma valstybių apskritai pasinaudojo teise atidėti PRD perkėlimo terminą.[351] PRD į Lietuvos teisinę sistemą buvo perkelta atliekant įvairių teisės aktų pakeitimus, taip pat priimant naujus teisės aktus[352],

---

346 Paulus ir Dammann, *supra note,* 55: 5, 6 paragrafai.

347 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: preambulės 29 punktas, 4 straipsnio 2 dalis

348 *Ibid*, 4 straipsnio 4 dalis

349 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 4 straipsnio 3 dalis

350 Jose M. Garrido ir kt., *supra note*, 312

351 Reinhard Bork, „Pre-insolvency Frameworks: Developments in the European Union“, *International Insolvency Review* 33 (1) (2024): 6–22, https://doi.org/10.1002/iir.1515

352 „Perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės, apie kurias pranešė valstybės narės, susijusios su šiuo dokumentu: 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva)“, *EUR-lex*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/NIM/?uri=CELEX:32019L1023

kurie įsigaliojo 2021 m. liepos mėnesį. Vienas iš teisės aktų, kuris buvo pakeistas diegiant prevencinio restruktūrizavimo sistemas, buvo JANĮ, tačiau jame prevencinio restruktūrizavimo sąvoka nėra minima. Prevencinio restruktūrizavimo sąvoka kaip naujas Lietuvos nemokumo teisės elementas nėra vartojama ir teismų praktikoje. Minėta, kad vienas iš PRD tikslų yra užtikrinti kuo ankstesnį restruktūrizavimo procesą ir praktikoje jau kyla klausimų, kada tas momentas yra tinkamas restruktūrizavimo procesui pradėti, o kada tai tampa rizika išbalansuoti rinką, darant nenatūralų poveikį konkurencijai[353]. Prevencinio restruktūrizavimo terminas vartojamas poįstatyminiuose aktuose[354], tačiau ar APS yra (gali būti laikoma) Lietuvoje įdiegtas prevencinio restruktūrizavimo sistemos modelis? Taigi šios disertacinio tyrimo dalies tikslas yra išanalizuoti ir nustatyti, kokių tikslų buvo siekiama PRD, išskirti prevencinio restruktūrizavimo sistemos bruožus ir įvertinti, ar Lietuvoje prevencinio restruktūrizavimo sistema buvo (tinkamai) įdiegta.

2.1. Ikinemokumo procedūrų esmė ir tikslai

Valstybėse narėse yra susiformavusios įvairios nemokumo sistemos, paremtos skirtinga nemokumo kultūra. Šalia formalių, įstatymu sureguliuotų nemokumo procedūrų buvo (ir yra) galimybė taikyti neformalias, ikinemokumo ar hibridines restruktūrizavimo procedūras (procedūros, turinčios formalaus ir neformalaus restruktūrizavimo proceso bruožų) (toliau bendrai – ikinemokumo procedūros[355]), kurios tarpusavyje skiriasi taikymo apimtimi, sąlygomis ir galimybėmis. Pavyzdžiui, remiantis 2017 metų duomenimis, Belgijoje egzistavo viena nemokumo procedūra ir 6 procedūros, kuriomis galėjo pasinaudoti mokūs skolininkai; Lenkijoje taip pat buvo viena nemokumo procedūra ir 4 procedūros mokiems skolininkams; Vokietijoje buvo išskiriamos 3 nemokumo procedūros, tačiau nebuvo jokių procedūrų mokiems skolininkams[356] ir t. t. Bendriausia prasme, visų šių ikinemokumo procedūrų tikslas yra tapatus – nemokumo išvengimas. Siekiant atskleisti prevencinio restruktūrizavimo sistemos sampratą ir vietą nemokumo teisės sistemoje, iš pradžių tikslinga pristatyti šių procedūrų esmę ir tikslus.

---

353 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-413-407/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2155433

354 „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2021 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. VA-45 „Dėl ankstyvojo perspėjimo sistemos dalyvių nustatymo ir informavimo aprašo patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2023 m. balandžio 3 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d40e20f0e4a311eb9f09e7df20500045

355 Bendras *iki-nemokumo* procedūrų bruožas yra tas, kad jos skirtos mokioms įmonėms arba įmonėms, kurios susiduria su finansiniais sunkumais ir (ar) nemokumu ankstyvame etape, todėl šiame straipsnyje yra pasirinktas vartoti tiesiogiai iš anglų kalbos išverstas terminas *iki-nemokumo* procedūros. Sąmoningai buvo atmestas pasirinkimas vartoti terminą *„ikiteisminė nemokumo proceso stadija“*, kadangi, atsižvelgiant į Lietuvos teisės specifiką, ji kelia asociacijas dėl šios procedūros privalomumo nemokumo procese, tačiau naudotis *iki-nemokumo* procedūromis yra teisė, o ne pareiga.

356 „A guide to pre-insolvency and insolvency proceedings across Europe“, *supra note*, 293

XX a. devinto dešimtmečio pabaigoje Prancūzijos Prekybos kodekse buvo įtvirtintos procedūros (pranc.) *le mandat ad hoc* ir (pranc.) *la concilliation* (taikinimo procedūra), kuriomis turi teisę pasinaudoti įmonės, patiriančios finansinių sunkumų. Šios procedūros pasižymi konfidencialumu ir minimaliu teismo dalyvavimu, o bendrovės valdymas yra paliktas pačiai bendrovei. Skaičiuojama, kad šių procedūrų efektyvumas siekia 60 proc., o 2001 m. buvo išsaugota 4 240 darbo vietų Paryžiaus centre[357]. Prancūzijos nemokumo teisė yra orientuota į įmonės išsaugojimą ir kreditorių interesai paprastai gali būti paaukoti, siekiant išgelbėti finansinių sunkumų patiriančią įmonę. Tokios nemokumo procedūros skatina aktyviai veikti bendrovių vadovus, kuriems pavedama nuolat domėtis finansine įmonės padėtimi ir kuo skubiau imtis priemonių finansiniam stabilumui užtikrinti.[358]

Neformalios restruktūrizavimo procedūros[359] paprastai pasižymi trimis esminėmis savybėmis – lankstumu, neviešumu ir nuosavo turto kontroliavimu. Lankstumas reiškia skolininko ir kreditorių susitarimą dėl restruktūrizavimo procese priimamų sprendimų ir veiksmų su galimybe nukrypti nuo griežtų įstatyme įtvirtintų reikalavimų, taigi leidžia šalims laisvai susitarti dėl pagalbos įmonei teikimo. Apie neformalias restruktūrizavimo procedūras paprastai viešai nėra skelbiama, kadangi viešumas gali daryti neigiamą įtaką pagalbos siekiančios įmonės veiklai – gali prarasti potencialius klientus, finansuotojai ar tiekėjai gali vengti sudaryti naujas sutartis arba taikyti griežtesnes sandorių sudarymo (nutraukimo) sąlygas. Skolininkas toliau savo turtą valdo pats, t. y. nėra skiriamas turto administratorius. Siekiant pradėti neformalias restruktūrizavimo procedūras, paprastai nereikia kreiptis į teismą, taip pat nėra būtinas patikėtinis ar nemokumo administratorius, taip yra sutaupomos išlaidos, taigi padidinama skolų susigrąžinimo norma.[360] Neformalias restruktūrizavimo procedūras, pagrįstas sutartiniu pagrindu, kaip veiksmingą mokumo problemų būdą, pripažįsta ir pati Restruktūrizavimo Direktyva.[361]

Neformalių restruktūrizavimo procedūrų trūkumai siejami su galimybių, kurios yra įtvirtintos teisės aktuose vykdant formalias nemokumo procedūras, nebuvimu. Pavyzdžiui, pradėjus formalias nemokumo procedūras kai kuriose valstybėse numatytas

---

357 „Le mandat ad'hoc et la conciliation. Le mandat ad'hoc et la conciliation", *Greffe du Tribunal de Commerce de Paris*, žiūrėta 2023 m. sausio 16 d. https://www.greffe-tc-paris.fr/procedure/mandat_ad_hoc_et_conciliation_presentation

358 Tudor Andrei Rădulescu, „The Ad-hoc Mandate – Legislative and Jurisprudential Aspects", *Revista Română de Drept al Afacerilor* 4 (2017): 93–98, https://rrda.ro/the-ad-hoc-mandate-legislative-and-jurisprudential-aspects/.

359 Neformalios restruktūrizavimo procedūros (angl. *informal reorganisation processes, restructuring in the shadow of the law*) yra būdingos, pavyzdžiui, Nyderlandams, jos nėra sureguliuotos teisės aktais ir yra pagrįstos tik skolininko bei kreditoriaus susitarimu. Siekiant ypatingo tikslumo, tai nėra laikoma *iki-nemokumo* procedūromis. Tačiau, atsižvelgiant į teisės doktrinoje išskiriamus neformalaus restruktūrizavimo procedūrų bruožus ir panašumus, į aptariamas *iki-nemokumo* procedūras, manytina, jų analizė tiek pat svarbi, siekiant atskleisti procedūrų iki formalaus restruktūrizavimo tikslą ir esmę.

360 Adriaanse, *supra note*, 23: 29–31.

361 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13, preambulės 20 punktas.

supaprastintas darbuotojų atleidimas, atleidimo išlaidas perkeliant priežiūros institucijai, tuo tarpu vykdant neformalias procedūras darbuotojų atleidimas vyksta griežta teisės aktuose nustatyta tvarka, kuri, be kita ko, gali numatyti dideles išeitines išmokas, ilgus įspėjimo terminus ir pan. Pavyzdžiui, StaRUG nenumato restruktūrizavimo metu teikiamų lengvatų, susijusių su darbo santykiais[362]. Lengvatos, susijusios su darbo teise restruktūrizavimo procese ir kurios yra galimos bankroto bylose, pvz., sutrumpinti įspėjimo dėl atleidimo terminai ar atleidimas nuo įrodinėjimo naštos nutraukiant darbo sutartį dėl veiklos pakeitimų, nėra taikomos. Be to, vykdant formalias bankroto procedūras gali būti sureguliuota sutarčių nutraukimo tvarka, o vykdant neformalų restruktūrizavimo procesą sutartys bus nutraukiamos šalių suderinta tvarka ir sąlygomis, kurios skolininkui gali būti ir nepalankios. Vienas iš didžiausių neformalių restruktūrizavimo procedūrų trūkumų yra tas, kad tokiai procedūrai turi pritarti visi (atitinkami) kreditoriai, o nebendradarbiaujantys kreditoriai paprastai negali būti niekaip įpareigojami ar verčiami dalyvauti procedūrose, taigi tai gali trikdyti sklandžią neformalaus restruktūrizavimo eigą.[363]

Taigi ikinemokumo procedūra – tai speciali, paprastai minimaliai teisės aktais sureguliuota priemonė, kuria sudaromos specialios sąlygos tartis su kreditoriais, siekiant jų pagalbos, ir išvengti nemokumo. Neformalios restruktūrizavimo procedūros paprastai yra teisės aktais nereguliuojamos ir įtvirtinamos tik skolinininko ir kreditoriaus sutarimu. Šiomis procedūromis galėjo pasinaudoti tiek mokūs juridiniai asmenys, patiriantys finansinių sunkumų, tiek nemokūs asmenys ankstyvame nemokumo etape. Procedūros pasižymi lankstumu, konfidencialumu, ribotu teismo dalyvavimu ir nuosavo turto kontroliavimu. Restruktūrizavimo Direktyvoje neformalaus restruktūrizavimo procedūros pripažįstamos kaip veiksminga mokumo problemų sprendimo priemonė ir šiuo aktu nebuvo siekiama naikinti ar keisti esančios nemokumo tvarkos ar procedūrų.[364]

Lietuvos teisinėje sistemoje nėra sureguliuoti atvejai, dėl kokių sąlygų ir kokioms sąlygoms esant gali būti tariamasi individualiai su kiekvienu kreditoriumi dėl priemonių įmonės finansiniams sunkumams įveikti. Galioja bendras principas, kad „vadovai neturi fiduciarinių pareigų kreditoriams“[365], jeigu įmonė yra moki. Sprendžiant dėl žalos, kurią galėtų sukelti bendrovės vadovo delsimas kreiptis dėl nemokumo bylos iškėlimo, atskaitos tašku yra įmonės tapimas nemokia, t. y. atvejai, kai bendrovė laiku nebegali vykdyti savo prievolių arba juridinio asmens įsipareigojimai viršija jo turto vertę[366]. Taigi iki nemokumo momento įmonės vadovas yra iš esmės laisvas tartis su kreditoriais bet kokiais veikloje kylančiais klausimais.

---

362 „StaRUG. Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen. Kommentar“ (2022 m., lapkritis)“, 4 straipsnio 1 dalis, *starug.online*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://starug.online/

363 Adriaanse, *supra note*, 23: 31–33.

364 Balsiukienė, *supra note*, 81.

365 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-40-381/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2300101

366 *Ibid.*

Jeigu įmonė tampa nemoki, juridinio asmens vadovas privalo inicijuoti nemokumo procesą (JANĮ 6 straipsnio 1 dalis). Tokia bendrovės vadovo pareiga kildinama iš poreikio apsaugoti esamus ir potencialius įmonės kreditorius, jeigu įmonės skolos didėtų, o įmonės veiksmai neatitiktų protingos verslo rizikos ir prieštarautų geriems verslo standartams[367]. Įmonei esant nemokiai, kreditorių interesai tampa vyraujantys priimant sprendimus dėl įmonės veiklos[368]. Be to, nemokumo teisės teorijos remiasi bendra idėja, kad tiek bankrotas, tiek restruktūrizavimas yra priemonės užtikrinti, jog mokumo problemos bus sprendžiamos tariantis kreditoriams ir (ar) kitiems suinteresuotiems asmenims, remiantis kolektyviškumo principu ir užkardant kreditorių lenktynes iki dugno. Taigi susitarimas su kreditoriais dėl priemonių finansiniams sunkumams įveikti yra ribotas, kai įmonė tampa nemoki. Kita vertus, svarstytina, ar toks susitarimas iš viso yra praktiškai įmanomas – iškėlus nemokumo (bankroto arba restruktūrizavimo) bylą, galioja bendras principas, draudžiantis vykdyti bendrovės prievoles, įskaityti reikalavimus, įkeisti turtą ir pan. (JANĮ 28 straipsnio 1 dalis) ir tik teismo leidimu gali būti leista netaikyti tam tikrų JANĮ 28 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų draudimų su sąlyga, jeigu tai palengvintų sprendimo dėl restruktūrizavimo plano priėmimą (JANĮ 28 straipsnio 2 dalis). Taigi įvairių susitarimų su kreditoriais sudarymas ankstyvame nemokumo etape Lietuvoje yra rizikingas; tokių susitarimų turinys potencialiai gali tapti faktiniu pagrindu vertinant bendrovės vadovo atsakomybę laiku nesikreipus dėl nemokumo bylos iškėlimo.

Jeigu yra reali tikimybė, kad juridinis asmuo taps nemokus per artimiausius tris mėnesius, jis JANĮ prasme laikomas patiriančiu finansinių sunkumų (JANĮ 2 straipsnio 5 dalis), tačiau, siekdamas sudaryti susitarimą dėl pagalbos, jis dar neturėtų būti pasiekęs formalios nemokumo būsenos, todėl šis periodas taip pat laikytinas sąlyginai saugia zona tartis individuliai su kreditoriais dėl priemonių finansiniams sunkumams įveikti. Visgi su kreditoriais tariantis individualiai, Lietuvos teisinis reguliavimas nenumato pagalbos priemonių tokio susitarimo veiksmingumui užtikrinti, pavyzdžiui, nenumato galimybės stabdyti vykdymo veiksmus, jeigu tai yra būtina finansiniam ir ekonominiam gyvybingumui išsaugoti. Siekiant pasinaudoti įstatyme nustatyta apsauga – sustabdyti išieškojimus iš įmonės turto ir lėšų (JANĮ 19 straipsnio 5 dalis), sustabdyti prievolių vykdymą ir netesybų skaičiavimą (JANĮ 28 straipsnis), siekiant naujo ir tarpinio finansavimo apsaugos (JANĮ 64 straipsnio 3 dalis), garantuojant, kad esminės sutartys nebus nutrauktos (JANĮ 102^1 straipsnis) – reikalinga oficialiai kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo.

Taigi Lietuvoje yra galimi įvairūs susitarimai su kreditoriais dėl pagalbos įmonei tuomet, kai įmonė yra moki. Tačiau, kai individualus susitarimas dėl pagalbos su kreditoriais sudaromas kilus nemokumo tikimybei, kyla reali tokio susitarimo vykdymo rizika dėl dviejų priežasčių: pirma, dėl itin trumpo termino iki nemokumo (3

367 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-170-219/2020“, 20 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1892109

368 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-40-381/2025“, *supra note*, 365.

mėnesiai), kadangi, įmonei tapus nemokia, privaloma kreiptis dėl nemokumo bylos iškėlimo; antra, tol, kol nėra priimtas pareiškimas dėl nemokumo bylos iškėlimo arba kol nėra iškeliama nemokumo byla, nėra teisinių įrankių įmonei pasinaudoti atokvėpio procedūra, kuri palengvintų tiek susitarimo vykdymą, tiek įmonės grįžimą į rinką. Tokie susitarimai ir priemonės būtų itin reikšmingos ankstyvame finansinių sunkumų etape, kai finansinius sunkumus lemia pavienės, o ne sisteminės problemos, šiuo metu autorė neįžvelgia realių, veiksmingų galimybių naudotis ikinemokumo procedūromis.

2.2. Prevencinio restruktūrizavimo procedūrų bruožai

Prevencinio restruktūrizavimo sistemoje dalyvaujama pareikštiniu būdu[369], tai reiškia, kad prevencinio restruktūrizavimo procedūras turi teisę inicijuoti pats skolininkas. Taip pat valstybės narės turi teisę nustatyti, kad kreiptis dėl prevencinio restruktūrizavimo procesų pradėjimo gali kreditoriai bei darbuotojai[370]. Toks teisinis reguliavimas tik patvirtina doktrinoje dėstomus argumentus dėl minimalaus direktyvos derinimo poveikio įvairiose jurisdikcijose, kadangi valstybės narės iš esmės laisvos pasirinkti, kam suteikti prevencinio restruktūrizavimo procedūrų iniciatyvos teisę.

Prevencinio restruktūrizavimo procesą lyginant su ikinemokumo procedūromis pažymėtina, kad, pavyzdžiui, Prancūzijoje *le mandat ad hoc* ir *la concilliation* procedūras turi teisę inicijuoti tik pats skolininkas[371], Ispanijoje išskiriamos dvi ikinemokumo procedūros, iš kurių vieną gali inicijuoti tik įmonė skolininkė, o kitą – juridinis asmuo ar bet kuris jos kreditorius[372], taigi ikinemokumo procedūrų iniciatyvos teisė skirtingose nemokumo sistemose suteikiama skirtingiems subjektams. Tačiau paprastai tik bendrovės vadovui (o kartais – ir akcininkams) gali būti žinoma reali įmonės finansinė padėtis ir galimas jos pasikeitimas tam tikru metu – nemokumo tikimybė, taigi tik pati įmonė ir gali įvertinti poreikį naudotis prevencinio restruktūrizavimo procedūromis. Be to, PRD numatyta, kad tais atvejais, kai kreditoriams yra leidžiama inicijuoti restruktūrizavimo procedūrą, kai skolininkas yra MVĮ, „valstybės narės turėtų reikalauti, kad būtų įvykdyta procedūros inicijavimo išankstinė sąlyga – būtų gautas skolininko sutikimas“.[373] Taigi, manytina, prioritetas turėtų būti teikiamas tokioms prevencinio restruktūrizavimo procedūroms, kai jas inicijuoja tik pats skolininkas.

Prevencinės restruktūrizavimo procedūros turi būti lanksčios[374], o skolininkams turėtų būti leista ir toliau kontroliuoti (bent iš dalies) savo turtą.[375] Prevencinio restruktūrizavimo sistemoms taip pat turėtų būti būdingas pigumas, kuris reiškia, kad

369 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 4 straipsnio 7 dalis.

370 *Ibid*, 4 straipsnio 8 dalis.

371 „A guide to pre-insolvency and insolvency proceedings across Europe“, *supra note*, 293: 23

372 *Ibid*., 56

373 Restruktūrizavimo Direktyva, *op. cit*., preambulės 29 punktas.

374 *Ibid*., preambulės 29 punktas

375 *Ibid*., preambulės 30 punktas, 5 straipsnio 1 dalis.

pasirengimas prevencinio restruktūrizavimo procedūrai ir dalyvavimas joje nėra finansinė našta juridiniam asmeniui; paprastumas, kuris turėtų būti suprantamas kaip galimybė pasirengti ir vykdyti prevencinio restruktūrizavimo procedūras nuosavais žmogiškaisiais ištekliais, t. y. kad tos procedūros nebūtų pernelyg sudėtingos.

Restruktūrizavimo direktyva taip pat buvo siekiama procedūrų formalizavimo, todėl prevencinio restruktūrizavimo sistemos turės būti pradedamos ir vykdomos teisės aktuose nustatyta tvarka ir sąlygomis. Nuo teisės aktų leidėjo priklausys, kada prevencinio restruktūrizavimo procedūra galės būti pradedama, kokios bus jos pradėjimo sąlygos, kas turės teisę inicijuoti procedūras, kokios bus restruktūrizavimo plano parengimo ir tvirtinimo sąlygos, koks bus teismo ir nemokumo administratorių vaidmuo. Visgi teisinis reguliavimas turėtų derėti su prieš tai minėtu lankstumo principu ir galėtų būti suprantamas kaip galimybė nacionalinėse teisinėse sistemose įtvirtinti tokį teisinį reguliavimą, kuris sudarytų sąlygas kuo įvairesniais aspektais derėtis dėl kreditorių pagalbos ir restruktūrizavimo plano tvirtinimo, kad būtų įmanoma priimti būtent tai bendrovei būtinus, individualius sprendimus.

Teisminių ir administracinių institucijų dalyvavimas prevencinio restruktūrizavimo sistemoje gali būti ribojamas remiantis proporcingumo principu ir leidžiamas tik tuomet, kai būtina užtikrinti paveiktų šalių ar suinteresuotų asmenų subjektines teises[376]. Tačiau tam tikrais atvejais jis pripažįstamas būtinu. Pavyzdžiui, valstybės narės turėtų numatyti privalomą restruktūrizavimo srities specialisto (teisminės ar administracinės institucijos) dalyvavimą derantis dėl restruktūrizavimo plano ir jį parengiant, „restruktūrizavimo planą turi patvirtinti teisminė arba administracinė institucija prieštaraujančių kreditorių grupių nuomonės nepaisymo atveju“, taip pat administracinės ar teisminės institucijos dalyvavimas turėtų būti pripažįstamas būtinu pagal skolininko ar kreditorių daugumos prašymą, priimant sprendimus dėl atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymo[377]. Manytina, kad teismo dalyvavimo intensyvumas prevencinio restruktūrizavimo sistemose gali būti nustatomas atsižvelgiant ir į daugelį ne teisinių aspektų – pavyzdžiui, visuomenės pasitikėjimą teismais ir nemokumo administratoriais, kreipimosi procedūros sudėtingumą ir brangumą. Tačiau bet koks teismo ir administracinių institucijų dalyvavimas turėtų derėti su prevencinio restruktūrizavimo procedūrų principais – prieinamumu, paprastumu, lankstumu, pigumu ir pan. Teisės doktrinoje pritariama, kad prevencinėse restruktūrizavimo sistemose teismo vaidmuo turėtų būti minimalus[378].

Nemokumo procesų viešumą užtikrina EIR[379], jis taikomas teisminėms nemokumo byloms, apie kurias yra skelbiama viešai. Prevencinio restruktūrizavimo sistemos

---

376 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note,* 13: 4 straipsnio 6 dalis

377 *Ibid*., preambulės 31 punktas, 5 straipsnio 3 dalis.

378 Yiannis Bazinas, „Preventive Restructuring Frameworks and the Separate Domain of Cross-Border Restructuring Law“, SSRN Working Paper, 2022, https://ssrn.com/abstract=4087668

379 „2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (nauja redakcija)“, EUR-lex, žiūrėta 2023 m. balandžio 3 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32015R0848

visada vyksta su bent minimaliu teismo dalyvavimu. Nepriklausomai nuo to, koks teismo vaidmuo nustatomas prevencinio restruktūrizavimo sistemose, šis procesas gali būti tiek viešas, tiek konfidencialus. Apibrėžiant šio reglamento taikymo sritį nustatyta, kad jis taikomas ir tais atvejais, kai nemokumo bylos iškeliamos, „kai nemokumas yra tik tikėtinas, jomis turi būti siekiama išvengti skolininko nemokumo arba skolininko verslo veiklos nutraukimo“, taigi, atrodytų, kad apie prevencinio restruktūrizavimo procedūras taip pat turėtų būti pranešta ir paskelbta EIR 24 straipsnyje nustatyta tvarka. Tačiau PRD nustatyta, kad „valstybės narės turėtų galėti išlaikyti ar nustatyti procedūras, neatitinkančias viešumo sąlygos“[380].

Teisės doktrinoje nėra vienareikšmiško atsakymo, ar prevencinio restruktūrizavimo sistemos patenka į EIR sritį[381]. Pritartina pozicijai, kad prevencinio restruktūrizavimo procedūros laikytinos nepatenkančiomis į EIR sritį, kai apie jas nėra skelbiama nemokumo registruose, ir tokios procedūros yra konfidencialios pagal nacionalinį teisinį reguliavimą[382]. Pavyzdžiui, jau minėtoje Prancūzijos taikomoje *le mandat ad hoc* procedūroje, visų pirma, kreipiamasi į teismą, kuris įvertina, ar bendrovė gali įveikti savo sunkumus, ir skiria įgaliotinį, taigi teismas yra šios procedūros dalyvis. Tačiau ši procedūra vis tiek lieka konfidenciali, EIR A priede nenumatyta, kad *le mandat ad hoc* yra nemokumo byla, apie kurią yra skelbiama viešai. Vokietija prevencinio restruktūrizavimo sistemoje pagal StaRUG numatė viešos ir neviešos procedūros atvejus: procedūra, kuria prašoma paskirti restruktūrizavimo moderatorių, yra nevieša[383], tačiau kitais atvejais skolininkas gali pateikti prašymą ir prevencinio restruktūrizavimo procedūra gali būti vykdoma viešai (Kpitel 4 „Öffentliche Restrukturierungssachen“, 84–88 straipsniai)[384], tokiu atveju ši procedūra patenka į EIR bylų taikymo sritį[385].

Teisės doktrinoje konfidencialumas akcentuojamas kaip vienas iš esminių veiksmingo mokumo problemų sprendimo bruožų, kai kalbama apie ikinemokumo procedūras ar kai sprendžiamos mokumo problemos ankstyvoje nemokumo stadijoje.[386] Kaip jau buvo minėta anksčiau, nevieša procedūra prevencinio restruktūrizavimo atveju taip pat galėtų būti naudinga skolininkui, kadangi jis neprarastų klientų, kreditorių, finansines paslaugas teikiančių įmonių pasitikėjimo, o tai sudarytų sąlygas lengviau vystyti verslą ir įgyvendinti restruktūrizavimo plane numatytas priemones.

---

380 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: preambulės 13 punktas

381 Bazinas, *supra note*, 378.

382 Paulus ir Dammann, *supra note*, 55: 51.

383 „Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen“ (StaRUG), 95 straipsnio 2 dalis, *Gesetze im Internet*, žiūrėta 2023 m. balandžio 3 d. https://www.gesetze-im-internet.de/starug/BJNR325610020.html

384 „Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen“, *supra note*, 383: Kpitel 4 „Öffentliche Restrukturierungssachen“, 84–88 straipsniai.

385 „2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (nauja redakcija)“, *supra note*, 379: A priedas „Die öffentliche Restrukturierungssache“

386 Alexandra Kastrinou, „Comparative Analysis of the Informal Pre-Insolvency Procedures of the UK and France“, *International Insolvency Review* 25 (2) (2016): 99–118, https://doi.org/10.1002/iir.1247

Kita vertus, tarpjurisdikcinių nemokumo taisyklių taikymas įmanomas tik esant viešai nemokumo procedūrai.

Apibendrinant galima būtų išskirti šiuos prevencinio restruktūrizavimo sistemos bruožus – pigumą (pasirengimas prevencinio restruktūrizavimo procedūrai ir dalyvavimas joje negali tapti finansine našta juridiniam asmeniui), paprastumą (prevencinio restruktūrizavimo sistema turėtų būti aiški ir suprantama, kad ja galima būtų pasinaudoti be išorės specialistų ar ekspertų pagalbos), lankstumą (kuris galėtų būti įgyvendinamas per teisinį reguliavimą, užtikrinantį šalims kuo laisviau susitarti dėl individualios, konkrečiam asmeniui reikalingos pagalbos) bei turimo turto ir kasdienės verslo veiklos kontroliavimą. Nors subjektai, galintys kreiptis dėl prevencinio restruktūrizavimo, ir teismo vaidmuo valstybėse narėse gali iš esmės skirtis, tačiau, manytina, prevencinio restruktūrizavimo sampratą tiksliausiai atitiktų toks teisinis reguliavimas, kuriuo tik skolininkui būtų suteikiama galimybė kreiptis dėl prevencinio restruktūrizavimo proceso inicijavimo, o teismo vaidmuo būtų ribotas, pagrįstas homologavimo[387] principu ir būtinas tik sprendžiant esminius klausimus, pavyzdžiui, dėl prevencinio restruktūrizavimo procedūrų inicijavimo pagrįstumo, tvirtinant restruktūrizavimo planą ar sprendžiant dėl vykdymo veiksmų sustabdymo. Vykdant prevencinio restruktūrizavimo procedūras, turėtų būti sudarytos sąlygos laikytis vieno iš svarbiausių – konfidencialumo – principo, kuris užtikrintų galimybę, kad bent jau tam tikrais atvejais apie inicijuotą prevencinio restruktūrizavimo procedūrą nebus skelbiama viešai (t. y. nebus pranešama Juridinių asmenų registrui ar Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybai). Visgi, kaip jau buvo minėta, šie bruožai yra būdingi procedūroms, skirtoms mokiems juridiniams asmenims; kai juridinis asmuo tampa nemokus, pradeda vyrauti kreditorių interesai ir situcija yra vertinama ne privačiu, o viešojo intereso aspektu.

2.3. Prevencinio restruktūrizavimo prieiga – tikėtinas nemokumas

Prevencinio restruktūrizavimo procedūros skirtos skolininkams restruktūrizuotis ankstyvame etape ir išvengti nemokumo, kai veiksmų imamasi anksčiau nei įmonės pradeda nevykdyti savo skolinių įsipareigojimų[388]. Taigi nemokios įmonės restruktūrizavimo tikslas – finansinio gyvybingumo užtikrinimas – prevencinio restruktūrizavimo kontekste nėra pakankamas, kadangi prevencinio restruktūrizavimo tikslas nukreiptas ne tik į įmonės išsaugojimą, o į paties nemokumo išvengimą. Prevencinio restruktūrizavimo sistemos turėtų būti pradedamos ir tais atvejais, „kai skolininkai susiduria su nefinansiniais sunkumais, jei dėl tokių sunkumų kyla reali ir rimta grėsmė

387 Irene Lynch Fannon, Jennifer L. L. Gant, and Aoife Finnerty, „JCOERE Judicial Cooperation Supporting Economic Recovery in Europe Report 1: Identifying Substantive Rules in Preventive Restructuring Frameworks Including the Preventive Restructuring Directive which May Be Incompatible with Judicial Cooperation Obligations“, *JCOERE Project Report* (University College Cork, 2020), 19, https://www.ucc.ie/en/jcoere/; prevencinio restruktūrizavimo procedūrų kontekste homologavimo procedūra reiškia teisminį restruktūrizavimo plano projekto patvirtinimą, kad šis planas taptų privalomas.

388 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: preambulės 2, 3 punktai.

skolininko faktiniam ar būsimam gebėjimui sumokėti savo skolas suėjus jų grąžinimo terminui“[389]. Taigi kilusi nemokumo tikimybė sudaro prielaidas inicijuoti prevencinio restruktūrizavimo procedūrą. Nemokumo tikimybės sąvoką palikta apibrėžti nacionaliniuose teisės aktuose[390]. Nemokumo tikimybės sąvoka turėtų apimti finansinius ir nefinansinius (pavyzdžiui, reikšmingos sutarties praradimas[391]) sunkumus, jeigu dėl jų kyla grėsmė įmonės mokumui ateityje. „Nemokumo tikimybė versle yra visada, todėl nemokumo tikimybės sąvoka turi būti apibrėžta kuo tiksliau, kad būtų išvengta ginčų pradiniuose prevencinio restruktūrizavimo procedūrų etapuose[392]. Doktrinoje pažymima, kad nemokumo tikimybės „koncepcija sukurta siekiant užtikrinti, jog procesas nebūtų pradėtas nei per anksti iki nemokumo (tokiu atveju įmonė galėtų piktnaudžiauti direktyvos teikiama apsauga, kad padengtų visas savo skolas, ypač pasinaudojant automatinio sustabdymo galimybe (angl. *the automatic stay*)), nei per vėlai (dėl to restruktūrizavimo procesas tampa neveiksmingas), pavyzdžiui, kai įmonė jau nustojo mokėti mokėjimus“[393].

Iš PRD teksto ir jo lingvistinės analizės negalima daryti vienareikšmiškos išvados, kokiems – mokiems ar nemokiems – juridiniams asmenims gali būti pradėtos prevencinio restruktūrizavimo procedūros, tačiau teisės doktrinoje jau iš esmės sutariama, kad prevencinis restruktūrizavimas turėtų būti pradedamas tik tuomet, kai skolininkas nėra nemokus, jis turi būti skatinamas kuo greičiau pradėti derybas su savo pagrindiniais kreditoriais[394], tokios pozicijos laikosi ir L. Tsioli teigdama, kad jau ir pats direktyvos pavadinimas – direktyva dėl prevencinių restruktūrizavimo sistemų – indikuoja, kad ši sistema turėtų būti prieinama tik tiems asmenims, kurie pagal nacionalinius teisės aktus nėra pripažinti nemokiais[395]. Dar daugiau, poveikio vertinimo ataskaitoje, skirtoje Pasiūlymui dėl direktyvos, kuria suderinami tam tikri nemokumo teisės aspektai, aiškiai nurodyta, kad „[p]revencinio restruktūrizavimo procedūros prieinamos tik skolininkams, patiriantiems finansinių sunkumų dar prieš jiems tampant nemokiems (t. y. esant tik nemokumo tikimybei) <...>. [S]kolų restruktūrizavimo priemonės joms yra prieinamos labai ankstyvame etape ir prieš tai, kai jos tampa galutinai nelikvidžios“. PRD „nederina materialiosios nemokumo teisės. Todėl valstybių narių materialinė nemokumo teisė šiuo metu nėra suderinta ES lygmeniu ir išlieka labai skirtinga“. Aiškiai nurodyta, kad tiek restruktūrizavimo planų teisinis reguliavimas, tiek tarpklasinis suspaudimas (angl. *cross-class cramdown*), naujo ir tarpinio finansavimo apsauga, įtvirtinta PRD, gali būti taikoma tik procese iki nemokumo.[396] Aptartas

---

389 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note,* 13: preambulės 28 punktas.

390 *Ibid*., 1 straipsnio 1 dalies a punktas, 2 straipsnio 2 dalies b punktas.

391 Garrido ir kt., *supra note*, 312

392 Horst Eidenmüller, „Contracting for a European Insolvency Regime“, *supra note*, 44.

393 Garrido ir kt., *op. cit*.

394 Paulus ir Dammann, *supra note*, 55: 42.

395 Tsioli, *supra note*, 50: 42.

396 „Commission Staff Working Document: Impact Assessment Report Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law (SWD/2022/395 final), *supra note*, 332

PRD nuostatų traktavimas kelia fundamentalių PRD perkėlimo klausimų, ypač Lietuvoje, kadangi PRD nuostatos buvo perkeltos į JANĮ, kuris reguliuoja tiek mokių, tiek nemokių įmonių nemokumo procesus; JANĮ nėra daroma skirtis, kad tam tikros nuostatos, pavyzdžiui, draudimas nutraukti esmines sutartis, naujo ir tarpinio finansavimo apsauga, gali būti taikomas tik mokioms įmonėms. Keltinas klausimas – ar visų elementų, numatytų PRD, taikymas yra galimas (pagrįstas), kai įmonė jau yra nemoki?

Būtent nemokumo tikimybės sąvoka ir jos taikymas turėtų padėti atskirti formalias (tipines) nemokumo procedūras nuo prevencinio restruktūrizavimo sistemų taip užtikrinant, kad prevencinio restruktūrizavimo procedūros bus pradedamos anksčiau nei tipinis nemokumo procesas.[397] Prevencinio restruktūrizavimo procedūros turėtų būti pradedamos prieš tampant nemokiam pagal nacionalinę teisę, o būtent, prieš tai, kai skolininkas atitinka nemokumo bylos, kuri reiškia likvidavimą dėl bankroto, sąlygas. O nemokumo tikimybės sąvoka turėtų būti kaip priemonė, kuria užtikrinama, jog nebus piktnaudžiaujama prevencinio restruktūrizavimo sistemomis.[398] Taigi prevencinio restruktūrizavimo procedūros negali būti taikomos juridiniams asmenims, kai jie pagal nacionalinę teisę yra nemokūs, t. y. tais atvejais, kai skolininkui pradedamos taikyti likvidavimo dėl bankroto procedūros, suvaržoma teisė disponuoti nuosavu turtu ir paskiriamas likvidatorius[399], „negyvybingos įmonės, neturinčios galimybių išlikti, turėtų būti kuo greičiau likviduotos“[400].

Lietuvoje nemokumo tikimybė apibrėžiama kaip juridinio asmens finansinė padėtis, „kai realiai tikėtina, kad juridinis asmuo taps nemokus per artimiausius tris mėnesius“ (JANĮ 2 straipsnio 7^1 dalis), taigi nemokumo tikimybės terminas yra apibrėžtas konkrečiu trijų mėnesių terminu. ĮRĮ buvo nustatyta, kad restruktūrizavimas galimas įmonei, kuri turi finansinių sunkumų (negali vykdyti prievolių ir be kreditorių pagalbos būtų priversta savo veiklą nutraukti ir bankrutuoti[401]) arba yra reali tikimybė, kad finansinių sunkumų turės per artimiausius tris mėnesius[402]. Taigi laiko atžvilgiu restruktūrizavimo proceso inicijavimo prielaidos iš esmės nepasikeitė. Pažymėtina, kad vien tik klausimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo nagrinėjimas gali užtrukti iki 3 mėnesių: iki pareiškimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo įmonė įpareigota pateikti restruktūrizavimo plano projektą ir įrodymus apie tai, kad siekė susitarimo su kreditoriais, tai gali užtrukti apie mėnesį laiko; bylos nagrinėjimas nuo pareiškimo dėl restruktūrizavimo bylos priėmimo iki pirmosios instancijos teismo nutarties priėmimo taip pat trunka apie vieną mėnesį (JANĮ 25 straipsnio 1 dalis) ir gali būti pratęstas dar mėnesiui. Taigi bendra ruošimosi restruktūrizavimo procesui trukmė iki

397 Dominik Skauradszun, „Ein Umsetzungskonzept für den präventiven Restrukturierungsrahmen (An Implementation Concept for the Preventive Restructuring Framework)“, *KTS - Zeitschrift für Insolvenzrecht* 2 (2019): 161–192.

398 Fannon, Gant ir Finnerty, *supra note*, 387: 50.

399 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: preambulės 24 punktas

400 *Ibid.*, preambulės 3 punktas

401 ĮRĮ, *supra note*, 115: 8 straipsnio 1 dalis.

402 *Ibid.*, 4 straipsnis.

pirmosios instancijos teismo nutarties dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo priėmimo yra apie 1,5–2 mėnesius[403]. Be to, įmonės finansinė būklė yra tiesiogiai susijusi su gaunamomis pajamomis (įplaukomis). ES mastu nustatyta, kad „daugeliu atvejų atitinkamos sąskaitos faktūros apmokamos daug vėliau nei nustatytas terminas. Toks pavėluotas mokėjimas turi neigiamą poveikį likvidumui ir apsunkina finansinį įmonių valdymą. Be to, daromas neigiamas poveikis įmonių konkurencingumui bei pelningumui, nes dėl pavėluoto mokėjimo kreditoriui gali tekti ieškoti išorinio finansavimo“[404]; siūloma laikyti, kad įprastai atsiskaitymas tarp šalių turi įvykti per 60 kalendorinių dienų[405]. Visi šie terminai lemia, kad trijų mėnesių terminas, apibrėžiantis nemokumo tikimybę, yra aiškiai per trumpas. Taigi, autorės nuomone, JANĮ 2 straipsnio 7^1 dalyje įtvirtintas trijų mėnesių terminas negali būti vertinamas kaip atliepiantis prevencinio restruktūrizavimo sistemos tikslus, be to, nesudaro sąlygų ūkio subjektams pasinaudoti restruktūrizavimo procedūra kuo ankstesniame finansinių sunkumų etape. Reali grėsmė mokumui gali kilti ir, pavyzdžiui, praradus bendrovei reikšmingą sandorį, atsiradus dideliam deliktiniam reikalavimui, kilus pandemijai ir pan.[406] Taigi, manytina, trijų mėnesių terminas iki nemokumo prevencinio restruktūrizavimo sistemų taikymui yra per trumpas; doktrinoje užsimenama, pavyzdžiui, apie šešis mėnesius iki nemokumo[407]. Autorės nuomone, 6 mėnesių terminas iki nemokumo turėtų būti minimalus terminas nemokumo tikimybei apibrėžti.

Kaip nemokumo tikimybės terminą apibrėžė kitos valstybės narės?[408] Pavyzdžiui, Estija, pranešdama apie PRD perkėlimą, nurodė, kad numatė 8 teisės aktų pakeitimus, kuriais yra perkeliamos PRD nuostatos. Tyrimui buvo pasitelktas restruktūrizavimo teisinius santykius reguliuojantis teisės aktas *Saneerimisseadus* ir bankroto teisinius santykius reguliuojantis teisės aktas *Pankrotiseadus*. Nemokumo tikimybės sąvoka restruktūrizavimo teisinius santykius reguliuojančiame įstatyme yra vartojama, tačiau

---

403 Analizuojant teismų praktikos duomenis matyti, kad vien tik klausimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo nagrinėjimas trunka apie 3 mėnesius[403]: pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartimi įmonei buvo iškelta restruktūrizavimo byla, ši nutartis įsiteisėjo 2023 m. kovo 16 d. („Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-295-407/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2150527); Vilniaus apygardos teismas 2023 m. sausio 23 d. nutartimi UAB „Dovyra“ iškėlė restruktūrizavimo bylą, ši nutartis įsiteisėjo 2023 m. vasario 23 d. („Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-236-933/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2145239), Vilniaus apygardos teismas 2022 m. kovo 14 d. nutartimi iškėlė UAB „SKDR“ restruktūrizavimo bylą, ši nutartis įsiteisėjo 2022 m. gegužės 12 d. („Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-464-450/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2081161).

404 „2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/7/ES dėl kovos su pavėluotu mokėjimu, atliekamu pagal komercinius sandorius (nauja redakcija)“, 3 preambulės punktas, EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32011L0007

405 *Ibid*., 13 preambulės punktas.

406 Jose M. Garrido ir kt., *supra note*, 312

407 *Ibid.*

408 Šio tyrimo metodologija ir eiga aprašyta įvade.

nemokumo tikimybės apibrėžimas teisės akte nepateiktas[409]. Atliekant užklausas estų kalba („maksejõuetuse tõenäolisus“, „maksejõuetuse *tõenäosus*“) nebuvo gauta jokių reikšmingų duomenų apie tai, kaip Estijoje yra suprantama nemokumo tikimybės sąvoka, ar ji kelia doktrininių ir praktinių problemų.

Vokietija pranešė apie 3 teisės aktų pakeitimus (priėmimus). Vokietija nurodė, kad yra priimtas specialus teisės aktas – Įstatymas dėl tolesnės restruktūrizavimo ir nemokumo teisės raidos (vok. *Gesetz zur Fortentwicklung des Sanierungs- und Insolvenzrechts* (SanInsFoG); remiantis šiuo įstatymu buvo atlikta visa eilė teisės aktų pakeitimų. Vienas iš esminių pakeitimų – priimtas Įstatymas dėl įmonių stabilizavimo ir restruktūrizavimo sistemos (StaRUG). Tikėtino nemokumo sąvoka yra apibrėžiama Vokietijos nemokumo kodekse[410] ir StaRUG[411]. Laikoma, kad skolininkui gresia nemokumas, jei tikėtina, kad skolininkas negalės įvykdyti esamų įsipareigojimų mokėti jų termino dieną. Prognozuojamas laikotarpis yra 24 mėnesiai. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad termino „tikėtinas nemokumas“ (angl. *likelihood of insolvency*, vok. *wahrscheinliche Insolvenz*) nėra Vokietijos nemokumo teisinius santykius reguliuojančiuose teisės aktuose, yra vartojamas „gresiančio nemokumo“ (angl. imminent insolvency, vok. drohende Zahlungsunfähigkeit) terminas. Doktrinoje pažymima, kad „gresiantis nemokumas“ ir „tikėtinas nemokumas“ nėra tapačios sąvokos. „Neišvengiamas, gresiantis, artėjantis“ yra skubos terminas, „tikėtina“ – tikimybės terminas.[412] Remiantis Vokietijos teismų praktika, gresiančio nemokumo atveju reikalinga vyraujanti tikimybė (daugiau nei 50 proc.), kad skolininkas per ateinančius 2 metus nepajėgs sumokėti savo skolų.[413] Tik skolininkas gali inicijuoti nemokumo procedūrą esant gresiančiam nemokumui; esant gresiančiam nemokumui, direktoriai neturi pareigos kreiptis dėl nemokumo bylos iškėlimo.[414]

Vokietijos teisinė sistema padarė didelę įtaką, pavyzdžiui, Kroatijos nemokumo teisei[415], todėl nenuostabu, kad ir Kroatijos nemokumo teisiniame reguliavime randama ne nemokumo tikimybės (kroatų kalba *vjerojatnost nesolventnosti*), o gresiančio nemokumo sąvoka (kroatų kalba *prijeteće nesposobnosti za plaćanje*). Gresiančio nemokumo sąvoka buvo perkelta į bankroto teisinius santykius reguliuojančius įstatymus

---

409 Restruktūrizavimo procedūra gali būti pradėta, jeigu įmonė nėra nuolat nemoki, tačiau tikėtina, kad ji taps nemoki ateityje. Teikiant prašymą dėl restruktūrizavimo išdėstomas paaiškinimas dėl ūkio subjekto ekonominių sunkumų priežasčių ir pagrindžiama, be kita ko, kad, tikėtina, įmonė ateityje taps nemoki („*Saneerimisseadus*“, 8 straipsnio 1 dalis, Riigi Teataja, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.riigiteataja.ee/akt/120062022024)

410 InsO, *supra note*, 262: 18 straipsnio 2 dalis.

411 StaRUG, *supra note*, 383: 29 straipsnis.

412 Bork, *supra note*, 351.

413 *Ibid*.

414 Fagetan, *supra note*, 57

415 Ivica Pervan, Marijana Bartulović ir Šime Jozipović, „Are Insolvency Proceedings Opened Too Late? The Case of Germany, Croatia and Slovakia“, *Ekonomski vjesnik / Econviews – Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic Issues* 36, 2 (2023): 390, https://doi.org/10.51680/ev.36.2.13

ir nurodyta, kad „[b]ankroto byla gali būti iškelta, jei teismas nustato gresiantį nemokumą, t. y. teismas padaro išvadą, kad skolininkas negalės įvykdyti savo esamų įsipareigojimų jų mokėjimo termino dieną“[416]; nemokumas laikomas gresiančiu, jeigu dar nėra atsiradusios aplinkybės, dėl kurių skolininkas laikomas nemokiu nuolat[417].

Remiantis Latvijos nemokumo įstatymu, prašymą dėl teisinės gynybos proceso skolininkas gali paduoti tik tada, kai iškilo arba tikimasi, kad kils finansinių sunkumų. Nemokumo įstatymas neapibrėžia jokių konkrečių rodiklių, kurių buvimas suteiktų skolininkui teisę kreiptis dėl teisinės apsaugos procedūrų. Iškilus finansiniams sunkumams, skolininkas turi įvertinti, ar finansinių sunkumų laipsnis leidžia neteisminiu būdu susitarti su kreditoriais, ar reikia kreiptis dėl teisinės apsaugos procedūrų, kad restruktūrizuotų savo įsipareigojimus pagal teisminę apsaugą.[418]

Restruktūrizavimo byla Suomijoje gali būti pradėta, jeigu skolininkas yra nemokus ir nėra teisinių kliūčių bylai pradėti. Kliūtys egzistuoja, pavyzdžiui, kai tikėtina, kad restruktūrizavimo plane numatytos priemonės nepadės išspręsti nemokumo problemų arba kad skolininko turto nepakanka restruktūrizavimo proceso išlaidoms padengti. Restruktūrizavimo procedūra taip pat gali būti pradėta, kai skolininkui gresia nemokumas. Restruktūrizavimo byla dėl gresiančio nemokumo gali būti iškelta kreditoriaus pareiškimu tik tuo atveju, jei reikalavimas susijęs su dideliu finansiniu interesu. Be to, restruktūrizavimo bylą gali pradėti ne mažiau kaip du kreditoriai, kurių bendri reikalavimai sudaro ne mažiau kaip penktadalį žinomų skolininko skolų ir kartu su skolininku pateikia prašymą arba pareiškia, kad palaiko skolininko pareiškimą.[419]

Palyginimui svarbu pažymėti, kad, pavyzdžiui, nėra keliami jokie reikalavimai (ne) mokumo būsenai pagal JAV Bankroto kodekso 11 skyrių – nemokumo procedūra gali būti pradėta mokiai įmonei; esminis procedūros tikslas yra nukreiptas į neatidėliotiną ir automatinį visų teismo ir vykdymo procesų prieš skolininką sustabdymas (automatinis sustabdymas), tuomet skolininkas turi per 120 dienų restruktūrizavimo planui parengti, o įtvirtintomis balsavimo dėl restruktūrizavimo plano taisyklėmis „siekiama pažaboti oportunistinį kreditorių elgesį“.[420]

Išanalizavus šešių valstybių teisinį reguliavimą matyti, kad nemokumo tikimybės terminas apibrėžiamas įvariai – konkrečiu laikotarpiu ar aplinkybėmis; kai kurios valstybės nemokumo tikimybės termino teisiniame reguliavime nenaudoja. Bet kuriuo

---

416 „Stečajni zakon“, 4 straipsnis, *Informator*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://informator.hr/zakoni/12697-stecajni-zakon

417 „Insolvency / bankruptcy. Croatia“, *European e-Justice Portal*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://e-justice.europa.eu/topics/money-monetary-claims/insolvency-bankruptcy/hr_en?CROATIA=&member=1

418 „Maksātnespējas likums“, *Likumi.lv*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums

419 „Restructuring of Enterprises Act“ (47/1993), *Finlex*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1993/en19930047, „Insolvency / Bankruptcy. Finland“, *European e-Justice Portal*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://e-justice.europa.eu/447/EN/insolvencybankruptcy?FINLAND&member=1

420 Fagetan, *supra note*, 57

atveju, nemokumo tikimybės terminas yra atspirtis prevencinio nemokumo procedūroms, kadangi „bendrovei privalu pasiekti tam tikrą su finansiniais sunkumais siejamą ribą, jog būtų galima pasinaudoti specialia nemokumo teisės normomis reguliuojama apsauga, o kreditoriams nuo šio momento užkardoma galimybė remtis įprastais civilinės teisės reguliavimo principais ir teisės normomis“[421]. Restruktūrizavimo byla negali būti keliama mokiai įmonei, kuri nepatiria finansinių sunkumų JANĮ 2 straipsnio 5 dalies prasme, kadangi tokiu atveju kyla rizika išbalansuoti rinką ir, nesant objektyvaus faktinio ir teisinio pagrindo, daryti įtaką privatiniams teisiniams santykiams.[422] „Nemokumo tikimybės reikalavimas, kaip būtina sąlyga restruktūrizavimo procedūroms iki nemokumo, yra ne tik atsargumo priemonė nuo skolininko piktnaudžiavimo, bet ir būtina reakcija į konstitucinius imperatyvus“.[423]

2.4. PRD perkėlimo į nacionalines teisines sistemas modeliai

Nepaisant siekio ES mastu harmonizuoti nemokumo teisės sistemą, prevencinio restruktūrizavimo sistemų sukūrimas pagal PRD nebuvo skirtas pakeisti jau esančias nacionalines restruktūrizavimo sistemas, taip pat nebuvo keliamas tikslas, kad visas esančias nemokumo procedūras pakeistų viena nauja prevencinio restruktūrizavimo sistema[424]. Prevencinio restruktūrizavimo sistema gali būti sudaryta iš vienos arba kelių procedūrų, dalį procedūrų galima vykdyti ir neteisminiu būdu, „nedarant poveikio jokioms kitoms restruktūrizavimo sistemoms pagal nacionalinę teisę“[425]. Valstybės narės, perkeldamos į savo nacionalinę teisę PRD, gali ir toliau išlaikyti esamą teisinę sistemą, priimdamos reikalingus pakeitimus, arba sukurti naują sistemą.[426] Doktrinoje laikomasi nuomonės, kad Restruktūrizavimo direktyvos idėją dėl prevencinių restruktūrizavimo sistemų įvedimo labiausiai atitiktų naujos procedūros, kuri būtų atskirta nuo jau nacionalinėje sistemoje esančių nemokumo procedūrų – restruktūrizavimo ir bankroto, įvedimas.[427] Tokį PRD perkėlimo į nacionalinę teisinę sistemą modelį pasirinko, pavyzdžiui, Vokietija.

Vokietijoje buvo priimtas Įmonių stabilizavimo ir restruktūrizavimo pagrindų įstatymas (StaRUG)[428]. Šis teisės aktas pristatomas ne kaip vieninga restruktūrizavimo procedūra, o kaip priemonių rinkinys, iš kurio skolininkas gali pasirinkti jam tinkamiausią[429]. Šiame įstatyme numatytos dvi prevencinio restruktūrizavimo sistemos

421 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-295-407/2023“, *supra note*, 403: 30 punktas

422 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-407/2023“, *supra note*, 353

423 Bork, *supra note*, 351

424 Paulus ir Dammann, *supra note*, 55: 38-39.

425 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: preambulės 24 punktas.

426 Fannon, Gant, ir Finnerty, *supra note*, 323: 30

427 Garrido ir kt., *supra note*, 312

428 StaRUG, *supra note*, 383

429 Paulus, *supra note*, 14

priemonės: stabilizavimo ir restruktūrizavimo priemonių sistema[430] ir restruktūrizavimo moderatoriaus (vok. *Sanierungsmoderator*)[431] skyrimas.

Remiantis StaRUG teisiniu reguliavimu, prevencinio restruktūrizavimo sistemą sudaro atskiros savarankiškos procedūros – teisminio restruktūrizavimo plano derinimo procedūra, preliminarus restruktūrizavimo plano patvirtinimo nagrinėjimas, individualių stabilizavimo priemonių taikymas ir restruktūrizavimo plano teisminis patvirtinimas[432]. Šias procedūras, skolininko pasirinkimu, galima taikyti tiek visas kartu, tiek bet kurią procedūrą savarankiškai. StaRUG yra detaliai reglamentuojama restruktūrizavimo plano rengimo, balsavimo dėl jo ir tvirtinimo tvarka, įtraukiant tokius PRD įtvirtintus elementus kaip naujo ir tarpinio finansavimo bei kitų su restruktūrizavimu susijusių sandorių apsauga, prieštaraujančių kreditorių grupių nuomonės dėl restruktūrizavimo plano nepaisymo mechanizmas ir pan. Pats skolininkas gali pasirinkti tam tikrus su teismo dalyvavimu susijusius aspektus, pavyzdžiui, ar planas bus tvirtinamas teismo, ar teisme bus nagrinėjami tik tam tikri su restruktūrizavimo planu susiję klausimai (išsprendžiami kreditorių grupių sudarymo klausimai, įvairūs procedūriniai ginčai ir pan.), net jei pats planas ir nebus tvirtinamas teisme. Gali būti prašoma sustabdyti vykdymo veiksmus skolininko atžvilgiu (stabilizavimo procedūra). Skolininkas turi teisę pasirinkti, ar pageidauja konfidencialios, ar viešos prevencinio restruktūrizavimo procedūros.

Būtina sąlyga norint pasinaudoti stabilizavimo ir restruktūrizavimo pagrindų priemonėmis – pranešimas apie restruktūrizavimo projektą atsakingam restruktūrizavimo teismui[433]. Nors teismo vaidmuo yra ribotas, tačiau būtent teismas kontroliuoja restruktūrizavimo proceso eigą ir, pavyzdžiui, *ex officio* (savo iniciatyva) nutraukia restruktūrizavimo bylą, jeigu skolininkui iškeliama nemokumo byla (skolininkas tampa nemokus) arba skolininkas šiurkščiai pažeidžia įsipareigojimą bendradarbiauti ir teikti informaciją teismui ar restruktūrizavimo pareigūnui (vok. *Restrukturierungsbeauftragte*)[434], restruktūrizavimo planas, apie kurį pateikta informacija, nėra perspektyvus ir pan.

Kita StaRUG įtvirtinta prevencinio restruktūrizavimo sistemos priemonė – restruktūrizavimo moderatoriaus (vok. *Sanierungsmoderator*)[435] skyrimas. Tai nevieša procedūra, pradedama skolininko prašymu, o moderatoriaus paskyrimas gali trukti nuo 3 iki 6 mėnesių[436]. Moderatorius veikia kaip tarpininkas skolininkui ir kreditoriams siekiant susitarimo, kaip įveikti ekonominius ir (ar) finansinius sunkumus[437].

---

430 StaRUG, *supra note*, 383: Teil 2 „Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen"

431 *Ibid*., Teil 3 „Sanierungsmoderator", 94-100 straipsniai

432 StaRUG, *op. cit.* 383: Teil 2 „Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen", 29 straipsnis

433 *Ibid*., 31 straipsnis

434 *Ibid*., 33 straipsnis

435 StaRUG, *op. cit.* 383: Teil 3 „Sanierungsmoderator", 94-100 straipsniai

436 *Ibid.,* 95 straipsnio 1 dalis

437 *Ibid.*, 96 straipsnio 1 dalis

Moderatorius turi teisę susipažinti su juridinio asmens buhalterinės apskaitos dokumentais, kad būtų nustatyta skolininko ekonominių ir (ar) finansinių sunkumų priežastis[438]. Teismui kas mėnesį yra teikiami pranešimai apie derybų turinį, eigą, galimą skolininko nemokumą. Procedūra baigiama teismui teikiant tvirtinti tarp skolininko ir kreditorių sudarytą sutartį restruktūrizavimo procese (vok. *Sanierungsvergleich*), tačiau teismas gali tokį prašymą ir atmesti[439]. Be to, ši sutartis nesukelia teisinių pasekmių kreditoriams, kurie nėra šios sutarties dalimi.

Taigi Vokietija sukūrė savarankišką prevencinio restruktūrizavimo sistemą, kuri yra atskirta nuo tipinių nemokumo procedūrų, reguliuojamų InsO[440]: prevencinio restruktūrizavimo sistemą įtvirtino atskirame teisės akte, reguliuojančiame savarankiškus prevencinio restruktūrizavimo teisinius santykius. Teismo vaidmuo, vykdant prevencinį restruktūrizavimą, yra ribotas, o teisinis reguliavimas – lankstus: paliekama galimybė rinktis ne tik tinkamiausią restuktūrizavimo sistemos priemonę, tačiau ir tinkamiausią prevencinio restrukūrizavimo procedūrą. Skolininkas turi teisę pats pasirinkti, ar procedūra bus vieša, ar konfidenciali. Manytina, kad Vokietija pasirinko tokį prevencinio restruktūrizavimo teisinį reguliavimo modelį, kuris labiausiai atitinka PRD esmę ir tikslus.

Kai kurie autoriai nurodo, kad PRD ir joje nustatytas priemones reikėtų vertinti kaip priemonių rinkinį, kuris nėra kažkoks struktūruotas darinys, prasidedantis pareiškimu ir pasibaigiantis teismo ar administracinės institucijos aktu; priešingai, skolininkas gali prašyti tas priemones taikyti indvidualiai arba kartu, arba tam tikrą jų kombinaciją[441]. Tokia išvada daroma remiantis pačiu PRD tekstu, kuriame nurodoma, kad „[š]ioje direktyvoje numatytą prevencinio restruktūrizavimo sistemą gali sudaryti viena arba kelios procedūros, priemonės arba nuostatos; kai kurios iš jų gali būti taikomos neteisminiu būdu, nedarant poveikio jokioms kitoms restruktūrizavimo sistemoms pagal nacionalinę teisę." Taigi PRD į nacionalines teisines sistemas galėtų būti perkelta pagal tris modelius: pirmasis modelis, kai prevencinio restruktūrizavimo procedūros apima ir restruktūrizavimo procedūras, t. y. prevencinio restruktūrizavimo elementai tiesiog yra inkorporuojami į egzistuojančią nemokumo teisinę sistemą; antrasis modelis, kai šalia egzistuojančių nemokumo sistemų yra sukuriama prevencinio restruktūrizavimo sistema; trečiasis modelis, kai sudaromos galimybės pasinaudoti atskirais prevencinio restruktūrizavimo elementais.

Autorės nuomone, nėra vieno teisingo ar visiems tinkančio, universalaus PRD perkėlimo mechanizmo ir (ar) prevencinių restruktūrizavimų sistemų modelio, taip pat autorė nesvarsto šių PRD perkėlimo modelių privalumų ir trūkumų, kadangi mano, jog PRD perkėlimo modelį turėtų pasirinkti teisės aktų leidėjas, atsižvelgdamas į jau esamą teisinę sistemą. Jeigu valstybėje narėje jau egzistuoja ikinemokumo ar hibridinės restruktūrizavimo procedūros, abejotina, kad būtų tikslinga kurti naują, dar vieną

438 StraRUG, *supra note,* 383: 96 straipsnio 2 dalis

439 *Ibid*., 97 straipsnis

440 „Insolvenzordnung", *supra note*, 262

441 Bork, *supra note*, 351

prevencinio restruktūrizavimo mechanizmą, skirtą mokioms įmonėms. Tokiu atveju pakaktų teisės aktų papildymo trūkstamais ir su PRD suderintais elementais. Tačiau, jeigu nemokumo sistema yra orientuota į nemokumą, nors formaliai ir suteikianti galimybę restruktūrizuotis mokioms įmonėms (pavyzdžiui, kaip Lietuvoje), autorė mano esant tikslinga atriboti procedūras, skirtas mokiems ir nemokiems skolininkams; tai galima būtų daryti priimant naują teisės aktą arba teisės aktuose išskiriant savarankišką skyrių, reguliuojantį prevencinio restruktūrizavimo procedūras. Todėl, sprendžiant dėl PRD perkėlimo į nacionalines sistemas, visų pirma, tikslinga į(si)vertinti, ar nemokumo teisinėje sistemoje egzistuoja mechanizmas, skirtas mokioms įmonės ir suteikiantis teisinius įrankius veiksmingai spręsti mokumo problemas kuo ankstesniame finansinių sunkumų etape.

2.5. Prevencinis restruktūrizavimas Lietuvoje

Lietuva, teikdama informaciją apie Restruktūrizavimo direktyvos nuostatų perkėlimą į nacionalinę teisę, nurodė 19 pozicijų apie atliktų teisės aktų pakeitimus (priėmimą), kurie įsigaliojo 2022 m. liepos mėnesį ir dar 10 pozicijų apie įvairių teisės aktų pakeitimus nuo 2024 ir 2026 metų[442]. Nors Lietuvos pateiktame pranešime nurodyta, kad buvo atlikti Teismų įstatymo, Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo ir kitų įstatymų pakeitimai, tačiau pačiuose įstatymuose nėra užsimenama, kad pakeitimai atlikti siekiant perkelti į nacionalinę teisinę sistemą PRD nuostatas. Nenustatyta, kad pakeitimai tiesiogiai galėtų būti susieti su Restruktūrizavimo direktyvoje keliamais tikslais ir prevencinio restruktūrizavimo sistemos sukūrimu. Taigi, siekiant įvertinti Restruktūrizavimo Direktyvos perkėlimo į Lietuvos nemokumo teisinę sistemą ypatumus, bus analizuojami du teisės aktai – JANĮ ir Valstybinės mokesčių inspekcijos viršininko įsakymas „Dėl Ankstyvojo perspėjimo sistemos dalyvių nustatymo ir informavimo aprašo patvirtinimo“[443].

Prevencinio restruktūrizavimo sistemos sąvoka JANĮ nėra įtvirtinta, tačiau ją galime rasti minėtame įsakyme dėl APS. APS įsakyme apibrėžiama kaip „prevencinio restruktūrizavimo sistema, kuria gali naudotis finansinių sunkumų patiriantys juridiniai asmenys, ištikus nemokumo tikimybei, siekdami užkirsti kelią nemokumui ir užtikrinti juridinio asmens gyvybingumą“[444]. Atsižvelgiant į anksčiau aptartą teisinį reguliavimą bei teisės doktriną, toks teisės aktų leidėjo pateiktas APS apibrėžimas kelia abejonių, kadangi APS yra skirta tik informavimui apie bendrovės finansinę būklę,

442 „Perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės, apie kurias pranešė valstybės narės....“, *supra note*, 352. Palyginimui: Vengrija pranešė apie 56 teisės aktų pakeitimus (priėmimus), Vokietija ir Prancūzija – apie 3.

443 „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2021 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. VA-45 „Dėl ankstyvojo perspėjimo sistemos dalyvių nustatymo ir informavimo aprašo patvirtinimo“, *supra note*, 354

444 „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2021 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. VA-45 „Dėl ankstyvojo perspėjimo sistemos dalyvių nustatymo ir informavimo aprašo patvirtinimo“, *supra note*, 354: 2.1 papunktis

tai yra tik vienas, atskiras, savarankiškas PRD elementas, nuo kurio iš dalies priklauso ir prevencinio restruktūrizavimo veiksmingumas, t. y. tinkamai veikiančios APS užtikrina laiku ir tinkamai inicijuotą restruktūrizavimo procedūrą, o tai reikšmingai prisideda prie restruktūrizavimo proceso veiksmingumo.

APS Lietuvoje buvo įdiegta taip, kaip ji yra apibrėžta PRD, tačiau tai nėra ir negali būti laikoma prevencinio restruktūrizavimo sistema (nebent jos dalis). APS ir prevencinio restruktūrizavimo sistema iš esmės yra dvi atskiros, savarankiškos priemonės, reguliuojamos PRD nuostatomis, todėl kritiškai vertintina teisės aktų leidėjo nurodyta sąvoka, kad ankstyvojo perspėjimo sistema – tai prevencinio restruktūrizavimo sistema. Tačiau šių sistemų ryšys yra svarbus: APS veikia kaip informavimo priemonė, padedanti identifikuoti gresiančias finansines problemas, suteikti informaciją apie valstybėje taikomas pagalbos priemones, nemokumo teisinį reguliavimą, kad priemonių nemokumui išvengti galima būtų imtis kuo ankstyvesniame etape. Atitinkamai, ūkio subjektas, gavęs reikiamą informaciją, gali apsispręsti ir (ar) inicijuoti prevencinio restruktūrizavimo procedūras.

Išskiriami du ankstyvojo perspėjimo sistemos modeliai: 1) *ankstyvojo perspėjimo sistema kaip savęs vertinimo priemonė;* ši priemonė skirta finansinei padėčiai į(si)vertinti, gali būti ypač naudinga MVĮ, kadangi paprastai šioms įmonėms dėl išteklių trūkumo stinga analitinių priemonių savo veiklai į(si)vertinti. Tokia priemone gali tapti tiesiog skaičiuoklė viešoje internetinėje svetainėje, kurioje pateikiami pagrindiniai duomenys apie įmonę ir programa atlieka preliminarią diagnostiką, kurios kokybė priklausys nuo pateikiamų duomenų kiekio ir kokybės; 2) *ankstyvojo perspėjimo sistema kaip intervencijos mechanizmas;* ši sistema pagrįsta išorėje veikiančių subjektų atliekamu stebėjimu, pavyzdžiui, auditorių, buhalterių, valstybės institucijų, kadangi šie subjektai paprastai anksčiausiai gali pastebėti, jog įmonė susiduria su sunkumais.[445]

PRD taisyklės, įtvirtinančios ankstyvojo perspėjimo mechanizmą, yra minimalios, iš esmės tik reikalaujama, kad šalys turėtų išankstinio perspėjimo sistemą. Ankstyvasis perspėjimas ir galimybė susipažinti su informacija yra reglamentuota PRD 3 straipsnyje. Ankstyvojo perspėjimo sistemos yra savarankiška priemonė, skirta įspėti skolininkus apie gresiantį nemokumą, kad būtų laiku imtasi reikiamų veiksmų įmonės stabiliai finansinei padėčiai atkurti. Ankstyvojo perspėjimo sistemos, kurios galėtų būti sukurtos tiek privataus, tiek viešojo subjekto, turėtų informuoti skolininkus, kad jie nėra įvykdę tam tikrų rūšių mokėjimų, pavyzdžiui, mokesčių ar socialinio draudimo įmokų[446]. Remiantis PRD 3 straipsniu, išankstinio perspėjimo priemonės galėtų apimti įspėjimo mechanizmus, kai skolininkas neatlieka mokėjimų, taip pat įvairias konsultavimo paslaugas, kurias teikia viešosios ar privačios organizacijos, skatinimą trečiosioms šalims (pvz., buhalteriams) teikti informaciją skolininkui apie jo paties finansinę būklę. Visgi, siekiant tinkamai įgyvendinti PRD nuostatas, neturėtų pakakti skolininkams gauti tik įspėjimo apie gresiantį nemokumą, būtinai reikalinga ir konsultacija dėl tolimesnių veiksmų, kurių bendrovė galėtų imtis finansinei padėčiai stabilizuoti[447].

---

445 Garrido ir kt., *supra note*, 312

446 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: preambulės 22 punktas

447 Paulus ir Dammann, *supra note*, 55: 6

Didžiausia tokios sistemos veikimo rizika – kvalifikuota pagalba. Visgi pažymima, kad PRD neįpareigoja teikti nemokamas teisines paslaugas įmonėms.[448] Pavyzdžiui, Vokietija APS buvo įdiegusi dar 2008 metais[449], tačiau, perkeldama PRD nuostatas įtvirtino, kad mokesčių konsultantai, buhalteriai, teisininkai, auditoriai, rengdami klientams finansines ataskaitas, privalo informuoti klientą ir jo vadovus (priežiūros organus) apie gresiantį nemokumą ar nemokumą, kai požymiai yra akivaizdūs ir, tikėtina, klientas nežino apie galimą nemokumą[450]. Taigi APS yra siejama išimtinai su mokumo būklės nustatymu ir informavimu.

Iš teisinio reguliavimo matyti, kad Lietuvos teisės aktų leidėjas, įdiegdamas APS, būtent ir numatė bendrovių informavimą: VMI, remdamasi „statistiniais metodais, naudodamasi mokesčių mokėtojų teikiamais duomenimis – pridėtinės vertės mokesčio deklaracijomis, i. SAF duomenimis, finansinės atsiskaitomybės duomenimis ir kitais VMI turimais bei iš trečiųjų šalių gaunamais duomenimis“, nustato subjekto nemokumo riziką.[451]; apie galimybę dalyvauti APS sistemoje informuojami tie ūkio subjektai, kurie „gali per artimiausius 6 mėnesius patirti finansinių sunkumų, dėl kurių gali būti pradėta nemokumo procedūra“[452]. Įsakyme taip pat nustatytas tam tikras konsultavimo(si) mechanizmas, konsultavimo funkcijas pavedant VšĮ „Versli Lietuva“[453]. APS, kaip konsultavimo(si) priemonė, kai dalyviui suteikiama informacija apie galimus tolimesnius verslo vystymo kelius, pagalbos priemones, galinčias padėti išvengti nemokumo, restruktūrizavimo, bankroto procedūrų inicijavimo galimybes, pristatoma ir visuomenei teikiamoje bendroje informacijoje.[454]

Laikant, kad APS nėra Lietuvoje sukurta prevencinio restruktūrizavimo sistema, vertintinas teisinis reguliavimas, įtvirtintas JANĮ. Remiantis išskirtais prevencinio restruktūrizavimo požymiais, reikėtų analizuoti, ar Lietuvoje egzistuojanti nemokumo sistema turi prevenciniam restruktūrizavimui būdingų bruožų. Jau buvo minėta tai, kad Lietuvoje nustatytas sąlyginai trumpas nemokumo tikimybės terminas, t. y. nėra užtikrinama teisė kreiptis dėl restruktūrizavimo ankstyvame finansinių sunkumų etape; kita vertus, šią problemą iš dalies sprendžia teismų praktika, kurioje nurodoma, kad „nėra vieningo modelio nemokumo tikimybei nustatyti, [todėl] bendrovei esant

448 *Ibid*, 80-82.

449 *Ibid*, 80-82.

450 StaRUG, *supra note*, 383: 102 straipsnis

451 „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2021 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. VA-45 „Dėl ankstyvojo perspėjimo sistemos dalyvių nustatymo ir informavimo aprašo patvirtinimo“, *supra note*, 354: 6 punktas.

452 *Ibid*., 2.2 papunktis.

453 *Ibid.*, 7 punktas, 10 punktas. Pažymėtina, kad VšĮ „Versli Lietuva“ išregistruota iš Juridinių asmenų registro nuo 2022 m. balandžio 13 d. (vieši VĮ Registrų centro, Juridinių asmenų registro duomenys, tikrinta 2023 m. vasario 27 d., https://www.registrucentras.lt/jar/p/index.php?pav=Versli+Lietuva&a=1656&p=1).

454 žr., pavyzdžiui, „Ankstyvojo perspėjimo sistema – pagalba sunkumus patiriančiam verslui“, *Inovacijų agentūra*, 2023 m. gegužės 30 d., https://kc.inovacijuagentura.lt/kcis/paslaugos/ankstyvojo-perspejimo-sistema?lang=lt

mokiai, tačiau kilus ginčui dėl nemokumo tikimybės (atsiradimo) momento, nustačius veiksnius <...>, galinčius sukelti grėsmę bendrovės mokumui, prioritetas turėtų būti teikiamas restruktūrizavimo procedūroms“[455]. Tokia praktika vertintina teigiamai, kadangi prioritetas teikiamas gyvybingos įmonės išsaugojimui ir tai esamą teisinį reguliavimą priartina prie PRD iškelto tikslo, tačiau neužtikrina veiksmingo nemokumo proceso, kadangi nemokumo tikimybės sąvokos aiškinimas yra išplečiamas, o vertinimo ribos tampa proceso dalyviams nežinomos, aiškinamos kiekvienu konkrečiu atveju individualiai.

Minėta, kad trijų mėnesių tikėtino nemokumo terminas Lietuvoje yra nepakankamas, siekiant įgyvendinti idėją, kad prevencinio restruktūrizavimo sistemomis būtų naudojamasi kuo ankstesniame finansinių sunkumų etape. Lietuvoje restruktūrizavimo procesas visada yra viešas – pranešimas apie nemokumo bylos iškėlimą siunčiamas, be kita ko, juridinių asmenų registro tvarkytojui, visiems kreditoriams, valstybės institucijoms ar įstaigoms, įpareigotoms surinkti mokesčius ir kt.[456] Teismas, priėmęs pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, užveda civilinę bylą, kurioje yra sprendžiami visi restruktūrizavimo procese kylantys klausimai iki restruktūrizavimo bylos užbaigimo įstatyme nustatytais pagrindais; civilinė byla yra vieša. Taigi Lietuvoje restruktūrizavimas neįmanomas be viešumo ir teismo visapusiško dalyvavimo. Visgi prevencinio restruktūrizavimo sistemos pagrįstos minimalaus teismo dalyvavimo procese principu, o konfidencialumas laikytinas svarbiausiu prevencinio restruktūrizavimo elementu. Lietuvoje restruktūrizavimo procedūra formalizuota, nepaliekant jokio lankstumo ir galimybės skolininkui pačiam spręsti dėl teismo dalyvavimo, balsavimo taisyklių ar pan.

Taigi restruktūrizavimo procesas, inicijuojamas pagal JANĮ teisės normas, neturi prevencinio restruktūrizavimo sistemai būdingų bruožų – lankstumo, paprastumo, riboto teismo dalyvavimo, konfidencialumo. Be to, abejotina, kad įstatyme nustatyta nemokumo tikimybės sąvoka atitinka PRD keliamą tikslą sudaryti sąlygas ūkio subjektams spręsti mokumo problemas kuo ankstesniame finansinių sunkumų etape. Kita vertus, teigiamai vertintina besiformuojanti teismų praktika, kurioje pažymima, kad, kilus ginčui dėl nemokumo momento, prioritetas turėtų būti teikiamas restruktūrizavimo procedūroms, siekiant išsaugoti rinkoje veikiančią ir pajėgią toliau savarankiškai funkcionuoti įmonę.

Visgi manytina, kad Lietuvos nemokumo teisinėje sistemoje galima būtų įžvelgti prevencinio restruktūrizavimo galimybių per atskirų JANĮ teisės normų taikymą. JANĮ 10 straipsnyje įtvirtintas naujas susitarimo dėl pagalbos institutas, kurio nebuvo anksčiau galiojusiuose ĮBĮ ir ĮRĮ. JANĮ 10 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė juridiniam asmeniui (skolininkui) ir kreditoriams sudaryti susitarimą dėl kreditorių suteikiamos pagalbos juridinio asmens finansiniams sunkumams įveikti. Šių derybų užtikrinimui asmuo turi teisę kreiptis į teismą dėl LAP taikymo ir (ar) panaikinimo iki

---

455 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-407/2023“, *supra note*, 353.

456 JANĮ, *supra note*, 99: 27 straipsnis.

susitarimo dėl pagalbos sudarymo dienos (JANĮ 10 straipsnio 2 dalis). Nors JANĮ 10 straipsnio 2 dalies taikymas yra galimas jau nuo 2020 m. sausio 1 d., tačiau iki šiol dar nėra suformuota šios teisės normos taikymo ir aiškinimo praktika[457].

„Susitarimas dėl pagalbos yra siejamas tik su pradine nemokumo proceso stadija iki kreipimosi į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo“[458]. „Esminis susitarimo dėl pagalbos tikslas yra padėti skolininkui išvengti formalaus nemokumo proceso ir sudaryti galimybes skolininkui ir kreditoriams susitarti“[459], tai iš esmės reiškia, kad siekiama išvengti ir pačios nemokumo bylos iškėlimo. „Veiksmingo nemokumo proceso užtikrinimo tikslas lemia, kad susitarimas dėl pagalbos turėtų numatyti tokias pagalbos priemones, kurios realiai leistų (sudarytų sąlygas) išvengti, ištaisyti finansinius sunkumus, kitaip tariant, atkurti mokumą“[460]. Remigijus Jokubauskas savo monografijoje yra pažymėjęs, kad „JANĮ reglamentuojamas susitarimas dėl pagalbos atitinka užsienio valstybėse pripažįstamas ne teismines nemokumo procedūras, kurių tikslas – skolininko ir jo kreditorių (dalies) susitarimas, kuris, kreditoriams suteikiant pagalbą, leistų skolininkui išvengti nemokumo ar jį susigrąžinti (angl. *workout*). <...> Tokiu būdu skolininkui ir kreditoriams sudaromos galimybės susitarti dėl skolininko prievolių vykdymo modifikavimo, kreditorių suteikiamų privilegijų.“[461] Todėl pagrįsta teigti, kad taikant vienintelį JANĮ 10 straipsnį būtų galima vykdyti prevencinio restruktūrizavimo procedūras bent jau ribota apimti.

Siekiant susitarimo su konkrečiu kreditoriumi, gali atsirasti poreikis spręsti dėl būsimo susitarimo užtikrinimo priemonių arba ieškoti pagalbos suspenduojant, pavyzdžiui, priverstinio vykdymo veiksmus. Šiam tikslui pasiekti gali būti prašoma taikyti laikinąsias apsaugos priemones. „Sprendžiant dėl LAP taikymo JANĮ 10 straipsnio 2 dalies pagrindu, visų pirma, turi būti atsižvelgiama į susitarimo dėl pagalbos esmę ir tikslus. JANĮ 10 straipsnio tikslas yra susitarimo su kreditoriumi dėl pagalbos sudarymas ir nemokumo bylos išvengimas, o ne paties pareiškimo dėl nemokumo bylos pateikimas ar pasirengimas tokį pareiškimą pateikti. Įstatymas neįpareigoja sudaryti susitarimo dėl pagalbos, o tik suteikia galimybę ginčą spręsti taikiu būdu. Todėl prašymo taikyti LAP pagal JANĮ 10 straipsnio 2 dalį tikėtinas pagrįstumas turėtų būti nustatomas pagal tai, ar siekiamas susitarimas su kreditoriumi padės juridiniam asmeniui įveikti finansinius sunkumus. Be to, pareiškėjas turi įrodyti, kad tokio susitarimo yra

---

457 Remiantis 2024 m. lapkričio mėnesio *infolex.lt* duomenimis, buvo 15 aukštesnės instancijos teismo išnagrinėtų bylų, kuriose minimas JANĮ 10 straipsnis, tačiau nė vienoje iš jų neteikiama reikšmingų išaiškinimų. Juo labiau, nėra pasisakoma dėl JANĮ 10 straipsnio 2 dalies taikymo ir aiškinimo; 2025 m. rugsėjo mėnesį buvo išnagrinėta 18 bylų, tačiau jose taip pat nebuvo pateikiami reikšmingi JANĮ 10 straipsnio 2 dalies taikymo ir aiškinimo aspektai.

458 Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis, Mykolas Kirkutis ir Remigijus Jokubauskas, „Nemokumo proceso inicijavimo veiksmingumo problemos“, *Teisė* 118 (2021), https://www.zurnalai.vu.lt/teise/lt/article/download/22278/21479

459 Jokubauskas, *supra note*, 60: 67.

460 *Ibid.,* 69

461 *Ibid.,* 66

realiai siekiama[462].

LAP turėtų būti nukreiptos į siekį sustabdyti priverstinį turto, kuris reikalingas bendrovės veiklai vykdyti, realizavimą arba imamasi kitų priemonių, kuriomis užtikrinama sklandi tolesnė bendrovės veikla, taikymo. Teigiamai vertintini teismo argumentai, kuriais pažymima, kad „pareiškėja grėsmę sieja su tuo, jog įmonės atžvilgiu yra pradėti priverstinio išieškojimo (vykdymo) procesai ir, nepritaikius LAP derybų metu, <...> atsiranda didelė rizika, jog įmonės apskritai negalės restruktūrizuotis ir turės bankrutuoti. Antstolei pritaikius areštus banko sąskaitoms, visoms apyvartinėms lėšoms, kurios yra reikalingos vykdyti veiklą, įmonės vykdyta veikla bus sustabdyta. Teismas neturi pagrindo nesutikti su tokia argumentacija, todėl sprendžia, kad pareiškėja įrodė būtiną laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygą – egzistuojančią būsimo teismo sprendimo įvykdymo pasunkėjimo riziką".[463] Visgi toks procesinis sprendimas kelia kitų praktinių ir doktrininių klausimų – ar laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos trečiojo asmens, nedalyvaujančio susitarime, atžvilgiu? Ar reikia pranešti šaliai, kuri suinteresuota LAP priemonių (ne)taikymu? Kas turėtų tas šalis nustatyti? Kokiu procesiniu statusu jos turėtų dalyvauti? Todėl šis teisinis reguliavimas turėtų būti tobulinamas.

Taigi, nors Lietuvos nemokumo teisėje yra sudarytos sąlygos kelti restruktūrizavimo bylą mokiai įmonei, tačiau dėl itin trumpo 3 mėnesių termino iki nemokumo, tokia galimybė yra formali. Šiuo metu esantis reguliavimas nesudaro prielaidų teigti, kad Lietuvoje sukurta prevencinio restruktūrizavimo sistema, suteikianti galimybes spręsti finansines problemas ankstyvame etape. Prevencinio restruktūrizavimo arba ikinemokumo bruožų galima būtų įžvelgti JANĮ 10 straipsnyje, suteikiančiame galimybę sudaryti susitarimą dėl pagalbos. Tačiau, kad būtų galima realiai ir veiksmingai tokia galimybe pasinaudoti, reikalingos šio straipsnio korekcijos. Per penkerius įstatymo gyvavimo metus aukštesnės instancijos teisme nė karto nebuvo spręsta dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagal JANĮ 10 straipsnio 2 dalį, kai laikinosios apsaugos priemonės yra nukreiptos į siekį sudaryti susitarimą dėl pagalbos. Tai gali indikuoti apie tai, kad praktikoje nėra žinomos šio straipsnio taikymo galimybės arba jo taikymas apskritai yra neaiškus.

462 „Kauno apygardos teismo 2021 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1194-273/2021", Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1998747; „Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-3476-910/2020", Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1919058.

463 „Kauno apygardos teismo 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1065-390/2021", Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1985217.

3. SUBJEKTAI, UŽTIKRINANTYS VEIKSMINGĄ RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESĄ

Restruktūrizavimo procesas daro įtaką ne tik įmonei ir jos kreditoriams, tačiau ir visai valstybės ekonomikai[464]. Įmonė, kuriai yra keliamas restruktūrizavimo procesas, yra vykdanti veiklą, ji yra gyvas organizmas, kuriame už skirtingas įmonės sritis yra atsakingi darbuotojai, vadovai, finansininkai, akcininkai, auditoriai, konsultantai ir kt.; įmonė negalėtų tęsti veiklos be tiekėjų, pirkėjų ir paslaugų gavėjų. Todėl kiekvieno iš jų indėlis į sėkmingą restruktūrizavimo procesą yra labai svarbus. Galiausiai, įmonė regione gali būti pagrindiniu darbdaviu, mecenatu, prisidedančiu prie bendruomeninių iniciatyvų, todėl jos (ne)veikimo poveikį gali justi ir asmenys, tiesiogiai nesusiję su įmone. Poreikį atsižvelgti į šių subjektų interesus pripažįsta tam tikros nemokumo teisės teorijos, tačiau šių subjektų dalyvavimas pačiame restruktūrizavimo procese pagal JANĮ yra ribotas: pavyzdžiui, darbuotojai nėra tiesiogiai įtraukiami į restruktūrizavimo bylų nagrinėjimą ir balsavimą dėl restruktūrizavimo plano, jeigu jie nėra kreditoriai (JANĮ nustato tik konsultavimosi su darbuotojais procedūras); taip pat, pavyzdžiui, nemokumo administratorius restruktūrizavimo procese gali būti ir neskiriamas[465].

Lietuvoje restruktūrizavimo procesas yra vykdomas tik teismine tvarka ir yra pradedamas teismo nutartimi – iškėlus restruktūrizavimo bylą; restruktūrizavimo byla iki jos užbaigimo yra teismo žinioje. Be to, restruktūrizavimo proceso metu esminis dėmesys skiriamas kreditoriams – jų finansinių reikalavimų tenkinimui, modifikavimui ir pabaigai, kreditoriai pagal patvirtintus kreditorių finansinius reikalavimus balsuoja tvirtindami restruktūrizavimo planą, o tiesiogiai su restruktūrizavimo procesu nesusiję asmenys – kontrahentai, darbuotojai (jeigu jie nėra įmonės kreditoriai) – Lietuvoje į restruktūrizavimo procesą nėra įtraukiami. Nors sėkmingo restruktūrizavimo proceso niekas garantuoti negali, tačiau restruktūrizavimo procesas, kuris baigiasi tinkamai įgyvendintu restruktūrizavimo planu patvirtinant galutinę restruktūrizavimo ataskaitą (JANĮ 117 straipsnio 1 dalies 3 punktas), yra restruktūrizavimo proceso tikslas, o veikiančios ir gyvybingos įmonės išsaugojimas – restruktūrizavimo proceso siekiamybė. Tam, kad ši siekiamybė būtų reali, turi būti užtikrintas veiksmingas restruktūrizavimo procesas. Viena iš veiksmingo restruktūrizavimo proceso sąlygų yra ta, kad vykstantis procesas yra suprantamas, aiškus ir tinkamai kontroliuojamas, o kiekvienas subjektas žino savo teises, pareigas ir funkcijas (vaidmenį, įtaką) šiame procese, suvokia ir priima iš to išplaukiančias teisines pasekmes.

---

464 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-270/2010“, *supra note*, 87

465 JANĮ, *supra note*, 99: 35 straipsnio 1 dalis

3.1. Teismo vaidmuo restruktūrizavimo procese

„Everywhere you look, there is only probability, no certainty."
Gerhard Kegel[466]

Teismas nemokumo procese atlieka nešališko ir objektyvaus arbitro vaidmenį ir užtikrina pasitikėjimą restruktūrizavimo procesu bei kontroliuoja jo teisėtumą, garantuoja, kad joks restruktūrizavimo proceso dalyvis nepiktnaudžiaus savo teisėmis. Pavyzdžiui, restruktūrizavimo procese vieni iš labiausiai pažeidžiamų subjektų yra kreditoriai ir teismo pareiga yra užtikrinti jų apsaugą, kuri pasireiškia ne tik ginčytinų klausimų išsprendimu, tačiau garantavimu, kad kreditoriai bus tinkamai suskirstyti į klases ir jiems bus suteikta visapusiška ir tiksli informacija apie vyksiantį kreditorių susirinkimą ir jame svarstomus klausimus, sudaromos sąlygos tokiame susirinkime dalyvauti.[467] Nemokumo procese yra sprendžiami klausimai, susiję su kreditorių prievolių modifikavimu, prašymai dėl vykdymo sustabdymo; kai kuriose jurisdikcijose šie klausimai patenka į konstituciškai saugomų interesų lauką, todėl natūraliai šie klausimai galės būti sprendžiami tik teisme, o ne paskirtoje administracinėje institucijoje.[468] Teismo, kaip nešališko subjekto, užtikrinančio restruktūrizavimo proceso dalyvių interesų pusiausvyrą, svarba pažymima ir teismų praktikoje, kai yra didelė interesų konfliktų tikimybė, pavyzdžiui, restruktūrizuojant įmonių grupes, administravimą pavedant vienam nemokumo administratoriui.[469]

Rengiant PRD, vienas iš daugiausiai diskusijų sukėlusių klausimų buvo teismo vaidmuo restruktūrizavimo procese. Prevencinio restruktūrizavimo direktyva buvo siekiama mažinti teismo dalyvavimo nemokumo procese intensyvumą[470], tačiau derybų metu buvo ir priešingų nuomonių, siūlant teismo galias plėsti. ES Taryba pabrėžė teismo, kaip nešališkos institucijos, vaidmenį, ir pažymėjo, kad aktyvus teismo vaidmuo ne visada reiškia procedūros neefektyvumą, todėl šiuo aspektu siūlė numatyti lankstesnį teisinį reguliavimą[471]. „Teismų dalyvavimas buvo pagrindinis veiksnys sprendžiant „moralinio pavojaus problemas", susijusias su restruktūrizavimu"[472].

466 „Kur tik pažvelgsi, vien tik tikimybė, jokio tikrumo", Gerhard Kegel, „Sicherheit und Wahrscheinlichkeit im Recht", *Festschrift für St. Rosenfeld* (Heidelberg, 1983), 144, cituota iš Luboš Tichý, *Standard of Proof in Europe* (Tübingen: Mohr Siebeck GmbH & Co. KG, 2019), 287.

467 Jennifer Payne, „The Role of the Court in Debt Restructuring", *Cambridge Law Journal* 77, 1 (2018): 124–150, https://doi.org/10.1017/S0008197318000016

468 Barry Cahir ir Michael Quinn, *The Implementation of Preventive Restructuring Frameworks Under EU Directive 2019/1023: Procedural Features* (INSOL Europe, 2020), žiūrėta 2025 m. gegužės 3 d., https://www.insol-europe.org/publications/guidance-notes

469 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025", *supra note*, 249: 42 punktas

470 Payne, *cit., op*., 125

471 Council of the European Union, „ST 9316/17", 2017 m. gegužės 19 d., žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9316-2017-INIT/en/pdf

472 Fannon, Gant, ir Finnerty, *supra note*, 323: 179

Teisės reikalų ir Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitetai siekė susilpninti Europos Komisijos griežtą poziciją dėl riboto teismo dalyvavimo nemokumo procese ir siūlė teismo dalyvavimo klausimą palikti valstybių narių nuožiūrai[473]. Ši leidžiančioji nukrypti nuostata liko ir galutiniame PRD tekste, kuriame nurodyta, kad „valstybės narės *gali* priimti nuostatas, kuriomis teisminių arba administracinių institucijų kišimasis į prevencinio restruktūrizavimo sistemas yra leidžiamas tik tada, kai tai būtina ir proporcinga, kartu užtikrindamos, kad būtų apsaugotos paveiktų šalių ir atitinkamų suinteresuotųjų subjektų teisės“[474].

Prancūzijoje teismas yra svarbi figūra įmonės gelbėjimo procese. Paskirtas teisėjas (pranc. *juge commis*), atliekantis skolininko teisinės padėties vertinimą, turi teisę rinkti visą informaciją apie įmonės finansinę, ekonominę ir socialinę padėtį, šiam tikslui gali būti pasitelkiamas ir ekspertas; taip pat skiriami priežiūros teisėjai (pranc. *juge-commissaire*), kurie vadovauja įmonės gelbėjimo (restruktūrizavimo) procesui, turi plačius įgaliojimus. Iki PRD priėmimo Prancūzijoje buvo įvestos dvi savanoriškos įmonių gelbėjimo procedūros – (pranc.) *la mandat ad hoc* ir *la conciliation*. Tačiau PRD buvo siekiama silpninti teismo vaidmenį ir Prancūzijoje taip pat buvo palaikančių tokią idėją. Todėl manoma, kad teismo vaidmuo turės keistis, didinant kreditorių įtaką prevencinio restruktūrizavimo sistemose, o teisėjo vaidmuo taps panašesnis į tarpininko. Kalbant apie tai, kaip turėtų keistis teismo vaidmuo Prancūzijos nemokumo teisėje, apsiribojama tik pokyčiais vykdant penkias įmonių gelbėjimo procedūras – (pranc.) *la mandat ad hoc, la conciliation, la sauvegarde, la sauvegarde financière accélérée* ir *la sauvegarde accélérée*, tačiau neteigiama, kad tai darys įtaką formalioms nemokumo procedūroms – teisminiam restruktūrizavimui (pranc. *redressement judiciaire*) ar priverstiniam likvidavimui (pranc. *liquidation judiciaire*).[475]

Lietuvoje nėra įtvirtinta neteisminio restruktūrizavimo proceso galimybė. Vadinasi, Lietuvoje restruktūrizavimas visada yra tik teisminis procesas. Be to, priešingai nei bankroto proceso atveju, nemokumo administratorius restruktūrizavimo procese gali būti ir neskiriamas (JANĮ 35 straipsnis, 103 straipsnio 3 dalis), todėl teismas tam tikrais atvejais gali tapti iš esmės vieninteliu subjektu, kontroliuojančiu ir prižiūrinčiu restruktūrizavimo procesą, taigi ir užtikrinančiu šio proceso veiksmingumą.

Lietuvoje 2019 m. reformavus nemokumo teisinę sistemą, JANĮ buvo įtvirtintas teisėjo vadovavimo procesui principas (JANĮ 3 straipsnis), kuris rodo išskirtinę teismo svarbą juridinių asmenų nemokumo procese; teismui deleguojama pareiga užtikrinti veiksmingą teismo tvarka vykdomo nemokumo proceso eigą ir viešąjį interesą. Teisės normos, apibrėžiančios teismo vaidmenį Lietuvos nemokumo procese, yra įtvirtintos bendrosiose nemokumo procesą reguliuojančiose teisės normose, kurios būdingos visam nemokumo – bankroto ir restruktūrizavimo – procesui (JANĮ II dalies I, II skyriai). Teismo dalyvavimo bankroto ir restruktūrizavimo procese skirtumai nėra

473 Fannon, Gant, ir Finnerty, *supra note,* 323: 179

474 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 4 straipsnio 6 dalis.

475 Ghio, *supra note*, 157

nurodomi ir Lietuvos teisės doktrinos darbuose[476]. Todėl toliau autorė teismo vaidmenį nemokumo procese atskleidžia analizuodama tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo bylose suformuotą Lietuvos teismų praktiką, kartu keldama klausimą, ar egzistuoja restruktūrizavimo ir bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai, galintys lemti ir skirtingą teismo vaidmenį šiose bylose.

3.1.1. Viešojo intereso aspektas restruktūrizavimo bylose

Viešojo intereso nemokumo teisėje aspektus išsamiai nagrinėjo V. Mogenytė, kuri padarė išvadą, jog „[k]omunitarinė bankroto instituto percepcija laikytina esmine teorine prielaida pripažinti viešojo intereso egzistavimą bankroto teisėje“[477]. Jau buvo minėta, kad restruktūrizavimo procesas vystėsi iš tų pačių teorinių nemokumo teisės ištakų ir yra neatsiejamai susijęs su bankroto procesu. Nors nemokumo teisėje persipina viešieji ir privatūs interesai, tačiau valstybės įsipareigojimas proceso dalyviams ir visai visuomenei nulemia pareigą užtikrinti teisingą nemokumo procesą, taigi pagrindžia ir viešojo intereso aspektą nemokumo bylose. Viešojo intereso bruožai, išskirti Vilijos Mogenytės bankroto bylose, – „reikšmingumas visuomenei, interesų pusiausvyra, apibrėžtis konkrečios visuomenės ribose, dinamiškumas, bendrasis normatyvinis neapibrėžtumas“[478] – yra būdingi ir restruktūrizavimo byloms. Taigi, nors disertaciniame V. Mogenytės tyrime viešojo intereso analizė buvo atlikta per bankroto instituto prizmę, tačiau padarytos išvados, atskleistas viešojo intereso turinys liudija, kad viešasis interesas vienodai veikia tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo bylose. Atsižvelgiant į tai, kad stebima bankroto ir restruktūrizavimo institutų konvergencija, viešojo intereso egzistavimas bankroto bylose tik patvirtina (o ne paneigia) jį esant ir restruktūrizavimo bylose. V. Mogenytė įvardijo keturias viešojo intereso turinio bankroto bylose kategorijas, į kurias, be kita ko, įeina interesas išsaugoti verslą, užtikrinti veiksmingą procedūrą, komercinį sąžiningumą, apsaugoti žmones nuo neigiamų pasekmių. V. Mogenytės teigimu, nė vienas aspektas negali būti suabsoliutinamas ir reikalinga ieškoti šių interesų pusiausvyros. Autorė šiai pozicijai visiškai pritaria.

ĮBĮ, ĮRĮ ir CPK nebuvo ir nėra eksplicitiškai įtvirtinta, kad nemokumo bylos yra viešojo intereso bylos; JANĮ nurodyta, kad teisėjo vadovavimo principas, be kita ko, reiškia, jog teismas nemokumo bylose užtikrina viešąjį interesą. Šis JANĮ įtvirtintas teisinis reguliavimas yra daugelį metų formuotos teismų praktikos nemokumo bylose pasekmė; kasacinės instancijos teismo buvo ne kartą konstatuota, jog restruktūrizavimo bylos yra susijusios su viešuoju interesu, kuris pasireiškia per darbo vietų išsaugojimą įmonei tęsiant veiklą, kai naudojamasi restruktrūziavimo teikiamomis galimybėmis[479]. Viešasis interesas nemokumo bylose reiškiasi per siekį išsaugoti verslą,

476 Višinskis ir Jokubauskas, *supra note*, 77: 442–456.

477 Mogenytė, *supra note*, 17: 254

478 *Ibid*., 254, 255

479 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugpjūčio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-327-684/2017“, 21 punktas ir jame nurodyta praktika, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1507797

užtikrinti veiksmingas nemokumo procedūras ir komercinį sąžiningumą, siekį palaikyti skirtingų interesų balansą nemokumo procese.[480]

Lietuvos teisės doktrinoje teigiama, kad „viešojo intereso samprata [nemokumo bylose] neturėtų būti suvokiama pernelyg plačiai"[481]. Tačiau ar galima įvertinti viešojo intereso intensyvumą apskritai? „[V]iešojo intereso samprata savo pobūdžiu yra nacionalinė, nulemta nacionalinių konstitucinių nuostatų, valstybėje vyraujančių politinių ideologijų, ekonominės padėties, visuomenėje vyraujančių įvaizdžių ir pan."[482] Teismų praktika yra specifinių socialinių konstrukcijų atspindys[483], taigi kartu ir priemonė reprezentuoti nemokumo teisinę kultūrą. Viešasis interesas bylose nebūna didesnis ar mažesnis; jis yra arba jo nėra. Todėl pripažinus, kad viešasis interesas tam tikruose teisiniuose santykiuose egzistuoja, to turėtų pakakti sprendžiant dėl procesinių teisinių pasekmių nagrinėjant ginčus, kylančius iš tų teisinių santykių. Viešojo intereso buvimas civilinio proceso aspektu iš esmės suponuoja dispozityvumo principo ribojimą ir lemia didesnį teismo aktyvumą. Nagrinėjamu atveju tai reikštų, kad visoje nemokumo byloje viešojo intereso buvimas iš esmės nėra kvestionuojamas, vadovaujantis vientiso nemokumo proceso principu, teismo vaidmuo turėtų būti aktyvus nagrinėjant visus restruktūrizavimo procese kilusius klausimus[484].

3.1.2. Teismo aktyvumo ribos restruktūrizavimo procese

Viešasis interesas lemia aktyvų teismo vaidmenį civilinėse bylose. Lietuvos teisės doktrinoje nekvestionuojama, kad teismo vaidmuo nemokumo procese turi būti aktyvus, tačiau keliama mokslinė diskusija dėl teismo įgalinimų apimties vykstant nemokumo procesui: pripažįstama teismo teisė tam tikrais atvejais įsiterpti į kreditorių kompetencijai priskirtus klausimus, duoti įpareigojimus atlikti tam tikrus procesinius veiksmus, savo iniciatyva rinkti įrodymus, taip pat keliamas rungtyniškumo ir aktyvaus teismo vaidmens nemokumo procese klausimas pažymint, kad „iki JANĮ priėmimo formuota teismų praktika aiškaus atsakymo dėl šių taisyklių konkurencijos nepateikė"[485].

JANĮ 3 straipsnyje įtvirtintas „teisėjo vadovavimo procesui principas reiškia, kad teismas gali savo iniciatyva įpareigoti nemokumo proceso dalyvius atlikti procesinius

---

480 Mogenytė, *supra note*, 17: 106

481 Višinskis ir Jokubauskas, *supra note*, 77: 442–456.

482 Lina Beliūnienė ir kt., *Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai* (Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2015), 8.

483 Tereza Smejkalová, „Case Law and Collective Construction of Meaning", *Utrecht Law Review* 19, 2 (2023), https://doi.org/10.36633/ulr.833

484 Autorė taip pat kelia klausimus, ar aktyvus teismo vaidmuo restruktūrizavimo procese yra visada pagrįstas, pavyzdžiui, kai sprendžiama dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtininimo, taip pat, kai teikiamas prašymas patvirtinti restuktūrizavimo planą pagal JANĮ 24 straipsnį, kai gautas juridinio asmens dalyvių ir kreditorių pritarimas. Plačiau apie tai skyriuje „Nemokumo bylų nagrinėjimo teisena".

485 Višinskis ir Jokubauskas, *op. cit*.

veiksmus, rinkti įrodymus ir kontroliuoti nemokumo proceso šalių veiksmus, siekdamas užtikrinti veiksmingą teismo tvarka vykdomo nemokumo proceso eigą ir viešąjį interesą“; JANĮ 20 straipsnyje išvardinti veiksmai, kurių turi *teisę* imtis teismas, nagrinėdamas pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, – įpareigojimas pateikti dokumentus, kviesti asmenis liudyti. Teismas pagal JANĮ 20 straipsnį turi teisę įpareigojimą nukreipti į kreditorius, dalyvius, buhalterius, kitus atsakingus darbuotojus, t. y. subjektus, kurie paprastai jokiu procesiniu statusu nedalyvauja nemokumo byloje, ypač pradinėje jos stadijoje – nagrinėjant pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo.

JANĮ 20 straipsnis minimas aukštesnės instancijos teismų 234 nemokumo bylose[486], tačiau iš minėtų bylų turinio nėra visiškai aiškus vertinimas, kaip yra suvokiamos teismo aktyvumo ribos nemokumo procese. Vienoje civilinėje byloje kilo ginčas dėl teismo aktyvumo ribų, keliant restruktūrizavimo bylą. Apeliantas teigė, kad teismas neišreikalavo iš byloje dalyvaujančių ir nedalyvaujančių asmenų bylai reikšmingų ir reikalingų dokumentų. Šioje byloje teismas, viena vertus, konstatavo, kad teismas „turi teisę, o ne pareigą atlikti JANĮ 20 straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus“ ir dėl tokių veiksmų būtinumo sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju, taip pat pažymėjo, jog pats juridinis asmuo privalo būti aktyvus ir teikti visus reikalingus duomenis[487], kita vertus, tame pačiame nutarties punkte nurodė, kad netinkamas įmonės, kuriai siekiama iškelti restruktūrizavimo bylą, procesinių pareigų vykdymas „neatleidžia teismo nuo pareigos išsiaiškinti visas nemokumo bylos iškėlimui reikšmingas aplinkybes ir jas išsamiai įvertinti“[488]. Remiantis teisėjo vadovavimo procesui principu, teismas, nagrinėdamas pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, turi būti aktyvus ir nustatyti visas pareiškimo nagrinėjimui reikšmingas aplinkybes (JANĮ 3 straipsnio 4 dalis)“[489], tačiau taip pat buvo teigiama, kad, užtikrinant rungtynišumo principą, juridinio asmens gyvybingumą privalo įrodyti bendrovės vadovas[490]. Kitoje civilinėje byloje, sprendžiant klausimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, atskirajame skunde buvo nurodoma, kad teismas nebuvo aktyvus ir nusprendęs, kad reikalingi papildomi duomenys, jų nepareikalavo. Apeliacinės instancijos teismas šiuo atveju pažymėjo, kad, bylą grąžinus nagrinėti iš naujo, teismas pasiūlė pateikti papildomus įrodymus ir dokumentus, tačiau asmuo, suinteresuotas restruktūrizavimo bylos iškėlimu, šia savo teise nepasinaudojo. Todėl, nepaisant JANĮ 20 straipsnio nuostatų, buvo konstatuota, kad proceso teisės pažeidimų teismas neatliko[491]. Vienoje civilinėje byloje buvo konstatuota,

---

486 Infolex paieška atlikta pasirinkus teisės aktą „Juridinių asmenų nemokumo įstatymą“, išfiltravus JANĮ 20 straipsnio duomenis, pasirenkant aukštesnės instancijos teismą (duomenų paieška atlikta 2025 m. rugpjūčio 21 d.)

487 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, *supra note*, 117: 22 punktas.

488 *Ibid*.

489 *Ibid*., 19, 22 punktas.

490 *Ibid*.; 19 punktas.

491 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-667-577/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2328648

kad teismas, spręsdamas dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, „priešingai nei įprastoje ginčo teisena nagrinėjamoje byloje, nėra saistomas šalių procesinių dokumentų ribų“[492], ir „faktas, kad pareiškėjas (kreditorius) kreipiasi dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, o atsakovė (skolininkė) su tokiu reikalavimu sutinka, savaime nereiškia, jog teismas privalo tokį reikalavimą patenkinti“[493]. Taigi nei teisiniame reguliavime, nei teismų praktikoje nėra išgryninta, kaip veikia JANĮ 20 straipsnis– ar teismas turi teisę ar visgi pareigą šaukti liudytojus, įpareigoti pateikti dokumentus ir pan., nebuvo atskleistas JANĮ 20 ir JANĮ 3 straipsnių teisinis santykis.

Spręsdamas dėl nemokumo bylos iškėlimo, teismas privalo konstatuoti nemokumo ar tikėtino nemokumo faktą[494]. Ši aplinkybė paprastai nustatinėjama remiantis balanso duomenimis, į kuriuos, be kita ko, įtraukiamos debitorių skolos. „Preziumuotina, kad įmonė faktiškai nedisponuoja iš debitorių gautinomis sumomis, todėl debitorių skolos turėtų būti vertinamos ne tik dydžio, bet ir galimybių jas realiai išieškoti bei grąžinti įmonei aspektais“[495], tačiau apeliacinės instancijos teismas, pasisakydamas teismo aktyvumo aspektu, nurodė, kad debitorių skolos negali būti eliminuojamas iš įmonės turto automatiškai, kadangi įmonės galimybės išieškoti skolas iš debitorių turi būti vertinamos ne formaliai, o realiai. Teismas, spręsdamas nemokumo bylos iškėlimo klausimą, „manydamas, kad nepakanka turimų duomenų, turėjo *pareigą* pasiūlyti bendrovei pateikti atitinkamus duomenis“, „turėjo pasiūlyti atsakovei pateikti papildomus paaiškinimus ir rašytinius įrodymus“[496]. Kitoje civilinėje byloje atskirasis skundas buvo grindžiamas tuo, kad teismas neišnaudojo paieškų sistemų[497], kurios įrodytų, kad atsakovė gavo procesinius dokumentus; procesiniai dokumentai buvo įteikti pagal dokumentų įteikimo juridiniam asmeniui prezumpciją (CPK 123 straipsnio 4 dalis)[498].

Taigi teismų praktikoje nėra aiškaus teismo dalyvavimo nemokumo bylose modelio, nėra aiškių teismo aktyvumo ribų, o teismų praktika dėl teismo dalyvavimo

---

492 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note*, 249

493 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-295-407/2023“, *supra note*, 403; „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *op. cit.*

494 Autorė atkreipia dėmesį į tai, kad tikėtino nemokumo termino ilginimas iki 6 mėnesių yra aktualus tik sprendžiant prevencinio restruktūrizavimo klausimus, tačiau autorė nesiūlo keisti teisinio reguliavimo, kai kalbama apie formalų restruktūrizavimo procesą.

495 „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-432-798/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1569360

496 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-741-370/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2330448

497 Nėra teisės akto ar norminio dokumento, kuris nurodytų (išvardintų), kokias viešųjų institucijų kaupiamų duomenų prieigas turi kiekvienas teismas; nei CPK, nei JANĮ nėra įtvirtinta, kokius duomenis gali gauti teismai. Dėl informacinių sistemų nuolatinio tobulinimo, šie duomenys ir gaunama informacija gali skirtis skirtingu metu ir skirtinguose teismuose.

498 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 14 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-764-467/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2331501

intensyvumo nemokumo bylose yra nevienoda. Kai kuriose aptartose civilinėse bylose buvo nurodyta, kad gyvybingumo įrodinėjimo pareiga tenka subjektui, kuriam siekiama iškelti restruktūrizavimo bylą, o galimybė rinkti įrodymus yra teismo teisė, o ne pareiga; taigi tarsi buvo apeliuojama į rungimosi principą, įprastą ginčo teisenai. Tačiau kitose civilinėse bylose buvo akcentuojama teismo pareiga rinkti įrodymus; pasitaikė atvejų, kad procesiškai susiklostė aplinkybės, kada civilinėje byloje nebuvo priešingo intereso ir subjektas, kuriam buvo siekiama iškelti restruktūrizavimo bylą, su kreditorės pareiškimu sutiko. Tačiau teismas toje konkrečioje situacijoje matė pagrindą peržengti šalių reikalavimų ribas ir nurodė, kad turi būti atliekamas aktyvus teisminis tyrimas dėl gyvybingumo vertinimo; taigi civilinėje byloje, kurios nagrinėjimo dalyką taip pat sudarė restruktūrizavimo bylos iškėlimo pagrindų analizė, buvo aiškiai nukrypta nuo rungimosi principo ir vadovaujamasi oficialumo, inkvizicinio tyrimo principu. Teismas nagrinėjamu atveju gyvybingumo vertinimą atliko nepriklausomai nuo šalių valios, spręsdamas dėl tinkamo įstatymų taikymo ir aiškinimo.

Atkreiptinas dėmesys, kad techniškai JANĮ 20 straipsnis, kuriame numatyta teismo *teisė* rinkti įrodymus, patenka į JANĮ antrą skirsnį „Nemokumo bylos iškėlimas“, o JANĮ 3 straipsnis, kuriame įtvirtintas teisėjo vadovavimo principas, reiškiantis aktyvų teismo vaidmenį, yra įtvirtintas bendrosiosiose JANĮ normose, taigi būdingas visam nemokumo procesui. Lietuvoje plėtojama praktika, kad nemokumo procesas yra vientisas, nepriklausomai nuo to, kad jis gali prasidėti kaip restruktūrizavimo procesas, o baigtis bankroto procesu, ir atvirkščiai, t. y. tokiu atveju keičiasi tik nemokumo proceso forma, tačiau pats nemokumo procesas išlieka[499]. Be to, pats nemokumo procesas susideda iš daugelio savarankiškų procedūrų[500], kurių metu gali būti nagrinėjami savarankiški ginčai dėl kreditorių susirinkimo teisėtumo, dėl nemokumo administratoriaus paskyrimo (atstatydinimo), dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo ir kt. Laikantis šios pozicijos, sektų logiška išvada, kad konstatavus, jog nemokumo byloms yra būdingas viešasis interesas, šis principas turi išlikti visos nemokumo bylos nagrinėjimo metu, sprendžiant visus nemokumo procese kylančius klausimus. Todėl vienodas požiūris į visą nemokumo procesą viešojo intereso ir teismo aktyvumo ribų aspektu suteiktų teisinį stabilumą ir aiškumą, o tai neabejotinai prisidėtų prie veiksmingo nemokumo proceso.

Veiksmingam restruktūrizavimo procesui užtikrinti reikalinga aiškiai nubrėžti teismo aktyvumo ribas tam, kad procese dalyvaujantys asmenys galėtų prognozuoti teismo veiksmus ir pasirinktų tinkamą bylinėjimosi strategiją. Todėl viso nemokumo proceso metu siūlytina laikytis bendro principo, kad nemokumo bylos yra viešojo intereso bylos, kurioms būdingas aktyvus teismo vaidmuo, o JANĮ 20 straipsnio 1 dalyje

499 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-465-407/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2315442

500 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1000-407/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2196330; „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1129-933/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2207965

įtvirtinti procesiniai veiksmai, kuriuos turi teisę atlikti teismas, reiškia teismo pareigą imtis veiksmų, kad būtų pašalinti prieštaravimai ir abejonės priimant konkretų procesinį sprendimą nemokumo procese kilusiu klausimu. Autorė pritaria minčiai, kad teismo teisė savo iniciatyva rinkti įrodymus nemokumo procese pirmiausia turėtų būti siejama „su viešojo intereso užtikrinimu, o ne šalių įrodinėjimo pareigos palengvinimu ar perėmimu“[501].

Teismo aktyvumo ribos savo iniciatyva renkant duomenis turėtų būti apibrėžtos ta informacija, kurią jis gali gauti iš kitų viešąsias funkcijas vykdančių institucijų (pavyzdžiui, balansai, aiškinamieji raštai, kuriuos kaupia Juridinių asmenų registras; nekilnojamojo turto duomenys; VMI ir Sodros duomenys apie mokamus mokesčius, darbuotojų skaičių ir pan.), taip pat viešai prieinami duomenys apie siuntų įteikimą, specializuotų internetinių duomenų bazių, kaupiančių ir sisteminančių informaciją apie juridinio asmens būklės kitimą (darbuotojus, skolas, pelningumą; pavyzdžiui, rekvizitai.lt), antstolių informacinės sistemos duomenys. Siekiant teisinio tikrumo ir aiškumo, turėtų būti išviešinti duomenys, kokias prieigas turi ir kokią informaciją savo iniciatyva privalo surinkti teismas[502]. Atlikus duomenų tyrimą nemokumo byloje kilusiu klausimu, aktyvus teismo vaidmuo reikalauja bent vieną kartą suteikti galimybę suinteresuotiems asmenims pateikti papildomus paaiškinimus ir dokumentus, jeigu, teismo vertinimu, reikalinga pašalinti kokias nors abejones arba pateikti dokumentai nėra pakankami klausimui išspręsti. Teismas turėtų ne abstrakčiai nurodyti, kad byloje trūksta duomenų, tačiau aiškiai įvardinti, kokios abejonės civilinėje byloje kilo ir pasiūlyti šalims šias abejones (ar prieštaravimus) pašalinti.

Teismų praktikoje taip pat teigiama, kad „esminis juridinio asmens nemokumo bylos iškėlimo tikslas – operatyvus ir veiksmingas (efektyvus) juridinio asmens nemokumo bylos sąlygų ir aplinkybių, dėl kurių ji negali būti iškelta, įvertinimas. Atitinkamai, operatyvus ir veiksmingas juridinio asmens nemokumo bylos iškėlimo stadijos atlikimas ir teismo nutarties priėmimas bei jos vykdymas yra reikšmingi sėkmingam tolesniam juridinio asmens nemokumo procesui, kuriame atliekami bankroto ar restruktūrizavimo veiksmai. Delsimas pradėti bankroto ar restruktūrizavimo veiksmus gali mažinti juridinio asmens mokumą, didinti jo įsipareigojimus, sukuria teisinį neaiškumą jo kreditoriams“[503]. Vertininimas, ar įmonė yra (ne)moki ir (ne)gyvybinga, sukelia reikšmingas teisines pasekmes ne tik pačiam juridiniam asmeniui, bet ir reikšmingai visuomenės daliai – įmonės kontrahentams, kreditoriams, darbuotojams. Teismų praktikoje pažymima, kad viešasis interesas nemokumo bylose reiškiasi per siekį pašalinti iš rinkos nemokius subjektus ir užkirsti kelią tolesniam skolų didėjimui[504].

---

501 Višinskis ir Jokubauskas, *supra note*, 77.

502 Tai galėtų būti pateikta kaip laisvai prieinama vieša informacija elektroniniame teismų ar konkretaus teismo puslapyje.

503 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-754-934/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2272411

504 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-124-407/2022“, 16 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2080501.

Nemokumo „bylos iškėlimas skolininkui sukelia *erga omnes* (dėl visų, visiems) padarinius, įsiteisėjusia teismo nutartimi nustatytas įmonės nemokumo faktas sukelia teisinius padarinius ir įgyja prejudicinę galią net ir byloje nedalyvavusiems asmenims“[505], todėl aktyvus teismo vaidmuo nustatant nemokumo faktą yra pagrįstas ir būtinas.

Visgi autorė kelia klausimą – ar tikrai teismo vaidmuo restruktūrizavimo procese visada privalo būti aktyvus? Veiksmingos restruktūrizavimo procedūros pagrindas yra skolininko ir kreditorių susitarimas dėl restruktūrizavimo procedūrų. JANĮ nustato galimybę iškelti restruktūrizavimo bylą kartu patvirtinant restruktūrizavimo planą, kai restruktūrizavimo plano projektui pritaria juridinio asmens dalyvių susirinkimas ir kreditoriai (JANĮ 24 straipsnis). Taigi, jeigu juridinis asmuo prašo restruktūrizavimo bylos iškėlimo ir teigia, kad tarp suinteresuotų asmenų yra pasiektas susitarimas, ar teismui savo iniciatyva reikėtų daryti intervenciją į to susitarimo turinį ir savo iniciatyva rinkti įrodymus, patvirtinančius ar paneigiančius juridinio asmens gyvybingumą? Šiuo konkrečiu atveju restruktūrizavimo planą galima būtų laikyti privačiu, daugiašaliu suinteresuotų asmenų sandoriu, kuriam reikalingas teismo patvirtininimas tik tam, kad jis taptų privalomai vykdomas ir būtų galima naudotis kitomis restruktūrizavimo proceso metu teikiamomis priemonėmis, lengvatomis ir naudomis. Natūraliai kyla ir klausimas – ar viešasis interesas bei aktyvus teismo vaidmuo pateisinamas ir tuomet, kai sprendžiama dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo mokiai įmonei? Koks interesas – viešas ar privatus – vyrauja, kai įmonė yra moki, o finansiniai sunkumai – tik tikėtini ar laikini?

Sprendžiant kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo klausimus, vyrauja teismų praktika, teigianti, kad tokio pobūdžio bylose teismas taip pat turėtų būti aktyvus: „jeigu byloje nėra pakankamai duomenų išvadai dėl kreditoriaus pareikšto finansinio reikalavimo pagrįstumo padaryti, teismas turi imtis priemonių išsiaiškinti reikšmingas bylai aplinkybes tam, kad teisingai išspręstų nagrinėjamą klausimą“[506]. Doktrinoje taip pat pritariama praktikai, kad teismas gali rinkti įrodymus ir tada, kai vertinamas kreditoriaus finansinio reikalavimo pagrįstumas[507]. Tačiau autorė kelia diskusiją – ar toks požiūris tikrai pagrįstas?

Nemokumo administratoriui bankroto bylose kartais nėra perduodami buhalterinės apskaitos dokumentai, įmonės turtas, kiti reikšmingi duomenys. Taigi nemokumo administratorius, prašydamas patvirtinti ar netvirtinti konkretaus kreditoriaus

505 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1198-407/2022“, 13 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2129877; „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-131-933/2025“, 24 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2293476

506 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-160/2011“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/199624; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-630/2012“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/497234; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-651/2013“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/776903 ir kt.

507 Višinskis ir Jokubauskas, *supra note*, 77: 451

finansinio reikalavimo, paprastai nedisponuoja visais reikalingais duomenimis. Bankroto proceso tikslas yra nukreiptas į likvidavimą, kurio metu turi būti paskirstomas įmonės turtas įmonės kreditoriams; kreditorių teisės ir interesai būtų pažeisti tokiu atveju, jeigu būtų patvirtintas nepagrįstas ir neįrodytas kreditoriaus reikalavimas, todėl, nepriklausomai nuo to, kokią informaciją turi nemokumo administratorius, bankroto byloje būtent kreditoriui turėtų tekti pareiga įrodyti ir pagrįsti savo finansinį reikalavimą. Restruktūrizavimo procese, priešingai, restruktūrizuojama įmonė yra nenutraukusi ekonominės veiklos, o valdymo organai nėra netekę savo įgaliojimų, *a priori* laikoma, kad finansinė apskaita yra vedama laikantis teisės aktų reikalavimų, todėl restruktūrizuojama įmonė turi turėti visas galimybes įrodyti savo reikalavimų pagrįstumą; todėl, sprendžiant dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo, kada susiduria du priešingi privatūs interesai, autorė nemato pagrindo nukrypti nuo bendro CPK įtvirtinto rungimosi principo.

Nepaisant to, kad kreditoriaus finansinio reikalavimo (ne)patvirtinimas turi reikšmės bendram nemokumo procesui – turto dalių paskirstymui, balsavimui kreditorių susirinkimuose, ir tai indikuoja apie viešojo intereso veikimą nagrinėjant ginčus dėl kreditorių finansinių reikalavimų, tačiau tokio pobūdžio bylose susiduria du privatūs, priešingi interesai; kreditoriaus finansinio reikalavimo klausimas kildinamas iš privačių teisinių santykių – skolos, paskolos ir pan. Todėl autorė nemano, kad tokiu atveju yra pagrindas nukrypti nuo ginčo teisenos principų, ir laiko, kad dispozityvumo ir rungimosi principai lemia, jog kiekvienas kreditorius savo reikalavimą skolininko restruktūrizavimo byloje įrodinėja pats; ir iš esmės pritaria teismų praktikai, kurioje teigiama, kad „teismo aktyvumas, skirtas aiškintis aplinkybes, padedančias kreditoriui įrodyti savo reikalavimą, galimas tik tais atvejais, kai viešuoju interesu pasižymi patys teisiniai santykiai, iš kurių kildinamas kreditorių reikalavimas (mokesčių, darbo, vartojimo ir panašūs teisiniai santykiai)“[508].

Vokietijos nemokumo teisėje taip pat pripažįstamas aktyvus teismo vaidmuo[509], tačiau Vokietijos Nemokumo kodekse yra teisės normų, kurios aiškiai nurodo tam tikras išimtis iš aktyvaus teismo vaidmens, kai įrodinėjimo pareiga aiškiai deleguojama kitam subjektui. Pavyzdžiui, Vokietijos Nemokumo kodekso 272 straipsnio 2 dalis numato, kad kreditorius turi teisę kreiptis dėl teismo procesinio sprendimo, kuriuo leista skolininkui valdyti savo turtą (*debtor-in-possession*), panaikinimo, jeigu kreditorius įrodo įstatyme nustatytas sąlygas; arba teismas gali nustatyti, kad tam tikriems

508 „Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-652/2012“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/375451, „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-306-823/2018“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1569221, „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-708-798/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2177456, „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-511-553/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2082004, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-38-407/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2290392 ir kt.

509 Višinskis ir Jokubauskas, *supra note*, 77: 446.

sandoriams sudaryti reikalingas nemokumo administratoriaus sutikimas; toks procesinis sprendimas gali būti priimtas ir kreditoriaus arba nemokumo administratoriaus prašymu, jeigu „prašančioji šalis teismui įtikinamai įrodytų tokią reikalavimo sąlygą“ (Vokietijos Nemokumo kodekso 277 straipsnio 2 dalis). Taigi aktyvaus teismo vaidmens išimtys yra tiesiogiai įtvirtintos pačiame teisės akte, todėl yra aiškios ir visiems vienodai suprantamos.

Teismas turi būti aktyvus iš esmės viso nemokumo proceso metu. Aktyvus teismo veikimas restruktūrizavimo procese turėtų būti suprantamas kaip pareiga surinkti informaciją iš visų teismui prieinamų šaltinių (VĮ Registrų centro, mokesčius surenkančių institucijų, anstolių informacinės sistemos ir pan.), taip pat pareiga bent vieną kartą sudaryti galimybes suinteresuotam asmeniui pateikti papildomus paaiškinimus ir dokumentus, siekiant paneigti abejones tam tikru kilusiu klausimu, aiškiai nurodant ir išvardinant, kokių duomenų trūksta, kad byla būtų išnagrinėta visapusiškai ir išsamiai. Aktyvaus teismo restruktūrizavimo procese išimtis galėtų sudaryti kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo klausimai, kai būtent kreditoriams tenka pareiga įrodyti savo finansinių reikalavimų pagrįstumą, o aktyvus teismo vaidmuo yra pateisinamas, kai ginčas kyla iš teisinių santykių, kurie patys pasižymi viešuoju interesu (mokesčių, darbo, vartojimo ir panašūs teisiniai santykiai). Taip pat galima būtų svarstyti, ar teismo aktyvumas būtinas (netgi ar pageidautinas), kai teikiamas prašymas iškelti restruktūrizavimo bylą kartu patvirtinant ir restruktūrizavimo planą JANĮ 24 straipsnyje nustatytomis sąlygomis ir tvarka.

3.1.3. Restruktūrizavimo bylų nagrinėjimo teisena

Nemokumo bylos Lietuvos teisės sistemoje priskiriamos civilinių bylų kategorijai. Teismo vaidmuo ir jo aktyvumo ribos civiliniame procese, visų pirma, priklauso nuo to, kokia teisena yra nagrinėjamas ginčas (byla), ar teisės aktuose yra nustatytos specialios nuo ginčo teisenos leidžiančios nukrypti nuostatos (pavyzdžiui, kaip CPK IV dalyje). Remiantis šiuo metu galiojančiu teisiniu reguliavimu[510], bankroto ir restruktūrizavimo bylos nagrinėjamos CPK įtvirtinta ginčo teisenos tvarka (JANĮ 15 straipsnio 2 dalis, CPK 1 straipsnis), kuriai būdingas rungimosi principas. Atkreiptinas dėmesys į JANĮ teisinio reguliavimo nenuoseklumą: bendrosiose teisės normose, kurios yra taikomos visam nemokumo procesui, nurodyta, kad nemokumo bylos nagrinėjamos ginčo teisenos tvarka (JANĮ 15 straipsnio 2 dalis), tačiau taip pat yra įvirtintas ir teisėjo vadovavimo procesui principas, reiškiantis aktyvų teismo vaidmenį (JANĮ 3 straipsnio 1 dalies 4 punktas). Iš tokios teisinio reguliavimo konstrukcijos turėtų sekti, kad nemokumo bylos turi būti nagrinėjamos ne rungimosi principu paremta ginčo teisenos tvarka, o ginčo teisena tiek, kiek jos taisyklės neprieštarauja pačiam nemokumo

510 Analogiškas teisinis reguliavimas taip pat buvo įtvirtintas ĮRĮ 7 straipsnio 7 dalyje ir reiškė, kad nemokumo teisinius santykius reguliuojantis teisės aktas yra specialus CPK atžvilgiu, o nemokumo procesui taikomos bendrosios civilinį procesą reguliuojančios teisės nuostatos, nebent konkrečius nemokumo procesinius klausimus specialus teisės aktas reguliuoja kitaip.

procesui, kuriame teismo vaidmuo yra aktyvus. Tačiau toliau atliekama nemokumo bylų analizė procesiniais aspektais leidžia apskritai kelti klausimą – ar tikrai nemokumo bylos turi būti (yra) nagrinėjamos ginčo teisenos tvarka?

Lietuvos civiliniame procese egzistuoja dvi teisenos – ieškininė (ginčo) ir ypatingoji[511]. Ginčo teisenai būdinga tai, kad ji yra pradedama pagal ieškovo ieškinį atsakovui, kuriam yra reiškiami konkretūs reikalavimai, vyksta ginčas dėl teisės ir civilinėje byloje dalyvauja dvi priešingus materialinius teisinius interesus turinčios šalys. Teismo vaidmuo ginčo teisenoje yra ribotas, kadangi vyrauja rungimosi principas, kurio metu būtent šalims tenka pareiga įrodyti aplinkybes, kuriomis jos remiasi kaip savo argumentų ar atsikirtimų pagrindu (CPK 178, 12 straipsniai). Proceso, kuris yra grįstas rungimosi pincipu, metu teismas negali savo iniciatyva rinkti įrodymų, peržengti pareikštų materialinių teisinių reikalavimų ribų, todėl iš esmės yra tik pasyvus stebėtojas ir vadovauja procesui. Išimtys, įvirtinančios aktyvų teismo vaidmenį ginčo teisenoje, įtvirtintos CPK IV dalyje „Atskirų bylų nagrinėjimo ypatumai", kur aktyvus teismo vaidmuo pateisinamas viešuoju interesu ginčo teisiniuose santykiuose. Tačiau nemokumo bylos į CPK IV dalį nėra įtrauktos.

Nemokumo procesą pagal JANĮ gali, o tam tikrais atvejais – privalo inicijuoti juridinio asmens vadovas (JANĮ 4 straipsnio 1 dalis, 5 straipsnis). Bendrovės vadovas turi pareigą būti lojalus (CK 2.87 straipsnio 2 dalis) ir veikti geriausiais juridinio asmens interesais. Šios jo pareigos nesibaigia tol, kol jis eina vadovo pareigas. Vadinasi, tais atvejais, kai nemokumo byla inicijuojama bendrovės vadovo, jis yra priėmęs geriausią bendrovei sprendimą – taikyti bankroto arba restruktūrizavimo procedūras. Taigi bendrovės vadovas, kuris faktiškai inicijuoja nemokumo procesą, ir juridinis asmuo, kuriam yra inicijuojamas nemokumo procesas, iš esmės siekia tų pačių tikslų – optimaliu būdu spręsti mokumo problemas, nors yra susiklosčiusi praktika bylose dėl nemokumo juridinį asmenį įvardinti kaip atsakovą, t. y. priešingą teisinį interesą turinčią šalį. Juridiniai asmenys įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per savo organus (CK 2.81 straipsnio 1 dalis). Taigi bendrovės vadovas, pateikęs pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, veikia paties juridinio asmens vardu, bendrovės vadovas nemokumo byloje tuo metu veikia kaip juridinio asmens atstovas. Nors bendrovės vadovui, kaip specialiam subjektui, kyla pareiga kreiptis dėl nemokumo bylos iškėlimo, tačiau jis byloje nedalyvauja kaip savarankiškas proceso dalyvis, o veikia tik kaip juridinio asmens atstovas. Todėl būtų neįmanoma teisinė situacija, jeigu bendrovės vadovas pateiktų pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, o juridinis asmuo, kuris turi būti atstovaujamas to paties valdymo organo, tokiam pareiškimui prieštarautų. Todėl bendrovės vadovas ir jo atstovaujamas juridinis asmuo negali būti procesiškai supriešinami, tokiu atveju civilinėje byloje nėra dviejų priešingus teisinius interesus turinčių šalių.

Kai juridinio asmens nemokumo procedūras inicijuoja kreditorius arba kreditorių grupė (JANĮ 4 straipsnis), yra tiesiogiai siekiama ne kreditoriaus finansinio reikalavimo

511 CPK taip pat išskiriama ir šaukiamoji teisena, tačiau jos taikymas yra specifinis ir nagrinėjamu atveju nenustatytos sąsajos su šaukiamąja teisena, todėl ji nėra traukiama į lyginamąjį tyrimą.

patenkinimo (priešingu atveju būtų reiškiamas reikalavimas dėl skolos priteisimo), tačiau reikalaujama, kad juridiniam asmeniui būtų taikomos specifinės procedūros – keliama restruktūrizavimo byla. Nemokumo proceso inicijavimas negali būti taikomas kaip ekonominė spaudimo priemonė skolininkui[512], taigi, kreditoriui siekiant nemokumo bylos iškėlimo, jo materialinė subjektinė teisė, kylanti iš konkretaus teisinio santykio su skolininku, nėra ginama, o yra sprendžiama dėl nemokumo bylos iškėlimo teisinių pagrindų buvimo pagal įstatyme nustatytas sąlygas; kyla ginčas ne dėl teisės į kažką (pavyzdžiui, į skolą), o sprendžiama, ar konkrečiu atveju gali būti taikoma nemokumo teisė, nustatanti įpareigojančias, specialias elgesio taisykles konkretaus subjekto (skolininko) atžvilgiu (iš esmės kyla nemokumo teisės taikymo klausimas).

Nemokumas, kaip įstatyme nustatyta juridinio asmens būsena, tiesiogiai nepriklauso nuo kreditoriaus pareiškimo ar nuo kreditorių ir skolininką siejančių teisinių santykių, jis išimtinai priklauso tik nuo skolininko finansinės ir ekonominės padėties, kurią gali įrodinėti tiek kreditorius, tiek skolininkas, tiek įrodymus apie skolininko finansinę padėtį gali (privalo) rinkti teismas savo iniciatyva, taigi nemokumo teisiniai santykiai yra autonomiški. Skolininkas taip pat gali nesutikti su kreditoriaus pareiškimu dėl nemokumo, tačiau ir tokiu atveju priešingi interesai yra nukreipti ne į šalis tiesiogiai siejančius teisinius santykius, t. y. skolininkas negali reikšti atsikirtimų, susijusių su skolininką ir kreditorių siejančiais teisiniais santykiais, kadangi, kilus abejonėms dėl kreditoriaus skolinio reikalavimo, teismas, spręsdamas dėl nemokumo, skolą tiesiog eliminuotų iš bendros skolininko turto masės. Taigi visi šalių argumentai būtų nukreipti į nuo šalių tiesiogiai nepriklausantį ir šalių tiesiogiai nesiejantį JANĮ ir jo taikymą konkretaus subjekto atžvilgiu. Dar daugiau, teisę kreiptis dėl nemokumo bylos iškėlimo turi ir potencialus kreditorius, t. y. fizinis ar juridinis asmuo, pagrįstai manantis, kad turi reikalavimo teisę į juridinį asmenį, kuriam siekiama iškelti nemokumo bylą, ir tokio pareiškimo priėmimas bei nagrinėjimas neturi jokios įtakos vėlesnėms procedūroms, kai bus sprendžiama dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo[513]. „Teismas, priimdamas procesinį sprendimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, išsprendžia klausimą dėl skolininko teisinio statuso, tačiau nesprendžia dėl tarp šalių susiklosčiusių materialiųjų teisinių santykių.“[514] Tai papildomai patvirtina aplinkybę, kad sprendžiant dėl nemokumo bylos iškėlimo kreditoriaus materialinė subjektinė teisė, tiesiogiai siejanti kreditorių ir skolininką, nėra ginama, dėl jos nėra nusprendžiama.

---

512 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-943-407/2024“, 24 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2281626.

513 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-425-567/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2159959, „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-441-933/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2159973; „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-1098-567/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2206427 ir kt.

514 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note*, 249

Nors restruktūrizavimo proceso tikslas yra orientuotas į kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimą ir bendrovės mokumo atkūrimą, tačiau nei bankroto, nei restruktūrizavimo atveju kreditoriui nėra garantuojama proceso sėkmė ir teisė į jo (visišką) finansinio reikalavimo patenkinimą. Todėl nėra pagrindo teigti, kad išsprendus kreditoriaus pareikštą prašymą – iškėlus bankroto arba restruktūrizavimo bylą – bus apginta reali ar tariama kreditoriaus teisė, priimtas procesinis sprendimas dėl kreditorių ir skolininką siejančio materialinio reikalavimo. Taigi, sprendžiant klausimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, nėra sprendžiami skolininką ir kreditorių tiesiogiai siejantys priešpriešiniai reikalavimai, būdingi ginčo teisenai. Nemokumo procesui būdinga valstybės priežiūra, kurią vykdo teismai; nemokumo procese atsižvelgiama į daugelio procese dalyvaujančių šalių interesus, kadangi nemokumo procese paprastai nėra dviejų priešingus interesus turinčių šalių[515].

Lietuvoje juridinių asmenų nemokumo procesas yra atskirtas nuo fizinių asmenų nemokumo proceso – taikomi ne tik skirtingi teisės aktai, taip pat bylas dėl fizinių ir juridinių asmenų nemokumo proceso pirmąja instancija nagrinėja skirtingi – apylinkių ir apygardų – teismai. Tačiau tokia praktika nėra taikoma, pavyzdžiui, Vokietijoje, kur Vokietijos Nemokumo įstatymas reguliuoja ir fizinių asmenų bankrotą. Fizinių asmenų bankrotas turi konceptualių panašumų su juridinių asmenų nemokumo procesu, todėl reikšminga atsižvelgti ir į teismų praktiką, formuojamą pagal FABĮ. FABĮ 5 straipsnio 1 dalyje, nustatyta, kad fizinio asmens bankroto bylos iškeliamos ir nagrinėjamos ginčo teisenos tvarka, išskyrus FABĮ nustatytas išimtis; tokia pati nuostata įtvirtinta ir JANĮ. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad, „sprendžiant [fizinio asmens] bankroto bylos iškėlimo klausimą, priešingai nei ginčo teisenos tvarka nagrinėjamose bylose, nėra skirtinga jų baigtimi suinteresuotų šalių, kurios dispozityviai įrodinėja savo reikalavimus ir atsikirtimus. Ši teisės aiškinimo taisyklė atspindi fizinio asmens bankroto bylos specifiką, pagal kurią nemokus fizinis asmuo, pareiškimu kreipdamasis dėl bankroto bylos jam iškėlimo, nesiekia apginti pažeistos arba ginčijamos teisės, o kreditoriai negali būti laikomi jo teisės pažeidėjais. Todėl FABĮ 5 straipsnio 1 dalies nuoroda į tai, kad fizinio asmens bankroto bylos iškeliamos ir nagrinėjamos ginčo teisenos tvarka, reiškia tik nuorodą į procesines taisykles, pagal kurias keliamos ir nagrinėjamos tokios bylos, o ne esminį tokių bylų priskyrimą ginčo teisenos kategorijai. Pažymėtina, kad ginčo teisena CPK yra reglamentuota išsamiausiai, todėl būtent nuoroda į šios teisenos taisyklių taikymą sudaro sąlygas išvengti teisinio reguliavimo spragų“[516]. Fizinio asmens bankroto byla gali būti keliama tik fizinio asmens (skolininko) pareiškimu, tačiau procesine ir teisenos prasme nebūtų skirtumo, ar nemokumo bylą kelia fizinis asmuo ar jo kreditorius, kadangi abiem atvejais nė vienas iš jų negintų

---

515 Timm Wüstenberg, *Non liquet im Insolvenzverfahren: Zur Beweisführung und Beweislast im Spannungsfeld von Inquisitions- und Verhandlungsmaxime (Schriften zum Insolvenzrecht, Band 81)* (Baden-Baden: Nomos, 2020), 33–34

516 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugsėjo 22 d. praktikos apžvalga bylose Nr. AC-46-1 dėl fizinių asmenų bankroto“, *Teismų praktika* 46 (2017): 551–592, 2.1 papunktis, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1522150#B_0

savo pažeistos ar ginčijamos teisės tiesiogine prasme. Taigi ši fizinių asmenų bankroto procese suformuota praktika yra aktuali ir gali būti taikoma juridinių asmenų nemokumo bylose, kurios savo esme, pobūdžiu ir proceso ypatumais yra labai panašios į fizinių asmenų bankroto bylas.

Civilinio proceso ginčo teisenos teisės normos nemokumo procese gali būti taikomos tik labai ribotai. Pavyzdžiui, nagrinėjant civilines bylas ginčo teisena vyrauja žodiškumo principas. Tačiau JANĮ nustatyta, kad, nagrinėjant ginčus nemokumo proceso metu, prioritetas teikiamas teismo posėdžiams rašytinio proceso tvarka (JANĮ 31 straipsnio 2 dalis). Būtų nesuderinama su nemokumo bylų nagrinėjimo specifika, jeigu nemokumo procese teismas tam tikrais klausimais priimtų sprendimą už akių (nors JANĮ tiesiogiai tokio draudimo nėra). Dėl trumpų procesinių terminų nemokumo procese abejotina, kad nemokumo byloje teismas galėtų įpareigoti pateikti dublikus ir triplikus[517], kadangi tai nėra suderinama su greito nemokumo bylų nagrinėjimo principu; nemokumo bylų tikslas visada buvo trumpinti nemokumo procesą, todėl nemokumo bylose derėtų apsiriboti tik šalių teise teikti rašytinius paaiškinimus, o jeigu teismui kyla neaiškumų ir byla negali būti išnagrinėta rašytinio proceso tvarka, teismas turėtų spręsti dėl žodinio teismo posėdžio, kurio metu būtų nustatytos visos reikšmingos aplinkybės.

Ar nemokumo procese gali būti teikiamas procesinis dokumentas – priešieškinis? Vienoje restruktūrizavimo byloje buvo pateiktas prašymas patvirtinti kreditoriaus finansinį reikalavimą, tačiau gavus prieštaravimus šie ginčai buvo išskirti į atskiras civilines bylas. Pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas klausimą dėl finansinio reikalavimo tvirtinimo, atsisakė priimti priešieškinį (netiesioginį ieškinį); dėl to buvo pateiktas atskirasis skundas, kurį pirmosios instancijos teismas priimti atsisakė. Atskirajame skunde dėl pastarosios nutarties teigiama, kad buvo paneigta kreditoriaus teisė į teisminę gynybą. Apeliacinės instancijos teismas lakoniškai konstatavo, kad „nutartis, kuria atsisakyta priimti priešieškinį, yra neskundžiama apeliacine tvarka, joks tolimesnis procesas dėl tokios pirmosios instancijos teismo nutarties negalimas“, ir detaliau dėl ginčo nepasisakė, pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.[518] Tuo tarpu bankroto byloje pareikšto priešieškinio dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo pateikimo galimybės LAT nekvestionavo, priešingai, pažymėjo, kad „priešieškinio reikalavimas yra tiesiogiai susijęs su atsakovės nemokumo byloje nagrinėjamu klausimu – trečiojo asmens pareikšto reikalavimo pagrįstumo vertinimu. Byloje nustatyta, kad atsakovės pareikštas priešieškinis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis yra susijęs su trečiojo asmens pareikštu reikalavimu, o patenkinus priešieškinį

517 Iš teismų praktikos matyti, kad šalys teikia dublikus ir triplikus nemokumo byloje ir teismas tokius procesinius dokumentus priima („Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-909-407/2024“, 13 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2279628).

518 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-764-467/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2292780.

bus visiškai ar iš dalies nebegalima patenkinti trečiojo asmens reikalavimo".[519]

Pabrėžtina, kad priešieškinio priėmimas buvo sprendžiamas kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo byloje. Nemokumo procesas prasideda pareiškimu dėl nemokumo bylos iškėlimo (ir vėliau gali būti sprendžiami įvairūs klausimai dėl nemokumo administratoriaus atstatydinimo, kreditorių susirinkimų (ne)teisėtumo, nemokumo proceso pabaigos), kur nėra dviejų aiškiai priešingų interesų, kadangi visas suinteresuotas grupes – juridinį asmenį, kuriam iškelta nemokumo byla, nemokumo administratorių ir kreditorius – sieja vienas bendras tikslas – kad nemokumo procesas vyktų teisėtai ir operatyviai, todėl bet kokie ginčai tarp šalių yra nukreipti į šį visiems bendrą nemokumo proceso tikslą, o ne į priešpriešinių reikalavimų patenkinimą. Tuo tarpu kreditorių finansinio reikalavimo tvirtinimo procedūra yra kitokia, išsiskirianti iš nemokumo proceso, kadangi susiduria du priešingi interesai: kreditorius, teigiantis, kad turi tam tikro dydžio finansinį reikalavimą, ir šalis, kuri tai neigia ir įrodinėja priešingai; šalių priešingi interesai nemokumo procese pasireiškia ir tuo, kad tai turi esminės reikšmės finansinių reikalavimų tenkinimui ir kreditoriaus dalyvavimo nemokumo procese intensyvumui pagal turimą balsų santykį, kuris nustatomas pagal finansinio reikalavimo dydį, bendrame kreditorių nemokumo proceso kontekste. Todėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo procedūra šiuo aspektu iškrenta iš bendros nemokumo bylų nagrinėjimo teisenos sistemos. Atitinkamai, pagrįsta būtų teigti, kad priešieškinis negali būti teikiamas bendrame nemokumo procese, kur nėra dviejų priešingus interesus turinčių šalių, tačiau priešieškinis gali būti teikiamas nemokumo procese, kuriame sprendžiama dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo.

Kita vertus, svarbu pažymėti ir tai, kad priešieškinis gali būti priimamas tik tais atvejais, kai: „1) priešpriešiniu reikalavimu siekiama įskaityti pradinio ieškinio reikalavimą; 2) patenkinus priešieškinį, bus visiškai ar iš dalies nebegalima patenkinti pradinio ieškinio; 3) tarp priešieškinio ir pradinio ieškinio yra tarpusavio ryšys, ir juos kartu nagrinėjant bus galima greičiau ir teisingai išnagrinėti ginčus" (CPK 143 straipsnio 2 dalis). Nėra pareigos priimti priešieškinį, nes, bet kuriuo atveju, priešieškinyje yra reiškiami savarankiški reikalavimai, kurie gali būti išnagrinėti kaip atskira, savarankiška byla (CPK 143 straipsnio 3 dalis). JANĮ 28 straipsnio 1 dalies 3 punktas nurodo, kad draudžiama įskaityti reikalavimus tiek iškėlus bankroto, tiek restruktūrizavimo bylą (iki restruktūrizavimo plano patvirtinimo); leidžiamas tik priešpriešinių reikalavimų įskaitymas pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas; vėliau kreditorių finansiniai reikalavimai tenkinami restuktūrizavimo plane numatytomis sąlygomis ir terminais. Finansinio reikalavimo įskaitymas reiškia prioriteto vienam kreditoriui suteikimą. Taigi, jeigu priešieškiniu siekiama įskaityti pradinio ieškinio reikalavimą, laikantis procesinio nuoseklumo, autorės nuomone, priešieškinis galėtų būti priimtas, tačiau galutiniame rezultate ginčas tarp šalių turėtų būti išsprendžiamas atitinkamas sumas priteisiant vienai iš kitos, tačiau jų (rezoliucinėje dalyje) neįskaitant.

---

519 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-823/2023", Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2194425

Tam tikros nemokumo teisės normos įgalina teismą pačiam savo iniciatyva imtis veiksmų nemokumo procese, pavyzdžiui, pripažinti bankrotą tyčiniu (JANĮ 71 straipsnio 1 dalis), apriboti asmens teisę eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigas ar būti kolegialaus valdymo organo nariu (JANĮ 13 straipsnio 3 dalis), priimti nutartį bankroto procesą vykdyti supaprastinta tvarka ir tokį bankroto procesą nutraukti (JANĮ 67 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 69 straipsnio 1 dalis), o tai iš esmės prieštarauja dispozityvumo principui, reiškiančiam, kad ginčo teisenoje procesas gali būti pradedamas tik suinteresuoto asmens iniciatyva. Nors šios išvardintos teisės normos yra būdingos išimtinai bankroto procesui, tačiau nemokumo teisinius santykius reguliuoja vienas teisės aktas – JANĮ, todėl svarstant, kokia teisena turėtų būti nagrinėjamos nemokumo bylos, tikslinga atsižvelgti ir į šias išvardintas teisės normas.

Nemokumo bylos buvo ir yra inicijuojamos pareiškimu (JANĮ 15, 17 straipsniai, ĮRĮ 6 straipsnis, ĮBĮ 4 straipsnis), tačiau toks procesinis dokumentas nėra būdingas ginčo teisenai. Nemokumo teisinius santykius reguliuojančios teisės normos nenustato procesinės šalių padėties. Praktikoje yra įprasta, kad juridinis asmuo, kurio nemokumo yra siekiama, yra patraukiamas atsakovu. Procesinė situacija, kai ginčas pradedamas pareiškėjo pareiškimu ir yra nurodomas atsakovas byloje, būdinga administracinei teisenai[520], tačiau nei teisės doktrinoje, nei teismų praktikoje nemokumo bylos procesiniu aspektu nebuvo lyginamos su administracinės justicijos bylomis. JANĮ *expressis verbis* įtvirtinta, kad nemokumo bylos nagrinėjamos CPK nustatyta ginčo teisenos tvarka, išskyrus JANĮ nustatytas išimtis, tačiau tokių išimčių JANĮ tiesiogiai nenustato.

Aptarti argumentai leidžia pagrįstai svarstyti: ar nemokumo byla faktiškai iš tiesų yra nagrinėjama ginčo teisena taip, kaip ji suprantama civilinio proceso teisėje? Priešingų interesų nebuvimas, operatyvumas, viešojo intereso elemento egzistavimas sudaro prielaidas manyti, kad nemokumo bylų teisena yra artimesnė ypatingajai teisenai. Pritarus nuomonei, kad nemokumo bylos turėtų būti nagrinėjamos ypatingąja teisena, šalys nemokumo procese būtų pareiškėjas ir suinteresuoti asmenys (CPK 443 straipsnis), tai išspręstų anksčiau iškeltus procesinius klausimus ir loginius prieštaravimus, kai nemokumo procese juridinis asmuo, kuriam siekiama iškelti nemokumo bylą, ir jo atstovas, siekiantis nemokumo bylos iškėlimo, yra priešingose procesinėse pozicijose; nemokumo bylą ir kitus klausimus nemokumo procese inicijuotų pareiškėjas, t. y. tas, kuris kreipėsi į teismą kokiu nors klausimu, o visi likę asmenys nemokumo procese būtų įvardijami suinteresuotais asmenimis. Beje, Vokietijos nemokumo kodeksas (InsO) taip pat nenustato ir neįvardija proceso šalių, o teismų procesiniuose sprendimuose minimas tiesiog skolininkas (vok. *der Schuldner*) ir kreditorius (vok. *der Gläubiger*)[521].

---

520 „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, 46, 23, 20, 33 straipsniai ir kt., TAR, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr

521 Pavyzdžiui, Bundesgerichtshof, Beschluss vom 11. September 2003 – IX ZB 37/03; LG Göttingen, Lexetius, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://lexetius.com/2003,2306 (Pastaba: pavyzdys pateiktas iš fizinio asmens bankroto bylos, tačiau fizinių ir juridinių asmenų bankroto bylos yra nagrinėjamos pagal tą patį Vokietijos Nemokumo kodeksą).

Aktyvus teismo vaidmuo, viešasis interesas ir bendrųjų ginčo teisenos teisės normų taikymas su išimtimis būdingas ir ginčo teisena nagrinėjamoms specifinėms byloms, pavyzdžiui, šeimos, viešųjų pirkimų byloms ir pan. Tačiau nemokumo bylos traktavimas kaip ginčo teisenos bylos, kurioje dalyvauja dvi priešingus interesus turinčios šalys, nepašalintų neatitikimų ir prieštaravimų dėl anksčiau aptarto procesinio neatitikimo tarp proceso šalių – ieškovo ir atsakovo, priešingų teisinių interesų nebuvimo, teikiamų procesinių dokumentų pobūdžio ir kitų procesinių bylų nagrinėjimo aspektų.

Autorė pažymi, kad „esminis bruožas, lėmęs savarankiškos ypatingosios teisenos susiformavimą, – ypatingas valstybės interesas, kai ji privalo save identifikuoti su privačiu asmeniu, dalyvaujančiu tam tikruose privataus pobūdžio teisiniuose santykiuose, ir viešasis interesas, kad tam tikrų sąlygų egzistavimas prieš priimant vienokį ar kitokį sprendimą būtų patikrintas itin kruopščiai, o teismo (kuris ir atlieka patikrinimą) teisės nebūtų varžomos šių teisinių santykių dalyvių valios“[522]. Taigi ypatingoji teisena pagal paskirtį iš esmės atitinka nemokumo bylų nagrinėjimo esmę ir ypatumus – šiose bylose priimami sprendimai turi priklausyti ne nuo šalių valios, o nuo tinkamo teisės taikymo, kurį turi užtikrinti būtent teismas. Ypatingosios teisenos nereikėtų painioti su supaprastintu, pagreitintu (sumariniu) procesu, kuris iš esmės yra skirtas mažinti teismo krūvį, procesą organizuojant mažesnėmis teismo pastangomis, nei nereikalauja bendrosios proceso teisės nuostatos; supaprastintas procesas – tai priemonė, kuria siekiama atkurti teisinę taiką tarp šalių per kuo įmanomai trumpesnį laiką[523]. Supaprastinto proceso tvarka pagal CPK nagrinėjamos bylos dokumentinio proceso tvarka (XXII skyrius), bylos dėl teismo įsakymų (XXIII skyrius), ginčai dėl nedidelių sumų (XXIV skyrius), grupės ieškiniai (XXIV-1 skyrius) bei bylos dėl daikto valdymo pažeidimų (XXI skyrius), tai yra ginčo teisena nagrinėjamos bylos, kuriose veikia du priešingus teisinius interesus turinčios šalys. Bylos, nagrinėtinos ypatingąja teisena, nėra bylos, nagrinėtinos supaprastinta, pagreitinta tvarka.

Apibendrinant pažymėtina, kad nemokumo byloms būdingas viešasis interesas; tai yra konstatuota anksčiau nurodytoje teismų praktikoje, kuri yra vyraujančių teisinių, politinių ir visuomeninių ideologijų atspindys; šis požiūris lemia aktyvų teismo vaidmenį nemokumo procese. Ne visos ginčo teisenos teisės normos gali būti taikomos nemokumo procese, kuriame, be kita ko, neegzistuoja šalys, turinčios priešingus interesus (išskyrus kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo atvejus restruktūrizavimo byloje). JANĮ yra teisės normų, kurioms yra būdingas oficialumo principas, reiškiantis, kad tam tikros procedūros gali būti pradedamos teismo iniciatyva. Todėl būtų pagrįsta daryti išvadą, kad įstatymo leidėjo nuostata, jog nemokumo bylos yra nagrinėjamos ginčo teisena, neatitinka nacionalinės teismų praktikos ir nemokumo bylų nagrinėjimo realijų. Visi šie išvardinti nemokumo bylų civilinio proceso požymiai yra būdingi ne ginčo, o ypatingajai teisenai. Nemokumo byloms ir ypatingąja

522 Valentinas Mikelėnas ir kt., *Civilinio proceso teisė. Ypatingoji dalis* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2026), 365.

523 Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. IV tomas (Vilnius: Registrų centras, 2009), 527–528.

teisena nagrinėjamoms byloms būdingi netgi tie patys bylų nagrinėjimo principai, o būtent bylos turi būti nagrinėjamos operatyviai ir koncentruotai.

Faktas, kad nemokumo bylos gali būti nagrinėjamos ypatingąja teisena, nėra naujas ar netikėtas. Pavyzdžiui, Vokietijoje XIX a. nemokumo bylos buvo nagrinėjamos jurisdikcine ne ginčo tvarka[524]. Šiuo metu teisės doktrinoje pažymima, kad Vokietijos nemokumo teisiniame reguliavime yra ir ginčo, ir ypatingajai teisenai (vok. *freiwillige Gerichtsbarkeit*) būdingų teisės normų, todėl iki šiol bankroto bylos dar nėra priskirtos kuriai nors teisenai[525]. Remiantis Vokietijos Nemokumo kodekso (InsO) 4 straipsniu, nemokumo bylos nagrinėjamos taikant Civilinio proceso kodeksą (ZPO), jeigu Nemokumo kodeksas (InsO) nenustato kitaip. Taigi civilinio proceso teisės normos taikomos tik tuo atveju, jeigu jos yra suderinamos su pačiu nemokumo procesu. Vokietijos Nemokumo kodekso 1 dalies 5 paragrafe įtvirtinti nemokumo proceso principai, kurie, visų pirma, numato, kad teismas turi iš anksto nustatyti aplinkybes, turinčias reikšmės nemokumo bylai, gali šaukti liudytojus ir ekspertus. Visų reikšmingų aplinkybių nustatymas nemokumo byloje yra teismo pareiga.[526] Šios teisės normos atspindi aktyvų teismo vaidmenį ir yra ypatingosios teisenos dalis[527].

Aktyvus teismo vaidmuo Vokietijoje įtvirtintas ir prevencinį restruktūrizavimo procesą reguliuojančiose teisės normose.[528] Kai kurie autoriai pabrėžia, kad, skirtingai nuo nemokumo teisinio reguliavimo pagal Vokietijos nemokumo kodeksą (InsO), StaRUG akcentuojama išlyga dėl nuo tarnybinio tyrimo leidžiančių nukrypti nuostatų – „jeigu šiame įstatyme nenustatyta kitaip“, taigi siekiama atkreipti dėmesį į tai, kad StaRUG numato šio principo taikymo ribojimus, kurių tikslas yra spartinti tam tikras procedūras[529]. Tačiau kituose šaltiniuose nurodoma, kad StaRUG 39 straipsnio ir Vokietijos Nemokumo kodekso 5 straipsnio 1 dalies nuostatos yra identiškos, to paties turinio[530]. Taigi prevencinio restruktūrizavimo procedūroms pagal StaRUG galioja tarnybinio tyrimo principas (vok. *der Amtsermittlungsgrundsatz*), pagal kurį teismas savo iniciatyva turi tirti ir aiškintis visas bylai reikšmingas aplinkybes. Nors StaRUG iš esmės buvo skirtas perkelti PRD nuostatas, kuriomis, kaip minėta, buvo siekta

---

524 James E. Pfander ir Daniel D. Birk, „Article III Judicial Power, the Adverse-Party Requirement, and Non-Contentious Jurisdiction“, *The Yale Law Journal* 124, 5 (2015): 1408.

525 Wüstenberg, *supra note*, 515: 23.

526 Marie Luise Graf-Schlicker (red.), *InsO: Kommentar zur Insolvenzordnung*, 6. neu bearb. Aufl. (Köln: RWS Verlag Kommunikationsforum GmbH & Co. KG, 2022), 71

527 Teisės doktrinoje vartojamas terminas *Untersuchungsgrundsatz* (sinonimai – *Amtsermittlungsgrundsatz, Inquisitionsmaxime, Inquisitionsprinzip*), o tai reiškia inkvizicinį procesą, kai teismas aktyviai dalyvauja tiriant ir nustatant bylos faktus (tarnybinio tyrimo principas); priešingas rungimosi procesui (*Beibringungsgrundsatz, Verhandlungsgrundsatz*).

528 Graf-Schlicker, *op. cit*., 71

529 *StaRUG. Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen. Online-Kommentar*, 39 paragrafas, *starug.online*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://starug.online/starug/teil-2/kapitel-2/abschnitt-1/unterabschnitt-1/39-verfahrensgrundsaetze-81.

530 Christoph Morgen (red.), *StaRUG. Kommentar zum Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen*, 2. Aufl. (Köln: RWS Verlag, 2022), 578

silpninti teismo vaidmenį, tačiau literatūroje nurodoma, kad ši teisės norma nėra PRD perkėlimo rezultatas[531].

Nuo 2003 m. galiojantis CPK perėmė germaniškosios krypties ypatingosios teisenos koncepciją[532], pagal kurią bylų, nagrinėtinų ypatingąja teisena, sąrašas nustatomas remiantis tikslingumo (pozityvistine) teorija, t. y. dėl tokio bylų sąrašo apsisprendžia įstatymų leidėjas, įvertindamas viešojo intereso buvimą konkrečiuose teisiniuose santykiuose, siekdamas užtikrinti geresnę asmenų privačių interesų apsaugą[533]. Nemokumo bylos nepatenka į ypatingąja teisena nagrinėtų bylų sąrašą, tačiau šių bylų priskyrimas ypatingąja teisena nagrinėtinoms byloms yra ribojamas tik įstatymų leidėjo valios ir iniciatyvos.

Svarbu pažymėti, kad nors ypatingajai teisenai būdingas inkvizicinis (tardomojo proceso) principas, reiškiantis, kad ypatingosios teisenos bylos yra nedispozityvios, t. y. teismas nagrinėdamas bylas ypatingosios teisenos tvarka turi būti aktyvus ir imtis visų būtinų priemonių, kad būtų visapusiškai išaiškintos visos bylai reikšmingos aplinkybės[534], tačiau tai savaime neatleidžia byloje dalyvaujančių asmenų nuo įrodinėjimo naštos[535]. Nemokumo bylose formuojamos iš esmės tokios pačios teismo aktyvumo ribų ir įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklės nurodant, kad teisėjo vadovavimo nemokumo principas nepaneigia šalių pareigos įrodinėti aplinkybes, kuriomis jos remiasi.

Tačiau autorė visgi kelia klausimą: ar tikrai visi bankroto ir restruktūrizavimo procesai yra lygiaverčiai, ar visuose procesuose gali būti pateisinamas aktyvus teismo vaidmuo? Minėta, kad ginčų dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo nagrinėjimas nemokumo byloje išsiskiria iš bendro nemokumo bylos konteksto tuo, kad atsiranda dvi priešingus interesus turinčios šalys, o finansinio reikalavimo tvirtinimo metu iš esmės pasisakoma dėl kreditoriaus materialiosios subjektinės teisės. Kilus ginčui dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo, iš esmės vyksta įprastas civilinės bylos nagrinėjimo procesas ir tokia nutartis įgyja prejudicinę reikšmę. Aktyvus teismo vaidmuo

---

531 Morgen, *supra note*, 532: 579.

532 „Civilinio proceso kodekso projekto aiškinamasis raštas“, 2001 m. spalio 30 d., dok. Nr. IXP-1127, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.152966?jfwid=89x1td5pz

533 Inga Žemkauskienė, „Ypatingosios teisenos samprata“, iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika. Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui: mokslinių straipsnių rinkinys* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 352–372, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/e3d3eb93-f6f2-45a0-9cff-4670ac532f51/content.

534 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-313/2021“, 25 ir 27 punktai, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1960762

535 Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-284-219/2020 buvo sprendžiama dėl įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo ypatingoje teisenoje, nustatant juridinę reikšmę turintį faktą; šioje nutartyje, be kita ko, yra remiamasi rungimosi principu taip patvirtinant, kad ne tik teismui tenka pareiga būti aktyviam, o visų pirma, šalims tenka įrodyti aplinkybes, kuriomis remiasi („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-284-219/2020“, 24 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1952189)

neabejotinai gali būti pateisinamas, kai ginčas dėl savo pobūdžio patenka į bylų, kuriose aktyvus teismo vaidmuo įtvirtintas įstatyme, sąrašą (pavyzdžiui, reikalavimai, kylantys iš darbo[536], vartojimo teisinių santykių ar pan.). Tačiau ar tikrai yra pateisinamas aktyvus teismo vaidmuo, jeigu restruktūrizavimo procese vyksta ginčas dėl finansinio reikalavimo patvirtinimo, kai šalis sieja privataus pobūdžio teisiniai santykiai?

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad, „atsižvelgiant į viešojo intereso egzistavimą, teismas bankroto bylose turi būti aktyvus ir, nesant byloje pakankamai duomenų išvadai dėl kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo, imtis priemonių reikšmingoms kreditoriaus reikalavimo patvirtinimui aplinkybėms išaiškinti“[537], taigi konstatuota, kad, nepriklausomai nuo ginčo pobūdžio, teismas, spręsdamas dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo, veikia aktyviai. Nors ši praktika yra suformuota bankroto byloje, tačiau buvo taikomi ir aiškinami JANĮ 3, 41, 42 straipsniai, kurie taikytini ir restruktūrizavimo procese. Visgi finansinio reikalavimo tvirtinimo reikšmė ir bylos nagrinėjimo ypatumai restruktūrizavimo ir bankroto byloje skiriasi, visų pirma, tuo, kad restruktūrizavimo metu įmonės valdymo organai nepraranda valdymo kontrolės, kad tai yra veikiantis ūkio subjektas, turintis visas procesines galimybes dalyvauti ginčuose ir įrodinėti savo poziciją (priešingai nei bankroto bylose, kuriose paprastai nebėra subjektų, dalyvavusių sudarant įvairius sandorius, o finansiniai dokumentai paprastai būna neišsamūs arba iš viso nėra perduodami nemokumo administratoriui); antra, restruktūrizavimo proceso siekiamybė yra išlaikyti veikiantį ūkio subjektą, kuris toliau tęstų ūkinę komercinę veiklą (priešingai nei bankroto byloje, kurioje siekiama kuo greičiau likviduoti įmonę, jos turtą kreditoriams paskirstant pagal griežtas įstatyme nustatytas proporcijas). Taigi ar tikrai pagrįsta, kad į šio ūkio subjekto privačius ginčus intervenciją darytų teismas, siekdamas nustatyti materialiąją tiesą? Ar privatus ginčas, net jeigu jis yra nagrinėjamas restruktūrizavimo byloje, staiga gali tapti turintis viešąjį interesą?

Autorė linkusi laikytis pozicijos, kad viešasis interesas egzistuoja, kai sprendžiami su restruktūrizavimo procesu susiję klausimai, pavyzdžiui, svarstant dėl kreditorių susirinkimų teisėtumo, nemokumo administratoriaus paskyrimo ar atstatydinimo, restruktūrizavimo bylos iškėlimo ir pan., tačiau tai neturėtų veikti šalių išimtinai privačių teisinių santykių. Jau buvo minėta, kad tam tikrose jurisdikcijose galimas mišrus požiūris į nemokumo procesą; veiksmingumo aspektu autorė tokiu atveju laiko, kad yra būtina aiškiai įstatyme atskirti, kada šalys turi tikėtis aktyvaus teismo vaidmens, o kada klausimas bus sprendžiamas vadovaujantis rungimosi principu. Tai lemia poreikį svarstyti apie restruktūrizavimo proceso ypatumus ir ieškoti balanso tarp viešojo ir privataus intereso nagrinėjant ginčus restruktūrizavimo procese.

Taigi yra pakankamai argumentų, pagrindžiančių, jog restruktūrizavimo bylos turėtų būti nagrinėjamos ypatingąja teisena, toks požiūris iš esmės atitinka Lietuvoje

---

536 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-327-407/2021“, 25 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1971910

537 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-146-781/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2347405

vyraujančią restruktūrizavimo proceso sampratą, šiuo metu esantį nemokumo teisinį reguliavimą ir iš esmės neprieštarauja teismų praktikoje formuojamoms nemokumo bylų nagrinėjimo taisyklėms. Autorė taip pat pritaria praktikai, kad tais atvejais, kai susiduria akivaizdžiai privatūs interesai, pavyzdžiui, restruktūrizavimo byloje kilus ginčui dėl finansinio reikalavimo tvirtinimo, šis procesas turėtų būti vedamas vadovaujantis dispozityvumo principu ir ginčo teisenos tvarka, kurioje kiekvienas turi įrodyti aplinkybes, kuriomis remiasi (CPK 178 straipsnis)[538]. Aktyvus teismo vaidmuo ir viešasis interesas restruktūrizavimo bylose tvirtinant kreditorių finansinius reikalavimus gali būti pateisinamas tik išimtiniais atvejais dėl paties ginčo esmės ir specifikos.

3.1.4. Įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo nemokumo procese problematika

Nemokumo teisiniame reguliavime susiduria rungimosi ir inkvizicinis principai, tai lemia teisės doktrinoje ir praktikoje kylančius klausimus, susijusius ne tik su teismo vaidmeniu nemokumo procese, tačiau ir su šalių pareiga įrodinėti ir įrodymų vertinimu. Bylų skirstymas į ypatingąją ir ginčo teiseną iš esmės apibrėžia teismo dalyvavimo procese ribas, tačiau savaime neatsako į klausimą, koks įrodinėjimo standartas toje konkrečioje byloje turėtų būti taikomas. Įrodinėjimo standartas lemia šalių bylinėjimosi strategiją[539]: tai nėra paties teisėjo pasirinkimas, šalys turi iš anksto žinoti, kokį įsitikimo laipsnį turi pasiekti bylą nagrinėjantis teismas, kad priimtų teisingą, sąžiningą procesinį sprendimą.

Teisės doktrinoje ir praktikoje yra išskiriamas ne vienas įrodinėjimo standartas, kuris nurodo skirtingą teisėjo (teismo) įsitikinimo lygį bylai reikšmingų faktų buvimu. Bendrosios teisės tradicijai yra būdingas didesnės tikimybės standartas[540], reiškiantis, kad faktinė aplinkybė laikoma įrodyta, jeigu teisėjui yra labiau tikėtina, jog ši faktinė aplinkybė labiau buvo nei nebuvo; procentine išraiška teismas turėtų būti faktu įsitikinęs šiek tiek daugiau nei 50 proc. Kita vertus, didesnės tikimybės įrodinėjimo standartas yra pripažįstamas ir Lietuvos teismų praktikoje[541]. Visgi bendrosios teisės tradicijoje šis standartas pasirodė ne visais atvejais pakankamas, todėl buvo pripažintas slankusis įrodinėjimo standartas (angl. *floating standard of proof*), kuris reiškia, kad

538 Žr., pavyzdžiui, „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-75-407/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1961233

539 European Law Institute ir UNIDROIT, *ELI/UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure* (Vienna: European Law Institute; Rome: UNIDROIT, 2021), 201, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_UNIDROIT_Model_European_Rules.pdf

540 American Law Institute ir UNIDROIT, *ALI/UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure* (Rome: UNIDROIT, 2006), žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles/

541 Žr., pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-58-701/2021“, 142 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1985580.

egzistuoja tikimybės laipsniai priklausomai nuo bylos nagrinėjamo dalyko.[542] Teisės doktrinoje keliama abejonė, ar iš viso galima kiekybiškai įvertinti įrodymus, o ne jų poveikį, kuris lemia ar daro įtaką teismo (teisėjo) įsitikinimams[543].

Kontinentinės teisės tradicijai yra būdingas aukščiausias – pagrįsto įsitikinimo – standartas, reikalaujantis įrodymų, nekeliančių pagrįstų abejonių (nors gali išlikti nedidelių abejonių). Šiuo atveju teisėjo įsitikinimo tam tikromis aplinkybėmis lygmuo turi siekti daugiau nei 90 proc. Ir visgi pripažįstama, kad tam tikrais atvejais (pavyzdžiui, nustatant žalos dydį ar prarastąjį pelną) įrodinėjimo standartas turėtų būti žemesnis nei įprastai.[544] Kita vertus, yra teigiančių, kad iš esmės šie abu įrodinėjimo standartai yra vienodi[545], o esminis kriterijus, lemiantis įrodinėjimą, yra teisėjo vidinis įsitikinimas. Bet kuriuo atveju, teisėjo vidinis įsitikinimas turi būti pasiektas būtent įrodinėjimo procese, todėl reikalinga rasti konsensusą bent jau dėl teismo įsitikinimo lygio tam tikru aktualiu klausimu.

Įrodinėjimo standartas siejamas su tiesos nustatymu civiliniame procese. Lietuvos teisės doktrinoje ir praktikoje dažniausiai yra vartojamos objektyviosios, materialiosios ir formaliosios tiesos sąvokos, tačiau šios sąvokos ilgą laiką buvo vartojamos chaotiškai[546]. Autorių pozicijos, pavyzdžiui, dėl objektyviosios tiesos sąvokos išsiskyrė: kai kurių autorių teigimu, objektyviosios tiesos sąvoka yra atėjusi iš ideologizuotos sovietinės teisinės sistemos, todėl nėra suderinama su šiuolaikine civilinio proceso teise; kiti autoriai teigė, kad objektyvioji tiesa yra teisingumo įvykdymo sąlyga; be to, buvo keliama prielaida, kad objektyvioji ir materialioji tiesa iš esmės yra panašios, tačiau „objektyvioji tiesa yra kraštutinė materialiosios tiesos atmaina“[547]. Visgi dr. Giedrė Lastauskienė siūlo objektyviosios tiesos termino nevartoti kaip netikslaus ir nekorektiško, kadangi šiuolaikinė teisė apskritai neigia objektyviosios tiesos nustatymo galimybę; teisėje galima kalbėti apie sąlyginę tiesą, o diskusijos vyksta tik dėl įrodinėjimo ribų – kada laikysime tam tikrą faktą įrodytu.[548]

Objektyviosios tiesos samprata reikalauja, kad byloje būtų nustatytos aplinkybės, kurios realiai egzistuoja; teismo vaidmuo yra aktyvus, nėra apsiribojama tik byloje dalyvaujančių asmenų pateiktais duomenimis; tiesos nustatymo kriterijus yra absoliutus, t. y. teismas turi nustatyti faktus tik tuomet, kai nelieka nė menkiausios abejonės. Tačiau objektyvioji tiesa nėra suderinama su socialinio civilinio proceso modeliu,

---

542 Tichý, *supra note*, 466: 281.

543 Mike Redmayne, „Standards of Proof in Civil Litigation“, *The Modern Law Review* 62 (1999): 167–195, 168, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2230.00200

544 Tichý, *op. cit.* 466: 281.

545 *Ibid.,* 282; American Law Institute ir UNIDROIT, *supra note,* 540: 21 straipsnio komentaras

546 Žilvinas Terebeiza, „Tiesos nustatymo problema šiuolaikiniame civiliniame procese“, *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2011): 1015–1029, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://cris.mruni.eu/cris/bitstreams/0476ed29-2fd6-448e-a073-1b803bcf30fa/download

547 Giedrė Lastauskienė, „Tiesos sąvoka teisėje“, *Teisė* 128 (2023): 10, https://doi.org/10.15388/Teise.2023.128.1, https://www.zurnalai.vu.lt/teise/lt/article/download/33283/31856

548 *Ibid.*, 11, 12.

kuriuo paremtas CPK[549]. Formaliai tiesai nustatyti pakanka byloje esančios medžiagos. „Formalioji tiesa nulemia didesnės tikimybės standarto taikymą, t. y. teisėjui turi būti labiau tikėtina nei ne, kad įrodinėjama faktinė aplinkybė egzistavo. Šis standartas dažnai yra apibrėžiamas matematine formuluote – jeigu ieškovas, pateikęs savo įrodymus, sugeba įtikinti teismą 51 proc. prieš 49 proc. esant aplinkybėms, kurios sudaro ieškinio pagrindą, ieškinio pagrindas pripažintinas įrodytu“[550]. Materialiosios tiesos samprata reiškia, „kad teismas yra visiškai arba beveik visiškai įsitikinęs byloje priimamo sprendimo teisingumu“[551]; skirtumas nuo objektyvios tiesos nustatymo yra tas, kad nustatydamas materialiąją tiesą „teismas neturi absoliučios galios, bet neprivalo apsiriboti šalių pateiktais įrodymais“. Su materialiosios tiesos nustatymu siejamas pagrįsto įsitikinimo standartas, kuris iš esmės reiškia, kad „kiekvienam protingam ir gyvenimiškas aplinkybes suprantančiam žmogui nepalieka esminių abejonių dėl bylai reikšmingos aplinkybės buvimo ar nebuvimo. Paprastai teismų praktikoje yra pripažįstama, kad toks įsitikinimas pasiekiamas susiduriant su situacija, kai tikėtinumas ribojasi su tikrumu“[552]. Civilinių bylų nagrinėjimo kontekste svarbu pažymėti, kad tai nėra tiesos rūšis, tačiau būdvardžiais *objektyvioji, materialioji* ir *formalioji* yra išreiškiamas įrodinėjimo standartas ir tam tikra prasme apibrėžiamas momentas, nuo kurio laikysime, kad faktas yra nustatytas ir (ar) įrodytas.[553]

CPK nenustato konkretaus įrodinėjimo standarto, toks standartas nėra įtvirtintas ir JANĮ. Lietuvos teismų praktikoje taip pat ilgai nebuvo suformuota taisyklė, kuriuo (kokiu) standartu konkrečiose bylose turėtų būti vadovaujamasi; šiuo klausimu nebuvo vieningos praktikos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, taikydamas ir aiškinamas CPK teisės normas, apibendrindamas iki tol formuotą teismų praktiką dėl įrodinėjimo standarto civilinėse bylose bei atsakydamas į kasacinio skundo argumentą, kad bylą nagrinėję teismai nesirėmė tikėtinumo taisykle, nors civilinėje byloje šalys turėjo priešingas pozicijas, nurodė, jog „Lietuvos civiliniame procese yra taikomas pagrįsto įsitikinimo standartas, kuris reikalauja, kad teisėjas būtų pagrįstai ir asmeniškai įsitikinęs dėl bylos faktinių aplinkybių. Pagrįstas įsitikinimas formuoja teisėjo vidinį tikrumą dėl bylos faktų. Šis standartas nereikalauja pašalinti visas abejones dėl bylos faktinių aplinkybių – teisėjas privalo turėti tokio laipsnio tikrumą, kuris tik pašalina esmines abejones, abejonių visiškai nepanaikindamas“[554]. Tokiu būdu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pradėjo formuoti naują praktiką dėl įrodinėjimo standarto ginčo teisena nagrinėjamose bylose ir iš esmės nurodė, kad bendrosios teisės tradicijai būdingas didesnės tikimybės standartas Lietuvos civilinio proceso teisėje neturėtų būti taikomas.

---

549 Vytautas Nekrošius ir Jurgis Bartkus, „Įrodinėjimo standarto paieškos Lietuvos Respublikos civiliniame procese“, *Teisė* 132 (2024): 8–19, https://doi.org/10.15388/Teise.2024.132, https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/36804/34735

550 *Ibid.*

551 *Ibid.*

552 *Ibid.*

553 Lastauskienė, *supra note,* 547: 10.

554 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-9-1075/2024“, 28 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2225021

Nemokumo bylose remiamasi skirtingais įrodinėjimo modeliais: pavyzdžiui, tikimybių pusiausvyros principu[555]; kitoje byloje įrodinėjimo standartas nebuvo nurodytas, tačiau akcentuojama, kad bylose nereikalaujama absoliutaus teismo įsitikinimo, o dėl įrodymų pakankamumo turi būti sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju[556]; kitoje byloje buvo nurodoma, kad teismas remiasi įrodymų pakankamumo taisykle, o išvada daroma tik pasiekus vidinį teismo įsitikinimą dėl konkrečių faktų[557]. Doktrinoje nurodoma, kad gyvybingumo įrodinėjimo standartas restruktūrizavimo bylos iškėlimo stadijoje neturi būti pernelyg aukštas[558], tačiau šiuo atveju neteikiamas atsakymas – o koks tas įrodinėjimo standartas turi būti?

Kita vertus, autorė nekvestionuoja, kad galimos diskusijos, ar tikrai visose civilinėse bylose yra pagrįsta taikyti vieną įrodinėjimo standartą? O gal teismo įsitikinimas turėtų priklausyti nuo nagrinėjamos bylos dalyko ar nuo specifinių byloje susiklosčiusių aplinkybių? Juk „[k]uo sudėtingesnė praeitis, tuo sunkiau ją atkurti“[559]; kuo specifiškesnis klausimas, tuo sudėtingiau remtis paprasta tikimybių pusiausvyra[560]. Taigi, atitinkamai, argi galime kalbėti apie vienodą įrodinėjimo standartą visiems civilinio proceso atvejams? Praktikoje pasitaiko atvejų, kai bankroto bylos nagrinėjimo metu nemokumo administratoriui nėra perduodami (visi) bendrovės dokumentai, tokiu atveju pareiga nemokumo administratoriui įrodinėti daugumą su bendrovės bankroto byla susijusių klausimų yra reikšmingai apsunkinta, o tam tikrais atvejais tiesioginių įrodymų gali ir nebūti. Taip pat, pavyzdžiui, keliant bankroto bylą kreditoriaus pareiškimu, ne visais atvejais bendrovė teikia atsiliepimą, todėl teismas išnagrinėja klausimą remdamasis nepatikimais įrodymais – senais finansinės apskaitos dokumentais, formaliai taikydamas teismų formuojamą praktiką apie realaus turto (ne)buvimą, (ne)gautą pelną, kreditoriaus patvirtinimu apie pradelstą skolą ir pan. Taigi ar tokiu atveju gali būti keliamas reikalavimas teismui nustatyti materialiąją tiesą? Visgi restrukūrizavimo byla gali būti keliama tik veikiančiai, gyvybingai įmonei, todėl restruktūrizavimo proceso siekianti ar restruktūrizuojama bendrovė turi gebėti įrodyti visas situcijai reikšmingas aplinkybes, todėl neabejotinai restruktūrizavimo procese gali būti taikomas ir aukštesnis įrodinėjimo standartas. CPK nereikalauja, kad visi prieštaravimai būtų pašalinti, todėl pagrįsta būtų teigti, kad restruktūrizavimo bylose turėtų būti taikomas pagrįsto įsitikinimo standartas.

---

555 „Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3126-779/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2136723, (del bankroto pripažinimo tyčiniu).

556 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1739-241/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1946710, (del bankroto pripažinimo tyčiniu).

557 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1202-467/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2213682, (dėl bankroto bylos iškėlimo).

558 Jokubauskas, *supra note*, 68.

559 Tichý, *supra note*, 466: 287.

560 Redmayne, *supra note*, 543: 167-195.

Teismo įsitikinimas, kad tam tikros aplinkybės egzistuoja arba neegzistuoja, pasiekiamas įrodinėjimo metu (CPK 176 straipsnis). Kaip jau buvo minėta anksčiau, net nedispozityviose bylose nėra paneigiama bendroji šalių įrodinėjimo pareiga – įrodyti privalo tas, kas teigia (CPK 178 straipsnis). Taigi, pavyzdžiui, iškėlus bankroto bylą, pagrįsti faktą, kad juridinis asmuo yra mokus, tenka pačiam juridiniam asmeniui; juridiniam asmeniui, kuris siekia restruktūrizavimo bylos iškėlimo, tenka pareiga įrodyti restruktūrizavimo bylos iškėlimo sąlygas ir, svarbiausia, gyvybingumą (tuo pačiu juridinis asmuo gali įrodinėti tik savo mokumą, jeigu su restruktūrizavimo procesu nesutinka); kreditorius privalo įrodyti savo finansinio reikalavimo pagrįstumą ir kt.

Nemokumo bylose dažnai susiduriama su teikiamų dokumentų specifika – paprastai teikiami išimtinai ekonomino ar finansinio pobūdžio dokumentai ir kyla tokių dokumentų vertinimo nemokumo bylose problematika. Teisės doktrinoje nurodoma, kad „[n]ei JANĮ, nei teismų praktika nemokumo bylose nėra suformavusi kitų (kitokių) įrodymų vertinimo taisyklių, nei bendrosios įrodymų vertinimo ir tyrimo taisyklės, įtvirtintos CPK“[561]. Teigiama, kad teismas neturi pareigos nustatyti mokslinės tiesos, tačiau teisės doktrinoje kalbama apie formalią, teisinę, normatyvinę, procesinę, filosofinę, santykinę, socialinę, subjektyvią ir kitokią tiesą[562]. Restruktūrizavimo bylos iškėlimas neišvengiamai susijęs su ekonominio pobūdžio dokumentų vertinimu, todėl restruktūrizavimo kontekste kyla klausimas – ar teismas privalo nustatyti ekonominiais ir finansiniais principais pagrįstą tiesą, kuri lemtų teisingą ekonominio pobūdžio klausimų išsprendimą restruktūrizavimo byloje? Taigi kokiu aspektu – teisiniu ar ekonominiu – teismas vertina restruktūrizavimo byloje esančius įrodymus? Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje sprendžiant restruktūrizavimo bylos iškėlimo bendrovei klausimą, atskirajame skunde buvo nurodomi argumentai, kad įmonė yra moki, todėl jai neturi būti keliama restruktūrizavimo byla, kadangi bendrasis įmonės likvidumo rodiklis 2021 m. gruodžio 31 d. buvo 2,48, o 2022 m. lapkričio 30 d. – 1,74, šiuos savo argumentus apeliantė grindė į bylą pateikta privataus asmens parengta finansine ataskaita[563]. Apeliacinės instancijos teismas, atsakydamas į šiuos atskirojo skundo argumentus, pažymėjo, jog šalys turi pareigą įrodyti aplinkybes, kuriomis remiasi, o teismas atlieka tokių aplinkybių *teisinį* vertinimą. Apeliacinės instancijos teismas nesirėmė apeliantės pateikta ataskaita ne dėl to, kad teismui kilo abejonių dėl jos turinio, tačiau todėl, jog ataskaita neatitiko įrodymų patikimumo reikalavimų. Taigi įrodymai byloje buvo lyginami ne darant ekonominio ir finansinio pobūdžio išvadas, o vertinant įrodymus leistinumo ir patikimo aspektu.

Teismas turi ribotą kontrolę spręsdamas dėl kreditorių susirinkimuose priimtų ekonominio pobūdžio sprendimų, pavyzdžiui, teismas iš esmės negali kreditorių susirinkimui nurodyti konkretaus turto pardavimo būdo arba nustatyti pradinės turto pardavimo kainos, kadangi kreditorių kompetencijai priskirti klausimai, susiję su

---

561 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-407/2023“, *supra note*, 353

562 Tichý, *supra note*, 466: 287.

563 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-407/2023“, *op. cit.*

turto pardavimo tvarkos ir pradinės kainos nustatymu, yra susiję su ekonominio tikslingumo vertinimu[564]. Tokia praktika gali būti paaiškinama tuo, kad nemokumo procese dalyvaujantys kreditoriai paprastai yra verslo subjektai, turintys verslo patirties ir žinių, kurios galėtų padėti efektyviau naudoti nemokios bendrovės resursus ir priimti ekonomiškiausią sprendimą toje situacijoje[565]. Restruktūrizavimo bylose, kaip ir bet kurioje civilinėje byloje, gali būti atliekama ekspertizė; ekspertizės akto, kaip įrodymo, vertinimas yra sureguliuotas CPK. Ekspertizės aktas (eksperto išvada) kaip įrodymas teismui nėra privalomas ir įvertinamas „pagal vidinį teisėjo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu byloje esančių įrodymų ištyrimu“ (CPK 218 straipsnis).

Autorė atkreipia dėmesį į tai, kad pastaruoju metu vis aktyviau kalbama apie teisminių ir administracinių institucijų, atsakingų už nemokumo procesus ir procedūras, mokymus ir kompetencijas. PRD skirtas net specialus skyrius, kalbantis apie nemokumo specialistų mokymo ir atlyginimo klausimus[566]; kalbama ne apie bendro pobūdžio mokymus, o apie specialių mokymo formų restruktūrizavimo ir bankroto srityse įdiegimą[567]. Kompetencijų plėtimas ne tik teisinėje, bet ir ekonomikos, finansų srityje galėtų užtikrinti visapusiškesnį ir kartu veiksmingesnį požiūrį į nemokumo procedūras.

Aplinkybę, kad skolininkas yra gyvybingas, galima įrodinėti visais leistinais įrodymais (JANĮ 17 straipsnio 4 dalies 3 punktas), tačiau pagrindinė su gyvybingumu susijusi informacija paprastai atsispindi restruktūrizavimo plano projekte, kuriame, be kita ko, turi būti nurodyta finansinių sunkumų priežastys ir mastas (JANĮ 104 straipsnio 2 dalies 3 punktas), kreditorių reikalavimų tenkinimo galimybių vertine išraiška palyginimas juridinio asmens restruktūrizavimo ir bankroto atvejais (JANĮ 104 straipsnio 2 dalies 12 punktas), restruktūrizavimo plane numatytų priemonių ekonominio ir teisinio pagrįstumo vertinimas, apimantis pagrindimą, kad šios priemonės leis juridiniam asmeniui įveikti finansinius sunkumus, išsaugoti gyvybingumą ir išvengti bankroto (JANĮ 104 straipsnio 2 dalies 13 punktas). Todėl gali kilti klausimas – kiek ir kokių įrodymų reikalinga pateikti teikiant pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo? Ar teismas turėtų pasitikėti teikiamu restruktūrizavimo plano projektu, ar turi būti pateikti visi pirminiai dokumentai, pagrindžinatys restruktūrizavimo plano projekte dėstomas aplinkybes? Autorės manymu, teikiant pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, reikalinga pateikti dokumentus, išvardintus JANĮ 17 straipsnyje. Kilus abejonėms ar nustačius prieštaravimus tarp dokumentų, teismas turi pareigą būti aktyvus ir nustatyti terminą papildomiems įrodymams ir (ar) dokumentams pateikti.

---

564 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-196-313/2017“, *supra note*, 263; „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-197-407/2019“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1700489, „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-527-910/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2167763 ir kt.

565 Jokubauskas, *supra note*, 69

566 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: IV antraštinė dalis „Priemonės restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti“.

567 Barry Cahir ir Michael Quinn, *supra note*, 468: 14 p.

Gyvybingumo terminas į JANĮ buvo perkeltas iš PRD. Direktyvos 8 straipsnio 1 dalies h punkte numatyta, kad restruktūrizavimo plane, be kita ko, turi būti motyvų pareiškimas, kuriame paaiškinama, kodėl galima pagrįstai tikėtis, jog restruktūrizavimo planas leis išvengti skolininko nemokumo ir užtikrinti jo verslo gyvybingumą, įskaitant būtinas išankstines sąlygas sėkmingam plano įgyvendinimui. JANĮ nėra numatyta, kad tokį motyvų pareiškimą pateiktų arba patvirtintų išorės ekspertas arba restruktūrizavimo srities specialistas, jei toks specialistas paskiriamas, kaip tai leidžia rinktis PRD. Visgi, sprendžiant gyvybingumo klausimą, teismai nėra linkę pasikliauti vien pareiškimu dėl verslo gyvybingumo ir šį aspektą vertina remdamiesi konkrečiais įrodymais. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje teismas konstatavo, kad įmonės vykdomos (planuojamos vykdyti) veiklos nėra pagrįstos konkrečiais skaičiavimas, realiais duomenimis, o tik deklaratyviai numatomas galimų gauti pajamų iš šių veiklų dydis neparodo, kad įmonė būtų pajėgi išlaikyti savo gyvybingumą ir vykdyti finansinius įsipareigojimus[568]. Kitoje civilinėje byloje teismas nurodė, kad bendrovė nepateikė įrodymų apie sudarytas ir vykdytinas sutartis, projektus, apie generuojamas bei ateityje planuojamas generuoti realias pajamas, veiklos sąnaudas bei kitų duomenų, kurie pagrįstų bendrovės vykdomos veiklos perspektyvumą[569]. Tai kelia klausimų, ar toks gyvybingumo vertinimas dera su PRD įtvirtinta pozicija: nors teisminės ar administracinės institucijos turėtų galėti atsisakyti patvirtinti restruktūrizavimo planus, kurie neturi pagrįstų perspektyvų užkirsti kelią skolininko nemokumui arba užtikrinti įmonės gyvybingumą, tačiau valstybės narės neturėtų užtikrinti, jog toks vertinimas būtų atliekamas *ex officio*[570].

Taigi kurią – materialiąją ar formaliąją – tiesą teismas turėtų nustatyti nagrinėdamas nemokumo bylas? „[N]uo XIX a. Lietuvos civiliniame procese dominavo socialinio civilinio proceso idėjos, kurios yra grindžiamos materialiosios tiesos nustatymu, aktyviu teismo vaidmeniu byloje ir įrodinėjimo standartu, reikalaujančiu ne tik tikėti, bet būti pagrįstai įsitikinusiam faktinių aplinkybių egzistavimu byloje“[571], todėl šiuolaikinis CPK, kuriuo remiamasi ir nagrinėjant nemokumo bylas, atliepia būtent pagrįsto įsitikinimo standarto principus ir atmeta galimybę taikyti didesnės tikimybės standartą nagrinėjant civilines bylas. Pagrįsto įsitikinimo standartas reikalauja gilesnių įžvalgų ir detalesnio tyrimo nei didesnės tikimybės standartas. Materialiosios tiesos nustatymas ir reikalavimas, kad teismui „neturi kilti abejonių dėl faktinių aplinkybių, sudarančių tokio reikalavimo pagrindą, egzistavimo – teismo įsitikinimas turi būti iš esmės neabejotinas“, paprastai buvo būdingas nedispozityvioms byloms[572]. Todėl, nepriklausomai nuo to, ar nemokumo bylos būtų nagrinėjamos ginčo ar

568 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, *supra note*, 117

569 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-734-798/2021, Infolex, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 2 d., http://www.infolex.lt/tp/2002873 ir kt.

570 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note,* 13: preambulės 50 punktas

571 Vytautas Nekrošius ir Jurgis Bartkus, *supra note*, 549

572 *Ibid.*

ypatingąja teisena, kurioms būdingas viešasis interesas ir aktyvus teismo vaidmuo, teismas abiem atvejais turėtų nustatyti materialiąją tiesą. Tiesos nustatymas pasiekiamas per įrodinėjimo pareigų tinkamą vykdymą ir įrodymų pateikimą. Restruktūrizavimo bylose teikiami finansinės apskaitos dokumentai ir įrodymai, susiję su finansine apskaita. Šiuo metu teismų praktikoje yra išaiškinta, kad teismas privalo atlikti tik teisinę tokių dokumentų analizę, t. y. įvertinti teikiamus įrodymus patikimumo, sąsajumo ir leistinumo aspektu. Visgi, siekiant užtikrinti veiksmingą nemokumo procesą, tikslinga būtų svarstyti, ar ekonominio ir finansinio pobūdžio dokumentai neturėtų būti vertinami ir iš ekonomikos ar finansų srities perspektyvos.

3.1.5. Arbitražas nemokumo procese

Nėra vieno universalaus arbitražo sąvokos apibrėžimo, tačiau tam tikri arbitražo elementai pripažįstami ir aptinkami įvairių šalių teisės aktuose bei doktrinoje. Tam tikros valstybės, pavyzdžiui, Vokietija, savo teisės aktuose iš viso neteikia arbitražo, kaip procedūros, apibrėžimo[573], tačiau doktrinoje tai vertinama daugiau kaip privalumas, o ne trūkumas, kadangi pagrindinė arbitražo idėja yra šalių autonomija ir bet koks apibrėžimas šią autonomiją gali riboti. Arbitražo procedūros pasižymi šiais bendrais bruožais: pirma, tai yra susitarimu grįstas procesas, o tai daro aiškų skirtumą nuo valstybinio teismo proceso; antra, šalys savo ginčą perduoda spręsti pasirinktam arbitrui, o teisėjas yra skiriamas valstybės; trečia, tai arbitražo priimtų sprendimų privalomumas ir šiuo aspektu arbitražas skiriasi nuo kitų ginčų sprendimų priemonių, tokių kaip taikinimas ar mediacija; ketvirta, tai galimybė šalims pateikti savo nuomonę, poziciją ir tuo skiriasi nuo procedūrų, kurių metu arbitras gali atlikti nepriklausomą tyrimą.[574]

Nemokumo procesas yra viešas ir jam būdingas kolektyviškumas, o arbitražas yra skirtas tik vieno ginčo tarp šalių išsprendimui, todėl visos diskusijos dėl galimybės taikyti arbitražo procedūras nemokumo procese iš esmės atsiremia į šiuos skirtumus.[575] Nemokumo teisė remiasi valstybės suvereniteto koncepcija ir, esant tarptautiniam nemokumo atvejui, didžiausi ginčai kyla dėl jurisdikcijos, o arbitražo teorijos orientuotos į autonomiją, joms būdingas internacionalumas. „Priklausomai nuo doktrinos, arbitražo susitarimas gali būti laikomas procedūriniu susitarimu, įprasta sutartimi arba teisinių teisių gynimo priemonių sistemos dalimi“[576]. Skirtingas požiūris į arbitražą gali vesti prie kitokių atsakymų apie arbitražo ir nemokumo procesų suderinamumą.

---

573 Vokietijos Civilinio proceso kodekso 1029 straipsnio 1 dalyje teikiamas arbitražo susitarimo apibrėžimas: „[a]rbitražo sutartis yra šalių susitarimas perduoti visus arba bet kuriuos ginčus, kilusius ar galinčius kilti tarp jų dėl konkrečių teisinių santykių, sutartinių ar nesutartinių, spręsti arbitražui“ (vok. *Schiedsvereinbarung ist eine Vereinbarung der Parteien, alle oder einzelne Streitigkeiten, die zwischen ihnen in Bezug auf ein bestimmtes Rechtsverhältnis vertraglicher oder nichtvertraglicher Art entstanden sind oder künftig entstehen, der Entscheidung durch ein Schiedsgericht zu unterwerfen*).

574 van de Ven, *supra note*, 40: 20-23

575 *Ibid*., 29

576 *Ibid.*

Remiantis klasikine jurisdikcijos teorija, arbitražas yra valstybės funkcijų dalis, skirta spręsti ginčus savo jurisdikcijoje. Arbitras yra privatus teisėjas ir jo įgaliojimus apibrėžia tos valstybės teisės aktai; arbitrai yra saistomi vietos teisinio reguliavimo, todėl ir jų sprendimams yra suteikiamas panašus teisinis statusas kaip ir teismo procesiniams sprendimams. Ši teorija neneigia, kad arbitražo pagrindą sudaro šalių susitarimas, tačiau orientuojasi į valstybinę teisinę tvarką ir tai yra esminis skirtumas nuo sutartinės arbitražo teorijos. Sutartinė teorija daugiausia dėmesio skiria privačiam, sutartiniam arbitražo pobūdžiui ir laiko, kad „arbitražas grindžiamas vien privačiu, abipusiu šalių susitarimu. Arbitrai nelaikomi teisėjais, todėl manoma, kad valstybė neatlieka jokio vaidmens arbitražo procese, išskyrus arbitražo sprendimų vykdymą; tokio arbitražo proceso metu priimtas arbitražo sprendimas neturi aukštesnio ar žemesnio statuso nei sutartis.[577] Kadangi šis procesas yra grindžiamas šalių autonomija, „yra pagrindas idėjai, kad arbitražas neturi jokios jurisdikcijos“[578]. Hibridinė arbitražo teorija apima ir sutartinės, ir jurisdikcinės teorijų aspektus[579]. Remiantis šia teorija, šalys sudaro arbitražinį susitarimą (įtraukia arbitražinę išlygą) ir pačios renkasi arbitrus. Tačiau arbitražo sistemą ir jo veikimą kontroliuoja valstybė. Nors kai kurie autoriai neįžvelgia, kad hibridinėje teorijoje dominuotų jurisdikcijos teorijos ar sutartinės teorijos elementai, tačiau kiti autoriai visgi pastebi, kad daugiausia dėmesio skiriama šalių autonomijai, kuri laikoma kertiniu arbitražo akmeniu. Autonominė arbitražo teorija akcentą deda į arbitražo institucijos svarbą. Arbitražui ir arbitrams pripažįstamas autonomiškumas, kuris iš esmės reiškia atsietumą nuo bet kurios nacionalinės teisinės sistemos.[580]

Pripažįstama, kad valstybė gali nustatyti arbitražo objektą ir arbitražo šalis, taigi iš principo galima būtų laikyti, kad „arbitražas yra valstybės nustatytas šalių autonomijos apribojimas“. Tai yra tam tikros ribos, ką valstybė laiko itin svarbiu visuomenei, ir todėl negali būti dėl šių teisinių santykių sprendžiama privačiai. Pavyzdžiui, daugelyje jurisdikcijų nemokumo klausimai yra nearbitruotini.[581] Visgi arbitruotinų ir nearbitruotinų ginčų sąrašas nėra pastovus. Pavyzdžiui, Vokietijoje daug metų nearbitruotini buvo ginčai, kilę iš intelektinės nuosavybės teisinių santykių ir dauguma įmonių teisės klausimų, tačiau šiuo metu jie yra arbitruotini, nors dėl pastarųjų ginčų arbitruotinumo Vokietijoje buvo keliama daug mokslinių diskusijų.[582] Lietuvoje ginčai, kurie negali būti perduoti arbitražui, išvardinti KAĮ 12 straipsnyje; nemokumo bylos šiame straipsnyje nėra nurodytos.

Lietuvos doktrinoje jau buvo nagrinėtos ginčų, kylančių iš nemokumo teisinių

577 van de Ven, *supra note*, 40: 30

578 *Ibid*., 29

579 *Ibid*., 31

580 *Ibid*., 31-32

581 *Ibid*., 36

582 *Ibid*., 40

santykių, arbitruotinumo galimybės[583]. Atkreiptas dėmesys į tai, kad KAĮ nuostatos reguliuoja klausimus, kylančius iš bankroto teisinių santykių, tačiau nieko nėra kalbama apie ginčus, kylančius restruktūrizavimo procese. Ir iš tiesų – KAĮ žodis *bankrotas* minimas 14 kartų, tačiau sąvokos nemokumas ar restruktūrizavimas nėra vartojamos. Taigi, KAĮ nenustatė jokių draudimų ar apribojimų sprendžiant ginčus restruktūrizavimo procese. Pavyzdžiui, KAĮ 49 straipsnio 8 punkte nustatyta, kad „įmonė, kuriai iškelta bankroto byla, negali sudaryti naujo arbitražinio susitarimo". Taigi labai aiškiai įvardinta, kad šis draudimas galioja tik tai įmonei, kuriai iškelta bankroto byla, ir, akivaizdu, toks draudimas neturėtų būti taikomas juridiniam asmeniui, kuriam iškelta restruktūrizavimo byla, nes tai *expressis verbis* nėra įtvirtinta įstatyme.

Šiuo aspektu reikėtų pažymėti, kad KAĮ paskutinį kartą buvo keistas 2016 metais ir aktuali redakcija galioja nuo 2017 m. liepos 1 d., jokių pakeitimų po to nebuvo. Tuo metu 2017 metais Lietuvoje nemokumo teisinius santykius reguliavo ĮBĮ ir ĮRĮ, tačiau po 2019 metais įvykusios reformos nemokumo teisiniai santykiai yra reguliuojami viename teisės akte – JANĮ. Atitinkamai, tam tikros teisės normos – kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimas, nemokumo bylos iškėlimas, kreditorių susirinkimų sušaukimo ir balsavimo tvarka – tapo bendros tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo teisiniams santykiams. Taigi, pavyzdžiui, ar draudimas sudaryti arbitražinius susitarimus šiuo metu galioja tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo procesui? Manytina, kad ne. Nepaisant to, kad bankroto ir restruktūrizavimo teisiniai santykiai reguliuojami viename teisės akte, Lietuvos nemokumo teisėje egzistuoja aiški takoskyra tarp bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų; KAĮ nustato draudimą sudaryti arbitražinį susitarimą tik įmonei, kuriai iškelta bankroto byla.

Vienas iš dažniausiai pasitaikiusių klausimų, spręstų teismų praktikoje ir aprašytų teisės dokrinoje, buvo atvejai sprendžiant arbitražinės išlygos galiojimą, kilus ginčui dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo. Bendra taisyklė yra ta, kad „[b]ankroto bylos iškėlimas arbitražinio susitarimo šaliai ar kitos bankroto procedūros arbitražinio susitarimo šaliai taikymas nedaro įtakos arbitražo procesui, arbitražinio susitarimo galiojimui ir taikymui, galimybei ginčą spręsti arbitraže ir arbitražo teismo kompetencijai spręsti ginčą, išskyrus šio straipsnio 8 ir 9 dalyse nurodytas išimtis"[584]. Ši taisyklė yra pasirenkama kiekvienos valstybės ir vadinama lex arbitri (teisė, reglamentuojanti arbitražą)[585]. Išimtis sudaro draudimas sudaryti arbitražo susitarimą įmonei, kuriai iškelta bankroto byla, taip pat leidimas subjektams, kuriems nėra iškelta bankroto byla, atsisakyti arbitražinės išlygos (8 dalis) ir leidimas netvirtinti teismui kreditoriaus

---

583 Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė ir Vigintas Višinskis, *Ginčų nagrinėjimas komerciniame arbitraže* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020), 59, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/64bf5629-eb14-4f9a-bdd9-201fe9af251a/content

584 „Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas", 49 straipsnio 7 punktas, TAR, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.952D5CAC35AC/asr

585 Gabrielle Kaufmann-Kohler ir Laurent Lévy, „Insolvency and International Arbitration", iš *The Challenges of Insolvency Law Reform in the 21st Century: Facilitating Investment and Recovery to Enhance Economic Growth*, red. Henry Peter, Nicolas Jeandin ir Jason Kilborn (Zürich: Schulthess, 2006), 267

finansinio reikalavimo tol, kol ginčas nebus išnagrinėtas arbitraže iš esmės (9 dalis). Tokios tvarkos laikomasi ir naujausioje teismų praktikoje: teismas, spręsdamas klausimą dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo, kildinamo iš distribucijos sutarties, kurioje buvo įtvirtinta arbitražinė išlyga, tvirtinimo bankroto byloje, atkreipė dėmesį, kad pagal CPK 137 straipsnio 2 dalies 6 punktą teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu šalys yra sudariusios susitarimą perduoti tą ginčą spręsti arbitražui. Tuo atveju, jeigu ši aplinkybė paaiškėja teismui jau priėmus ieškinį, pareiškimas paliekamas nenagrinėtas (CPK 296 straipsnio 1 dalies 9 punktas). Kadangi nagrinėtu atveju kreditorius JANĮ nustatyta tvarka pateikė prašymą patvirtinti jo finansinį reikalavimą nemokumo administratoriui, o šis perdavė prašymą bankroto bylą nagrinėjančiam teismui, vėliau tretiesiems asmenims ginčijant šį reikalavimą, kreditorius teikė papildomus įrodymus, palaikė savo reikalavimą išskirtoje civilinėje byloje, todėl buvo laikoma, kad apeliantas savo konkliudentiniais veiksmais atsisakė distribucijos sutartyje numatytos arbitražinės išlygos šiam ginčui spręsti.[586]

Ne visose valstybėse principas, kad nemokumo bylos iškėlimas nedaro įtakos arbitražiniam susitarimui, yra vienodai taikomas ir suprantamas, taip pat yra kintantis. Vokietijos Aukščiausiasis Teismas neseniai nustatė, kad arbitražo susitarimas yra procedūrinio susitarimo porūšis; toks požiūris reiškia, kad arbitražinis susitarimas veikia kaip materialiųjų teisių ir pareigų įgyvendinimo mechanizmas, tačiau pats savaime materialiųjų teisių ir pareigų nenustato. Visgi spręsdamas dėl nemokumo bylos poveikio arbitražiniam susitarimui Vokietijos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad nemokumas neturi įtakos arbitražo susitarimo galiojimui.[587] Pavyzdžiui, Šveicarijoje 1907 metais nagrinėtoje byloje buvo konstatuota, kad bankroto bylos iškėlimas panaikina arbitražinę išlygą, tačiau ši praktika keitėsi ir nuo 1991 metų laikomasi priešingos nuomonės. Beje, Šveicarijoje arbitražinės išlygos galiojimas yra susijęs su arbitražo mokesčiais – jeigu patikėtinis nesumoka arbitražo išlaidų avanso ir jeigu oponentas nepadengia šių išlaidų vietoje patikėtinio, arbitražinė išlyga nustoja galioti ir šalys savo teises toliau gali ginti teisme. Remiantis 1996 m. Anglijos arbitražo įstatymu, arbitražo išlyga patikėtiniui tampa privaloma tik tuomet, jeigu jis pritaria sutarčiai.[588] Lenkijos bankroto įstatymo 142 straipsnis numatė, kad „[b]et kuri bankrutavusio asmens sudaryta arbitražo išlyga praranda savo teisinę galią nuo bankroto paskelbimo dienos, o visos nagrinėjamos bylos nutraukiamos“, tačiau šis teisinis reguliavimas vėliau buvo iš dalies pakeistas nustatant, kad, „[j]ei bankroto paskelbimo dieną arbitražo procesas nebuvo pradėtas <...>, likvidatorius gali atsisakyti arbitražo susitarimo, jei reikalavimų išieškojimas arbitražo teisme trukdo likvidavimo procesui, ypač kai esamas turtas neleidžia padengti arbitražo proceso pradžios ir vykdymo išlaidų (Lenkijos bankroto įstatymo 147 straipsnio a dalies 1 punktas).

Kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimas iš esmės yra susijęs su privačių

---

586 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-673-407/2021“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1998659

587 van de Ven, *supra note*, 40: 88-89

588 Gabrielle Kaufmann-Kohler ir Laurent Levy, *supra note*, 585: 267

teisinių santykių, kurie savaime neišnyksta restruktūrizavimo procese, analize, taikymu ir aiškinimu, todėl nėra pagrindo paneigti ir arbitražinės išlygos galiojimo, jeigu ji buvo sudaryta laikantis įstatyme nustatytų sąlygų ir tvarkos. Atitinkamai, kreditorių finansiniai reikalavimai restruktūrizavimo bylose turėtų būti nagrinėjami remiantis ginčo teisenos taisyklėmis, kurios iš esmės pripažįstamos ir arbitražo procese. Kita vertus, teisės doktrinoje pateikiama ir kita nuomonė: yra keliama abejonė, ar kreditorių finansiniai reikalavimai gali būti nagrinėjami arbitraže, kadangi patiriamos didesnės bylinėjimosi, atstovavimo ir administravimo išlaidos ir, atitinkamai, mažinama nemokaus juridinio asmens turto masė. Akcentuojamas ir visuotinai pripažintas ginčų centralizavimo principas (lot. *vis attractiva concursus*), kuris reiškia, kad visi ginčai turi būti nagrinėjami nemokumo (bankroto) bylą nagrinėjančiame teisme.[589]

Restruktūrizavimo byloje sprendžiami ne tik kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo klausimai; restruktūrizavimo procesas susijęs su daugeliu savarankiškų klausimų nemokumo procese: ar, pavyzdžiui, restruktūrizavimo procese galimi arbitražiniai susitarimai dėl ginčų restruktūrizavimo plano tvirtinimo procese? Ar arbitruotini ginčai dėl kreditorių susirinkimų teisėtumo? Remiantis šiuo metu galiojančiu teisiniu reguliavimu, manytina, kad ne. Jau buvo minėta, kad nemokumo byloms yra būdingas viešasis interesas, lemiantis aktyvų teismo vaidmenį ir dispozityvumo principo ribojimą (išskyrus bylose dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo); duomenys apie nemokumo bylos iškėlimą skelbiami viešai, procesinis sprendimas iškelti nemokumo bylą sukelia *erga omnes* teisines pasekmes. Tuo tarpu pagal KAĮ 8 straipsnį, arbitražo procesas yra konfidencialus, arbitražo procese, be kita ko, yra laikomasi šalių autonomiškumo ir rungimosi principų, kurie, kaip minėta, ribotai veikia nemokumo procese. Todėl nemokumo procesas pagal JANĮ iš esmės skiriasi nuo arbitražo proceso. Aktyvus teismo vaidmuo nemokumo bylose pagrįstas viešuoju interesu, kuris nėra ginamas arbitraže, todėl šie procesai nėra tarpusavyje suderinami.

„Pagrindiniai nemokumo klausimai, tokie kaip nemokumo bylos inicijavimas, administratoriaus, tikrinančio reikalavimus, paskyrimas, turto surinkimas ir įmonės likvidavimas, laikomi nearbitražiniais."[590] Klausimai, susiję su pačia nemokumo procedūra, nėra arbitruojami dėl savo teisinio pobūdžio ir daromo *erga omnes* poveikio, t. y. sprendimas sukelia teisines pasekmes visiems, o ne tik bylos šalims. Kiti ginčai, pavyzdžiui, „sutartinis ginčas, kai vienai šaliai iškelta nemokumo byla, laikomi arbitražiniais, nes arbitražo teismas neuzurpuoja viešosios valdžios"[591]. Teisės doktrinoje laikoma, kad, pavyzdžiui, atvejai, kai nemokumo administratorius ginčija jam pateiktus finansinius reikalavimus, taip pat tam tikros Vokietijos nemokumo kodekso teisės normos, nenurodo, kad to klausimo nagrinėjimas priklauso išimtinei teismo kompetencijai, todėl nėra pagrindo savaime šių ginčų laikyti nearbitruojamais.[592] Apibendrintai nurodoma, kad Vokietijoje tie nemokumo klausimai, kuriuos teoriškai gali

589 Jokubauskas ir kt., *supra note*, 583: 63

590 van de Ven, *supra note*, 40: 41

591 *Ibid*., 41

592 *Ibid*., 44

išspręsti šalys (įskaitant ir nemokumo administratorių), nepriklauso išimtinei teismo jurisdikcijai ir gali būti arbitruotini.

Vertinant arbitražo trūkumus ir privalumus nemokumo procese yra išskiriama keletas aspektų. *Pirma*, izoliuotame ir privačiame arbitraže gali būti tinkamai neužtikrintas kreditorių lygiateisiškumo principas, kuriuo grindžiama visa nemokumo procedūra. *Antra*, nepakankamai užtikrintas viešasis interesas, kuris reiškiasi per kreditorių lygiateisiškumo apsaugą, poreikį gelbėti nemokias įmones, saugoti darbo vietas, užtikrinti įmonių likvidavimą, kai nėra kitos galimybės. Kita vertus, pažymima, kad arbitražo dalyko apimtis nuolat plečiasi ir arbitražo teismai yra raginami atsižvelgti į viešąjį interesą, taigi ir į nemokumo bylos ypatumus. *Trečia*, skaidrumo užtikrinimas yra sunkiai įgyvendinamas arbitraže, kadangi arbitražas yra privatus ir duomenys nėra prieinami trečiosioms šalims. Kita vertus, kai kurių šalių arbitražo įstatymai leidžia šalims atsisakyti konfidencialumo ir viešumas tampa pageidaujamas arbitražo procesuose. *Ketvirta*, arbitražo sprendimai gali būti panaikinti tik dėl labai siaurų, ribotų priežasčių, todėl kyla apeliacinės peržiūros pakankamumo klausimas. Tam tikra prasme arbitražo sprendimai yra galutiniai, taigi gali kilti teismų praktikos nenuoseklumo, nevienodumo rizika; tai gali tapti kaina, kurią mokama už ginčo išnagrinėjimo greitį. *Penkta*, arbitražo procesas yra paprastai greitesnis nei teisminis procesas. *Šešta*, išlaidos, kurios priklauso nuo daugelio kintamųjų – ar vyksta pagreitinas arbitražo procesas, kiek arbitrų dalyvauja procese, koks yra mokesčių dydis ir pan. *Septinta*, lankstumas, kuris žymiai labiau užtikrinamas arbitraže nei teisme. *Aštunta*, pasitikėjimas, specializacija ir neutralumas, kuris pasireiškia per šalies teisę pasirinkti arbitrą; galimybė rinktis patyrusį, turintį specialių žinių asmenį.[593]

Pats nemokumo faktas gali padaryti arbitražo susitarimą neįmonamą įvykdyti. Vokietijos Aukščiausiasis Teismas vienoje byloje konstatavo, kad „arbitražinis susitarimas negalėjo būti įvykdytas, nes ieškovas negalėjo padengti arbitražo proceso išlaidų ir nebuvo kitų būdų jas padengti". Toks sprendimas buvo plačiai kritikuojamas, tačiau Vokietijos Aukščiausias Teismas tiesiog konstatavo tai, kas akivaizdu – niekas nenori padengti visų arbitražo išlaidų. Tačiau taip pat akcentuojama, kad nemokumas nebūtinai reiškia, kad skolininkas visiškai neturi lėšų, todėl tokie sprendimai turi būti daromi atsižvelgiant į kiekvieną situaciją individualiai.[594] Šiuo aspektu yra svarbu nepaneigti bendrojo teisingumo ir teisės į teisminę gynybą principų: ir turto neturinčiai šaliai turi būti užtikrinta veiksminga jos teisių gynyba. Tačiau tokio požiūrio laikomasi ne visur, pavyzdžiui, Prancūzijos, Anglijos ir JAV teismai padarė išvadas, kad šalis negali remtis savo finansine padėtimi ir dėl to gali nevykdyti arbitražinio susitarimo.[595]

Apibendrinant pažymėtina, kad KAĮ nėra tiesioginio draudimo perduoti arbitražui ginčus, kylančius iš restruktūrizavimo teisinių santykių. Tačiau galioja bendras principas, kurį pripažįsta tiek doktrina, tiek praktika, kad arbitražo proceso veikimo esmė ir principai nėra suderinami su ginčų, kurių išsprendimas sukelia *erga omnes*

593 Gabrielle Kaufmann-Kohler ir Laurent Levy, *supra note*, 585: 262

594 van de Ven, *supra note,* 40: 92

595 *Ibid.*

teisines pasekmes, nagrinėjimu; taip pat arbitraže neturėtų būti nagrinėjami klausimai, kurie kyla organizuojant ir vykdant restruktūrizavimo procesą ir yra susiję išimtinai su nemokumo teisės taikymu. Daugelyje valstybių pripažįstama, kad, nepaisant nemokumo bylos iškėlimo fakto, arbitražiniai susitarimai, kilę iš privatinių teisinių santykių iki nemokumo proceso, lieka galioti. Tačiau pritartina ir šios pozicijos kritikai – egzistuoja būtinybė užtikrinti kreditorių lygiateisiškumą (ypač įgyvendinant kreditorių teisę į informaciją, apskundimo teisę), *vis attractiva concursus* principo laikymąsi. Mokslininkų ir teismų praktikos pozicija dėl arbitražinės išlygos vykdymo ir privalomumo, jeigu skolininkas neišgali padengti arbitražo išlaidų, išsiskyrė. Autorės manymu, aptartą Vokietijos Aukščiausiojo Teismo procesinį sprendimą galima būtų pritaikyti bankroto procese, kai nustatoma, kad įmonė neturi turto, tačiau abejotina, kad tokia praktika pasiteisintų sprendžiant restruktūrizavimo procese kilusius ginčus.

3.2. Kreditoriaus teisinis statusas restruktūrizavimo procese

Šiuolaikinė ekonomika yra laikoma „kreditais pagrįsta ekonomika“, todėl tam, kad būtų sudarytos sąlygos gauti finansavimą už kuo mažesnę kainą naudojantis kuo įvairesnėmis skolinimosi priemonėmis, reikalinga, be kita ko, kurti aiškią ir nuspėjamą nemokumo teisinę sistemą, kurią kreditoriai galėtų prognozuoti ir tinkamai įvertinti rizikas.[596] Šiuo metu galiojantis nemokumo teisinis reguliavimas neteikia kreditoriaus sąvokos, todėl ji aiškinama ir plėtojama teismų praktikoje. Autorės nuomone, kreditoriaus sąvokos įtvirtinimas nemokumo teisinius santykius reguliuojančiuose teisės aktuose geriausiai spręstų kreditorių teisinės padėties restruktūrizavimo procese problemas, kadangi iš teismų praktikos matyti, jog, vystantis ir sudėtingėjant teisiniams santykiams, atsiranda įvairių kreditoriaus sąvokos interpretacijų, kurios kuria neaiškumo ir neapibrėžtumo įspūdį.

Kreditoriai, kurie turi pretenzijas į restruktūrizuojamo juridinio asmens turtą ir siekia savo finansinių reikalavimų patenkinimo, teikia prašymus tvirtinti jų finansinius reikalavimus JANĮ nustatyta tvarka ir terminais: per 30 dienų nuo teismo nutarties iškelti nemokumo bylą paskelbimo priežiūros institucijos interneto svetainėje dienos pateikia paskirtam nemokumo administratoriui prašymus dėl finansinio reikalavimo tvirtinimo (JANĮ 41 straipsnio 1 dalis), o „[n]emokumo administratorius patikrina kreditoriaus reikalavimo teisės pagrindimo dokumentus ir ne vėliau kaip per 30 dienų nuo reikalavimų pateikimo termino pabaigos perduoda kreditorių reikalavimus tvirtinti teismui ir prideda savo nuomonę dėl kreditorių reikalavimų pagrįstumo“ (JANĮ 41 straipsnio 2 dalis). Kreditorių finansinių reikalavimų pateikimo tvarka yra bendra bankroto ir restruktūrizavimo procedūroms.

Kreditorius teises ir pareigas nemokumo procese įgyja nuo nutarties, kuria patvirtintas kreditoriaus finansinis reikalavimas, įsiteisėjimo dienos; nuo šios dienos kreditoriai įgyja teises ir pareigas, numatytas JANĮ. Remiantis patvirtintu kreditorių finansinių reikalavimų sąrašu, vėliau yra balsuojama dėl restruktūrizavimo plano

596 World Bank, *supra note*, 272: 15

tvirtinimo; kreditorių įtaka restruktūrizavimo procese dažnai priklauso nuo jų patvirtinto finansinio reikalavimo dydžio, kuris, be kita ko, restruktūrizavimo proceso metu gali kisti, todėl svarbu nustatyti universalias taisykles finansinio reikalavimo dydžiui nustatyti. Dar daugiau, dėl restruktūrizavimo plano balsuoja tik restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai (JANĮ 107 straipsnis). Todėl tiek kreditoriaus teisinis statusas – ar jis yra restruktūrizavimo plano paveikiamas kreditorius ar ne, tiek jo tvirtintino finansinio reikalavimo dydis gali lemti restruktūrizavimo bylos eigą. Kuo mažiau ginčų kils šiuose restruktūrizavimo bylos etapuose, tuo restruktūrizavimo procesas taps veiksmingesnis, o kartu – skaidresnis ir patikimesnis.

Taigi kas yra restruktūrizuojamos įmonės kreditorius ir kokio dydžio juridinio asmens finansinis reikalavimas turi būti tvirtinamas? Ar kreditoriaus sąvoka vienodai apibrėžiama restruktūrizavimo ir bankroto procese? Ar visi kreditoriai turi vienodas teises restruktūrizavimo procese? Ar kreditorius, kurio finansinis reikalavimas yra patvirtinamas teismo nutartimi restruktūrizavimo procese, turi besąlyginę teisę balsuoti dėl restruktūrizavimo plano ir dalyvauti derybose restruktūrizavimo procese? Ar kreditoriaus samprata nemokumo procese skiriasi nuo kreditoriaus sampratos kituose – prievoliniuose, finansiniuose – teisiniuose santykiuose? Tai klausimai, kurie apibrėžia kreditoriaus teisinį statusą restruktūrizavimo procese ir šiuo metu nei teisinis reguliavimas, nei teismų praktika vienareikšmiškų atsakymų į visus šiuos klausimus neteikia.

3.2.1. Kreditoriaus sampratos restruktūrizavimo procese problema

„Nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos laikoma, kad visų juridinio asmens prievolių įvykdymo terminai yra suėję“ (JANĮ 61 straipsnis), todėl, sprendžiant dėl kreditoriaus teisinio statuso bankroto byloje, problemų iš esmės nekyla, kadangi visos prievolės, kada jų terminas besueitų, tampa vykdytinos nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos[597]. Iškėlus restruktūrizavimo bylą, prievolės vykdomos JANĮ 28 straipsnyje nustatyta tvarka – prievolių vykdymas iš esmės yra tik sustabdomas „iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą arba nutraukti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos“[598]; JANĮ nenustatyta, kad iškėlus restruktūrizavimo bylą prievolių mokėjimo terminai sueina; JANĮ 61 straipsnio nuostatos yra specialiosios teisės normos, reguliuojančios bankroto teisinius santykius. Taigi čia ir kyla pagrindinė kreditoriaus teisinio statuso restruktūrizavimo procese problema – ar subjektas, kurio prievolės įvykdymo terminas dar nėra suėjęs restruktūrizavimo bylos iškėlimo metu ar kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo metu (taigi to subjekto prievolė dar nėra vykdytina) ir tampa vykdytina, tarkim, antraisiais restruktūrizavimo metais, yra restruktūrizuojamo juridinio asmens kreditorius?

JANĮ II skyriaus nuostatos, apibrėžiančios kreditorių finansinių reikalavimų pateikimo tvarką ir tvirtinimą, kreditorių teises ir pareigas, kreditorių susirinkimų sušaukimo tvarką ir pan., yra bendros tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo procesams,

---

597 JANĮ, *supra note*, 99: 28 straipsnio 1 dalis.

598 *Ibid.*

todėl abiejuose procesuose kreditoriaus samprata turėtų išlikti ta pati. Be to, kreditoriaus sąvoka, vartojama tame pačiame akte (JANĮ) neturėtų būti aiškinama skirtingai. Kreditoriaus sampratą ir teisinę padėtį bankroto procese analizavo dr. Remigijus Jokubauskas, pateikdamas JANĮ bendrųjų nemokumo teisės normų analizę, ir nurodė, kad pagal „JANĮ kreditoriumi laikomas skolininko kreditorius, kurio finansinis reikalavimas kyla iš prievolės, kurios vykdymo terminas suėjęs, ji [prievolė] nėra įvykdyta ir ginčijama“[599]. Šiuo aiškinimu remiamasi ir teismų praktikoje restruktūrizavimo bylose pabrėžiant, kad teismas tvirtina tik tokius kreditorių finansinius reikalavimus, kurie yra neįvykdyti ir vykdytini[600].

Kreditoriaus samprata, suformuota nagrinėjant bylas, kylančias iš bankroto teisinių santykių, kurį laiką atrodė aiški ir pakankama apibrėžti kreditoriaus sąvoką ne tik bankroto, bet ir restruktūrizavimo bylose. Tačiau kilus ginčui dėl to, kuriems kreditoriams turi būti pranešama apie ketinamą iškelti nemokumo bylą JANĮ 8 straipsnyje nustatyta tvarka[601], buvo suprasta, kad aiškinimas, jog kreditoriumi ir yra tik toks asmuo, kurio reikalavimo terminas suėjęs, yra per siauras. Todėl ši praktika buvo plėtojama nurodant, kad „kreditoriaus sąvoka JANĮ kontekste negali būti siejama tik su prievolės įvykdymo terminu. <...> [Į] JANĮ 8 straipsnyje nustatytą reguliavimą patenka visi kreditoriai, kurie pareiškimo išsiuntimo kreditoriams metu turi reikalavimo teisę į skolininką, nepaisant to, kad tas reikalavimas nėra pradelstas“[602]. Toliau autorė pagrindžia, kad šis išaiškinimas yra reikšmingas ir sprendžiant klausimus dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo restruktūrizavimo procese, taip, be kita ko, užtikrinant vienodą kreditoriaus sąvokos taikymą visame nemokumo procese.

Kreditorius, kurio finansinis reikalavimas nebus pradelstas ir terminas sueis vėlesniu metu, kreditorių finansinių reikalavimų sąraše pagal šiuo metu galiojančią kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo tvarką ir kreditoriaus sampratą neturėtų atsidurti, nes, minėta, tvirtinami tik tie finansiniai reikalavimai, kurių vykdymo terminas yra suėjęs. Tokios situacijos gali susidaryti, pavyzdžiui, jeigu skolininkui buvo suteikta paskola, kuri turi būti grąžinta vienu mokėjimu antraisiais restruktūrizavimo metais. Tačiau šiuo atveju svarbu, kad įmonė yra gyvas, veikiantis subjektas, o restruktūrizavimo planas gali būti tvirtinamas 4 metams (JANĮ 105 straipsnis), todėl, jeigu kreditoriaus prievolės vykdymas sueis restruktūrizavimo plano vykdymo metu, tačiau į kreditorių finansinių reikalavimų sąrašą jis nebus įtrauktas ir su juo nebus vedamos derybos, jeigu jis įgis teisę derėtis dėl plano tik praėjus reikšmingam plano vykdymo

---

599 Jokubauskas, *supra note*, 69: 46 puslapis.

600 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-179-407/2024“, 19 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2231403.

601 JANĮ 8 straipsnyje įtvirtinta ikiteisminė nemokumo procedūra, kai nemokumo procesą inicijuoja juridinis asmuo. Šiame straipsnyje įtvirtinta pareiga apie ketinamą išelti nemokumo bylą pranešti visiems juridinio asmens kreditoriams. Todėl formaliai byloje spręstas klausimas, kas yra laikomas įmonės kreditoriumi pagal JANĮ iki nemokumo bylos iškėlimo. Tačiau, autorės manymu, kreditoriaus sąvoka tiek teisiniuose santykiuose iki nemokumo, tiek nemokumo byloje turėtų būti suprantama vienodai.

602 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-404-407/2024“, 17 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2248863

terminui, restruktūrizavimo planas, patvirtintas restruktūrizavimo pradžioje, bus netvarus, kadangi, suėjus prievolės įvykdymo terminui, kreditorius gali boikotuoti planą ir sukelti grėsmę visam restruktūrizavimo procesui. Toks kreditorius neabejotinai turės įtakos restruktūrizavimo procesui ir eigai. Todėl kyla klausimas: kokiu procesiniu statusu jis turi dalyvauti restruktūrizavimo procese?

Autorės manymu, institutų, normų, sąvokų dermė įvairiose srityse visą teisės sistemą daro aiškesnę, pagrįstą, prieinamą ir lengviau taikomą, taigi patikimą ir veiksmingą. Kilus klausimui dėl objekto apibrėžties sąvokos ar sampratos, visų pirma, reikia išanalizuoti, kaip tas pats objektas suvokiamas ir apibrėžiamas kitose srityse. Todėl autorė pritaria teismų praktikai, kurioje pasisakant dėl teisme tvirtintintų finansinių reikalavimų restruktūrizavimo byloje, be kita ko, remiamasi ir finansinę apskaitą reguliuojančiais teisės aktais; tokiu būdu tos pačios teisinės sąvokos (tas pats reiškinys), nors ir skirtingose srityse, yra suprantamos vienodai. Teismas vienoje byloje rėmėsi verslo apskaitos standartais ir nurodė, kad „[p]lanuojami sandoriai, suteiktos garantijos ir laidavimai, kurių dar nereikia vykdyti, įmonės finansiniais įsipareigojimais nepripažįstami, kol jie neatitinka finansinio įsipareigojimo apibrėžimo“[603], todėl pareiškėjos, turinčios laidavimo reikalavimą į laiduotoją, finansinio reikalavimo netvirtino, nes pagrindinis skolininkas tinkamai vykdė prievoles. Toks pareiškėjos reikalavimas nepatektų į restruktrūrizuojamo juridinio asmens finansinę apskaitą ir atskaitomybę, atitinkamai, nepateko ir tvirtintinų kreditorių finansinių reikalavimų sąrašą; tokio subjekto finansinis reikalavimas nėra vykdytinas.

Remiantis finansinės apskaitos taisyklėmis galima spręsti ir anksčiau nurodytą problemą – kokį subjektą laikyti kreditoriumi įmonės restruktūrizavimo byloje. „Finansiniai įsipareigojimai apskaitoje registruojami tik tada, kai įmonė prisiima įsipareigojimą sumokėti pinigus ar atsiskaityti kitu finansiniu turtu“[604]. Finansinis įsipareigojimas apibrėžiamas kaip sutartinis įsipareigojimas perduoti pinigus ar kitą finansinį turtą kitai šaliai arba pasikeisti finansinėmis priemonėmis su kita šalimi galimai sau nepalankiomis sąlygomis[605]. Finansiniai įsipareigojimai skirstomi į ilgalaikius ir trumpalaikius: „[i]lgalaikiams finansiniams įsipareigojimams priskiriami įsipareigojimai, už kuriuos įmonė privalės atsiskaityti vėliau kaip po vienų metų nuo paskutinės ataskaitinio

---

603 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-179-407/2024“ *supra note*, 600: 29 punktas

604 „18-ojo verslo apskaitos standarto „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“ metodinės rekomendacijos“, patvirtintos Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2016 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V2-24, 28 punktas, AVNT, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://avnt.lrv.lt/uploads/avnt/documents/files/_18%20VAS%20MR%20pagal%20standarto%207%20redakcija%20nuo%202016_01_01.pdf

605 *Ibid.*, II skyrius „Pagrindinės sąvokos“. Iš esmės tokia pati finansinio įsipareigojimo sąvoka yra įtvirtinta 32-ajame tarpautiniame apskaitos standarte“ Finansinės priemonės. Pateikimas“ 11 punkte („2023 m. rugsėjo 13 d. Komisijos reglamentas (ES) 2023/1803, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1606/2002 priimami tam tikri tarptautiniai apskaitos standartai“, EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1803-20250730)

laikotarpio dienos“, jie fiksuojami balanso eilutėje „Po vienų metų mokėtinos sumos ir kiti ilgalaikiai įsipareigojimai“; [t]rumpalaikiams finansiniams įsipareigojimams priskiriami įsipareigojimai, už kuriuos įmonė privalės atsiskaityti per vienus metus nuo paskutinės ataskaitinio laikotarpio dienos“, jie fiksuojami balanso dalyje „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“[606]. Taigi įmonės finansinėje apskaitoje atsispindi visi finansiniai įsipareigojimai, kurių įvykdymo terminas yra aiškiai nustatytas. Kitaip tariant, finansinėje apskaitoje pripažįstami tik tie finansiniai įsipareigojimai, kurie atsirado įvykus visiems jų atsiradimui būtiniems juridiniams faktams ir nėra sąlyginiai ar hipotetiniai.

Finansinėje apskaitoje taip pat išskiriami neapibrėžtieji įsipareigojimai – tai „dėl buvusiųjų įvykių galintis atsirasti įsipareigojimas, kurio buvimą ar nebuvimą patvirtina vienas ar daugiau įmonės nevisiškai kontroliuojamų neapibrėžtųjų būsimųjų įvykių, arba dėl buvusiųjų įvykių atsiradęs įsipareigojimas“[607]. Tokie neapibrėžtieji įsipareigojimai finansinėje apskaitoje neregistruojami[608]. Neapibrėžtųjų įsipareigojimų kategorijai yra priskiriami, pavyzdžiui, laidavimai, kurių nereikia vykdyti ir dar nėra aišku, ar toks įsipareigojimas kils ateityje[609], todėl tokius reikalavimus pareiškę subjektai nėra laikomi kreditoriais finansinėje apskaitoje. Matyti, kad tokio paties požiūrio laikomasi ir teismų praktikoje: teismas netvirtino pareiškėjos, turinčios laidavimo teisę į laiduotoją, finansinio reikalavimo, argumentuodamas tuo, kad pagrindinis skolininkas tinkamai vykdo savo įsipareigojimus, o vien restruktūrizavimo bylos laiduotojui iškėlimo faktas nereiškia, kad restruktūrizavimo byloje turi būti tvirtinami ir tokie reikalavimai, kurie hipotetiškai gali susiformuoti ateityje[610].

O jeigu restruktūrizuojama įmonė turi kreditorių, kuriam vykdomi periodiniai (pavyzdžiui, kas mėnesį) finansiniai įsipareigojimai, ar toks asmuo taps įmonės kreditoriumi, jeigu finansiniai įsipareigojimai yra vykdomi tinkamai ir laiku? Atsakymas į šį klausimą vėlgi galėtų slypėti finansinėje apskaitoje. Kai įmonė gauna ilgalaikę paskolą, ji fiksuojama balanso eilutėse tokia tvarka: paskolos sumos dalis, kuri turės būti sumokėta per vienerius metus, priskiriama trumpalaikiams įsipareigojimams, o likusi dalis bus laikoma ilgalaikiais įsipareigojimais. Taigi, net jeigu yra tinkamai vykdomi periodiniai finansiniai įsipareigojimai ir nėra pradelstų įsipareigojimų, net jeigu galutinis

606 „18-ojo verslo apskaitos standartas „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“ metodinės rekomendacijos“, *supra note*, 604: 16 punktas.

607 „19-asis verslo apskaitos standartas „Atidėjiniai, neapibrėžtieji įsipareigojimai ir turtas bei poataskaitiniai įvykiai“, patvirtintas Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus 2015 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. VAS-22, 4.2 papunktis, TAR, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fc9e1cd0082911e588da8908dfa91cac?csrt=10506840951275305489.

608 *Ibid.*

609 „19-ojo verslo apskaitos standarto „Atidėjiniai, neapibrėžtieji įsipareigojimai ir turtas bei poataskaitiniai įvykiai“ taikymo metodinės rekomendacijos“, patvirtintos Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus 2015 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. VAS-53, 25 punktas, AVNT, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.avnt.lt/assets/Apskaita/Metodins-rekomendacijos-2020/19-VAS-MR.pdf

610 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-179-407/2024“, *supra note*, 600: 19 punktas.

įsipareigojimų įvykdymo terminas peržengia restruktūrizavimo plano ribas, vis tiek tokį subjektą pagrįsta laikyti restruktūrizuojamos įmonės kreditoriumi ir patvirtinti jo finansinį reikalavimą. Priešingu atveju, jeigu eilinė įmoka nebus sumokėta tinkamai ir laiku, tai gali sukelti neigiamas pasekmes visam restruktūrizavimo procesui.

Kreditoriaus sąvoka į nemokumo teisinį reguliavimą ateina iš privatinių teisinių santykių (CK). CK kreditoriaus sąvokos nepateikia. Tačiau iš sisteminės CK teisės normų analizės matyti, kad kreditoriumi yra ne tik tas asmuo, kurio reikalavimo terminas yra suėjęs ir yra vykdytinas. Kreditorius yra asmuo, turintis teisę pareikalauti iš skolininko kreditoriaus naudai atlikti tam tikrą veiksmą ar nuo jo susilaikyti (CK 6.1 straipsnis). Tačiau skola, reikalavimas suprantamas ne tik kaip prievolė, vykdytina šiuo metu, čia pat ir dabar, tačiau ir kaip aiškiai apibrėžta prievolė, kad ją būtų galima identifikuoti ateityje; kitaip tariant, kreditoriumi laikomas asmuo, turintis ne tik esamą, vykdytiną, bet ir aiškiai apibrėžtą būsimą reikalavimą (CK 6.101 straipsnio 3 dalis). Šiuo metu galiojančioje teismų praktikoje, taikančioje ir aiškinančioje nemokumo teisinius santykius reguliuojančias teisės normas, CK ir JANĮ jokia apimti nėra supriešinami. Priešingai, yra teigiama, kad „[k]reditoriaus sąvoka JANĮ nepateikta, tačiau ji apibrėžta teisės doktrinoje ir kituose, prievolinius teisinius santykius reguliuojančiuose teisės aktuose“[611]. Remiantis anksčiau galiojusiu ĮRĮ, kreditoriumi buvo laikomi ir tie asmenys, kuriems įsipareigojimų vykdymo terminai dar nesuėję[612]. Todėl kreditoriaus sampratos išplėtimas restruktūrizavimo bylose (lyginant su bankroto bylomis) atitiktų veiksmingo nemokumo proceso tikslą, laikantis jau suformuotos teismų praktikos tęstinumo ir vienodumo.

Kreditoriumi yra laikomas asmuo, turintis ne tik piniginio, bet ir nepiniginio pobūdžio reikalavimą skolininkui, todėl kreditoriumi civilinės teisės prasme gali būti laikomas ir tas, kuris turi teisę reikalauti, kad skolininkas atliktų tam tikrus veiksmus ar susilaikytų nuo jų atlikimo (CK 6.1 straipsnis); įmonė gali gauti išankstinius apmokėjimus už parduodamą nefinansinį turtą arba prisiimti įsipareigojimus atsiskaityti nefinansiniu turtu. Taigi ar kreditoriai, turintys nepiniginio pobūdžio reikalavimą skolininkui, kuriam iškelta nemokumo byla, turėtų būti laikomi skolininko kreditoriais nemokumo procese? Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas numato, kad turi būti tvirtinami kreditorių reikalavimai (JANĮ 42, 43 straipsniai) neišskiriant ir nepažymint, ar tai turi būti finansiniai (piniginio) ar nepiniginio pobūdžio reikalavimai. Kaip reikėtų apibrėžti ir įvertinti kreditoriaus teisinį statusą, kuris turi nepiniginio pobūdžio reikalavimą restruktūrizavimo procese? Pavyzdžiui, LAT bankroto byloje yra sprendęs klausimą, ar asmuo, turintis neturtinį reikalavimą dėl savo turto išreikalavimo iš svetimo valdymo, turėtų bankroto byloje dalyvauti kaip kreditorius; šioje byloje teismas išaiškino, kad savo teises toks subjektas turėtų įgyvendinti neįstodamas kaip kreditorius bankroto byloje, tačiau jo, kaip kreditoriaus, finansinis reikalavimas galėtų būti patvirtintas, jeigu

611 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-179-407/2024“, *supra note,* 600: 19 punktas; „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-63-450/2024“, 25 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2221433

612 ĮRĮ, *supra note*, 115: 3 straipsnis

skolininkas turto neišsaugotų ir dėl to asmuo patirtų žalos[613]. Tačiau, pavyzdžiui, Šveicarijos bankroto kodekse buvo įtvirtinta, kad finansiniai reikalavimai, kurie nėra susiję su konkrečia pinigų suma, turi būti konvertuojami į piniginį reikalavimą.[614] Autorė pritartų pastarajai pozicijai, kuri tiksliau atliepia kreditorių lygybės idėją bankroto procese, kadangi kiekvienas ir bet kuris kreditorius turi teisę į dalį bankrutuojančios įmonės turto. Laikantis pozicijos, kad kreditoriaus sąvoka ir samprata neturėtų skirtis įvairiose srityse ir juo labiau bankroto ir restruktūrizavimo procesuose, autorės nuomone, toks požiūris galėtų būti taikomas ir restruktūrizavimo bylose. Tai būtų ypač naudinga, jeigu atsirastų kreditorių, pretenduojančių į turtą, reikalingą įmonės veiklai vykdyti. Tokiu būdu būtų užtikrinti ne tik kreditoriaus, bet ir skolininko interesai.

Apibendrindama autorė siūlo kreditoriaus sampratą restruktūrizavimo procese išplėsti ir ją aiškinti remiantis finansinę apskaitą reguliuojančiančiais norminiais aktais iš esmės atsakant į klausimą, ar toks kreditoriaus finansinis reikalavimas turėtų būti traukiamas į buhalterinę apskaitą. Kreditorius galėtų būti apibrėžiamas kaip subjektas, turintis finansinį reikalavimą, kurio įvykdymo terminas yra aiškiai apibrėžtas ir kuris nėra sąlyginis ar hipotetinis. Iš esmės toks apibrėžimas buvo įtvirtintas ir ĮRĮ, kuris nustatė, kad „[į]monės kreditoriai (toliau – kreditoriai) – fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus, taip pat fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems įsipareigojimų vykdymo terminai dar nesuėję“[615]. Toks kreditoriaus sampratos išplėtimas bankroto procesui nedarytų jokio poveikio, kadangi, įsiteisėjus nutarčiai dėl bankroto bylos iškėlimo, sueina visi prievolių mokėjimo terminai, tačiau restruktūrizavimo procese būtų išspręsta subjekto, kurio reikalavimo teisės terminas sueina restruktūrizavimo proceso metu, teisinės padėties problema. Toks kreditoriaus sampratos išplėtimas nemokumo bylose atitiktų ne tik CK teisinį reguliavimą, kuris nurodo, kad kreditoriumi laikomas asmuo, turintis ne tik esamą, bet ir aiškiai apibrėžtą būsimą reikalavimą, vykdytiną ateityje, bet ir anksčiau galiojusį teisinį reguliavimą, įtvirtintą ĮRĮ, taip pat ir finansinę apskaitą reguliuojančius teisės aktus. Tokiu būdu būtų užtikrintas vienodas tos pačios sąvokos aiškinimas įvairiose teisės srityse, o tai užtikrintų teisinį stabilumą ir teisinį tikrumą.

3.2.2. Einamieji mokėjimai ir jų įtaka tvirtintino kreditoriaus finansinio reikalavimo dydžiui

Remiantis teismo patvirtintu kreditoriaus finansinio reikalavimo dydžiu, bendrame patvirtintų kreditorių finansinių reikalavimų kontekste nustatomas konkretus

---

613 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-134-611/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2160138

614 Nicolas Jeandin, „Resolving the Conflict Between Creditors and the 'Weak Party' in Long-Term Contracts in Insolvency Cases“, iš *The Challenges of Insolvency Law Reform in the 21st Century: Facilitating Investment and Recovery to Enhance Economic Growth,* red. Henry Peter, Nicolas Jeandin ir Jason Kilborn (Zürich: Schulthess, 2006), 154.

615 ĮRĮ, *supra note*, 115: 3 straipsnis

kreditoriaus balsų skaičius balsuojant kreditorių susirinkimuose, kuriuose sprendžiami įvairūs su bendrovės veikla susiję klausimai, įskaitant ir restruktūrizavimo plano tvirtinimą. Be to, jeigu neužtenka turto vienos eilės kreditorių finansiniams reikalavimams patenkinti, kreditorių finansiniai reikalavimai toje eilėje tenkinami proporcingai, remiantis JANĮ 94 ir 95 straipsniuose įtvirtintu teisiniu reguliavimu, taigi kreditoriaus finansinio reikalavimo dydis turi reikšmę dėl jo tenkintinos finansinio reikalavimo dalies. Kadangi restruktūrizavimo metu įmonė vykdo ūkinę, komercinę veiklą ir moka einamuosius mokėjimus, gali kilti klausimas, kaip nustatyti tvirtintiną kreditoriaus finansinio reikalavimo dydį, kai jis nuolat kinta.

JANĮ 28 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, kad „nuo teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą arba nutraukti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos draudžiama vykdyti juridinio asmens finansines prievoles“; taip pat JANĮ 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad, „iškėlus nemokumo bylą, juridinis asmuo moka visus einamuosius mokėjimus“. Vienoje civilinėje byloje kreditorius pateikė prašymą patvirtinti jo 251 421,87 Eur dydžio finansinį reikalavimą restruktūrizuojamos įmonės byloje; finansinį reikalavimą kildino iš 24 lizingo sutarčių; pradelsta skola sudarė 52 679,97 Eur, o likutinė nepadengta lizingų įsipareigojimų suma – 198 741,90 Eur. Nemokumo administratorius nesutiko su prašoma patvirtinti 251 421,87 Eur dydžio finansinio reikalavimo suma teigdamas, kad lizingo sutartys yra galiojančios ir vykdytinos, o visi mokėjimai pagal šias sutartis yra laikomi einamaisiais mokėjimais; pasak nemokumo administratoriaus, tvirtintina tik pradelsta 52 679,97 Eur finansinio reikalavimo suma. Pirmosios instancijos teismas netvirtino likusios 198 741,90 Eur sumos motyvuodamas tuo, kad restruktūrizavimo bylos iškėlimo metu buvo nustatyta 550 957,25 Eur suma einamiesiems mokėjimams atlikti.[616] Šios nutarties teisėtumas ir pagrįstumas nebuvo tikrinamas apeliacine tvarka. Pritarus nuomonei, kad visi asmenys, turintys laike aiškiai apibrėžtus finansinius reikalavimus, yra restruktūrizuojamo juridinio asmens kreditoriai, iš šios situacijos natūraliai kyla klausimas, kokio dydžio kreditoriaus finansinis reikalavimas turėtų būti tvirtinamas (kuriuo metu turi būti fiksuojamas įsiskolinimas), jeigu tam kreditoriui yra mokami einamieji mokėjimai JANĮ 28 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka; ar jis (kreditoriaus finansinis reikalavimas), atlikus kiekvieną periodinį mokėjimą, turėtų būti tikslinamas? Siekiant atsakyti į šiuos klausimus taip pat tikslinga analizuoti ir tirti, kokie mokėjimai patenka į einamųjų mokėjimų sąvoką.

Juridinis asmuo, veikiantis įprastomis ekonominėmis sąlygomis, prisiima įvairius įsipareigojimus, susijusius su prievolių vykdymu; visi įsipareigojimai turėtų būti nukreipti į ekonominės veiklos vykdymą ir pelno siekimą, todėl įsipareigojimai, kuriais yra siekiama šio tikslo, yra nukreipti į įprastą ekonominę veiklą ir veiklos tikslai išlieka (turėtų būti) tie patys, net jeigu juridiniam asmeniui yra iškeliama restruktūrizavimo byla. Einamųjų mokėjimų sąvokos ir sampratos VAS neteikia, taip pat terminas *current payments* (einamieji mokėjimai) nėra vartojamas lengviausiai pasiekiamoje

616 „Kauno apygardos teismo 2025 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-1028-950/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2330070

doktrinoje[617]. Einamųjų įmokų sąvoka vartojama, pavyzdžiui, Vokietijos nemokumo teisiniame reguliavime, tačiau labai siauriame – laikinųjų apsaugos priemonių – taikymo kontekste; nurodoma, kad teismas gali imtis laikinųjų apsaugos priemonių – nurodyti, kad kreditoriai negali realizuoti ar atsiimti turto objektų, jeigu už tai kreditoriui atlyginama einamosiomis įmokomis[618].

FABĮ taip pat nenumato tokios sąvokos kaip einamieji mokėjimai; nutartyje dėl fizinio asmens iškėlimo turi būti nurodyta lėšų suma, skirta „fizinio asmens būtiniesiems poreikiams tenkinti nuo teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos iki nutarties patvirtinti planą įsiteisėjimo dienos“ (FABĮ 6 straipsnio 2 dalies 4 punktas). Juridinio asmens statusas, skritingai nei fizinio asmens, lemia, kad įvardinti, kokie yra būtinieji juridinio asmens poreikiai, yra labai sudėtinga, kadangi iš esmės visi juridinio asmens mokėjimai turi būti nukreipti į vieną sąlyginai paprastą tikslą – ekonominės veiklos vykdymą, iš kurios juridinis asmuo dengia sąnaudas ir, jeigu remiasi teisingais skaičiavimais, turi gauti pelną. Žodis „einamasis“ lietuvių kalboje reiškia eilinis, kasdienis, susijęs su „kasdieniniais gyvenamojo meto reikalais, pareigomis, uždaviniais“[619]. Todėl faktiškai einamieji mokėjimai galėtų apimti bet kokius mokėjimus, būtinus ekonominei veiklai vykdyti – pradedant nuo mokėjimų už elektrą, dujas, apsaugą, ryšį, periodinius mokėjimus kreditoriams (pavyzdžiui, už suteiktas paskolas), taip pat mokėjimus tiekėjams už patiektas prekes ar suteiktas paslaugas ir baigiant atsiskaitymu su darbuotojais ir mokesčių sumokėjimu[620].

Einamųjų mokėjimų sąvoka restruktūrizavimo teisiniame reguliavime nėra nauja. Įmonių bankroto įstatyme, priimtame 1992 metais, taip pat buvo įtvirtinta nuostata, kad „teismui iškėlus įmonės bankroto bylą uždraudžiamas visų finansinių prievolių, įskaitant palūkanas ir mokesčius, mokėjimas, išieškojimas teismine ar ne ginčo tvarka, taip pat be atskiro teismo leidimo uždraudžiama dalinti ar kitaip skirstyti įmonės turtą, išskyrus einamuosius mokėjimus, reikalingus įmonės veiklos procesui bylos nagrinėjimo metu palaikyti“; kilo klausimas, ką apima sąvoka „einamieji mokėjimai“[621], tačiau LRKT, spręsdamas dėl teisės aktų atitikties Konstitucijai, detalesnės analizės, kas yra „einamieji mokėjimai“, nepateikė, taip pat nebuvo pateiktas išaiškinimas, kokia yra esminė skirtis tarp sąvokų „einamieji mokėjimai, susiję su šia veikla“ ir „einamieji mokėjimai, reikalingi įmonės veiklos procesui bylos nagrinėjimo metu palaikyti“.

ĮRĮ taip pat buvo numatyta, kad restruktūrizuojama įmonė moka visas einamąsias įmokas (ĮRĮ 8 straipsnio 1 dalies 4 punktas) nuo teismo nutarties iškelti

---

617 google scholar atlikta paieška pagal frazes „*current payments*“, „*current payments restructuring*“; rezultatų pagal šią užklausą nebuvo rasta, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 30 d.

618 InsO, *supra note*, 262: 21 straipsnis

619 „Einamasis“, *Terminų žodynas*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/e/einamasis

620 Į einamųjų mokėjimų sąvoką galėtų nepatekti, pavyzdžiui, sprendimas išmokėti dividendus.

621 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 26 d. nutarimas „Dėl finansinių prievolių mokėjimo teismui iškėlus bankroto bylą“, 1.2 papunktis, 3 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/41591

restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos (ĮRĮ 2 straipsnio 9 dalis)[622]. Tiek pagal anksčiau galiojusį ĮRĮ, tiek pagal šiuo metu galiojantį JANĮ, einamųjų mokėjimų sąvoka apibrėžiama itin plačiai[623] – tai visi juridinio asmens ūkinei komercinei veiklai užtikrinti reikalingi mokėjimai, tad faktiškai į šią sąvoką galėtų patekti bet kuris juridinio asmens mokėjimas, kurį reikia sumokėti suėjus mokėjimo terminui. Šiuo metu teismų praktikoje einamieji mokėjimai apibrėžiami kaip juridinio asmens išlaidos, kurios yra būtinos užtikrinant juridinio asmens ūkinės komercinės veiklos tęstinumą[624] ir kurios reikalingos vykdyti juridinio asmens restruktūrizavimo procesą[625].

Teisės doktrinoje išskiriami šie einamųjų mokėjimų požymiai: 1) jie atsiranda po to, kai konstatuojamas įmonės nemokumas, t. y. kai įsiteisėja nutartis dėl nemokumo bylos iškėlimo; 2) turi būti susiję su ūkinės veiklos vykdymo užtikrinimu. Teisės doktrinoje einamieji mokėjimai atskiriami nuo restruktūrizuojamo juridinio asmens prievolių, kurios susidarė iki nemokumo bylos iškėlimo.[626] „Einamųjų įmokų mokėjimas, kai bendra einamųjų įmokų suma patvirtinama teismo nutartimi, yra aktualus tik iki restruktūrizavimo plano patvirtinimo, nes vėliau mokėjimai vykdomi restruktūrizavimo plane nustatyta tvarka“[627]. Taigi praktikoje išskiriami dar du einamųjų mokėjimų bruožai – tai fiksuota teismo patvirtinta suma ir laikinas jų pobūdis; šie požymiai indikuoja apie tai, kad nustačius fiksuotą (maksimalią) einamųjų mokėjimų sumą tam tikra prasme yra laikinai sureguliuojama su finansiniais sunkumais susidūrusios įmonės situacija: iki restruktūrizavimo plano patvirtinimo saugomi ne tik pačios įmonės, bet ir kreditorių interesai, užtikrinant įmonės komercinę veiklą.

Lietuvos teismų praktikoje pabrėžiama, kad „[t]inkamas tokių einamųjų mokėjimų vykdymas yra viena iš sėkmingo restruktūrizavimo sąlygų, nes kreditoriai, kuriems tinkamai ir laiku mokamos eilinės įmokos, turi didesnį pasitikėjimą juridiniu asmeniu, siekiančiu restruktūrizuotis, o tai yra svarbi aplinkybė kreditoriams balsuojant dėl

622 Pagal ĮRĮ galiojusį teisinį reguliavimą, buvo skiriamos privalomosios įmokos (mokesčiai) ir einamosios įmokos (visi kiti mokėjimai, reikalingi veiklai vykdyti); pagal šiuo metu galiojantį JANĮ, šios dvi sąvokos yra sujungtos.

623 Pagal ĮRĮ galiojusį teisinį reguliavimą, restruktūrizuojamos įmonės einamosios įmokos apibrėžiamos kaip visi įmonės ūkinei komercinei veiklai užtikrinti reikalingi mokėjimai ir įmokos, įskaitant ir privalomąsias, kurie (kurios) mokami (mokamos) įmonės restruktūrizavimo metu, pradedant nuo teismo nutarties iškelti restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos; pagal JANĮ galiojantį teisinį reguliavimą, einamieji juridinio asmens mokėjimai apibrėžiami kaip visi juridinio asmens ūkinei komercinei veiklai užtikrinti reikalingi mokėjimai, įskaitant mokesčius, administruojamus Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo nustatyta tvarka.

624 JANĮ, *supra note*, 99: 2 straipsnio 2 dalis, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-110-421/2018“, 18 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1566764.

625 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-110-553/2021“, 26 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1962981#B_0

626 Jokubauskas, *supra note*, 60: 113.

627 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-61-933/2024“, 80 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2222035, „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-110-553/2021“, *supra note*, 625: 26 punktas

restruktūrizavimo plano patvirtinimo“[628]. Viena iš būtinų ekonominės veiklos vykdymo sąlygų yra ta, kad planuojamos gauti pajamos turi padengti planuojamas išlaidas (sąnaudas); jei ši sąlyga nėra tenkinama, vadinasi, juridinis asmuo vykdo nerentabilią, nuostolingą, finansiškai neatsakingą veiklą. Pajamų ir išlaidų disproporcija gali atsirasti dėl įvairių priežasčių – priteistos reikšmingos sumos, nenumatytų aplinkybių (stichijos, gedimo, kontrahentų bankroto ir pan.), sutarties su svarbiu kontrahentu nutraukimo, staigaus žaliavų kainų šuolio ir pan. Todėl juridinis asmuo, prašydamas iškelti restruktūrizavimo bylą, jau šiame pradiniame etape turėtų numatyti, kaip turėtų būti subalansuotos planuojamos gauti pajamos ir planuojamos patirti išlaidos, atitinkamai, einamieji mokėjimai neturėtų viršyti planuojamų generuoti pajamų. Priešingu atveju, patvirtinus didesnius einamuosius mokėjimus nei planuojamos gauti pajamos, būtų toleruojama tolesnė nuostolinga veikla ir gilinami įmonės įsiskolinimai. Didesnis atotrūkis tarp planuojamų gauti pajamų ir planuojamų patirti išlaidų restruktūrizavimo bylos iškėlimo etape yra indikatorius, kad įmonė yra negyvybinga ir ateityje nesugebės savo veiklos performuoti tokiu būdu, kad užtikrintų stabilų ekonominės veiklos vykdymą. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje įmonė prašė patvirtinti 419 502,25 Eur per mėnesį einamųjų mokėjimų sumą, taigi 5,03 mln. Eur išlaidų per metus, tačiau kartu nurodė, kad planuojamos pajamos per metus turėtų sudaryti apie 1,44 mln. Eur[629]. „Bendrovės ekonomines problemas rodo tai, kad yra nesubalansuotos įmonės veiklos pajamos ir sąnaudos, taigi vien skolų patenkinimas bendrovės finansinių problemų niekaip neišspręstų.“[630]

Teismo nutarties dalis, kuria pirmosios instancijos teismas nustato einamiesiems mokėjimams reikalingą maksimalią sumą, yra neskundžiama[631], todėl teismų praktikos dėl einamųjų mokėjimų dydžio ar priskyrimo šios kategorijos mokėjimams iš esmės nėra. Klausimą dėl einamųjų mokėjimų patvirtinimo teismai sprendžia ganėtinai formaliai: teismo nutarties rezoliucinėje dalyje paprastai nurodoma maksimali suma, kuri gali būti panaudota iš restruktūrizuojamos įmonės sąskaitos, neišskiriant konkrečių kreditorių, o iš teismo nutarties motyvuojamosios dalies matyti, kad teismas einamiesiems mokėjimams priskiria darbo užmokesčio išlaidas, mokesčius, sumą, reikalingą medžiagų ir prekių pirkimams, detalėms, degalams, kanceliarinėms, ūkio, apsaugos, ryšio išlaidoms, paskolų ir lizingų mokėjimui ir detalesnės analizės dėl šių išlaidų (ne)pagrįstumo ar dydžio neteikia.[632] Vienoje civilinėje byloje kilo ginčas dėl to, ar bylinėjimosi išlaidos,

---

628 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-61-933/2024“, *supra note,* 627: 80 punktas; „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-110-553/2021“, *supra note,* 625: 26 punktas.

629 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-292-407/2025“, 8.8 papunktis, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2299524

630 Douglas G. Baird, „Bankruptcy's Uncontested Axioms“, *Yale Law Journal* 108, 3 (1998): 573

631 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-110-553/2021“, *op. cit*.; „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-599-910/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2172011.

632 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-65-577/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2222680

priteistos iš restruktūrizuojamo asmens, yra einamieji mokėjimai, kuriuos restruktūrizuojamas asmuo privalo padengti, ar tvirtintinas kaip kreditoriaus finansinis reikalavimas, dėl kurio tenkinimo bus sprendžiama vėliau. Teismas, pritaikęs teisės doktrinoje išskirtus jau minėtus einamųjų mokėjimų požymius, nurodė, kad bylinėjimosi išlaidos buvo patirtos dar iki nutarties dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo įsiteisėjimo, be to, šios išlaidos nebuvo skirtos ūkinei veiklai užtikrinti ir restruktūrizavimo procedūroms vykdyti, todėl turi būti tvirtinamos kaip kreditoriaus finansinis reikalavimas restruktūrizavimo byloje, o ne apmokamos iš einamųjų mokėjimų.[633]

Nagrinėjamu atveju taip pat būtų galima kelti klausimą, koks yra einamųjų mokėjimų ir draudimo nutraukti esmines sutartis ryšys: ar gali būti nustatytas draudimas nutraukti esmines sutartis, kartu neužtikrinant einamųjų mokėjimų tam konkrečiam kreditoriui? Jau buvo minėta, kad, remiantis Vokietijos teisiniu reguliavimu, gali būti uždrausta parduoti įkeistą įmonei reikalingą veikloje naudoti turtą su sąlyga, kad kreditoriui yra mokamos einamosios įmokos. Taigi, sprendžiant dėl leidimo atlikti einamąsias įmokas, pagrįsta būtų laikyti, kad einamieji mokėjimai turėtų apimti esminių sutarčių vykdymą kaip sąlygą, kad šios sutartys negalėtų būti nutrauktos.

Einamieji mokėjimai yra atliekami viso juridinio asmens, kaip ekonominę veiklą vykdančio subjekto, gyvavimo metu, nepriklausomai nuo to, ar juridiniam asmeniui yra iškelta restruktūrizavimo byla ar ne. Restruktūrizavimo bylos iškėlimas nepaneigia juridinio asmens teisės ir galimybės vykdyti ūkinę veiklą ir atsiskaityti už perkamą žaliavą, teikiamas elektros ar kitas komunalines paslaugas ir pan. Žvelgiant iš finansinės apskaitos perspektyvos, einamieji mokėjimai savo esme yra dviejų rūšių: pirma, kurie apmokami iš karto po paslaugos suteikimo ar prekių tiekimo (pavyzdžiui, apmokėjimas už ryšių, elektros, komunalines paslaugas, žaliavų tiekimo; tai įsipareigojimai, kurie gali būti prognozuojami, tačiau jų faktinė vykdytina suma tampa žinoma po konkretaus prekių tiekimo ar paslaugos suteikimo, todėl iš anksto jie nėra ir negali būti įtraukiami į finansinę apskaitą apskaitant trumpalaikius mokėjimus) ir, antra, tai ilgalaikiai finansiniai įsipareigojimai, turintys fiksuotą sandorio sumą, kurios vykdymas yra išdėstytas aiškiais terminais. Taigi pastarieji – ilgalaikiai finansiniai įsipareigojimai – gali būti aiškiai apskaičiuojami, jie turi galutinį prievolės mokėjimo terminą ir gali daryti esminę reikšmę visam restruktūrizavimo procesui, todėl juos reikalinga ir tikslinga įtraukti į restruktūrizuojamo juridinio asmens kreditorių sąrašą. Tuo tarpu kreditorius, kuris išrašo sąskaitą už suteiktas paslaugas ar prekes (pavyzdžiui, prekių tiekimą) ir su kuriuo iš karto yra atsiskaitoma, iš karto netenka kreditoriaus teisinio statuso pasibaigus prievolei.

Ilgalaikiai finansiniai įsipareigojimai kaip einamieji mokėjimai gali būti vykdomi viso restruktūrizavimo proceso metu, jie taip pat yra kontroliuojami: iš pradžių – teismo nutartimi, nustatant reikalingas einamųjų mokėjimų sumas, o vėliau – restruktūrizavimo planu. Laikantis pozicijos, kad, net jeigu yra tinkamai vykdomi periodiniai finansiniai įsipareigojimai ir nėra pradelstų įsipareigojimų, net jeigu galutinis

633 „Kauno apygardos teismo 2025 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-1028-950/2025“, *supra note*, 616; „Kauno apygardos teismo 2025 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-1032-924/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2323223

įsipareigojimų įvykdymo terminas peržengia restruktūrizavimo plano ribas, vis tiek tokį subjektą pagrįsta laikyti restruktūrizuojamos įmonės kreditoriumi ir patvirtinti jo finansinį reikalavimą, nes, priešingu atveju, jeigu eilinė įmoka nebus sumokėta tinkamai ir laiku, tai gali sukelti neigiamas pasekmes visam restruktūrizavimo procesui. Tokiu atveju kyla klausimas: kokią ir kokiu momentu fiksuoti finansinio reikalavimo sumą, tvirtintiną nutartimi pagal JANĮ 42 straipsnį? Tvirtinant kreditoriaus finansinį reikalavimą, autorė siūlo fiksuoti bendrą (visą) įsipareigojimą kreditoriui tuo momentu, kai įsiteisėja nutartis dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo (nepaisant to, kad einamieji mokėjimai bus mokami bendra tvarka); autorės manymu, tai būtų tiksliausias ir visiems aiškus atskaitos taškas, pagal kurį kreditoriai galėtų apskaičiuoti savo finansinį reikalavimą ir teiktų jį nemokumo administratoriui tvirtinti JANĮ 41 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka; nemokumo administratorius, o vėliau – teismas, galėtų patikrinti tokio finansinio reikalavimo dydžio teisingumą. Kadangi einamieji mokėjimai yra periodiniai, jų tikslinimas kiekvieną mėnesį (savaitę) būtų aiškiai perteklinis, nepagrįstai ir nereikalingai apkrautų tiek teisminę sistemą, tiek patį nemokumo procesą, todėl kreditoriaus finansinis reikalavimas galėtų būti patikslintas pagal poreikį, planuojant sprendimų priėmimą kreditorių susirinkimuose.

Įvertinus tai, kad į terminą „einamieji mokėjimai“ lingvistine prasme gali patekti iš esmės visi mokėjimai, kuriais užtikrinama stabili juridinio asmens finansinė ir ekonominė veikla, atsižvelgiant į tai, kad terminas „einamieji mokėjimai“ yra išimtis iš bendrosios JANĮ 28 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos taisyklės, siūlytina šį terminą JANĮ kontekste aiškinti siaurai. Į sąvoką „einamieji mokėjimai“ turėtų patekti aiškiai prognozuojami ateityje – po nemokumo bylos iškėlimo – susidarysiantys eiliniai, kasdieniai mokėjimai, kuriais bus užtikrinama tolesnė įmonės ūkinė veikla; finansinės apskaitos aspektu tai galėtų atitikti sąnaudų įmonės veikloje pripažinimą ir apskaitymą su tam tikromis išimtimis, kadangi, pavyzdžiui, sąnaudomis pripažįstama ir turto nusidėvėjimo vertė, kurios tiesiogiai niekam sumokėti nereikia; taip pat sąnaudomis gali būti pripažįstami darbuotojų mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo išlaidos, dėl kurių pripažinimo einamaisiais mokėjimais turėtų būti sprendžiama kiekvienu atveju individualiai. Pačia bendriausia prasme sąnaudomis pripažįstamos išlaidos, patirtos per tam tikrą ataskaitinį laikotarpį gautoms pajamoms uždirbti; JANĮ taikymo prasme tai turėtų būti išlaidos, kurios bus realiai patirtos (kažkam sumokėtas ekvivalentas pinigais) ir neabejotinai būtinos ūkinei komercinei veiklai užtikrinti. Todėl kilus ginčui, ar tam tikras mokėjimas patenka į einamųjų mokėjimų sąvoką, visų pirma, turėtų būti nustatoma, ar šias išlaidas planuojama realiai patirti po nemokumo bylos iškėlimo; antra, ar šios išlaidos patenka į sąnaudų kategoriją finansinės apskaitos aspektu; trečia, ar šios planuojamos patirti išlaidos yra skirtos ūkinei veiklai užtikrinti. Einamieji mokėjimai neturėtų viršyti planuojamų gauti pajamų. Siūlytina visų kreditorių finansinius reikalavimus fiksuoti tą dieną, kai įsiteisėja nutartis dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Kreditoriaus, kuriam leista vykdyti einamuosius mokėjimus, finansinis reikalavimas turėtų būti patikslintas prieš priimant sprendimus, balsuojant kreditorių susirinkime, o jo teisių ir pareigų apimtis turėtų būti apibrėžta tik neįvykdyto finansinio reikalavimo suma, nepriklausomai nuo to, ar jis yra pradelstas.

3.2.3. Restruktūrizavimo plano (ne)paveikiami kreditoriai ir jų teisių bei pareigų apimtis restruktūrizavimo procese

Kreditorius, kuriam prievolės vykdomos tinkamai ir laiku, į kreditorių finansinių reikalavimų sąrašą patenka su visu savo finansiniu reikalavimu, kuris, autorės siūlymu, turėtų būti fiksuojamas nutarties dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo įsiteisėjimo dieną; su tokio finansinio reikalavimo suteikiamu balsų skaičiumi kreditorius turėtų balsuoti dėl restruktūrizavimo plano. Tačiau natūraliai kyla klausimas – jeigu prievolės kreditoriui vykdomos tinkamai ir laiku, ar toks kreditorius turi pakankamą teisinį suinteresuotumą balsuoti dėl restruktūrizavimo plano?

PRD 9 straipsnio 2 dalis nustato, kad dėl restruktūrizavimo plano turėtų balsuoti tik tie subjektai, kurie yra paveikiami plano, o tiems, kam restruktūrizavimo planas nedaro poveikio, neturėtų būti suteikta balsavimo teisė. Šios PRD nuostatos buvo perkeltos į JANĮ 107 straipsnį nustatant, kad reikalingas tik paveikiamų kreditorių pritarimas restruktūrizavimo plano projektui. Dėl itin plataus paveikiamų šalių apibrėžimo, įtvirtinto PRD 2 straipsnio 1 dalies 2 punkte, doktrinoje kurį laiką nebuvo vieningos nuomonės, koks subjektas yra laikytinas restruktūrizavimo plano paveikiama šalimi: buvo nurodoma, kad restruktūrizavimo planu nepaveikiamas kreditorius yra toks, kuris gauna visą savo finansinio reikalavimo patenkinimą iš karto (*creditors that will receive a full immediate payment*)[634], o PRD komentare restruktūrizavimo plano paveikiamos šalies samprata iš viso nėra pateikta[635]. Autorė pritaria pozicijai, kad iš esmės bet kokia restruktūrizavimo plane numatyta priemonė, kuria modifikuojamos kreditoriaus teisės į jo finansinio reikalavimo įvykdymą, įskaitant finansinių reikalavimų atidėjimą, lems poveikį atitinkamam kreditoriui[636], todėl laiko, kad JANĮ 2 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta pakankamai tiksli restruktūrizavimo plano paveikiamo kreditoriaus sąvoka: tai „kreditorius, kurio civilines teises ir (ar) pareigas dėl juridiniam asmeniui suteikiamos pagalbos finansiniams sunkumams įveikti tiesiogiai sukuria, pakeičia ar panaikina juridinio asmens restruktūrizavimo planas“. Šis mechanizmas puikiai sprendžia anksčiau nurodytą problemą: kreditorius, kuriam prievolės bus vykdomos tinkamai ir laiku ir kurio prievolės nebus niekaip modifikuojamos restruktūrizavimo planu, bus laikomas kreditoriumi, kuris yra nepaveikiamas plano, atitinkamai, neturės teisės dėl jo balsuoti.

Visgi autorė kelia klausimą – ar tikrai toks požiūris yra pagrįstas? Įmonei esant nemokiai, pradeda vyrauti kreditorių interesas ir kreditorių lygiateisiškumo principas, individualūs susitarimai su kreditoriais nėra galimi, kadangi mokumo problemos yra sprendžiamos per kolektyvinę restruktūrizavimo procedūrą. Restruktūrizavimo planas, dėl kurio balsuoja kreditoriai, nustato ne tik prievolių kreditoriams vykdymą, jame yra pristatoma bendra įmonės finansinė ir ekonominė būklė, numatomos įvairios mokumo problemų sprendimo priemonės, planuojamos pajamos ir išlaidos – visos

634 Garrido ir kt., *supra note*, 312.

635 Paulus ir Dammann, *supra note*, 55: 63

636 Fagetan, *supra note*, 57

šios aplinkybės restruktūrizavimo plano tvirtinimo metu yra vertinamos pagrįstumo, realumo aspektu; už jas yra balsuojama. Kuo bendrovės finansinė padėtis yra sunkesnė, tuo sudėtingesni sprendimai gali būti priimami, tuo didesnę riziką prisiima kreditorius. Net jeigu pagal restruktūrizavimo planą su kreditoriumi yra planuojama atsiskaityti bendra tarp šalių nustatyta tvarka prievolių niekaip nemodifikuojant, niekas nepašalina restruktūrizavimo nesėkmės rizikos, kuri iš esmės yra susijusi būtent su restruktūrizavimo plane numatytomis priemonėmis ir jų realiu poveikiu vykdant restruktūrizavimo planą. Todėl keltinas klausimas – ar tikrai nemokios įmonės restruktūrizavimo planas nedaro jokio poveikio kreditoriui pats savaime? Kodėl kreditoriai, kurių prievoles nuspręsta modifikuoti, turi teisę balsuoti dėl restruktūrizavimo plane numatytų priemonių tinkamumo, o kreditoriai, kuriems planuojama mokėti tarp šalių susitarta tvarka, dėl tokių priemonių balsuoti negali?

Autorės manymu, anksčiau išdėstytos dvi priešingos pozicijos nėra du skirtingi požiūriai į tą pačią problemą; tai yra dvi skirtingos situacijos. Minėta, kad tiek naujausioje doktrinoje, tiek ES pranešimuose aiškiai pažymima, kad PRD, iš kurios į JANĮ buvo perkelta restruktūrizavimo plano (ne)paveikiamų kreditorių sąvoka, iš esmės buvo siekiama sukurti prevencines restruktūrizavimo sistemas, taikytinas mokioms įmonėms, kurioms kyla nemokumo tikimybė. Ir iš tiesų, jeigu įmonė iš principo yra moki, kreditorius, kuriam mokama tinkamai ir laiku, neturi teisinio intereso spręsti dėl priemonių mokumui ir gyvybingumui užtikrinti (ne)tinkamumo. Atkreiptinas dėmesys, kad, be kita ko, PRD apie tvirtintiną restruktūrizavimo planą net neįpareigoja pranešti plano nepaveiktoms šalims[637]. Tačiau, kai įmonė tampa nemoki, pradeda vyrauti viešasis interesas, tam tikra prasme apribojamos įmonės galimybės veikti, įpareigojant savo veiksmais nepažeisti kreditorių teisių ir interesų. Taigi, jeigu yra tvirtinamas nemokios įmonės restruktūrizavimo planas, autorė laiko, kad tikslinga ir reikalinga, siekiant užtikrinti visų kreditorių teises ir interesus, dėl restruktūrizavimo plano leisti balsuoti visiems kreditoriams, kurių finansinius reikalavimus patvirtino teismas. Tokiu atveju kreditoriaus teisinis suinteresuotumas neatsiranda vien dėl jo individualaus reikalavimo modifikavimo; jis kyla ir iš kolektyvinės restruktūrizavimo procedūros pobūdžio bei bendros rizikos, kurią visi kreditoriai prisiima restruktūrizuojant nemokią įmonę.

3.2.4. Potencialaus kreditoriaus sąvoka restruktūrizavimo procese

Potencialaus kreditoriaus terminas Lietuvos teismų praktikoje vartojamas jau daugiau nei 20 metų įvairiame kontekste, pavyzdžiui, sprendžiant, „nuo kurio momento asmuo įgyja kreditoriaus teisinį statusą restruktūrizavimo byloje, ar šis statusas siejamas su turtinės reikalavimo teisės į įmonę pareiškimu (potencialus kreditorius), ar su tokio reikalavimo patvirtinimu teismine tvarka (tikrasis kreditorius)“[638]. Pagal ĮRĮ kreditoriams nebuvo suteikta teisė kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, todėl

637 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 51 preambulės punktas

638 „Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-281/2010“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/150136

potencialiais kreditoriais buvo laikomi asmenys, turintys teisę kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo[639]; potencialiais kreditoriais tokie asmenys buvo vadinami todėl, kad jie buvo laikomi „spėjamo (numanomo) materialinio teisinio santykio dalyviai“[640]. Iš esmės tokia pati praktika galioja ir šiuo metu[641]. Priėmus JANĮ, kreditoriams taip pat buvo suteikta teisė kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, taigi buvo išplėstos anksčiau minėtos teismų praktikos taikymo ribos išaiškinant, kad dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo turi teisę kreiptis potencialūs kreditoriai, kuriems prievolės įvykdymo terminas yra suėjęs (JANĮ 4 straipsnio 1 dalies 2 punktas)[642].

Potencialaus kreditoriaus terminas teismų praktikoje pradėtas vartoti taip pat taikant ir aiškinant JANĮ 8 straipsnį, kuris įtvirtina privalomą ikiteisminę tvarką tiek restruktūrizavimo, tiek bankroto bylose[643]. Praktikoje kartais kyla ginčų, kokie kreditoriai turi būti informuojami apie ketinamą pradėti nemokumo procesą; buvo išaiškinta, kad „kreditoriaus sąvoka JANĮ kontekste negali būti siejama tik su prievolės įvykdymo terminu. <...> visi kreditoriai, kurie pareiškimo išsiuntimo kreditoriams metu turi reikalavimo teisę į skolininką, nepaisant to, kad tas reikalavimas nėra pradelstas“[644]. Autorė atkreipia dėmesį į tai, kad JANĮ 8 straipsnyje įtvirtinta prievolė apie inicijuojamą nemokumo procesą informuoti kreditorius (o ne potencialius kreditorius), todėl anksčiau pateiktas pasiūlymas dėl kreditoriaus sampratos, o būtent, kreditoriumi laikant subjektą, kuriam prievolės mokėjimo terminai nėra suėję, bet tokia prievolė aiškiai kils ateityje, iš esmės atitinka minėtą šiuo metu formuojamą praktiką.

Autorė atkreipia dėmesį ir į lingvistinį potencialaus kreditoriaus termino ydingumą: „potencialus“ lietuvių kalboje apibrėžiamas kaip „galimas, galintis pasireikšti esant tam tikroms sąlygoms“[645], t. y. iš esmės kreditoriaus statusas turėtų priklausy-

---

639 „Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-851/2011“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/198523

640 „Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-133/2012“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/333200; Jokubauskas, *supra note*, 60: 35

641 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1139-881/2022“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2121395, „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-935-798/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2192279, „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1098-567/2023“, *supra note*, 513 ir kt.

642 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1022-450/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1918719, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-280-450/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2300400

643 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-338-934/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2242963; Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-957-450/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2284431

644 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-404-407/2024“, *supra note*, 602: 14, 17 punktai

645 „Potencialus“, Lietuvių žodynas, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Potencialus

ti nuo kažkokios sąlygos buvimo. Taigi, siekiant tinkamai identifikuoti tą kreditorių, kurį reikia informuoti pagal JANĮ 8 straipsnį, kokia dar sąlyga turėtų būti nustatyta? Teisinis kreditoriaus statusas įgyjamas susiklosčius konkretiems materialiniams teisiniams santykiams tarp dviejų subjektų; tam, kad subjektas taptų kreditoriumi, nebūtina, jog teismas tokį teisinį statusą pripažintų specialia tvarka. Todėl kreditoriumi tampama nuo momento, kai susiklosto materialiniai teisiniai santykiai tarp šalių, ir kreditoriaus teisinis statusas prarandamas prievolę įvykdžius ar jai pasibaigus kitais įstatyme nustatytais pagrindais. Kreditorius savo teisinio statuso, kilusio iš materialinių teisinių santykių, nepraranda nei ikiteisminėje nemokumo bylos stadijoje, nei iškėlus restruktūrizavimo bylą; patvirtinus kreditoriaus finansinį reikalavimą restruktūrizavimo byloje kreditorius neįgyja kreditoriaus statuso (nes niekada jo nebuvo praradęs), šiuo veiksmu jam tik suteikiamas specialus teisinis subjektiškumas, apibrėžiamas per jo teises ir pareigas nemokumo byloje, todėl autorė nemato nei teisinio pagrindo, nei praktinio poreikio nemokumo procese išskirti potencialių kreditorių grupę. Autorės nuomone, skirtingos teisinės sąvokos siekiant apibūdinti tą patį subjektą, teisę daro sudėtingą ir painią, todėl siūlo potencialaus kreditoriaus termino vartojimo atsisakyti.

3.2.5. Kreditoriaus finansinio reikalavimo tenkinimas, modifikavimas ir pabaiga

Į restruktūrizavimo planą įtraukiami kreditoriai, kurių finansiniai reikalavimai yra patvirtinti teismo JANĮ nustatyta tvarka; kreditoriaus finansinis reikalavimas restruktūrizavimo byloje yra tenkinamas restruktūrizavimo plane nustatyta tvarka ir terminais (JANĮ 113 straipsnio 1 dalis), nepažeidžiant JANĮ 94 straipsnyje įtvirtintos kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo tvarkos. Teisės doktrinoje jau buvo keliamas klausimas, ar kreditoriai restruktūrizavimo plane gali susitarti dėl kitokios kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo tvarkos, nei nustatyta JANĮ 94 straipsnyje, t. y. buvo keliamas klausimas, ar galima nukrypti nuo absoliutaus prioriteto taisyklės taikymo[646]. Papildant jau anksčiau atliktą tyrimą, svarbu pažymėti, kad JANĮ yra įtvirtintos tik dvi kreditorių eilės – pirmąja eile tenkintini reikalavimai, užtikrinti hipoteka ar įkeitimu (tai susiję su prievolės prigimtimi), taip pat į pirmą kreditorių eilę patenka socialiai reikšmingi su darbo santykiais susiję ir mokestiniai reikalavimai bei „reikalavimai dėl neįvykdytų prievolių iš nemokumo proceso metu vykdytos ūkinės komercinės veiklos“ (JANĮ 94 straipsnio 2 dalies 1 punktas), o antrąja eile tenkintini visi kiti kreditorių reikalavimai (JANĮ 94 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Taigi, kilus ginčui dėl finansinių reikalavimų tenkinimo tvarkos, nustatytos JANĮ 94 straipsnyje, vargu, ar galima būtų įžvelgti teisines, socialines ar ekonomines prielaidas svarstyti dėl absoliutaus prioriteto nesilaikymo galimybės restruktūrizavimo proceso metu. Visgi susitarimo klausimas lieka atviras – ar galima nuo šios tvarkos nukrypti esant kreditorių pritarimui? Teisės aktuose gali būti nustatytos ne dvi, o trys ir daugiau kreditorių eilių; kuo daugiau kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo eilių yra nustatyta, tuo

646 Balsiukienė, *supra note*, 260: 137

labiau nyksta socialiai ir ekonomiškai pagrįstas teisinis santykis tarp jų, atitinkamai, turėtų būti svarstoma galimybė nukrypti nuo absoliutaus prioriteto principo. PRD taip pat pažymėta, kad nukrypimas nuo absoliutaus pirmumo taisyklės yra pateisinamas, jeigu tai būtina restruktūrizavimo plano tikslams pasiekti ir nėra nepagrįstai pažeidžiamos restruktūrizavimo plano paveiktų šalių teisės ar interesai.[647]

Faktas, kad tam tikras kreditorių finansinių reikalavimų sąrašas bus patvirtintas restruktūrizavimo proceso metu, savaime nereikš, jog kreditorius įgis besąlyginę tam tikro dydžio reikalavimo teisę į restruktūrizuojamą skolininką, kadangi tenkintina kreditoriaus finansinio reikalavimo dalis bus fiksuojama restruktūrizavimo plane, kurį teismas turės patvirtinti; taigi kreditorių finansiniai reikalavimai bus tenkinami ne pagal teismo patvirtintą kreditorių finansinių reikalavimų sąrašą, o restruktūrizavimo plane numatyta tvarka ir terminais. Teismų praktikoje pabrėžiama, kad kreditorių finansinių reikalavimų sąrašas, sudarytas ta pačia JANĮ 41, 42 straipsniuose nustatyta tvarka, bankroto ir restruktūrizavimo procesuose įgyja skirtingą reikšmę: „[k]reditorių finansinių reikalavimų sąrašo sudarymas bankroto byloje yra svarbus siekiant išsiaiškinti kreditorių skaičių ir jų pareikštų reikalavimų apimtį bei vėliau paskirstyti bankrutuojančios įmonės turtą įstatyme nustatyta tvarka. Tuo tarpu restruktūrizavimo byloje kreditorių sąrašas svarbus, be kita ko, siekiant įvertinti turimus restruktūrizuojamo asmens finansinius įsipareigojimus bei turėti realų kreditorių, su kuriais turės (galės) būti vedamos derybos, sąrašą.“[648] Toks aiškinimas yra pagrįstas, kadangi bankroto proceso tikslas yra įstatymų nustatyta tvarka paskirstyti likviduojamos įmonės turtą kreditoriams, todėl kreditorių finansinių reikalavimų sąrašas ir patvirtintos kreditorių eilės tampa tam tikra prasme finansinės apskaitos dokumentu, kurio pagrindu bus išmokamos lėšos kreditoriams. Tuo tarpu iškėlus restruktūrizavimo bylą, juridiniam asmeniui svarbiausia yra susitarti su kreditoriais ir parengti restruktūrizavimo planą, kuriame bus numatytos įvairios restruktūrizavimo priemonės tam, kad įmonė išliktų. Taigi svarbu žinoti, su kuriais kreditoriais reikalinga derėtis restruktūrizavimo proceso metu, kurių kreditorių įtaka bus didžiausia. Todėl kreditoriaus finansinio reikalavimo dydžio nustatymas restruktūrizavimo procese yra svarbus ne tik pačiam kreditoriui, bet ir skolininkui.

Kas nutinka su kreditoriaus finansiniu reikalavimu, jeigu kreditorius nepateikia jo tvirtinti restruktūrizavimo proceso metu? Anksčiau galiojęs IRĮ nenustatė, kas nutinka kreditorių finansiniams reikalavimams po restruktūrizavimo bylos iškėlimo, jeigu jie nebuvo pateikti tvirtinti teismui. Teisinis reguliavimas apsiribojo tik kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo ir termino atnaujinimo tvarka. LAT išplėstinė teisėjų kolegija, aiškindama ĮRĮ teisės normas akcentavo, kad nei CK, nei ĮRĮ nenustatytas specialus prievolės pasibaigimo pagrindas – kreditoriaus finansinio reikalavimo nepateikimas restruktūrizavimo byloje, tačiau pažymėjo, kad ĮRĮ teisės normos turi būti aiškinamos tokiu būdu, kuris užtikrintų, kad restruktūrizavimo procese kreditorių

---

647 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 11 straipsnio 2 dalis.

648 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-626-407/2025“, 18 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2327938

dalyvautų kuo daugiau[649].

Finansinis reikalavimas yra turtas, nuosavybė, o Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnis skelbia, kad nuosavybė neliečiama. Taigi ar apskritai galime svarstyti apie skolos nurašymą ir (ar) reikšmingą finansinio reikalavimo sumažinimą bankroto ar restuktūrizavimo metu? EŽTT, nagrinėdamas pareiškimą dėl galimo nuosavybės teisių pažeidimo, nurodė, kad fizinio asmens bankroto byloje gali būti daroma intervencija į privatinius teisinius santykius modifikuojant skolą ir tai nėra nuosavybės teisės pažeidimas. EŽTT priminė, kad nuosavybės teisės ribojimais turi būti siekiama teisėtų tikslų priemonėmis, kurios yra pagrįstos ir proporcingos siekiamam tikslui. Kadangi pareiškėjo skola fizinio asmens bankroto byloje buvo sumažinta nuo 19 000 Eur iki 365 Eur, teismas konstatavo, kad iš esmės skola buvo nurašyta. Teismas pažymėjo, kad „priverstinis nuosavybės perdavimas iš vieno asmens kitam, priklausomai nuo aplinkybių, gali būti teisėta priemonė viešajam interesui skatinti. Taigi nuosavybės perdavimas įgyvendinant teisėtą socialinę, ekonominę ar kitą politiką gali būti „viešojo intereso" dalis, net jeigu visuomenė apskritai tiesiogiai nenaudoja ar nesinaudoja perduota nuosavybe <...>. Skolų koregavimo teisės aktai aiškiai tarnauja teisėtai socialinei ir ekonominei politikai" ir savaime negali būti laikomi nuosavybės teisių pažeidimu.[650] Taigi EŽTT iš esmės pakartojo ir tai, kad nuosavybės teisė nėra absoliuti, ji gali būti apribota įstatyme nustatytais pagrindais ir tvarka.

JANĮ 41 straipsnio 6 dalis, reguliuojanti bendrąsias nemokumo teisės normas, nustato, kad „[j]eigu kreditorius nepateikia reikalavimo per nustatytą terminą, jo reikalavimo teisė pasibaigia, išskyrus šio straipsnio 4 ir 5 dalyse nustatytus atvejus". JANĮ 41 straipsnio 4 dalis numato galimybę atnaujinti terminą finansiniams reikalavimams pareikšti nemokumo byloje, o 5 dalis nustato specialias situacijas, kai kreditoriaus civiliniai ieškiniai perduodami nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui baudžiamojo proceso arba arbitražo teisės normų nustatyta tvarka; tuomet bet kuriuo atveju laikoma, jog terminas nėra praleistas.

JANĮ 41 straipsnio 6 dalyje eksplicitiškai nurodyta, kad, jeigu kreditorius nepateikia tvirtinti savo finansinio reikalavimo nemokumo (bankroto arba restruktūrizavimo) byloje, jo reikalavimo teisė pasibaigia ir, autorės nuomone, priešingai nei galiojant ĮRĮ, šiuo metu galiojančiame teisiniame reguliavime yra aiškiai įtvirtintas prievolės pabaigos pagrindas. Tačiau Lietuvos teismų praktikoje pateikiama kitokia nuomonė[651]. Lietuvos apeliacinis teismas, pasisakydamas dėl JANĮ 46 straipsnio 6 dalies taikymo ir aiškinimo, nurodė, kad JANĮ 41 straipsnio 6 dalis nenumato prievolės pasibaigimo

---

649 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-327-915/2018", *supra note*, 161: 21 punktas.

650 Bäck prieš Suomiją, Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. liepos 20 d. sprendimas, peticijos Nr. 37598/97, HUDOC, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61929%22]}

651 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1145-934/2022", 19 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2124547; „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-148-567/2025", 76 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2293732

pagrindo[652]. Teismas citavo ir rėmėsi minėta LAT praktika, kurioje pažymėta, kad Lietuvos teisinis reguliavimas nenumato specialaus prievolės pasibaigimo pagrindo, jeigu kreditorius nepareiškia finansinio reikalavimo restruktūrizavimo byloje. Taip pat nurodė, kad minėti LAT išaiškinimai aktualūs ir šiuo metu. Tačiau ar tai darė pagrįstai? Lietuvos nemokumo teisinė sistema buvo reformuota priėmus JANĮ; remiantis nemokumo proceso veiksmingumo tikslu, pagal ĮBĮ ir ĮRĮ suformuota teismų praktika turėtų būti taikoma ir aiškinant JANĮ teisės normas su sąlyga, kad JANĮ nėra nustatytas naujas ar priešingas teisinis reguliavimas. „Suformuota teismų praktika galėtų būti netaikoma, kai JANĮ nustato visiškai naują atskirų nemokumo procedūrų teisinį reglamentavimą, kurio aiškinimas būtų nesuderinamas su anksčiau suformuota teismų praktika“[653]. Taigi, jeigu ĮRĮ nenustatė prievolės pasibaigimo pagrindo, o JANĮ toks pagrindas *expressis verbis* yra numatytas, pagal ĮRĮ suformuota teismų praktika turėjo būti taikoma rezervuotai, atsižvelgiant į naują teisinį reguliavimą ir jo tikslus, kadangi teisinis reguliavimas, priėmus JANĮ, pasikeitė.

Lietuvos apeliacinis teismas savo poziciją, kad JANĮ 41 straipsnio 6 dalyje nėra nustatytas prievolės pasibaigimo pagrindas, be kita ko, grindė tuo, jog JANĮ 41 straipsnyje įtvirtinti terminai yra procesiniai ir gali būti atnaujinami, o procesinių terminų pasibaigimas negali lemti materialinių prievolės pasibaigimo pagrindų.[654] Tačiau tokiai savo pozicijai pagrįsti detalesnės analizės nepateikė. Terminai, be kita ko, yra skirstomi į ieškinio senaties terminus[655] ir procesinius terminus[656]; šie terminai yra panašūs ir tarpusavyje susiję, „kadangi bet koks terminas skirtas objektyviai laiko tėkmei matuoti ir teisės subjektų veiklai reguliuoti; terminai, jų taikymo sąlygos nustatytos teisės normų; bet koks terminas yra teisinis faktas, t. y. sukuria, keičia ar naikina teisinius santykius; visi terminai kiekybės apskaitos prasme yra identiški, kadangi apibūdinami visuotinai priimtais laiko skaičiavimo vienetais. <...> Nepaisant minėtų terminų bendrų bruožų, juos skiria reikšmė, terminus nustatantys šaltiniai, subjektai, kuriems

---

652 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 29 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-1145 934/2022“, *supra note*, 651: 19 punktas

653 EgidijaTamošiūnienė ir kt., *supra note*, 76: 32

654 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1145-934/2022“, *op. cit.*

655 Ieškinio senaties terminai yra reglamentuojami įstatymo (materialiosios teisės normų) ir sukuria materialiuosius teisinius padarinius – ieškinio senaties termino pabaiga iki ieškinio pareiškimo sudaro pagrindą atmesti ieškinį (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.131 straipsnio 1 dalis), bet nėra pagrindas ieškinį atsisakyti priimti. Pagal CK 1.126 straipsnio 1 dalį reikalavimą apginti pažeistą teisę teismas priima nagrinėti nepaisant to, kad ieškinio senaties terminas pasibaigęs ir ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja (CK 1.126 straipsnio 2 dalis). Ieškinio senaties instituto paskirtis – užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą ir apibrėžtumą, nes civilinių teisinių santykių dalyviams garantuojama, kad, suėjus įstatymo nustatytam terminui, jų subjektinės teisės teismine tvarka negalės būti nuginčytos ir jiems nebus paskirta tam tikra pareiga.

656 Procesiniai terminai, priešingai negu ieškinio senaties terminai, sukuria procesinius teisinius padarinius (sukuria procesines teises ir pareigas): pasibaigus procesiniam terminui teisė atlikti procesinį veiksmą išnyksta, t. y. procesinė subjektinė teisė pasibaigia (CPK 75 straipsnio 1 dalis). Procesinius terminus, priešingai negu ieškinio senaties terminus, teismas taiko nepriklausomai nuo šalių valios.

terminas nustatytas, trukmė ir kiti požymiai. <...> Pagrindinis terminus skiriantis požymis – paskirtis. Su materialinės teisės terminų pradžia ar pabaiga yra siejamas tam tikrų civilinių teisių ar pareigų atsiradimas, pasikeitimas ar pabaiga. <...> Tuo tarpu procesiniai terminai neturi jokios įtakos materialinei teisei, kadangi jie reglamentuoja tik procedūrą, kuria ginama pažeista materialinė teisė“[657]. Ieškinio senaties instituto paskirtis – užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą ir apibrėžtumą, o procesinių terminų paskirtis – užtikrinti operatyvų ir ekonomišką bylų išnagrinėjimą.

Sprendžiant, ar tam tikras terminas yra procesinis ar materialinis, reikalinga atsižvelgti į termino prigimtį ir teisinių santykių specifiką. Kreditorius nemokumo procese dalyvauja pareikštiniu būdu; teikdamas tvirtinti savo reikalavimą nemokumo byloje, kreditorius įgyvendina dispozityvumo principą, tai yra jo teisė, o ne pareiga. Teismų praktikoje nuosekliai pažymima, kad „kreditoriaus pareikštas reikalavimas pagal savo teisinę prigimtį atitinka ieškinį, kuris, jeigu skolininkui nebūtų iškelta nemokumo byla, būtų pareiškiamas ir nagrinėjamas savarankiškoje civilinėje byloje“[658]. Priimta teismo nutartis dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo patvirtinimo atitinka teismo sprendimą, kuriuo iš esmės atsakoma į kreditoriaus materialųjį teisinį reikalavimą.[659]

Kreditoriaus finansinio reikalavimo pateikimas tvirtinti teismui nedaro įtakos nemokumo proceso operatyvumui ir greitam bylos išnagrinėjimui, kadangi nemokumo procesas bus tęsiamas nepriklausomai nuo kreditoriaus valios pareikšti savo finansinį reikalavimą nemokumo byloje. Kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo procedūra atitinka ieškinio nagrinėjimą. Kreditorius, teikdamas tvirtinti savo finansinį reikalavimą, siekia įgyvendinti savo tiesioginį materialinį teisinį reikalavimą skolininkui arba nusprendžia nereikalauti jo įvykdymo, taigi kreditoriaus finansinio reikalavimo pateikimo praleidimo terminas turėtų sukelti tokius pačius teisinius padarinius kaip ir ieškinio pateikimas praleidus įstatyme nustatytus ieškinio senaties terminus. Taigi savo esme JANĮ 41 straipsnyje yra nustatyti ieškinio senaties, o ne procesiniai terminai. Atitinkamai, tai lemia prievolės pasibaigimo pagrindą.

Toks požiūris koreliuoja ir su minėtoje LAT nutartyje pateiktu išaiškinimu, kad „reikalavimų nereiškę ir restruktūrizavimo byloje nedalyvavę kreditoriai gali atsidurti

---

657 Dalia Averkienė, „Procesinių terminų civiliniame procese samprata“, iš *Teisė į teisminę gynybą civilinio proceso reformos kontekste: mokslinių straipsnių rinkinys* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010), 155, https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/44b524f2-8337-4006-b147-e3c4003042cc/content

658 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-96 823/2021“, 48 punktas ir jame nurodyta kasacinės instancijos teismo praktika, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1989295; „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-124-577/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2293007

659 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-188/2012“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/375435; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-96-823/2021“, *op., cit.*; „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1527-241/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1929211, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-124-577/2025“, *op. cit.*, ir kt.

geresnėje padėtyje nei kreditoriai, kurių reikalavimai buvo patvirtinti restruktūrizavimo byloje ir modifikuoti (iš dalies nurašyti, išdėstyti, pakeisti įmonės turtu ir (ar) akcijomis) restruktūrizavimo planu. <...> Kreditoriams gali kilti paskata nereikšti savo reikalavimų skolininko restruktūrizavimo byloje, kadangi, įgyvendinus restruktūrizavimo planą, jie išsaugotų visos apimties nemodifikuotą reikalavimą skolininkui. Be to, galimybė reikšti tokius reikalavimus skolininkui po restruktūrizavimo plano įgyvendinimo neatitiktų restruktūrizavimo proceso tikslų sumokėti skolas ir išvengti bankroto (ĮRĮ 1 straipsnio 2 dalis), nes atkūrusiai mokumą įmonei būtų naujai reiškiami iki restruktūrizavimo bylos atsiradę kreditorių reikalavimai, kurie galėjo būti, tačiau nebuvo pareikšti ir todėl nebuvo modifikuoti restruktūrizavimo planu“[660]. Šie LAT išaiškinimai dera su šiuo metu galiojančiu teisiniu reguliavimu.

Ar kyla klausimas – ar kreditorių finansiniai reikalavimai pasibaigia, jeigu jie nėra pareiškiami bankroto byloje? Kadangi bankrutavęs juridinis asmuo yra išregistruojamas iš Juridinių asmenų registro, jis išnyksta kaip subjektas ir teisinių santykių dalyvis, todėl, nepaisant to, kad liko kreditorius, kuris dėl kokių nors priežasčių neįgyvendino savo teisės bankroto procese, nebelieka subjekto, kuriam galėtų būti pareikštas reikalavimas, taigi pagrįsta teigti, kad bankroto procese kreditoriaus reikalavimo teisė išnyksta įstatymo pagrindu. JANĮ 41 straipsnio teisės normos yra bendrosios teisės normos, taikytinos tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo procesui, todėl nėra pakankamai teisinių argumentų, kad ta pati teisės norma, galiojanti nemokumo procese, kurioje aiškiais žodžiais, tiesiogiai įtvirtinta, jog reikalavimo teisė pasibaigia, skirtingai veiktų bankroto ir restruktūrizavimo proceso metu.

Kita vertus, derėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad Lietuvos apeliacinio teismo byloje, kurioje buvo teikiami išaiškinimai dėl JANĮ 41 straipsnio 6 dalies taikymo ir aiškinimo, buvo susiklosčiusi specifinė situacija: juridiniam asmeniui buvo iškelta restruktūrizavimo byla, vėliau restruktūrizavimo procesas buvo nutrauktas ir pereita į bankrotą; kreditorius finansinio reikalavimo restruktūrizavimo byloje tvirtinti neteikė, tačiau pateikė prašymą įtraukti jį į jau bankrutuojančio juridinio asmens kreditorių sąrašą. Pirmosios instancijos teismas laikė, kad kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo procedūra gali būti pradedama iš naujo bankroto procese, o kiti kreditoriai ginčijo tokį procesinį sprendimą ir teigė, kad turi būti išlaikomas vientisumo principas, „t. y. perėjus iš restruktūrizavimo proceso į bankroto procesą, išlieka aktualus restruktūrizavimo procese patvirtintas kreditorių sąrašas, su tam tikromis išimtimis. Išimtys yra susijusios su naujų kreditorių atsiradimu ar atsiskaitymu su tam tikrais kreditoriais būtent restruktūrizavimo proceso metu“, kadangi kreditorė nepareiškė finansinio reikalavimo restruktūrizavimo byloje, remiantis JANĮ 41 straipsnio 6 dalimi, jis pasibaigė[661].

Remiantis šiuo metu galiojančiu teisiniu reguliavimu, turime vieną, vientisą nemokumo procesą. „[R]estruktūrizavimo bylos nutraukimas ir bankroto bylos iškėlimas

660 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-327-915/2018“, *supra note*, 161: 21 punktas.

661 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1145-934/2022“, *supra note*, 651: 7.2 papunktis

JANĮ 114 straipsnio 3 dalies pagrindu nereiškia, jog buvo nutrauktas pats nemokumo procesas, keičiasi tik nemokumo proceso forma.“[662] Remiantis šia teismų praktikos formuojama logika, kuriai autorė pritaria, kreditorių finansiniai reikalavimai gali būti teikiami viso nemokumo proceso metu ir bet kuriuo atveju išlieka termino atnaujinimo galimybė; terminų atnaujinimo taisyklės nesiskiria priklausomai nuo termino rūšies – jis yra ieškinio senaties ar procesinis terminas. Tačiau, jeigu nemokumo procesas baigiasi priėmus sprendimą dėl įmonės pabaigos (JANĮ 100 straipsnis) arba patvirtinus galutinę restruktūrizavimo ataskaitą (JANĮ 116 straipsnis), pagrįsta būtų laikyti, kad kreditorių, kurie buvo tinkamai informuoti apie restruktūrizavimo procesą, finansiniai reikalavimai, kurie nebuvo pareikšti ir (ar) patvirtinti nemokumo byloje, pasibaigia.

Kreditorių finansiniai reikalavimai gali ne tik pasibaigti, jeigu jie nėra pateikiami tvirtinti restruktūrizavimo procese, tačiau jie gali būti nurašomi. PRD taip pat yra numatyta galimybė panaikinti skolas. Visiškas skolos panaikinimas suprantamas kaip „išieškojimo iš verslininkų jų panaikinamų skolų galimybės atėmimas arba pačių likusių panaikinamų skolų nurašymas pagal procedūrą, kuri gali apimti turto realizavimą arba skolų grąžinimo planą, arba abi šias priemones“[663]. Doktrinoje atkreipiamas dėmesys į kalbinius skirtumus, apibrėžiant sąvoką „visiškas skolos panaikinimas“; pavyzdžiui, lietuvių kalboje sąvokos apibrėžimas verčiamas kaip draudimas išieškoti skolas, o PRD prancūzų kalba vartojamas terminas *l'exécution forcée*, reiškiantis priverstinį vykdymą; sąvoką „visiškas skolos panaikinimas“ siūloma aiškinti atsižvelgiant į naujos pradžios tikslą, kad bet koks skolos išieškojimas (pavyzdžiui, ir paprastas raginimas sumokėti skolą) būtų traktuojamas kaip nesuderinamas su šiuo tikslu.[664] „Skolos panaikinimas reiškia, kad kreditorius nebeturi teisės taikyti prievartos priemonių skolos susigrąžinimui.“[665] Be to, pritartina teisės doktrinoje dėstomai nuomonei, kad restruktūrizavimo planas tampa privalomas tik tiems kreditoriams, kurie yra tinkamai informuoti apie procesą[666], todėl tinkamas informavimas apie restruktūrizavimo procesą turėtų būti esminė kreditorių finansinių reikalavimų nurašymo sąlyga.

Vienoje civilinėje byloje buvo teikiamas prašymas patvirtinti galutinę restruktūrizavimo ataskaitą ir restruktūrizavimo bylą baigti; rengiant galutinį restruktūrizavimo dokumeną paaiškėjo, kad VMI finansinis reikalavimas buvo patenkintas didesne apimtimi nei planuota, todėl teismui taip pat buvo pateiktas tvirtinti restruktūrizavimo plano pakeitimas; kitą VMI finansinio reikalavimo dalį buvo prašoma nurašyti. Pirmosios instancijos teismas nemokumo adminsitratoriaus prašymą dėl galutinės restruktūrizavimo ataskaitos tvirtinimo atmetė; vienas iš argumentų buvo tas, kad VMI kreditorių susirinkimuose nuosekliai prieštaravo restruktūrizavimo planui, o dalies

662 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-465-407/2025“, *supra note*, 499

663 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 2 straipsnio 10 punktas

664 Jokubauskas, *supra note*, 66

665 *Ibid*.

666 Fagetant, *supra note*, 57

mokestinės prievolės nesumokėjimas prieštarauja imperatyvioms teisės normoms, kadangi teisės aktai nenumato galimybės atsisakyti mokestinės reikalavimo dalies, taigi iš esmės buvo pasakyta, kad ne visi finansiniai reikalavimai gali būti nurašomi restruktūrizavimo metu.[667] PRD 23 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintos leidžiančios nukrypti nuostatos ir nurodyta, kad tam tikrų kategorijų skolos gali būti nepanaikintos. Doktrinoje nurodoma, kad šis sąrašas nėra baigtinis, todėl keliamas klausimas, ar mokestiniai reikalavimai galėtų patekti į nenurašomų skolų kategoriją.[668] Kita vertus, Valstybės kontrolė dar 2015 metais ataskaitoje apie restruktūrizavimo proceso efektyvumą pažymėjo, kad „[v]alstybės institucijos nesudaro pakankamai sąlygų sėkmingam restruktūrizavimui vykdyti, nes mokesčių administratoriai nelinkę suteikti nuolaidų restruktūrizuojamai įmonei, nors teisės aktai nedraudžia valstybiniams kreditoriams atsisakyti reikalavimų ar jų dalies, perimti ar perleisti kaip ir kitiems kreditoriams“[669]. Mokesčius surenkanti (administruojanti) institucija yra specialų teisinį statusą turintis kreditorius, kadangi jos finansinio reikalavimo atsisakymas (nurašymas), atidėjimas ir kitokia pagalba reiškia valstybės pagalbą verslui, atitinkamai, tai gali daryti įtaką konkurecijai ir kelti klausimą dėl pagalbos priemonių suderinamumo su ES teisės nustatytomis valstybės pagalbos taisyklėmis.

JANĮ yra specialus straipsnis, reguliuojantis valstybės pagalbos restruktūrizuojamam asmeniui suteikimo ypatumus (JANĮ 109 straipsnis). Nenustatyta, kad praktikoje JANĮ 109 straipsnis būtų taikytas ar aiškintas.[670] Šis straipsnis nustato specialią tvarką, kai restruktūrizavimo plane, kuriam pritarė juridinio asmens dalyviai ir kreditoriai, yra numatoma valstybės pagalba verslui. Taigi, siekiant atidėti, nurašyti ar sumažinti mokestinį finansinį reikalavimą restruktūrizavimo byloje, visų pirma, reikia nustatyti, ar apie numatomą valstybės pagalbą reikalinga pranešti EK. Apie valstybės planuojamą suteikti (suteikiamą) pagalbą EK pranešti nereikia, kai yra suteikiama nereikšminga (*de minimis*) pagalba – „tai nustatyto *de minimis* dydžio neviršijanti pagalba, kuri nedaro poveikio prekybai tarp valstybių narių ir (arba) neiškraipo konkurencijos arba nekelia tokios grėsmės, ir todėl jai netaikoma Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalis. Bendra *de minimis* pagalbos suma vienai įmonei per 3 fiskalinius metus neturi viršyti 200 000 Eur (arba 100 000 Eur kelių transporto įmonėms)“[671]. JANĮ 109 straipsnyje įtvirtinta procedūra, kokių veiksmų turi imtis restruktūrizavimo

667 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1269-450/2021“, 28 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2037212

668 Jokubauskas, *supra note*, 66

669 „Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas“, *supra note*, 252: 6

670 Infolex duomenys, paskutinį kartą tikrinta 2025 m. rugpjūčio 27 d.

671 „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2016 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. VA-160 „Dėl Juridinių asmenų nemokumo ir fizinių asmenų bankroto procesuose priimamų sprendimų, susijusių su piniginių prievolių vykdymu, metodikos patvirtinimo“, 3.1 papunktis, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/ta/402176; „2013 m. gruodžio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo de minimis pagalbai“, 3 straipsnis, EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32013R1407

bylą nagrinėjantis teismas ir nemokumo administratorius, jeigu ši 200 000 Eur (arba 100 000 Eur) suma yra viršijama – restruktūrizavimo byla turi būti sustabdoma ir laukiama EK sprendimo; jeigu gaunama neigiama EK išvada, restruktūrizavimo planas turi būti tikslinamas.

Jeigu 200 000 Eur (arba 100 000 Eur) riba per trejus fiskalinius metus nėra viršijama, tuomet JANĮ 109 straipsnio taikymas yra neaktualus. VMI įsakymu Nr. VA-160 patvirtinta metodika dėl Juridinių asmenų nemokumo ir fizinių asmenų bankroto procesuose, priimamų sprendimų, susijusių su piniginių prievolių vykdymu, iš esmės nustato tvarką, kaip institucijos viduje turėtų būti primami sprendimai, susiję nuolaidų (lengvatų) teikimu restruktūrizuojamam asmeniui, tačiau vidinė sprendimų priėmimo tvarka negali pakeisti JANĮ nustatytų teisės normų taikymo ir aiškinimo. Taigi, jeigu restruktūrizavimo plane numatyta valstybės pagalba neviršija 200 000 Eur (arba 100 000 Eur), tuomet mokesčių administravimo institucija restruktūrizavimo procese veikia kaip įprastas kreditorius su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis. Atitinkamai, apeliacinės instancijos teismas minėtoje civilinėje byloje teisingai pažymėjo, kad restruktūrizavimo planas yra rengiamas ir tvirtinamas remiantis ĮRĮ (šiuo metu – JANĮ) nustatyta tvarka, todėl pirmosios instancijos teismas nepagrįstai rėmėsi Juridinių asmenų nemokumo ir fizinių asmenų bankroto procesuose priimamų sprendimų, susijusių su piniginių prievolių vykdymu, metodika, patvirtinta VMI viršininko 2016 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. VA-160.[672]

Pasisakant tuo aspektu, kad ne visi kreditorių finansiniai reikalavimai gali būti nurašomi restruktūrizavimo metu, pažymėtina, kad, pavyzdžiui, FABĮ 29 straipsnio 7 dalyje aiškiai įtvirtinti atvejai, kai skoliniai įsipareigojimai nėra nurašomi – tai prievolės, kilusios iš nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo, lėšų vaikui (įvaikiui) išlaikyti (alimentų), reikalavimai, kurie kyla iš fizinio asmens pareigos sumokėti valstybei baudas ir pan. PRD 23 straipsnyje taip pat išvardinti atvejai, kada valstybės narės gali nukrypti nuo PRD nuostatų ir tam tikrais atvejais atsisakyti suteikti galimybę pasinaudoti skolų panaikinimo procedūra. Tokie atvejai apima, pavyzdžiui, situacijas, kai prašymai dėl skolų panaikinimo procedūros teikiami piktnaudžiaujant, kai nėra padengiamos skolų panaikinimo procedūros išlaidos ar nukrypti leidžianti nuostata yra būtina siekiant užtikrinti skolininko teisių ir kreditoriaus ar kelių kreditorių teisių pusiausvyrą ir pan. Tačiau JANĮ nėra nustatytas sąrašas prievolių, kurios negalėtų būti nurašomos ir (ar) modifikuojamos restruktūrizavimo procese.

Apeliacinės instancijos teismas, pasisakydamas dėl kreditorių finansinių reikalavimų modifikavimo, vienoje iš bylų aiškiai nurodė, kad „kreditorius savo reikalavimą gali modifikuoti tik jo paties laisva valia. Restruktūrizuojamos įmonės kreditoriai turi teisę suteikti pagalbą dėl skolinių įsipareigojimų, susidariusių iki įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo teisme, vykdymo, atidėti reikalavimų vykdymo terminus ir (ar) išdėstyti jų vykdymą atitinkamam terminui po restruktūrizavimo proceso pabaigos, tačiau kiekvienas kreditorius tokia teise gali pasinaudoti tik savo laisva valia, kitaip

672 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1269-450/2021“, *supra note*, 667

tariant, negali būti verčiamas suteikti pagalbą“[673]. Kitoje civilinėje byloje pateiktas visiškai priešingas aiškinimas ir, sprendžiant klausimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, pažymėta, kad „[l]ingvistinis bei sisteminis paminėtų teisės normų aiškinimas <...> suponuoja, kad juridiniam asmeniui suteikiama pagalba finansiniams sunkumams įveikti neturėtų būti siejama išimtinai tik su kreditoriaus savanorišku sutikimu, patvirtinimu (žodiniu, rašytiniu) atitinkamai modifikuoti savo prievolę skolininkui ir (ar) kitaip padėti jam įveikti finansinius sunkumus. <...> [Restruktūrizavimo] plane juridinio asmens vadovas, be kita ko, numato priemones, kuriomis bus siekiama įveikti finansinius sunkumus. Šios priemonės gali būti įvairios ir nebūtinai suderintos su skolininko kreditoriais“[674]. Pažymėtina, kad JANĮ nustato galimybę patvirtinti restruktūrizavimo planą kreditoriams nepritariant (JANĮ 111[1] straipsnis), tai suponuoja vertinimą, kad kreditorių pritarimas dėl teikiamos pagalbos nėra lemiama restruktūrizavimo plano patvirtinimo sąlyga. Pritartina praktikai, kurioje nurodoma, kad „pats restruktūrizavimo procesas ir planas keičia kreditorių teises ir pareigas“[675], o „paveikiamais kreditoriais laikytini ne tik tie, kurie savo sutikimu modifikuoja prievoles, bet ir tie, kurių teisės keičiamos restruktūrizavimo plane, įskaitant atvejus, kai nėra atskiro susitarimo su skolininku“[676]. Svarbu pažymėti, kad „galimas prievolės modifikavimas ateityje nedaro įtakos reikalavimo pagrįstumo įvertinimui jo (finansinio reikalavimo) tvirtinimo stadijoje“[677].

Sprendžiant tiek kreditorių finansinių reikalavimų nurašymo, tiek kreditorių finansinių reikalavimų modifikavimo klausimus, turi būti laikomasi skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyros principo ir, kaip jau buvo minėta, su tokioje pačioje pozicijoje esančiais kreditoriais turi būti elgiamasi vienodai (neturėtų būti esminės nelygybės). Todėl veiksmingas nemokumo procesas nebus užtikrintas, jeigu, pavyzdžiui, tik vienam iš kreditorių teks skolų nurašymo našta. Sprendžiant dėl nurašomos finansinio reikalavimo dalies gali būti atsižvelgiama į daug bylai reikšmingų faktorių, taip pat gali būti vertinamas teisinis ir ekonominis poveikis subjektui, kurio finansinis reikalavimas yra nurašomas, ar tai nesukels realios rizikos to kreditoriaus finansinei padėčiai. Nepriklausomai nuo kreditoriaus finansinės padėties, jeigu restruktūrizavimo proceso metu jam bus pažadama daugiau, nei būtų tekę likvidavimo metu, to kreditoriaus padėtis jau yra geresnė. Tačiau, jeigu kyla interesų konfliktas tarp tos pačios eilės kreditorių, situacija turėtų būti individualizuota – reikėtų atsižvelgti, kokią

673 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1269-450/2021“, *supra note,* 667: 28 punktas

674 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1014-553/2020“, 48 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1901435

675 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-419-567/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2248384

676 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-699-934/2025“, 36 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2331023

677 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-671-854/2025“, 29 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2330006

finansinę ir nefinansinę pagalbą kreditoriai suteikė, kokia pačių kreditorių finansinė padėtis – gal negrąžinta skola daro esminę reikšmę kreditoriaus finansiniam ir (ar) ekonominiam stabilumui, ypač jeigu tai yra smulkusis verslas. Taigi susiduriama su kreditorių lygiateisiškumo problematika.

Atspirtis, kokiu maksimaliu dydžiu galėtų būti modifikuojami (nurašomi) kreditorių finansiniai reikalavimai, yra palyginimas, kiek šie kreditoriai galėtų gauti įmonės likvidavimo ar pardavimo kaip veikiančio verslo metu. Kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo galimybių vertine išraiška palyginimas juridinio asmens restruktūrizavimo ir bankroto atvejais yra privaloma restruktūrizavimo plano dalis (JANĮ 104 straipsnio 2 dalies 12 punktas). Kreditoriai, nesutinkantys su restruktūrizavimo planu, gali teikti skundą dėl plano remdamiesi būtent šiuo argumentu, o teismas privalo tikrinti, ar „dėl restruktūrizavimo plano projekte nustatytų priemonių šio plano projektui nepritarusių kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtis būtų mažesnė negu bankroto atveju“ (JANĮ 111 straipsnio 3 dalies 2 punktas) ir tai yra sąlyga restruktūrizavimo plano netvirtinti. Tokia kreditorių apsauga nustatoma ir kitų valstybių teisės aktuose: restruktūrizavimo įstatymuose paprastai numatytas privalomas palyginimas su tam tikra restruktūrizavimo plano priešinga situacija, nustatant *de minimis* sumą, kurią kiekviena kreditorių klasė turi gauti (pavyzdžiui, JAV Bankroto kodekso 1129(a)(7) straipsnis, kuriame reikalaujama, kad kiekvienas ieškinio ar intereso turėtojas grupėje turi gauti ne mažesnę sumą nei ta, kurią toks turėtojas gautų arba išlaikytų, jei skolininkas būtų likviduotas pagal 7 skyrių – paprastai aiškinamą kaip įmonės padalijimas ir jos turto pardavimas).[678] Teisinė situacija, kai yra lyginama kreditoriaus atgautina finansinio reikalavimo dalis bankroto ir restruktūrizavimo procedūrose, vadinama geriausių kreditorių interesų testu ir skirta apsaugoti kiekvieną pavienį kreditorių.[679]

Geriausių kreditorių interesų testas apibrėžtas PRD 2 straipsnio 1 dalies 6 punkte, kuris numato, kad, jeigu kreditorius teikia prieštaravimą dėl restruktūrizavimo plano, jis „negali atsidurti prastesnėje padėtyje nei būtų tuo atveju, jei pagal nacionalinę teisę būtų taikomas įprastas likvidavimo prioritetų eiliškumas, nei likvidavimo atveju, neatsižvelgiant į tai, ar turtas parduodamas dalimis ar visa įmonė kaip veikiantis verslas, nei kito geriausio alternatyvaus scenarijaus taikymo atveju, jei restruktūrizavimo planas nebuvo patvirtintas“. Viena vertus, šis apibrėžimas vertintinas kaip itin platus, todėl praktiškai neįgyvendinamas; kita vertus, siekiant veiksmingo restruktūrizavimo proceso, valstybės narės turi pasirinkti sau tinkamiausius geriausių kreditorių interesų testo pritaikymo būdus ir juos aiškiai apibrėžti, kad būtų išvengta begalinio bylinėjimosi situacijos.

Geriausių kreditorių interesų testas taip pat susiduria su jo taikymo ir vertinimo iššūkiais – pirma, ekonominio pobūdžio analize, paremta skaičiavimais, kuri gali būti brangi ir sudėtinga, todėl neprieinama MVĮ; antra, „tiek restruktūrizavimo plane įtvirtintos priemonės ir lėšų kreditoriams numatymas, tiek skaičiavimai sprendžiant dėl kito galimo alternatyvaus scenarijaus visada yra hipotetiniai“[680]. Teisės doktrino-

678 Sarah Paterson ir Matti Engelberg, „Restructuring and Bargaining Theory“, SSRN, 2025, https://ssrn.com/abstract=5294792

679 Balsiukienė, *supra note*, 260

680 *Ibid.*

je siūloma laikytis požiūrio, kad tol, kol neįrodyta kitaip, būtų pagrįsta manyti, jog restruktūrizavimo „planas iš tikrųjų daro teisingas prielaidas ir prognozes apie būsimą vystymąsi“[681]; būtent suinteresuotos šalys turėtų išreikšti poziciją, ar jos sutinka ir pritaria restruktūrizavimo plane išdėstytomis prognozėmis; glaudesnis bendradarbiavimas visada didina sėkmės tikimybę.[682] Todėl geriausių kreditorių interesų testas turėtų būti taikomas tik kreditoriui reikalaujant. Iš esmės taip nustatyta ir PRD[683].

Grįžtant prie klausimo, iškelto pačioje tyrimo pradžioje, ar verslas gali būti išsaugotas kreditorių sąskaita, nurašant visų kreditorių finansinius reikalavimus, tikslinga atkreipti dėmesį ir į juridinio asmens, kaip verslo, pardavimą. Teisės doktrinoje apskritai yra keliamas klausimas, ar ši procedūra yra priskirtinta likvidavimui ar reorganizavimui. Tačiau bet kuriuo atveju šio mokumo problemų sprendimo būdo esmė yra ta, kad verslas už tam tikrą fiksuotą kainą yra parduodamas kitiems savininkams, gautą sumą panaudojant atsiskaitymui su kreditoriais, kurių finansiniai reikalavimai nėra perleidžiami naujajam savininkui. Taigi iš esmės mokumo problemas patyręs verslas – kaip toliau veikiantis verslo subjektas arba jo dalis kito verslo sudėtyje – pradeda naują veiklos etapą. Ir šios procedūros vykdymo metu niekas nėra įpareigotas vertinti, ar naujasis savininkas sugebės tą verslą (verslo dalį) toliau išlaikyti gyvybingą, nekeliamas klausimas dėl nepatenkintų kreditorių finansinių reikalavimų nurašymo, tiesiog patikrinama, ar siūloma kaina už verslo pardavimą yra didesnė, nei būtų gauta verslo likvidavimo metu.

Kreditorių finansinių reikalavimų modifikavimo atvejai turi būti aptariami restruktūrizavimo plane ir teismas, patvirtindamas restruktūrizavimo planą, duoda leidimą veikti ir tokį restruktūrizavimo planą vykdyti. JANĮ eksplicitiškai įtvirtinta, kad, jeigu restruktūrizavimo byla nutraukiama dėl to, kad, pavyzdžiui, restruktūrizavimo planas nėra vykdomas tinkamai, juridinis asmuo nemoka visų ar dalies mokesčių, nepateikiama restruktūrizavimo ataskaita[684], „[n]uo teismo nutarties nutraukti restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos visi restruktūrizavimo plane numatyti susitarimai dėl kreditorių pagalbos finansiniams sunkumams įveikti netenka galios, jeigu juridinis asmuo ir kreditoriai nesusitarė kitaip“ (JANĮ 115 straipsnio 1 dalis). Taigi pats restruktūrizavimo planas kaip dokumentas ar susitarimas iš esmės netenka teisinės galios. Atitinkamai, jeigu restruktūrizavimo procesas yra nesėkmingas, kreditorių teisinė padėtis skolininko atžvilgiu nesikeičia. Kreditorių finansiniai reikalavimai nurašomi tik sprendžiant klausimą dėl restruktūrizavimo pabaigos[685] – taip, kaip iš esmės vyksta ir fizinio asmens bankroto byloje[686].

---

681 Madaus, *supra note*, 56: 18.

682 *Ibid.*

683 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 10 straipsnio 2 dalies d punktas, 2 dalies 2 pastraipa.

684 JANĮ 114 straipsnyje įtvirtinti restruktūrizavimo bylos nutraukimo pagrindai

685 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1269-450/2021“, *supra note*, 667: 28 punktas

686 „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas“, 29 straipsnio 7 dalis, TAR, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4CF08CA2BA45/asr

3.3. Akcininkų dalyvavimo restruktūrizavimo procese galimybės ir pagrindai

Lietuvos teismų praktikoje išaiškinta, kad „bendrąja prasme įmonės akcininkai, šiai įmonei bankrutuojant, nėra bankroto byloje proceso dalyviai, tačiau ši bendroji taisyklė turi išimčių, kai savininko (akcininko, nario) teisės yra pakankamai veikiamos apribojimų, pritaikytų juridiniam asmeniui, kad gali būti pateisintas ir jų dalyvavimas bankroto procese; bankrutuojančios įmonės akcininkai atskirais atvejais gali dalyvauti bankroto byloje trečiųjų asmenų, nepareiškiančių savarankiškų reikalavimų, statusu; sprendžiant akcininkų įtraukimo į bylą klausimą turi būti įvertintas jų faktinis bei teisinis suinteresuotumas <...> dalyvauti bankroto procedūroje“[687]. Šia praktika remiamasi ir vėlesnėse nutartyse, kuriose buvo sprendžiamas akcininko dalyvavimo bankroto procese klausimas[688]. Atsižvelgiant į tai, kad bankroto ir restruktūrizavimo procesai šiuo metu reguliuojami viename nemokumo teisinius santykius reguliuojančiame teisės akte, kyla klausimas, ar ši bankroto bylose suformuota praktika yra aktuali ir restruktūrizavimo bylose.

Kai įmonės turto nepakanka atsiskaityti su kreditoriais, akcininkų nuosavybės dalis savaime neturi jokios vertės, t. y. iš esmės turimas turtas akcijų pavidalu traktuotinas kaip bevertis, todėl laikomasi bendrai priimtinos pozicijos, kad akcininkams neturėtų būti leidžiama balsuoti dėl gelbėjimo plano ar net vetuoti restruktūrizavimo plano, kadangi jie nebeturi materialinio teisinio suinteresuotumo; tokios pozicijos buvo laikomasi JAV ir Vokietijoje iki 2012 metų[689]. Tačiau restruktūrizavimo metu paprastai siekiama, kad juridinis asmuo išliktų, todėl akcininkų nuosavybės interesas restruktūrizavimo procese išlieka teisiškai reikšmingas.

Iki nemokumo teisės reformų ES mastu buvo laikomasi principo, kad „įmonės akcijos nėra turto dalis, todėl kolektyvinė procedūra negali turėti tiesioginio poveikio akcijų paketui“[690], taigi sprendimams dėl kapitalo struktūros pasikeitimo priimti buvo reikalingas akcininkų pritarimas; akcininkai nedalyvavo nemokumo planavimo procese, todėl restruktūrizavimo procedūrų metu išlaikė *veto* teisę, kuria, beje, galėjo nesąžiningai pasinaudoti prieš kreditorius, suinteresuotus plano sėkme[691]. Dar daugiau painiavos įnešė ir tai, kad restruktūrizavimo procesas galėtų sukurti pridėtinę akcijų

687 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-630/2013“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/775318

688 Pavyzdžiui, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-490-912/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2327110, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-344-934/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2304912 ir kt.

689 Madaus, *supra note*, 46: 108-109

690 Lorenzo Benedetti, „The Position of Shareholders in the Restructuring Proceedings of Distressed Companies: From a Shareholders' Veto Power to Their Duty to Enforce (Aufopferungs- or Duldungspflicht) a Restructuring Plan“, *International Insolvency Review* 29, 3 (2020): 322–341, 327, https://doi.org/10.1002/iir.1391

691 *Ibid*., 328

vertę ir neplanuotas pajamas, jeigu akcininkai neprisidės prie reorganizavimo proceso, tačiau kreditoriams tektų skolų atleidimo našta[692]. Tokia nemokumo sistema lėmė konfliktą tarp kreditorių ir akcininkų, „kurių interesai prieštaravo pagrindiniam restruktūrizavimo tikslui kuo didesne apimtimi patenkinti kreditorių interesus“[693]. Taigi šiuo aspektu nemokumo teisė buvo reformuota ir įvestos taisyklės, paneigiančios nemokumo procedūros neutralumo principą ir sudarančios sąlygas nemokumo procese spręsti ne tik dėl įmonės turto, bet ir dėl kapitalo struktūros.[694]

Valstybių požiūris į akcininkų dalyvavimą sprendžiant skolų kapitalizavimo klausimą yra skirtingas. Pavyzdžiui, JK restruktūrizuojant gali būti sudaromas susitarimas dėl kapitalo struktūros pasikeitimo, o akcininkams numatyta teisė dėl to balsuoti; jeigu už susitarimą balsuoja kreditoriai, o akcininkai tokį susitarimą atmeta, JK yra daroma prielaida, kad akcininkai neturi jokio realaus ekonominio intereso ir teismas gali sankcionuoti planą be akcininkų pritarimo, nebent susitarimas aiškiai nesąžiningai pažeidžia akcininko interesus.[695] Akcininkai gali būti įpareigoti sutikti su restruktūrizavimo schema tik tokiu atveju, jeigu jie neturi realaus ekonominio intereso.[696] Esant akcininkų nepritarimui, Prancūzijoje dėl kapitalo struktūros pakeitimo restruktūrizavimo atveju gali būti sprendžiama tik tada, jeigu yra tenkinamos šios sąlygos: 1) skolininkas (ar įmonių grupė) turi daugiau nei 150 darbuotojų; 2) bendrovės praradimas sukeltų rimtų ekonomikos sutrikimų ar užimtumo problemų; 3) siūlomas kapitalo struktūros pasikeitimas yra vienintelis, siekiant išvengti minėtų neigiamų pasekmių.[697] Vokietijos nemokumo teisė numato teisę akcininkams balsuoti specialioje klasėje, tačiau užkerta kelią akcininkų veto teisei, naudodama panašų įrankį kaip klasių susitraukimo mechanizmas.[698]

PRD nustatyta, kad „bendrovių teisė neturėtų kelti pavojaus veiksmingam restruktūrizavimo plano priėmimo ir įgyvendinimo procesui“[699], todėl, jeigu yra planuojama pagal restruktūrizavimo planą išleisti naujų akcijų, yra leidžiama nukrypti nuo Įmonių teisės direktyvos (ES) 2017/1132 reikalavimų, pavyzdžiui, susijusių su įpareigojimu sušaukti visuotinį susirinkimą ir pirmumo teise siūlyti akcijas esamiems akcininkams[700].

---

692 Madaus, *supra note,* 46: 108-109

693 Benedetti, *supra note,* 690: 328

694 *Ibid*., 328

695 Madaus, *op. cit.,* 187

696 Benedetti, *op. cit.,* 325

697 Madaus, *op. cit*., 188

698 Benedetti, *op. cit*., 325

699 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 96 konstatuojamoji dalis

700 Remiantis PRD 32 straipsniu, kuriant prevencines restruktūriziavimo sistemas leidžiama nukrypti nuo šių Įmonių teisės direktyvos nuostatų: kai prarandama didelė pasirašyta kapitalo dalis, nereikalaujama šaukti visuotinio akcininkų susirinkimo (PRD 58 straipsnis), nereikalaujama dėl kapitalo didinimo spręsti visuotiniame susirinkime (PRD 65 straipsnis), laikytis kapitalo didinimo už įnašus pinigais ir kitų su kapitalo formavimu susijusių taisyklių, įtvirtintų 72, 73, 74 straipsniuose 79 1 dalies b punkte, 80 straipsnio 1 dalyje ir 81 straipsnyje.

PRD taip pat įtvirtinta galimybė valstybėms narėms nustatyti, kad akcininkai neturi teisės balsuoti dėl plano (PRD 9 straipsnio 3 dalis); visgi pripažįstama, kad tokia taisyklė galėtų būti nustatyta su sąlyga, kad likvidavimo atveju akcininkai negautų jokio mokėjimo[701]. Nors restruktūrizavimo procese akcininkai gali sudaryti balsavimo grupę ir derėtis dėl plano, tačiau neturėtų vetuoti plano, kuriam pritaria kreditoriai, kadangi jų nepritarimas vis tiek bus vertinamas pagal hipotetinį nemokumo (likvidavimo) scenarijų, kuriame akcininkų nuosavybė paprastai lygi nuliui.[702]

Ypatingas akcininkų vaidmuo pripažįstamas MVĮ, kadangi „MVĮ akcininkai nediversifikuoja savo investavimo rizikos" ir „paprastai prisideda prie skolininko veiklos savo darbu ar patirtimi"[703], todėl, būdami ne tik įprastais investuotojais, bet ir įmonės savininkais, jie gali neturėti teisinio ir ekonominio suinteresuotumo prisidėti prie restruktūrizavimo proceso, jeigu jiems grės prarasti savo kapitalą; atitinkamai, jie gali vengti pradėti prevencinio restruktūrizavimo procedūras. Todėl PRD leidžia taikyti nukrypstančias nuostatas nustatant, kad gali būti reikalaujama skolininkės, kuri yra MVĮ, pritarimo restruktūrizavimo planui (PRD 11 straipsnio 1 dalis). Tokia leidžiančioji nukrypti nuostata teisės doktrinoje įvardinama kaip grėsmė restruktūrizavimo planų ir restruktūrizavimo procedūrų veiksmingumui.[704] Kita vertus, ji yra logiška, kadangi PRD įtvirtintas teisinis reguliavimas turėtų apimti tik prevencines restruktūrizavimo procedūras, kurios (turėtų būti) skirtos mokioms įmonėms, turinčioms laikinų finansinių sunkumų, kai joms tik kyla nemokumo tikimybė, todėl teisinis reguliavimas neturėtų sudaryti sąlygų kapitalizuoti mokios įmonės skolos, kai akcininkai tam nepritaria.

Autorė pritaria doktrinoje dėstomai pozicijai, kad dėl nemokios įmonės restruktūrizavimo ir skolų kapitalizavimo būtų sprendžiama be akcininkų pritarimo. Kaip jau buvo minėta anksčiau, nemokios įmonės restruktūrizavimo procesas visada yra susijęs su rizika, todėl jos atsiperkamumas (ar nauda) turėtų būti priskiriamas tiems, kas tą riziką prisiima; nemokios įmonės savininkas pats savaime nerizikuoja niekuo, nes nemokumo fakto konstatavimas reiškia, kad įmonės turtas nėra pakankamas įmonės skoloms padengti, todėl paprastai rizikuoja investuotojai (kreditoriai[705]), o restruktūrizavimo tikslas nė vienoje aptartoje teorijoje nėra susietas su savininko interesais ir jo nuosavybės (akcijų) išsaugojimu. Priešingai, kalbama apie kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimą kuo didesne apimtimi ar socialinių interesų tenkinimą, tačiau ne apie akcijų savininko nuosavybę. Visgi skolų kapitalizavimas neatsiejamai susijęs su nuosavybės teise, kuri Lietuvoje yra pripažįstama konstituciškai ginama vertybe, todėl, autorės nuomone, akcininkai turėtų dalyvauti restruktūrizavimo procese, kai restruktūrizavimo procese sprendžiama dėl skolų kapitalizavimo, su visomis iš to

701 Paulus ir Dammann, *supra note,* 55: 195

702 Madaus, *supra note,* 46: 186

703 Paulus, *cit. op.*, 197

704 *Ibid.*, 181

705 Autorė laiko, kad savininkas taip pat gali tapti kreditoriumi ir investuotoju.

išplaukiančiomis procesinėmis teisėmis.

Juridinio asmens dalyviai sudaro atskirą grupę, kuri balsuoja dėl restruktūrizavimo plano (JANĮ 106 straipsnis). Jeigu juridinio asmens dalyviai restruktūrizavimo planui nepritarė, restruktūrizavimo planas gali būti patvirtintas teismo tik tuomet, kai yra tenkinamos šios sąlygos: 1) pateiktas restruktūrizavimo planas atitinka formalius jam keliamus reikalavimus, įtvirtintus JANĮ 104 ir 105 straipsniuose, ir yra pateiktas teismui tvirtinti, kaip tai numato JANĮ 110 straipsnis; 2) „dėl restruktūrizavimo plano projekte nustatytų priemonių nepasikeistų šio plano projektui nepritarusių dalyvių nuosavybės teisių ir (ar) prievolinių teisių ir (ar) pareigų, susijusių su juridiniu asmeniu, apimtis;[706] 3) restruktūrizavimo planui pritarė kreditoriai grupėse; kiekvienoje grupėje už restruktūrizavimo plano projektą balsavo kreditoriai, „kurių reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip 2/3 visų teismo patvirtintų šios grupės kreditorių reikalavimų sumos“[707]. Taigi, remiantis JANĮ teisiniu reguliavimu, juridinio asmens dalyviai (akcininkai) turi absoliučią veto teisę, t. y. jų pritarimas būtinas, jeigu restruktūrizavimo planu siekiama keisti kapitalo struktūrą. Dar daugiau, lingvistinis JANĮ 111[1] straipsnio 1 dalies 2 punkto aiškinimas leidžia teigti, kad juridinio asmens dalyvių pritarimas būtinas, kai sprendžiama dėl jų prievolių juridiniam asmeniui.

Lietuvos įmonių teisinis reguliavimas jau nuo 2009 metų nustatė, kad „nemoki akcinė bendrovė gali didinti įstatinį kapitalą papildomais įnašais tik tuo atveju, kai naujas akcijas įsigyja jos akcininkai, darbuotojai ir kreditoriai“[708]; visgi tik visuotinis akcininkų susirinkimas gali nustatyti ribojimus akcininkų pirmumo teisei įsigyti bendrovės išleidžiamų akcijų[709], tokiame spredime, be kita ko, turi būti nurodomas asmuo, kuriam suteikiama teisė įsigyti akcijas pirmumo tvarka[710]. Taigi, remiantis Lietuvos teisiniu reguliavimu, restruktūrizuojamos įmonės kapitalo struktūra gali būti pakeista tik akcininkų valia ir sutikimu. Lietuva, pranešdama apie PRD nuostatų perkėlimą į Lietuvos teisinę sistemą, be kita ko, pranešė ir apie ABĮ nuostatų pakeitimus, tačiau jokie pakeitimai, tiesiogiai susiję su PRD perkėlimu, nebuvo atlikti[711].

Atsižvelgiant į tai, kad, remiantis JANĮ, akcininkams leidžiama balsuoti dėl restruktūrizavimo plano, jiems, atitinkamai, turėtų būti suteikta teisė dalyvauti restruktūrizavimo procese suinteresuoto asmens arba trečiojo asmens teisiniu statusu, su visomis iš to išplaukiančiomis procesinėmis teisėmis. Ir, skirtingai nei bankroto atveju, neturėtų būti reikalaujama pagrįsti savo teisinio suinteresuotumo restruktūrizavimo byloje. Be to, svarbu pažymėti, kad akcininkai turi turtines ir neturtines teises (pavyzdžiui, teisę balsuoti, dalyvauti susirinkimuose, įstatymų nustatyta tvarka gauti informaciją) ir tai nepriklauso nuo akcijų vertės; šias teises saugo bendrovių teisinius

706 JANĮ, *supra note*, 99: 111-1 straipsnio 1 dalies 2 punktas

707 JANĮ, *op., cit.*, 111-1 straipsnio 1 dalies 3 punktas

708 „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas“, 50 straipsnio 2 dalis, TAR, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E22116F1B0E0/asr

709 *Ibid.*, 57 straipsnio 5 dalis

710 *Ibid.*, 57 straipsnio 6 dalies 1 punktas

711 žr. ABĮ teisės akto redakciją, galiojusią nuo 2022 m. sausio 2 d. iki 2022 m. balandžio 30 d.

santykius reguliuojantys teisės aktai (Lietuvoje, pavyzdžiui, ABĮ 16 straipsnis). Nei ABĮ, nei JANĮ nenustato akcininkų teisių pasibaigimo esant bendrovės nemokumui, todėl akcininkams turėtų būti suteikiama galimybė dalyvauti restruktūrizavimo procese neįrodinėjant teisinio suinteresuotumo. Tačiau, autorės nuomone, teisinis reguliavimas turėtų užtikrinti, kad nemokios įmonės skolos gali būti kapitalizuojamos be akcininkų pritarimo, jeigu tai padėtų pasiekti restruktūrizavimo tikslus.

4. RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESO INICIJAVIMO STADIJOJE KYLANČIOS PROBLEMOS

4.1. Nemokumo stigma – kliūtis veiksmingam restruktūrizavimo procesui

Stigmatizacija suvokiama kaip socialinis asmens nepriėmimas dėl „požymio, kuris yra labai diskredituojantis"; tai moralinis nepritarimas, nepriėmimas, menkinimas ir vengimas. Stigmos suvokimas gali kisti ir priklauso nuo kultūros, epochos, istorinio konteksto, politinės ar ekonominės situacijos ir kitų aplinkybių.[712] Nemokumo stigma laikoma priežastimi, kodėl MVĮ slepia savo finansines problemas ir kreipiasi dėl nemokumo tik tuomet, kai jau yra per vėlu taikyti gelbėjančias, o ne likvidavimo procedūras[713]. Yra mokslinkų, teigiančių, kad būtent nemokumo stigma yra faktorius, kuris stabdo iniciatyvą ieškoti pagalbos, kai verslą ištinka nesėkmė, tačiau iki šiol trūksta tyrimų, kurie patvirtintų arba paneigtų šią teisės doktrinoje skelbiamą nuomonę.[714] Visuomenėse, kuriose vyrauja stigmatizuojantis požiūris į verslo žlugimą, verslui palankaus nemokumo režimo poveikis bus daug mažesnis[715]. Sudėtinga apibūdinti ir įvertinti, ar nemokumo stigma yra, ar jos nėra. Teisės doktrinoje nėra išskirta konkrečių kultūrinių, ekonominių, teisinių ar politinių rodiklių, indikuojančių visuomenės požiūrį į skolą ar tai, kokia (kokiomis savybėmis pasižyminti) restruktūrizavimo sistema turėtų būti toje valstybėje.

Neigiamo požiūrio į skolą ir skolinimąsi apraiškų aptinkama, visų pirma, religijoje: Senajame Testamente teigiama, kad „nedorėlis skolinasi ir negrąžina", Koranas taip pat įsako skolininkams gerbti savo pažadus. Visgi tuose pačiuose religiniuose aktuose randama ir užuomazgų apie skolų atleidimą ir siekį švelninti šio reiškinio stigmatizaciją. Kreditoriai buvo skatinami rodyti gailestį, pavyzdžiui, Senojo Testamento laikais kas penkiasdešimtieji metai buvo švenčiami kaip jubiliejiniai; jų metu kiekvienas ūkis turėjo susigrąžinti savo šeimynykščius, žemę grąžinti jos buvusiems šeimininkams, žydai vergai turėjo būti išlaisvinami, o skolos grąžinamos. Islamo religijoje draudžiama lupikauti ir yra ribojama palūkanų norma. Stigmatizuojantis gali būti ir teisinis reguliavimas. Neigiamas požiūris į bankrutuojantį skolininką kaip į vagį, formavosi jau nuo senovės Romos laikų. Nemokumo „[t]eisės šakos ištakose dominavo moralistinė prieiga – nemokumas buvo tapatinamas su vagyste, o bankrutuojantysis

712 Emilie Ghio ir Donald Thomson, „Corporate Insolvency: Why Are Directors Afraid of Help? Preliminary Study on the Stigma Associated with Corporate Insolvency", *Chicago-Kent Law Review* 98, 2 (2024): 391–416, 401, https://ssrn.com/abstract=4737456

713 „Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Overcoming the Stigma of Business Failure – For a Second Chance Policy: Implementing the Lisbon Partnership for Growth and Jobs", COM(2007) 584 final, EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0584:FIN:en:PDF

714 Ghio ir Thomson, *op. cit*., 397–419.

715 McCormack, *supra note*, 54: 206

yra tapatinamas su nusikaltėliu, todėl neretai procesas pastarajam baigdavosi laisvės atėmimo ar dar nuožmesne bausme“[716]. Pirmasis 1542 m. Anglijos nemokumo įstatymas (angl. *Act Against Such Persons As Do Make Bankrupt*) skelbė, kad žmogus ne bankrutuoja, o sąmoningai tampa bankrutavęs (angl. *one did not become bankrupt but rather, one made bankrupt*)[717]. Neigiamas požiūris į bendrovių nemokumą kilo būtent iš JK istorinio požiūrio į finansinę nesėkmę, kuri buvo laikoma daugiau nusikaltimo, o ne nelaimės rezultatu; įmonės nesėkmė siejama su įmonės vadovų nekompetencija. Finansinės problemos dažnai yra sutapatinamos su asmeninėmis vadovų savybėmis[718].

Tyrimų apie (ne)egzistuojančią nemokumo stigmą yra nedaug. Siekiant išsiaiškinti, ar JK būdinga nemokumo stigma, buvo atliktas tyrimas taikant interviu metodą, apklausiant 10 dalyvių, kurie yra MVĮ vadovai JK; nė vienas iš jų neturėjo nemokumo patirties. Buvo užduodami atviri klausimai apie vadovų patirtį valdant verslą, jų supratimą apie sąvokas ir teisinius aspektus, susijusius su verslo žlugimu ir nemokumu. Į klausimą, ką vadovai mano apie skolą, atsakymai buvo daugiau neigiami nei teigiami; trys dalyviai nurodė, kad skola yra priemonė plėtoti verslą, kadangi pradinio turimo kapitalo nepakanka verslui įkurti ir plėtoti; tačiau kiti respondentai nurodė, kad skola yra varžanti ir suteikianti nestabilumo būseną; 57 proc. respondentų nurodė, kad verslo nesėkmė yra stigmatizuojanti. Vienas iš respondentų nurodė, kad nemokumas gali sudaryti prielaidas kitiems manyti, kad esi nesąžiningas verslininkas; 50 proc. respondentų nurodė nežinantys (neturėjo nuomonės), ar teisinis reguliavimas, esantis JK, suteikia verslininkams „antrą šansą“. Absoliuti dauguma respondentų negalėjo paaiškinti teisinių sąvokų „nemokumas“, „likvidavimas“, „restruktūrizavimas“[719]. Tyrėjai, apibendrinę rezultatus, konstatavo, kad vadovams trūksta paprasčiausių žinių apie galimybę naudotis įvairiomis gelbėjimo priemonėmis; gali būti, kad direktoriai negali susitaikyti, jog finasinė padėtis prastėja ir reikalinga imtis tam tikrų priemonių; vadovai negalėjo įvardinti, kas yra nemokumas, taigi neturi pakankamai kompetencijos įvertinti realią įmonės finansinę būklę. Šios apklausos rezultatai korealiavo su 2017 m. Anglijoje atlikta nemokumo specialistų apklausa, kurios metu apie 52 proc. respondentų nurodė, jog nesikreipė pagalbos dėl žinių trūkumo apie galimus pasirinkimus. Tyrimo metu buvo padaryta išvada, kad nemokumo stigma savaime nėra kliūtis, lemianti nesikreipimą dėl nemokumo ar alternatyvių nemokumo priemonių.

Tačiau autorė šioms tyrimo išvadoms pritaria tik iš dalies. Mokslinis tyrimas paremtas tik 10 respondentų, kurie nebuvo susidūrę su nemokumu, atsakymais; autorei kyla abejonių dėl tikslinės auditorijos tinkamumo ir imties. Stigma apskritai suvokiama kaip atstūmimas, todėl požiūrį į verslo nesėkmę galėtų labiau atskleisti kreditoriai, kurie susiduria su investavimo, prekybos rizika, arba direktoriai, kurie jau patyrė nesėkmę ir vėliau bandė steigti verslą iš naujo. Ar tokius pačius (panašius) atsakymus

716 Fiona Tolmie, Corporate and Personal Insolvency Law (London: Routledge, 2013), 7–9: iš Mogenytė, *supra note*, 17: 58

717 Ghio ir Thomson, *supra note,* 712: 401

718 *Ibid.*

719 *Ibid*.

galėtų pateikti ir direktoriai, kurie susidūrė su nemokumu? Pavyzdžiui, doktrinoje minimas pavyzdys, kai, bankrutavus Nyderlandų belaidžio telefono ryšio bendrovei, buvę bendrovės vadovai bandė steigti naują verslą, tačiau niekas su jais nenorėjo užmegzti komercinių ryšių[720]. Jeigu būtų žinoma (manoma), kad po nemokumo proceso bus sudėtingiau gauti finansavimą (kreditą) arba atsiras koks nors neigiamas požiūris į asmenį (direktorių, akcininką), kaip į verslininką, ar įmonė skubės kreiptis dėl nemokumo, ar, priešingai, dels, bet kokia kaina tikėdamasis išvengti nemokumo? Taigi išvadą apie stigmos poveikį ir įtaką bet kuriai nemokumo procedūrai ar procesui galima daryti tik turint visapusišką vaizdą, požiūrį į stigmą vertinant tiek iš skolininko, turinčio ir neturinčio nemokumo patirties, tiek iš kreditoriaus perspektyvos.

Atlikus apklausą Prancūzijoje[721] apie nemokumo stigmą buvo nurodyta, kad „stigma nėra svarbi nemokumo naratyvo dalis Prancūzijoje, nes sanavimo procedūros, kurios aiškiai skiriasi nuo nemokumo ir likvidavimo procedūrų, egzistuoja jau ilgą laiką. Teisės aktuose, taikomuose įmonių nemokumui, nėra tiesioginės nuorodos į „stigmos sąvoką"; iš esmės tokia pati pozicija buvo nurodyta ir JAV apklausoje dalyvavusių asmenų[722]. Pažymėtina, kad Prancūzijos kultūroje yra gilios atlaidumo nuo skolų tradicijos, todėl tyrimais, atliktais šiuo metu, nenustatytos nemokumo stigmos apraiškos; taigi nemokumo stigmos (ne)buvimas yra ilgos ir nuoseklios atlaidžios nemokumo kultūros egzistavimo rezultatas.

Sociologas Maxas Weberis pastebėjo, kad ankstyvojoje Amerikos visuomenėje gera reputacija reikšdavo galimybę skolintis (angl. *a good reputation translated into instant creditworthiness*), tačiau šiuo metu padėtis pasikeitė: „šiandien kreditingumas reiškia gerą reputaciją"[723]. Teigiama, kad stiprėjanti verslo gelbėjimo kultūra pamažu išstumia neigiamą socialinį požiūrį į nemokumo procedūras[724], autorė šiai minčiai pritaria iš dalies. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad PRD, kuri buvo priimta 2019 metais, kalbama apie nemokumo padarinių – socialinės stigmos – mažinimą, suteikiant verslininkams antrą šansą[725], todėl teigti, kad stigmos fenomenas yra nebeaktualus, nebūtų tikslu. Pritartina teisės doktrinoje išdėstytai nuomonei, kad nemokumo stigmos egzistavimas yra plačiai pripažįstamas ir šio požiūrio tikslinga laikytis tol, kol jį paneigs tyrimai ir įrodymai apie visuomenės mąstysenos pokyčius[726].

Taigi kultūrose, kuriose verslas išimtinai suvokiamas kaip rizika, o ne asmeninė nesėkmė, stigmatizacijos reiškinys gali būti nepastebimas ar nežymus. Gali būti, kad didžiausia stigmatizacijos rizika kyla tais atvejais, kai verslo nuosavybė, valdymas ir rizika yra sutelkti vieno asmens rankose, t. y. akcijos (ar absoliuti akcijų dauguma)

720 Martin, *supra note*, 16

721 Autorė neturi detalių duomenų apie apklausos apimtį, formą ir turinį, todėl šiuo atveju remiasi tik abstrakčia informacija, kurią pateikia tyrimo autoriai.

722 Ghio ir Thomson, *supra note,* 712: 402

723 *Ibid.*

724 Mogenytė, *supra note*, 17: 60

725 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 72 konstatuojamoji dalis

726 Bork, *supra note*, 43: 25

priklauso asmeniui, kuris tuo pačiu metu yra ir įmonės vadovas, kadangi tokiu atveju eliminuojami atskaitomybės ir atsakomybės prieš kitą subjektą aspektai, yra palankesnės sąlygos piktnaudžiauti ir elgtis nesąžiningai, todėl, jeigu tokį verslą ištinka nesėkmė, natūraliai kyla dvejonė, ar vadovo veiksmai neperžengė protingos verslo rizikos, ar verslas buvo vykdomas skaidriai?

Apie tyrimus, ar nemokumo stigma egzistuoja Lietuvoje, nėra žinoma. Tačiau teismų praktika, formuojama restruktūrizavimo bylose, turi stigmatizacijos atspalvį; teigiama, kad „[r]estruktūrizavimo procese siekiama apsaugoti tiek finansinių įsipareigojimų nevykdančios įmonės kreditorių (tiek privačių, tiek valstybės institucijų), darbuotojų, tiek pačios restruktūrizuojamos įmonės interesus. Akivaizdu, kad šis procesas gali turėti poveikį ne tik keliems privatiems asmenims, bet ir valstybės ekonomikai, jos biudžetui. Tai lemia neabejotiną viešojo intereso egzistavimą restruktūrizavimo bylose, todėl, nagrinėjant tokio pobūdžio bylas, teismo vaidmuo turi būti aktyvus“[727]. Tiek pagal JANĮ, tiek pagal anksčiau galiojusį ĮRĮ, restruktūrizavimo byla galėjo būti keliama ir mokiai įmonei, todėl konstatavimas, kad kreipimasis dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo savaime lemia ypatingą kreditorių, darbuotojų ir netgi pačios įmonės apsaugą, gali lemti suvokimą, kad ši įmonė yra ypatingos rizikos grupėje ir ja nebegalima pasitikėti.

4.2. (Ne)privaloma ikiteisminė restruktūrizavimo procedūra kaip pareiškimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo priėmimo sąlyga

2024 metais apygardų teismuose buvo gauta 101 byla dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, 16 pareiškimų buvo atsisakyta priimti, taip pat buvo gautos 1378 bylos dėl juridinių asmenų bankroto, iš jų 131 pareiškimą taip pat atsisakyta priimti[728]. Vilniaus apygardos teisme 2024 metais buvo atsisakyta priimti 11 pareiškimų dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo[729]. Siekiant atlikti dokumentinį tyrimą ir nustatyti priežastis, nulėmusias atsisakymus priimti pareiškimus dėl nemokumo bylos iškėlimo, buvo kreiptasi į Vilniaus apygardos teismą su prašymu leisti susipažinti su išnagrinėtų bylų medžiaga; pateiktas prašymas leisti susipažinti su 22 nutartimis, priimtomis restruktūrizavimo ir bankroto procesuose. Vilniaus apygardos teismas pateikė 14 nutarčių kopijas[730], kurias patikrinus nustatyta, kad visose šiose bylose pareiškimus buvo atsisakyta priimti dėl to, kad nebuvo laikytasi išankstinės ginčų nagrinėjimo tvarkos.

Išankstinės ginčų nagrinėjimo tvarkos nesilaikymas siejamas su JANĮ 8, 9 ir 17 straipsnių tinkamu taikymu. Autorė atkreipia dėmesį, kad nekvestionuoja fakto, jog kreditorius, prieš kreipdamasis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo, privalo apie tai informuoti skolininką JANĮ 9 straipsnyje nustatyta tvarka. Šią tvarką, kaip privalomą,

727 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-270/2010“, *supra note*, 87

728 Remiantis iš NTA gautais duomenimis, priedas Nr. 1

729 Plačiau apie pasirinktą tyrimo imtį ir eigą žiūrėti įvade.

730 Žr. Priedą Nr. 2.

autorė iš esmės palaiko. Būtent JANĮ 9 straipsnio konstekste teismų praktika, aiškinanti, jog „[t]okiu būdu įstatymų leidėjas sudaro galimybes skolininkui ir kreditoriui išspręsti nemokumo problemas neiškeliant nemokumo bylos teisme, skatina ieškoti juridinio asmens finansinę būklę gerinančių sprendimų ne teismo tvarka“[731], yra iš esmės teisinga. Tačiau, autorės nuomone, šis aiškinimas negali būti taikomas sprendžiant dėl privalomos ikiteisminės nemokumo bylų nagrinėjimo tvarkos, įtvirtintos JANĮ 8 straipsnyje, kai nemokumo procesą inicijuoja pats skolininkas.

Remiantis JANĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punktu ir 4 dalies 1 punktu, prie pareiškimo turi būti pridedami dokumentai, patvirtinantys teisės kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo atsiradimą. JANĮ 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „teisė kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo atsiranda nuo: 1) termino, skirto prievolei įvykdyti, susitarimui dėl pagalbos sudaryti ar sprendimui bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka priimti, pabaigos; 2) kreditoriaus ar juridinio asmens pranešimo apie inicijuojamą nemokumo procesą įteikimo, jeigu anksčiau sudarytas susitarimas dėl pagalbos yra nevykdomas arba netinkamai vykdomas; 3) likvidatoriaus pranešimo apie inicijuojamą bankroto procesą kreditoriams įteikimo; 4) kreditoriaus pranešimo apie inicijuojamą bankroto procesą juridiniam asmeniui įteikimo, jeigu antstolis grąžino kreditoriui vykdomuosius dokumentus, nes juridinis asmuo neturi turto ar pajamų, iš kurių gali būti tenkinami reikalavimai“[732]. Iš išvardintų pagrindų matyti, kad jie gali būti taikomi savarankiškai ir iš esmės nepriklauso vienas nuo kito, todėl kreipiantis dėl nemokumo bylos iškėlimo turėtų būti tenkinama bent viena JANĮ 16 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta sąlyga. Kita vertus, abejotina, ar JANĮ 16 straipsnyje įtvirtintas teisinis reguliavimas užtikrina veiksmingą nemokumo procesą ir garantuoja galimybę įmonei restruktūrizuotis ankstyvame etape, o bankroto proceso metu – tinkamai ir laiku taikyti įstatyme nustatytą apsaugą siekiant užkardyti vieno, individualaus kreditoriaus interesų tenkinimą.

Lietuvos apeliacinis teismas, pradėdamas formuoti JANĮ taikymo praktiką, sistemiškai aiškindamas JANĮ 17 straipsnio 2 dalies, 16 straipsnio 1 dalies 1 punkto ir JANĮ 8 straipsnio nuostatas, nurodė, kad „juridinis asmuo, prieš kreipdamasis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo, privalo pasinaudoti ginčo sprendimo ne teisme procedūra – juridinio asmens kreditoriams pateikti pranešimą, kuriame nurodoma juridinio asmens neįvykdyta prievolė bei terminas, per kurį turėtų būti sudarytas susitarimas dėl pagalbos arba priimtas sprendimas bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka. Tik pasibaigus terminui, skirtam susitarimui dėl pagalbos sudaryti arba sprendimui bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka priimti, juridinis asmuo įgyja teisę kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo, šią teisę juridinis asmuo gali įgyvendinti per 3 mėn. nuo jos atsiradimo dienos. Praėjus 3 mėn. terminui nuo nurodytos teisės atsiradimo dienos, jeigu šia teise nebuvo pasinaudota, nemokumo procesas inicijuojamas iš naujo, t. y. iš naujo turi būti įvykdyta privaloma ginčo sprendimo ne teismo tvarka procedūra – pateikiamas

731 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, *supra note*, 117: 17 punktas.

732 JANĮ, *supra note*, 99: 16 straipsnis.

JANĮ 8 straipsnyje numatytas pranešimas kreditoriams apie ketinimą inicijuoti nemokumo procesą“[733]; šios praktikos buvo laikomasi ir vėlesnėse bylose[734].

Tačiau ar teisinga *įpareigoti* juridinį asmenį derėtis su vienu konkrečiu ar keletu kreditorių dėl pagalbos? O su keliais kreditoriais turi būti deramasi dėl pagalbos, siekiant tinkamai įgyvendinti JANĮ 16 straipsnio reikalavimus? O gal su visais kreditoriais turi būti deramasi dėl pagalbos? Ar pranešimo dėl ketinamos iškelti nemokumo bylos išsiuntimas apskritai gali būti laikomas derybomis? O gal įmonė sąmoningai siekia bankroto ir nemato pagrindo (o gal net ir nenori) tartis ir derėtis su kreditoriais dėl kažkokių hipotetinių, neapibrėžtų nuolaidų? Todėl, autorės įsitikinimu, įpareigojimas prieš bankroto bylos iškėlimą vesti derybas su kreditoriais dėl nuolaidų nepagrįstai riboja teisę inicijuoti bankroto procesą. Ar įmonė, iš kurios ir toliau bus, pavyzdžiui, vykdomas individualus išieškojimas iš turto, turės derybinių svertų ikiteisminiame susitarime dėl pagalbos? Ar pagrįsta reikalauti iš asmens, susiduriančio su finansiniais sunkumais, laukti 15 dienų kreditoriaus atsakymo dėl pagalbos, kai paprastai pagalbos reikia nedelsiant? Nors 15 dienų terminas yra sąlyginai trumpas, tačiau finansinių sunkumų patiriančiai įmonei gali padaryti esminės žalos. Pavyzdžiui, nei JAV, nei Vokietija nenumato jokios išankstinės nemokumo ginčų nagrinėjimo tvarkos[735].

Lietuvos apeliaciniame teisme yra suformuota praktika, kurioje teigiama, kad ikiteisminė ginčų nagrinėjimo tvarka yra privaloma ir JANĮ 8 straipsnis, įpareigojantis apie ketinamą incijuoti nemokumo procesą informuoti visus kreditorius, „sudaro galimybes skolininkui ir kreditoriui išspręsti nemokumo problemas neiškeliant nemokumo bylos teisme, skatina ieškoti juridinio asmens finansinę būklę gerinančių sprendimų ne teismo tvarka. Tik tinkamai pasinaudojus šia ikiteismine nemokumo ginčų sprendimų stadija atsiranda teisė kreiptis į teismą dėl nemokumo (bankroto ar restruktūrizavimo) bylos iškėlimo (JANĮ 16 straipsnio 1 dalies 1 punktas)“[736]. Autorė su tokiu požiūriu nesutinka. Autorės įsitikinimu, niekas negali būti verčiamas tęsti verslo, atitinkamai, niekas negali būti įpareigojamas derėtis dėl pagalbos, kai skolininkas siekia išsikelti sau bankroto bylą. Kita vertus, JANĮ nustatyta galimybė pereiti iš bankroto į restruktūrizavimo procesą, todėl įmonės gelbėjimo galimybė nėra prarandama.

---

733 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1566-381/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1936943

734 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-533-567/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2166549, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-250-577/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2295724, „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-58-450/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2358189

735 Bork, *supra note*, 43: 71-86

736 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1033-407/2020“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1895516; „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, *supra note*, 117; „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-245-467/2024“, *supra note*, 118, „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-58-450/2026“, *supra note*, 733.

Autorės įsitikimu, jeigu bendrovė yra suinteresuota veikti ir išlaikyti verslą, tuomet ji, tikėtina, jau yra išnaudojusi visas priemones verslui išsaugoti – kreipėsi į kreditorius dėl įvairių nuolaidų suteikimo. Todėl verslo subjektas, inicijuojantis restruktūrizavimo procesą, apie kurį skelbiama viešai, dėl kurio iškėlimo įmonė tam tikra prasme rizikuoja savo reputacija ir patikimimu, iš dalies netenka teisės veikti įprastomis rinkos sąlygomis, o jam administruoti ar prižiūrėti gali būti skiriamas patikėtinis, tikėtina, siekia kuo skubesnės įstatymo teikiamos apsaugos. Kita vertus, JANĮ numato galimybę patvirtinti restruktūrizavimo planą ir be kreditorių pritarimo, todėl nėra suprantama, kodėl bendrovė yra įpareigojama vesti derybas dėl pagalbos, jeigu tos pagalbos gali būti siekiama kitais įstatyme nustatytais būdais.

Priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos, stabdomas įmonės turto realizavimas ir (ar) išieškojimas (JANĮ 19 straipsnio 5 dalis) vykdant individulias išieškojimo procedūras, taip užtikrinant ne tik galimą įmonės gyvybingumo išsaugojimą (pavyzdžiui, apsaugant būtiną veiklai vykdyti turtą), tačiau garantuojant ir saugant lygias kreditorių galimybes gauti savo finansinio reikalavimo patenkinimo dalį iš bendro įmonės turto. Buvo minėta, kad, pavyzdžiui, restruktūrizavimo proceso inicijavimas pagal JAV Bankroto kodekso 11 skyrių buvo naudojamas ir kaip strateginė priemonė sustabdyti individaulaus vykdymo veiksmus. Todėl nemokumo proceso inicijavimo tikslas iš finansinių sunkumų patiriančio juridinio asmens perspektyvos paprastai yra nukreiptas į priemones ir pagalbą, kurią finansinių sunkumų patirianti įmonė gali tikėtis gauti priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo. „[R]estruktūrizuojama įmonė vykdo ūkinę-komercinę veiklą, jos finansinė padėtis nuolat kinta, todėl greitas klausimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo išnagrinėjimas yra itin reikšmingas ir turi įtakos tolesniam restruktūrizavimo procesui bei jo veiksmingumui.“[737]

Teismas, pasisakydamas dėl privalomos ikiteisminio nemokumo bylos nagrinėjimo tvarkos, be kita ko, yra nurodęs, kad „nemokumo proceso inicijavimo tvarkos tikslas – sudaryti galimybę skolininkui įvykdyti neįvykdytą, neginčijamą prievolę kreditoriui arba susitarti dėl neteisminio nemokumo problemų sprendimo“[738]. Su tuo sudėtinga sutikti, nes, pirma, jeigu skolininkas turėtų finansines galimybes įvykdyti prievolę kreditoriui, jis tai, tikėtina, padarytų nesiekdamas nemokumo proceso. Antra, Lietuvoje mokumo problemos sprendžiamos inicijuojant bankroto arba restruktūrizavimo procesą, tačiau galimas tik neteisminis bankrotas. Autorė kelia klausimą – ar apskritai derybos su ribotu kreditorių skaičiumi atitinka nemokumo bylų esmę, kai įmonei turint finansinių sunkumų dėl nemokumo pasekmių turi būti sprendžiama visų kreditorių sutarimu? JANĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas kreditorių lygiateisiškumo principas, kuris įpareigoja panašaus pobūdžio reikalavimus turintiems kreditoriams suteikti lygias galimybes dalyvauti nemokumo procese, siekiant savo reikalavimų

737 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note*, 249

738 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1033-407/2020“, *supra note*, 735; „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, *supra note*, 117; 2024 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-245-467/2024, *supra note*, 118.

tenkinimo ir ginant kitas savo teises ir teisėtus interesus. Kodėl individualus kreditorius turėtų sudaryti susitarimą dėl pagalbos ir kartu prisiimti įsipareigojimą, kai jis nežino, ar su juo bus elgiamasi vienodai, kaip ir su kitais kreditoriais? Dar daugiau, kai skolininkas tampa nemokus, tariantis dėl priemonių finansiniams sunkumams įveikti, gali būti sulygta ir dėl taikytinų privilegijų vienam iš kreditorių, tokiu atveju yra rizikuojama pažeisti kitų kreditorių interesus. Todėl svarstytina, ar apskritai susitarimo su konkrečiu kreditoriumi neturėtų būti siekiama tik tuomet, kai įmonė yra moki?

Yra suskaičiuota, kad „bendras pasirengimo kreiptis dėl nemokumo bylos iškėlimo į teismą terminas gali užsitęsti daugiau negu 4 mėnesius“[739]. Kadangi dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo kreipiasi veiklą vykdantis juridinis asmuo, per šį terminą jo finansiniai įsipareigojimai gali kisti, jis gali atsiskaityti su senaisiais kreditoriais ir prisiimti naujų įsipareigojimų, todėl pritartina formuojamai teismų praktikai, kad JANĮ 8 straipsnio nuostatos, įpareigojančios išsiųsti pranešimus kreditoriams, kuriuos įstatymas įpareigoja informuoti apie nemokumo bylos iškėlimą, negali būti aiškinamos formaliai[740]. Informacijos kreditoriams suteikimą apie ketinamą inicijuoti nemokumo bylą autorė siūlo vertinti kaip teisę, o ne kaip pareigą. Pareiga informuoti kreditorius apie įsiteisėjusią nutartį dėl iškeltos nemokumo bylos yra nustatyta nemokumo administratoriui (JANĮ 27 straipsnio 3 dalis), todėl kreditorių teisė į informaciją yra užtikrinta įstatymu. Net ir iškėlus bankroto bylą, tiek skolininkas, tiek kreditoriai turi teisę derėtis dėl pagalbos ir pereiti į restruktūrizavimo procesą JANĮ nustatytomis sąlygomis, todėl galimybė išsaugoti veikiantį juridinį asmenį nėra prarandama. Be to, teismų praktikoje atkreipiamas dėmesys į tai, kad „veiksmingos derybos dėl pagalbos juridiniam asmeniui galimos ir vėlesnėse restruktūrizavimo proceso stadijose, pavyzdžiui, vedant derybas dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo. Kita vertus, restruktūrizavimo planas gali būti patvirtintas ir kreditoriams nepritariant (JANĮ 111-1 straipsnis), todėl kreditorių pagalba restruktūrizavimo procese yra itin reikšminga, bet negali būti suabsoliutinama.“ Autorė šią praktiką vertina kaip postūmį griežtai nesilaikyti suformuoto aiškinimo dėl privalomos ikiteisminės nemokumo bylų nagrinėjimo tvarkos.

Kilus finansiniams sunkumams ir nemokumo tikimybei, susitarimas su kreditoriais dėl prievolių vykdymo tvarkos ir pagalbos verslui yra remtinas ir sveikintinas, tačiau negali būti traktuojamas kaip sąlyga kelti nemokumo bylą. Kadangi restruktūrizavimo plane gali būti numatomos įvairios priemonės finansiniams sunkumams įveikti ir be kreditorių sutikimo, todėl susitarimo (ne)sudarymas neturi jokios esminės reikšmės tolimesniam restruktūrizavimo, ir, juo labiau, bankroto procesui. Kreditoriaus pagalba gali būti itin reikšminga ir padedanti išvengti įmonės likvidavimo, tačiau nėra juridinių svertų, įpareigojančių juridinį asmenį veikti ir toliau vykdyti ūkinę veiklą; juridinis asmuo negali būti verčiamas prieš savo valią ieškoti pagalbos finansiniams sunkumams įveikti. Autorė laiko, kad tik moki įmonė gali inicijuoti derybas su kreditoriais (vienu kreditoriumi ar dalimi kreditorių), siekdama išvengti pačios nemokumo

739 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-404-407/2024“, *supra note*, 602

740 *Ibid.*

bylos, visgi tai turėtų būti traktuojama kaip teisė, o ne pareiga.

Lietuvos apeliacinio teismo pozicija, taikanti ir aiškinanti teisinį reguliavimą, susijusį su privaloma ikiteismine nemokumo ginčų nagrinėjimo tvarka, švelnėjo. Pavyzdžiui, kilus ginčui, kuriems kreditoriams skolininkė, inicijuodama restruktūrizavimo bylą, turėjo pranešti, Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad tikslinga suteikti skolininkui galimybę paaiškinti, kodėl buvo pranešta tik tam tikriems kreditoriams, naudojant trūkumų šalinimo institutą, o ne iš karto atsisakyti priimti pareiškimą[741]. Byloje nustačius, jog vienai kreditorei nebuvo pranešta apie ketinimą kelti restruktūrizavimo bylą, buvo pažymėta, kad JANĮ 8 straipsnio taikymas negali būti sprendžiamas formaliai, o turi būti atsižvelgiama į nemokumo proceso stadiją ir tikslus; šiuo konkrečiu atveju buvo nustatyta, kad bendra finansinių reikalavimų suma siekė daugiau nei 880 tūkst. Eur, o apie ketinimą inicijuoti restruktūrizavimo bylą nebuvo pranešta darbuotojai, turinčiai 603 Eur dydžio finansinį reikalavimą, taigi atsisakymas priimti pareiškimą buvo vertintinas kaip neproporcinga priemonė siekiant įstatymų leidėjo įtvirtinto tikslo susitarti su kreditoriais.[742] Teismų praktikoje buvo akcentuota, kad JANĮ 8 straipsnio taikymas ir aiškinimas turi derėti su CPK įtvirtintu principu kuo greičiau atkurti teisinę taiką, proceso koncentruotumo, ekonomiškumo principais (CPK 7 straipsnis); formaliai vertinant įstatyme įtvirtintas nuostatas gali būti sudaromos prielaidos pažeisti ir teisingumo principą, kurį gina ir saugo Lietuvos Respublikos Konstitucija.[743]

AUGA group, AB ir jos dukterinių įmonių restruktūrizavimo procesas paskatino permąstyti JANĮ teisinį reguliavimą ir jį aiškinančią teismų praktiką. Nors nutartyse buvo cituojama ankstesnė teismų praktika, kurioje nurodoma, kad „JANĮ 8–9 straipsniuose įtvirtinta nemokumo (restruktūrizavimo) procese taikoma privaloma ikiteisminė ginčų nagrinėjimo tvarka“, kurios reikia laikytis, siekiant tinkamai realizuoti teisę dėl nemokumo proceso pradėjimo, tačiau šiose nutartyse galiausiai buvo laikomasi nuosaikesnio požiūrio – buvo konstatuota, kad, nors kreditorių informavimo tvarkos laikytasi nebuvo ir, „neinformavus kreditorių apie ketinamą inicijuoti restruktūrizavimo procesą teisės aktuose nustatyta tvarka, įmonių grupės valdymas nebuvo vykdomas skaidriai ir nebuvo užtikrinti kreditorių interesai restruktūrizavimo proceso iniciatyvos stadijoje“[744], tačiau buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad „restruktūrizavimo procese veiksmingos derybos dėl pagalbos juridiniam asmeniui galimos ir vėlesnėse restruktūrizavimo proceso stadijose“[745]; kadangi restruktūrizavimo planas gali būti tvirtinamas kreditoriams nepritariant, buvo pažymėta, kad „kreditorių pagalba

741 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-740-881/2023“, 16 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2181519

742 *Ibid.*, 18 punktas

743 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-61-934/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2289617

744 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note*, 249: 30 punktas

745 *Ibid.*, 31 punktas

restruktūrizavimo procese yra itin reikšminga, bet negali būti suabsoliutinama“[746].

Autorė pažymi, kad ikiteisminės tvarkos nesilaikymas sukelia specifines procesines pasekmes – civilinė byla turi būti nutraukiama (CPK 293 straipsnio 1 dalies 2 punktas) arba ieškinys turi būti paliktas nenagrinėtas (CPK 296 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Tačiau teismas, pasisakydamas dėl išankstinės ginčų nagrinėjimo tvarkos nesilaikymo restruktūrizavimo byloje, konstatavo, kad „nepranešimas kreditoriams apie ketinamą inicijuoti restruktūrizavimo bylą pats savaime nedaro pačios restruktūrizavimo procedūros neteisėtos ar negalimos“[747]; „apeliacinės instancijos teisme konstatavus, kad restruktūrizavimo byloje nebuvo laikytasi ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos, vien šiuo teisiniu pagrindu restruktūrizavimo byla šioje stadijoje negali būti nutraukta, kadangi tai neatitiktų ne tik CPK 2 straipsnyje nustatytų civilinio proceso tikslų, bet ir pažeistų proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principus (CPK 7 straipsnis).“ [748]Autorė šiai idėjai pritaria, kadangi tai atitinka taip pat ir JANĮ įtvirtintus restruktūrizavimo bylų nagrinėjimo ekonomiškumo ir operatyvumo principus. Taigi šioje byloje buvo pateiktas iš esmės kitoks požiūris į privalomą išankstinę ginčų nagrinėjimo tvarką nemokumo bylose. Tačiau tai nėra vieninga ar pasikeitusi praktika, kadangi kitose bylose vis dar buvo laikomasi pozicijos, jog išankstinės ginčų nagrinėjimo tvarkos nesilaikymas yra pagrindas atsisakyti priimti pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo.[749]

JANĮ 9 straipsnyje įtvirtintos nemokumo proceso inicijavimo taisyklės, kai šį procesą inicijuoja kreditorius. JANĮ 9 straipsnyje nenumatyta pareiga kreditoriui apie inicijuojamą nemokumo bylą informuoti kitų kreditorių. Iš teismų praktikos matyti, kad JANĮ 9 straipsnyje įtvirtinta paprastesne nemokumo bylos iškėlimo tvarka bandoma naudotis siekiant išvengti sudėtingų JANĮ 8 straipsnyje nustatytų procedūrų (kreditorių įmonėje gali būti daugiau nei 100 ar 1000, todėl tinkamas jų informavimas apie ketinamas inicijuoti nemokumo procedūras kainuoja dideles organizacines ir laiko sąnaudas). Pavyzdžiui, bendrovės vadovas, kartu būdamas ir bendrovės kreditoriumi, kurio finansinis reikalavimas buvo kildinamas iš darbo teisinių santykių, teikė pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo kaip kreditorius, o ne kaip įmonės vadovas, nepranešdamas apie ketinamą iškelti nemokumo bylą kitiems kreditoriams. Lietuvos apeliacinis teismas išaiškino, kad „nemokumo proceso inicijavimas esant įstatyme nustatytiems pagrindams visų pirma yra bendrovės vadovo pareiga, už kurios nevykdymą galima civilinė atsakomybė. Nemokumo procedūrų vykdymas yra bendrovės vadovo, kaip specialaus teisinių santykių subjekto, išorinių teisinių santykių išraiška bendrovės valdyme ir, atsižvelgiant į nemokumo veiksmingumo tikslą, tais atvejais, kai bendrovės vadovas taip pat yra ir bendrovės kreditorius, neeliminuoja pareigos

---

746 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note,* 249: 31 punktas

747 *Ibid*.

748 *Ibid*., 33 punktas

749 „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-58-450/2026“, *supra note*, 733

kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo juridinio asmens vardu įgyvendinus visas JANĮ 8 straipsnyje nustatytas sąlygas. Nagrinėjamu atveju pareiškėjo, kaip bendrovės kreditoriaus, kreipimasis į teismą dėl nemokumo bylos juridiniam asmeniui iškėlimo vertintinas kaip siekis išvengti bendrovės vadovui JANĮ įtvirtintų keliamų reikalavimų vykdymo ir yra nesuderinamas su nemokumo veiksmingumo principu“[750]. Kitoje civilinėje byloje susiklostė situacija, kai juridinis asmuo, būdamas skolininko kreditoriumi, tačiau susijęs su skolininku per motininę bendrovę, kreipėsi į teismą taip pat siekdamas išvengti ikiteisminių JANĮ 8 straipsnyje nustatytų procedūrų[751]; buvo nustatyta, kad iš principo sprendimą dėl skolininko restruktūrizavimo bylos iškėlimo priėmė motininė bendrovė ir apie šį savo sprendimą paskelbė viešai tiksliai neįvardindama skolininkų, kuriems bus keliamos restruktūrizavimo bylos; teismo buvo konstatuota, kad sprendimą dėl restruktūrizavimo priėmė ne kreditorė, o faktiškai pati bendrovė (akcininkas, kontroliuojantis daugiau nei 99 proc. skolininko akcijų), todėl pagal įstatymo raidę buvo privaloma laikytis ne JANĮ 9 straipsnyje, o JANĮ 8 straipsnyje nustatytos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos.[752]

Bendriausia prasme išankstinės, ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos nustatymo tikslas yra sudaryti galimybę šalims išspręsti tarp jų kilusį ginčą paprasčiau (nesikreipiant į teismą ir išvengiant bylinėjimosi bei bylinėjimosi išlaidų), greičiau ir pigiau. Iš šiuo metu galiojančio teisinio reguliavimo matyti, kad tam pačiam nemokumo procesui inicijuoti JANĮ nustato skirtingas taisykles, priklausomai nuo į teismą besikreipiančio subjekto. Tai savaime indikuoja apie tai, kad juridinio asmens nemokumo bylos inicijavimo stadijoje nėra visais atvejais siekiama įgyvendinti teismų praktikoje įvardijamo tikslo ieškoti juridinio asmens finansinę būklę gerinančių sprendimų ne teismo tvarka. Iš praktinių situacijų matyti, kad subjektai siekia išvengti JANĮ 8 straipsnio nuostatų taikymo, vadinasi, jos nėra patogios ir nėra laikomos naudingomis, o teismai linkę formaliai vertinti, ar buvo laikytasi ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos, taigi ši procedūra nėra veiksminga. Į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo besikreipiantis asmuo iš esmės siekia pasinaudoti įstatymo teikiamomis apsaugomis, kurios yra svarbios išsaugant gyvybingumą ir finansinį stabilumą krizės metu, todėl įpareigojimas derėtis su kreditoriais prieš nemokumo bylos iškėlimą neatliepia įmonės poreikių. Be to, abejotina, ar įmonei tapus nemokiai, individualios derybos su kreditoriais atitinka nemokumo proceso principus. Taigi ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos nemokumo bylose nustatymas neužtikrina veiksmingo restruktūrizavimo proceso. Susitarimas su kreditoriais dėl pagalbos iki nemokumo bylos iškėlimo turėtų būti savarankiškas prioritetinis mokumo problemų sprendimo būdas, tačiau, autorės nuomone, juo turėtų naudotis tik mokios įmonės, ankstyvame finansinių sunkumų etape ir tai negali būti restruktūrizavimo bylos iškėlimo sąlyga.

---

750 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-44-407/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2217556

751 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note*, 249: 21 punktas

752 *Ibid.*

IŠVADOS

1. Veiksmingas restruktūrizavimo procesas – tai priemonių, kuriomis yra nuosekliai siekiama restruktūrizavimo proceso tikslo – finansinio gyvybingumo užtikrinimo, visuma. Šio tikslo, pirma, yra siekiama per ikiteisminių, sutartinių, ikinemokumo, prevencinio restruktūrizavimo sistemų, padedančių anksti identifikuoti ir spręsti mokumo problemas, sukūrimą ir, antra, per aiškų, suprantamą ir kultūriškai priimtiną teisinį reguliavimą, apibrėžiantį pagrindines restruktūrizavimo proceso sąvokas ir nurodantį sprendimų priėmimo restruktūrizavimo procese kryptį; tai yra veiksmingo restruktūrizavimo proceso prielaidos. Veiksmingo restruktūrizavimo procesas taip pat užtikrinamas per aiškų, suprantamą ir greitą restruktūrizavimo proceso organizavimą, kurio metu kiekvienas restruktūrizavimo procese dalyvaujantis subjektas suvokia savo teisinį statusą bei iš to išplaukiančias teisines pasekmes; tai yra veiksmingo restruktūrizavimo proceso sąlygos. Restruktūrizavimo procese susiduria konkuruojantys interesai: didžiausia įmanoma ekonominė nauda kreditoriams ir socialinis interesas išlaikyti veikiantį ūkio subjektą, garantuojant darbo vietas, išsaugant klientą (tiekėją) ar kitą socialiai reikšmingą subjektą kreditorių sąskaita. Istorinė nemokumo teisės vystymosi raida ir antropologiniai tyrinėjimai rodo, kad reikalavimas grąžinti skolą ir (ar) skolos atsisakymas ne visada yra paremtas ekonominiu interesu, poreikis atsižvelgti į socialinius interesus buvo akcentuojamas politinėse diskusijose ir atsispindėjo nemokumo teisės teorijose, todėl ekonominių ir socialinių interesų derinimas bei pusiausvyra atliepia šiuolaikinius restruktūrizavimo proceso principus ir nė vienas iš jų neturėtų būti suabsoliutinamas.

2. Viena iš veiksmingo restruktūrizavimo prielaidų yra galimybė pradėti įmonės gelbėjimo procedūras kuo ankstesniame finansinių sunkumų etape iki nemokumo. Tuo tikslu ES buvo priimta Prevencinio restruktūrizavimo direktyva, skatinanti sukurti valstybėse narėse prevencinio restruktūrizavimo sistemas. Tačiau Lietuvoje JANĮ įtvirtintas restruktūrizavimo procesas neturi šių prevencinio restruktūrizavimo sistemai būdingų bruožų: nėra sudarytos sąlygos restruktūrizuotis ūkio subjektams kiek įmanoma anksčiau, procedūros nėra lanksčios, teismo dalyvavimas restruktūrizavimo procese yra absoliutus, o restruktūrizavimo procesas yra pagrįstas visišku viešumo principu, iš esmės paneigiančiu galimybę ūkio subjektui taikyti bet kokias susitarimo procedūras su kreditoriais konfidencialiai, neprarandat kontrahentų pasitikėjimo ir naujų finansavimo galimybių. Prielaidos spręsti dėl galimybės tartis su kreditoriumi iki nemokumo įtvirtintos JANĮ 10 straipsnyje, tačiau, siekiant realaus šios straipsnio poveikio, reikalinga keisti ne tik požiūrį į JANĮ įtvirtintą susitarimo dėl pagalbos institutą, tačiau ir atlikti esminius šio straipsnio pakeitimus.

3. Remiantis JANĮ įtvirtintu teisiniu reguliavimu, nemokumo bylos nagrinėjamos ginčo teisenos tvarka, tačiau nemokumo bylų praktikos analizė rodo, kad

nemokumo bylose nėra dviejų priešingus interesus turinčių šalių, nemokumo procesas nėra nukreiptas į priešpriešinių reikalavimų patenkinimą, todėl restruktūrizavimo (ir bankroto) procesas bylų nagrinėjimo pobūdžiu atitinka ne ginčo, o ypatingąją teiseną. Tokiu atveju išnyksta diskusijos dėl teismo vaidmens nemokumo procese – teismas restruktūrizavimo procese turi veikti aktyviai, tačiau tai savaime neatleidžia proceso šalių nuo įrodinėjimo pareigos. Taip pat išnyksta prieštaravimai dėl proceso šalių restruktūrizavimo procese ir paties restruktūrizavimo bylos nagrinėjimo ypatumų: civilinės bylos šalys yra pareiškėjas ir suinteresuotieji asmenys, o procesas pradedamas pareiškimu. Tai procesą daro aiškų, greitą ir šalims suprantamą, taigi – veiksmingą. Išskirtinos dvi aktyvaus teismo restruktūrizavimo procese išimtys: teismas neturėtų savo iniciatyva vertinti pagrindų juridinio asmens restruktūrizavimo bylai iškelti ir planui patvirtinti, kai restruktūrizavimo planas teikiamas pagal JANĮ 24 straipsnį, kai restruktūrizavimo byla iškeliama kartu patvirtinant restruktūrizavimo planą; taip pat teismas neturėtų veikti aktyviai, kai restruktūrizavimo procese kyla ginčas tarp privačių subjektų dėl finansinio reikalavimo tvirtinimo.

4. Kreditoriaus sąvokos apibrėžtis restruktūrizavimo procese turėtų būti išplėsta, lyginant su kreditoriaus sąvoka, kuri yra suformuota bankroto bylose. Kreditoriaus teisinis statusas, kuris nulemia, be kita ko, galimybę balsuoti kreditorių susirinkimuose, teisę spręsti dėl restruktūrizavimo plano, negali būti aiškinamas ir apibrėžiamas atsietai nuo civilinės teisės ir finansinės apskaitos teisinius santykius reguliuojančių teisės aktų. Taigi į kreditorių finansinių reikalavimų sąrašą turėtų papulti ne tik kreditoriai, kurių finansinių reikalavimų terminas yra suėjęs, tačiau ir kreditoriai, turintys reikalavimus, tenkinančius finansinio įsipareigojimo sąvoką, o būtent, tai kreditoriai, kurių reikalavimai kyla iš jau pradėtų vykdyti sandorių ir kurių reikalavimai kyla iš ūkinės operacijos, įpareigojančios tam tikru metu perduoti kitai šaliai pinigus ar finansinį turtą.

5. Akcininkai gali kelti grėsmę restruktūrizavimo proceso veiksmingumui, pavyzdžiui, vetuodami restruktūrizavimo procese priimamus sprendimus dėl kapitalo struktūros pasikeitimo. Akcininkų dalyvavimas restruktūrizavimo procese tiesiogiai turėtų priklausyti nuo to, ar restruktūrizavimo byla keliama mokiai ar nemokiai bendrovei: teisinis reguliavimas turėtų užtikrinti, kad nemokios įmonės skolos gali būti kapitalizuojamos be akcininkų pritarimo, jeigu tai padėtų pasiekti restruktūrizavimo tikslus; taip pat turi būti užtikrinama, kad akcininkai turėtų veto teisę priimant sprendimus dėl kapitalo struktūros pasikeitimo, jeigu įmonė yra moki.

6. Į teismą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo besikreipiantis asmuo iš esmės siekia pasinaudoti įstatymo teikiamomis apsaugomis, užtikrinančiomis finansinį stabilumą krizės metu, be kita ko, gali būti siekiama individualaus išieškojimo sustabdymo, kuris kelia grėsmę bendrovės gyvybingumui. Todėl įpareigojimas skolininkui

derėtis su kreditoriais prieš restruktūrizavimo bylos iškėlimą neatliepia įmonės poreikių. Privaloma ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka, kuria skolininkas įpareigojamas informuoti kreditorius apie ketinamą iškelti restruktūrizavimo bylą, nėra prasminga, kadangi pagalba juridiniam asmeniui gali būti suteikta ir be kreditorių pritarimo, taip pat ši procedūra netaikoma tais atvejais, kai dėl restruktūrizavimo bylos kreipiasi kreditorius. Be to, abejotina, ar, įmonei tapus nemokiai, individualios derybos su kreditoriais atitinka nemokumo proceso kolektyviškumo principą. Taigi ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos nemokumo bylose nustatymas neužtikrina veiksmingo restruktūrizavimo proceso. Susitarimas su kreditoriais dėl pagalbos iki nemokumo bylos iškėlimo turėtų būti savarankiškas prioritetinis mokumo problemų sprendimo būdas, tačiau juo turėtų naudotis tik mokios įmonės, ankstyvame finansinių sunkumų etape ir tai negali būti restruktūrizavimo bylos iškėlimo sąlyga.

PASIŪLYMAI

1. Siūloma nustatyti, kad nemokumo bylos nagrinėjamos ypatingosios teisenos tvarka su aiškiai įtvirtintomis išimtimis. Tuo tikslu siūloma išbraukti JANĮ 15 straipsnio 2 dalį, papildyti JANĮ 1 straipsnį 8 dalimi ir JANĮ 42 straipsnį 7 dalimi.

   15 straipsnis. Bylų teismingumas ir pareiškimų nagrinėjimas

   ~~2. Nemokumo bylos nagrinėjamos Civilinio proceso kodekso nustatyta ginčo teisenos tvarka, išskyrus šio įstatymo nustatytas išimtis.~~

   Toliau, atitinkamai, 3 dalį laikyti 2 dalimi, 4 dalį laikyti 3 dalimi ir t. t.

   1 straipsnis. Įstatymo paskirtis ir taikymas

   8. Nemokumo bylos nagrinėjamos *Civilinio proceso kodekso* nustatyta ypatingosios teisenos tvarka, išskyrus šio įstatymo nustatytas išimtis.

   42 straipsnis. Kreditorių reikalavimų tvirtinimas

   7. Kreditorių finansiniai reikalavimai restruktūrizavimo byloje tvirtinami ginčus nagrinėjant *Civilinio proceso kodekso* nustatyta ginčo teisenos tvarka.

2. Siūloma keisti JANĮ 10 straipsnio ir 2 straipsnio 7^1, 5 dalis. Šiais pakeitimais tam tikra dalimi būtų įgyvendinta prevencinio restruktūrizavimo schema, kuri užtikrintų galimybę veiksmingai derėtis su kreditoriais iki nemokumo bylos iškėlimo, siekiant išvengti nemokumo. Teisinis reguliavimas būtų suderintas su PRD įtvirtinant maksimalų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo terminą bei įgyvendinant galimybę derėtis konfidencialiai. Galimybė pratęsti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo terminą turėtų būti aiškinama kartu su PRD 6 ir 7 straipsniuose įtvirtintu teisiniu reguliavimu ir jo tikslais.

   Siūloma keisti JANĮ 10 straipsnį, jį išdėstant taip:

   10 straipsnis. Susitarimas dėl pagalbos

   1. Susitarimą dėl pagalbos sudaro juridinis asmuo ir kreditoriai, kurių civilines teises ir (ar) pareigas dėl jų suteikiamos pagalbos juridiniam asmeniui finansiniams sunkumams įveikti tiesiogiai sukuria, pakeičia ar panaikina šis susitarimas. Susitarimu dėl pagalbos turi būti siekiama išvengti nemokumo. Susitarimas dėl pagalbos gali būti sudaromas nuo momento, kai juridinis asmuo tampa tikėtinai nemokus, iki nemokumo bylos teisme iškėlimo.
   2. Susitarimą dėl pagalbos tvirtina teismas.
   3. Pareiškėjas, teikdamas prašymą dėl susitarimo dėl pagalbos patvirtinimo, turi teisę kreiptis į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir (ar) panaikinimo. Laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo klausimas sprendžiamas šio įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. Bendras laikinųjų apsaugos priemonių taikymo terminas negali būti ilgesnis nei 4 mėnesiai; šis terminas

gali būti pratęstas iki 12 mėnesių. Jeigu laikinosiomis apsaugos priemonėmis gali būti paveikti trečiųjų asmenų teisės ir interesai, tokie asmenys privalo būti įtraukiami į civilinės bylos nagrinėjimą ir išklausyti.

4. Susitarimą dėl pagalbos sudarančios šalys gali pasirinkti, ar susitarimo dėl pagalbos tvirtinimo procedūra yra vieša. Viešos procedūros metu *mutatis mutandis* taikomos šio įstatymo 27 straipsnio 2 ir 3 dalies nuostatos. Neviešos procedūros metu civilinės bylos medžiaga laikoma konfidenciali (nevieša), o apie byloje priimtus procesinius sprendimus pranešama tik suinteresuotiems asmenims, antstoliams ir kitiems subjektams, kai yra nusprendžiama dėl tų asmenų teisių ir pareigų arba kai reikalinga procesinį sprendimą perduoti vykdyti.

Siūloma keisti JANĮ 2 straipsnio 7^1 ir 5 dalis, jas išdėstant taip:

7^1. **Juridinio asmens nemokumo tikimybė** – padėtis, kai realiai tikėtina, kad juridinis asmuo taps nemokus per artimiausius ~~tris~~ šešis mėnesius.

5. **Juridinio asmens finansiniai sunkumai** (toliau – finansiniai sunkumai) – padėtis, kai juridinis asmuo yra nemokus arba ~~yra juridinio asmens nemokumo tikimybė~~ taps nemokus per artimiausius 3 mėnesius.

3. Kadangi JANĮ 8 straipsnyje nustatyta privaloma ikiteisminė nemokumo bylų nagrinėjimo tvarka, kai dėl nemokumo bylos į teismą kreipiasi skolininkas (juridinis asmuo), siūloma šio straipsnio visiškai atsisakyti.

4. Siūloma keisti JANĮ 111-1 straipsnio 1 dalies 2 punktą, jį išdėstant taip:

2) dėl restruktūrizavimo plano projekte nustatytų priemonių nepasikeistų šio plano projektui nepritarusių MVĮ dalyvių nuosavybės teisių, susijusių su juridiniu asmeniu, apimtis;

Papildyti JANĮ 111-1 straipsnį 3 punktu, jį išdėstant taip:

3) juridinio asmens turto neužtektų kreditorių finansiniams reikalavimams patenkinti, todėl dalyviai neturėtų jokio ekonominio intereso.

Šiuo metu esantį 3 punktą atitinkamai laikyti 4 punktu.

Šiuo teisiniu reguliavimu turėtų būti užtikrinta galimybė restruktūrizavimo procese keisti kapitalo struktūrą be akcininkų pritarimo (išskyrus MVĮ).

5. Siūloma įtvirtinti kreditoriaus sąvoką JANĮ 2 straipsnį papildant nauju 13 punktu: Kreditorius – tai fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę reikalauti iš skolininko įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus, taip pat fizinis ar juridinis asmuo, kurio atžvilgiu skolininkė turi įsipareigojimą sumokėti pinigus ar atsiskaityti kitu finansiniu turtu.

Toliau, atitinkamai, šiuo metu esantį 13 punktą laikyti 14 punktu, 14 punktą laikyti 15 punktu ir t. t.

6. Siūloma keisti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2021 m. liepos 14 d. įsakymo Nr. VA-45 „Dėl ankstyvojo perspėjimo sistemos dalyvių nustatymo ir informavimo aprašo patvirtinimo“ 2.1 papunktį nurodant, kad Ankstyvojo perspėjimo sistema – tai priemonių, įgyvendinamų iki nemokumo, visuma, kuria gali naudotis finansinių sunkumų patiriantys juridiniai asmenys, ištikus nemokumo tikimybei, siekdami užkirsti kelią nemokumui ir užtikrinti juridinio asmens gyvybingumą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

Lietuvos Respublikos įstatymai

1. „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr
2. „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E22116F1B0E0/asr
3. „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4CF08CA2BA45/asr
4. „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1693?jfwid=-fxdp8f1m
5. „Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/TAR.C69847B389DF?csrt=7053342489719192173
6. „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/68f2cad098b711e9ae2e9d61b1f977b3?csrt=8162006475675247192
7. „Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.952D5CAC35AC/asr

Europos Sąjungos teisės aktai

1. „2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/7/ES dėl kovos su pavėluotu mokėjimu, atliekamu pagal komercinius sandorius (nauja redakcija)“. EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32011L0007
2. „2013 m. gruodžio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo de minimis pagalbai“. EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32013R1407
3. „2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (nauja redakcija)“, EUR-lex, žiūrėta 2023 m. balandžio 3 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32015R0848
4. „2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132“. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. spalio 2 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32019L1023
5. „2023 m. rugsėjo 13 d. Komisijos reglamentas (ES) 2023/1803, kuriuo pagal

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1606/2002 priimami tam tikri tarptautiniai apskaitos standartai“. EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1803-20250730

6. „2026 m. kovo 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2026/799, kuria suderinami tam tikri nemokumo teisės aspektai“. EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. liepos 3 d. https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2026/799/oj.

Poįstatyminiai teisės aktai

1. „19-asis verslo apskaitos standartas „Atidėjiniai, neapibrėžtieji įsipareigojimai ir turtas bei poataskaitiniai įvykiai“, patvirtintas Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus 2015 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. VAS-22. TAR. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fc9e1cd0082911e588da8908dfa91cac?csrt=10506840951275305489
2. „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2016 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. VA-160 „Dėl Juridinių asmenų nemokumo ir fizinių asmenų bankroto procesuose, priimamų sprendimų, susijusių su piniginių prievolių vykdymu, metodikos patvirtinimo“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/ta/402176
3. „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2021 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. VA-45 „Dėl ankstyvojo perspėjimo sistemos dalyvių nustatymo ir informavimo aprašo patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2023 m. balandžio 3 d. https://www.e-tar.lt/portal/fr/legalAct/TAR.C7A8B10600FB

Užsienio valstybių teisės aktai

1. „Insolvenzordnung“ (InsO). *Gesetze im Internet.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.gesetze-im-internet.de/inso/index.html#BJNR286600994BJNE000200000
2. „Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen“ (StaRUG). *Gesetze im Internet.* Žiūrėta 2023 m. balandžio 3 d. https://www.gesetze-im-internet.de/starug/BJNR325610020.html
3. „Maksātnespējas likums“. *Likumi.lv.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums
4. „Restructuring of Enterprises Act“ (47/1993). *Finlex.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1993/en19930047
5. „Saneerimisseadus“. *Riigi Teataja.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.riigiteataja.ee/akt/120062022024
6. „Stečajni zakon“. *Informator.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://informator.hr/zakoni/12697-stecajni-zakon

Soft law, Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės aktų lydimieji dokumentai

1. „18-ojo verslo apskaitos standarto „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“ metodinės rekomendacijos“, patvirtintos Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2016 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V2-24. AVNT. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://avnt.lrv.lt/uploads/avnt/documents/files/_18%20VAS%20MR%20pagal%20standarto%207%20redakcija%20nuo%202016_01_01.pdf
2. „19-ojo verslo apskaitos standarto „Atidėjiniai, neapibrėžtieji įsipareigojimai ir turtas bei poataskaitiniai įvykiai“ taikymo metodinės rekomendacijos“, patvirtintos Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus 2015 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. VAS-53. AVNT. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.avnt.lt/assets/Apskaita/Metodins-rekomendacijos-2020/19-VAS-MR.pdf
3. American Law Institute ir UNIDROIT. *ALI / UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure*. Rome: UNIDROIT, 2006. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles/
4. „Civilinio proceso kodekso projekto aiškinamasis raštas“. 2001 m. spalio 30 d. Dok. Nr. IXP-1127. LRS. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.152966?jfwid=89x1td5pz
5. European Law Institute. *Rescue of Business in Insolvency Law: Instrument of the European Law Institute.* Vienna: European Law Institute, 2017. https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Instrument_Rescue_of_Business_in_Insolvency_Law_.pdf
6. European Law Institute ir UNIDROIT. *ELI / UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure.* Vienna: European Law Institute; Rome: UNIDROIT, 2021. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_UNIDROIT_Model_European_Rules.pdf
7. Europos Komisija. „2014 m. kovo 12 d. Komisijos rekomendacija dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 m. liepos 7 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32014H0135
8. Europos Komisija. „Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Competitiveness Compass for the EU, *COM(2025) 30 final*“. EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0030
9. Europos Komisija. „Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Overcoming the Stigma of Business Failure – For a Second Chance Policy: Implementing the Lisbon Partnership for Growth and Jobs, COM(2007) 584 final“. EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0584:FIN:en:PDF
10. Europos Komisija. „Commission Staff Working Document: Impact Assessment Accompanying the Document Proposal for a Directive of the European

Parliament and of the Council on Preventive Restructuring Frameworks, Second Chance and Measures to Increase the Efficiency of Restructuring, Insolvency and Discharge Procedures and Amending Directive 2012/30/EU. (SWD/2016/0357 final – 2016/0359 (COD)". EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52016SC0357

11. Europos Komisija. „Commission staff working document impact assessment report Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law (SWD/2022/395 final)". EUR-lex. žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022SC0395, žiūrėta 2025 m. balandžio 15 d.
12. Europos Komisija. „Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų taikymo (COM/2012/0743 final)". EUR-lex. Žiūrėta 2024 m. liepos 18 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0743
13. Europos Komisija. „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. II bendrosios rinkos aktas Drauge už naująjį augimą (COM/2012/0573 final – 2012)". EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52012DC0573
14. Europos Komisija. „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Naujas europinis požiūris į verslo žlugimą ir bankrotą (COM/2012/0742 final). EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0742
15. Europos Komisija. „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. VEIKSMŲ PLANAS „VERSLUMAS 2020". Verslumo dvasios atkūrimas Europoje (COM/2012/0795 final)". EUR-Lex. Žiūrėta 2026m. gegužės 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX:52012DC0795
16. Europos Komisija. „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prevencinio restruktūrizavimo mechanizmų, antrosios galimybės ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui gerinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/30/ES. Aiškinamasis memorandumas. (COM/2016/0723 final – 2016/0359 (COD))". EUR-Lex. Žiūrėta 2026m. gegužės 23 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52016PC0723
17. Europos Komisija. „Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law (COM/2022/702 final)". EUR-lex. žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A702%3AFIN&qid=1670511556992
18. Europos Parlamentas. „REPORT with recommendations to the Commission

on insolvency proceedings in the context of EU company law". European Parliament. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2011-0355_EN.html
19. „Įmonių restruktūrizavimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas", *LRS*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.105093?jfwid=15ooj6bduz
20. UNCITRAL. *Legislative Guide on Insolvency.* New York: UNITED NATIONS, 2005. https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf
21. World Bank. *Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes, 2021 Edition.* Washington, DC: World Bank, 2021. https://documents1.worldbank.org/curated/en/391341619072648570/pdf/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes.pdf

Specialioji literatūra

1. Adamus, Rafał. „What are the Challenges to the Insolvency Law in the 21st Century?". *Societas et Iurisprudentia* 9 (3) (2021): 99–117. https://doi.org/10.31262/1339-5467/2021/9/3/99-117
2. Adriaanse, Johannes Antonius Adrianus. *Restructuring in the Shadow of the Law: Informal Reorganisation in the Netherlands.* Leiden: Leiden University, 2005. https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/rechtsgeleerdheid/blrn/dissertation-jan-adriaanse.pdf
3. Akintola, Kayode. *Creditor treatment in corporate insolvency law.* UK: Edvard Elgar, 2020.
4. Ambrasaitė, Goda, and Rimvydas Norkus. „Legal Aspects of Insolvency of Natural Persons in the Baltic States". *Juridica International* 21 (2014): 176–185. https://doi.org/10.12697/JI.2014.21.16
5. Averkienė, Dalia. „Procesinių terminų civiliniame procese samprata". Iš *Teisė į teisminę gynybą civilinio proceso reformos kontekste: mokslinių straipsnių rinkinys*, 149–163. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/44b524f2-8337-4006-b147-e3c4003042cc/content
6. Bain-Selbo, Eric. „Deep in Debt: A Review of David Graeber's *Debt: The First 5,000 Years*". *Anthropological Forum* 23 (1) (2013): 79–93. https://doi.org/10.1080/00664677.2012.729492
7. Baird, Douglas G. „Bankruptcy's Uncontested Axioms". *Yale Law Journal* 108, 3 (1998): 573–599
8. Balsiukienė, Audronė. „Prevencinio restruktūrizavimo vieta nemokumo teisės sistemoje". *Jurisprudencija* 30 (1) (2023): 183–208. https://doi.org/10.13165/JUR-23-30-1-09
9. Balsiukienė, Audronė. „Restruktūrizavimo plano tvirtinimas nepritariant kreditoriams". *Jurisprudencija* 29 (1) (2022): 135–155. https://doi.org/10.13165/JUR-22-29-1-07

10. Balsiukienė, Audronė, Mykolas Kirkutis ir Vigintas Višinskis. „Veiksmingo restruktūrizavimo proceso užtikrinimas įgyvendinant restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvą“. *Jurisprudencija* 28 (1) (2021): 133–157. https://doi.org/10.13165/JUR-21-28-1-07
11. Barakauskas, Sigitas. *Įmonių gaivinimo teisminės procedūros: lyginamieji aspektai.* Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2016.
12. Bazinas, Yiannis. „Preventive Restructuring Frameworks and the Separate Domain of Cross-Border Restructuring Law“. SSRN Working Paper, 2022. https://ssrn.com/abstract=4087668
13. Beliūnienė, Lina, ir kt. *Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai.* Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2015.
14. Benedetti, Lorenzo. „The Position of Shareholders in the Restructuring Proceedings of Distressed Companies: From a Shareholders' Veto Power to Their Duty to Enforce (Aufopferungs- or Duldungspflicht) a Restructuring Plan“. *International Insolvency Review* 29, 3 (2020): 322–341. https://doi.org/10.1002/iir.1391
15. Biais, Bruno, ir Thomas Mariotti. „Credit, Wages, and Bankruptcy Laws“. *Journal of the European Economic Association* 7, Nr. 5 (2009): 939–973. https://doi.org/10.1162/JEEA.2009.7.5.939
16. Bitė, Virginijus, Marija Jurgelevič, Vilija Mogenytė ir Salvija Mulevičienė. „Implementation of the Directive on Restructuring and Insolvency: Experience of Lithuania“. *Oxford Business Law Blog.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://blogs.law.ox.ac.uk/business-law-blog/blog/2022/03/implementation-directive-restructuring-and-insolvency-experience
17. Bitė, Virginijus, Marija Jurgelevič, Vilija Mogenytė ir Salvija Mulevičienė. „Juridinių asmenų nemokumo teisinio reguliavimo pokyčiai Lietuvoje įgyvendinus Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvą“. Iš *Lietuvos teisė 2021: esminiai pokyčiai.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021, https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/b00fdb07-6c9e-44f3-ba25-292ffd0b8860/content
18. Bitė, Virginijus, Salvija Mulevičienė, Raimundas Moisejevas, Vadim Mantrov, Andres Vutt, ir Margit Vutt. „Transitioning to a Market Economy in the Baltic States: Challenges and Later Developments in Business Regulation“. *International Social Science Journal* 72 (246) (2022): 1197–1215. https://doi.org/10.1111/issj.12377
19. Bitė, Virginijus, Salvija Mulevičienė, ir Vilija Mogenytė. „COVID-19 sukeltų padarinių poveikis Lietuvos nemokumo teisei“. Iš *Lietuvos teisė: esminiai pokyčiai. 1 dalis. COVID-19 pandemijos sprendimai: teisiniai, valdymo ir ekonominiai aspektai*“. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020. https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/4da62ee6-3d88-46e2-b301-40d62062ab3b/content
20. Blatz, Michael, Karl-J. Kraus, and Sascha Haghani, eds. *Corporate Restructuring: Finance in Times of Crisis*. Berlin and Heidelberg: Springer-Verlag, 2006. https://doi.org/10.1007/3-540-33075-5
21. Bolzanas, Darius, and Remigijus Jokubauskas. „Reconciling a Fresh Start with Personal Data: The Challenge of EU Insolvency Discharge“. *Baltic Journal of Law & Politics* 17 (2) (2024): 1–18. https://doi.org/10.2478/bjlp-2024-00012

22. Bork, Reinhard. „Pre-insolvency Frameworks: Developments in the European Union“. *International Insolvency Review* 33 (1) (2024): 6–22. https://doi.org/10.1002/iir.1515
23. Bork, Reinhard. *Rescuing Companies in England and Germany.* Oxford: Oxford University Press, 2012.
24. Brouwer, Maria. „Reorganization in US and European Bankruptcy Law“. *European Journal of Law and Economics* 22, 1 (2006): 5–20. https://doi.org/10.1007/s10657-006-8978-2
25. Cork, Kenneth (chair). *Insolvency Law and Practice: Report of the Review Committee*. Cmnd. 8558. London: H.M.S.O., 1982
26. Davis, Ronald B., Stephan Madaus, Alberto Mazzoni, Irit Mevorach, Riz Mokal, Barbara Romanine, Janis P. Sarra, ir Ignacio Tirado. „The Modular Approach to Micro, Small, and Medium Enterprise Insolvency“. *SSRN* (2017). http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2904858
27. Delinavelli, Giacomo. „What Is the 28th Legal Regime? Where Have I Seen It Before?“ *European Law Blog*, February 20, 2025. https://doi.org/10.21428/9885764c.abd1e41b
28. Delinavelli, Giacomo. „What Is the 28th Legal Regime? Where Have I Seen It Before?“ *European Law Blog*, February 20, 2025. https://doi.org/10.21428/9885764c.abd1e41b
29. Dewing, Arthur S. „The Theory of Railroad Reorganization“. *The American Economic Review* 8 (4) (1918): 774–795.
30. Dyker, David A. *Restructuring the Soviet Economy*. London; New York: Routledge, 1992.
31. Driukas, Artūras, ir Virgilijus Valančius. *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. IV tomas. Vilnius: Registrų centras, 2009
32. Eidenmüller, Horst. „Comparative Corporate Insolvency Law. Second Edition“. *European Corporate Governance Institute (ECGI) – Law Working Paper* No. 738/2023, November 2023. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=462589
33. Eidenmüller, Horst. „Contracting for a European Insolvency Regime“. *European Business Organization Law Review* 18, 2 (2017): 273–304. https://doi.org/10.1007/s40804-017-0067-1
34. Eidenmüller, Horst, ir Kristin van Zwieten. „Restructuring the European Business Enterprise: The European Commission's Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency“. *European Business Organization Law Review* 16, 4 (2015). https://doi.org/10.1007/s40804-016-0042-2
35. Epaulard, Anne, ir Chloé Zapha. „Bankruptcy costs and the design of preventive restructuring procedures“. *Journal of Economic Behavior & Organization* 196 (2022). https://doi.org/10.1016/j.jebo.2022.02.001
36. Epeoglou, Maria-Thomais. „The Recast European Insolvency Regulation: A Missed Opportunity for Restructuring Business in Europe“. *UCL Journal of Law and Jurisprudence* 6 (1) (2017): Article 2. https://doi.org/10.14324/111.2052-1871.078

37. Etukakpan, Samuel E. „The Lost Voice in Insolvency: Theories of Insolvency Law and Their Implications for the Employees". *Nottingham Law Journal* 23 (2014): 34–65.
38. Fagetan, Ana Maria. „Corporate Insolvency Laws in Selected Jurisdictions: US, England, France, and Germany-A Comparative Perspective". *Laws* 14, 2 (2025): 21. https://doi.org/10.3390/laws14020021
39. Finch, Vanessa. „The Measures of Insolvency Law". *Oxford Journal of Legal Studies* 17 (2) (1997): 227–251. https://doi.org/10.1093/ojls/17.2.227
40. Finch, Vanessa, David Milman. *Insolvency Law: Perspectives and Principles (3rd ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.
41. Foohey, Pamela. „Jevic's Promise: Procedural Justice in Chapter 11". *Washington Law Review Online* 93 (2018): 128–142. https://digitalcommons.law.uw.edu/wlro/vol93/iss1/16
42. Gant, Jennifer L. „The Shifting Nature of Insolvency Theory: From Liquidation to Rescue and Sustainability". *SSRN Electronic Journal* (2025). https://doi.org/10.2139/ssrn.5345175
43. Gant, Jennifer L. L. „Vulnerability Theory in Insolvency Law". *SSRN Electronic Journal.* 2023. https://doi.org/10.2139/ssrn.5345145
44. Garrido, José M., Chanda DeLong, Amira Rasekh, and Anjum Rosha. „Restructuring and Insolvency in Europe: Policy Options in the Implementation of the EU Directive". *IMF Working Paper* 2021, Nr. 152 (2021): 1–53. https://doi.org/10.5089/9781513573595.001
45. Ghio, Emilie. „Transposing the preventive restructuring directive 2019 into French insolvency law: Rethinking the role of the judge and rebalancing creditors' rights". *International Insolvency Review* 30 (1) (2021): 54–74. https://doi.org/10.1002/iir.1401
46. Ghio, Emilie, ir Donald Thomson. „Corporate Insolvency: Why Are Directors Afraid of Help? Preliminary Study on the Stigma Associated with Corporate Insolvency". *Chicago-Kent Law Review* 98, 2 (2024): 391–416. https://ssrn.com/abstract=4737456
47. Ghio, Emilie, ir Donald Thomson. „Is Insolvency Stigmatised?". *International Insolvency Review* 32 (3) (2023): 397–419. https://doi.org/10.1002/iir.1518
48. Ghio, Emilie, Gert-Jan Boon, David Ehmke, Jennifer Gant, Line Langkjaer, ir Eugenio Vaccari. „Harmonising Insolvency Law in the EU: New Thoughts on Old Ideas in the Wake of the COVID-19 Pandemic". *International Insolvency Review* 30 (3) (2021): 427–459. https://doi.org/10.1002/iir.1432
49. Ghio, Emilie, John M. Wood, and Jennifer L. L. Gant, eds. *Re-examining Insolvency Law and Theory: Perspectives for the 21st Century.* Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing, 2023
50. Graf-Schlicker, Marie Luise, Hrsg. *InsO: Kommentar zur Insolvenzordnung.* 6. neu bearb. Aufl. Köln: RWS Verlag Kommunikationsforum GmbH & Co. KG, 2022
51. Hahn, Judith. „The Effectiveness of the Law". In *Foundations of a Sociology of Canon Law*, 179–222. Cham: Springer, 2022. https://doi.org/10.1007/978-3-031-01791-9_6

52. Ho, Look Chan. *Cross-Border Insolvency: Principles and Practice*. UK: Sweet & Maxwell, 2016.
53. Jackson, Thomas H. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1986.
54. Jeandin, Nicolas. „Resolving the Conflict Between Creditors and the 'Weak Party' in Long-Term Contracts in Insolvency Cases". Iš *The Challenges of Insolvency Law Reform in the 21st Century: Facilitating Investment and Recovery to Enhance Economic Growth*, redagavo Henry Peter, Nicolas Jeandin ir Jason Kilborn, 153–166. Zürich: Schulthess, 2006.
55. Jokubauskas, Remigijus. „A Curious Tale between a Fresh Start and Non-Dischargeable Debts in European Union Insolvency Law". *European Business Law Review* 36 (3) (2025): 377–402. https://doi.org/10.54648/eulr2025025
56. Jokubauskas, Remigijus. *Cross-Border Insolvency Proceedings: Policies and Directives in the European Union*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2024.
57. Jokubauskas, Remigijus. „Discharge of Debts of Insolvent Entrepreneurs Under the Restructuring and Insolvency Directive". *Utrecht Journal of International and European Law* 38 (1) (2023): 64–75. https://doi.org/10.5334/ujiel.606
58. Jokubauskas, Remigijus. *Fizinių asmenų bankroto procesas*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2022.
59. Jokubauskas, Remigijus. „Gyvybingumo samprata ir vertinimas juridinių asmenų nemokumo procese". *Jurisprudencija* 27 (2) (2020): 555–571. https://doi.org/10.13165/JUR-20-27-2-16
60. Jokubauskas, Remigijus. *Juridinių asmenų nemokumo procesas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021
61. Jokubauskas, Remigijus. „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese". Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021. https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/79aba28c-bab1-4f95-8fd1-a96094979daf/content
62. Jokubauskas, Remigijus, ir Marek Świerczyński. „Digitalisation of Enforcement Proceedings". *Utrecht Law Review* 19 (1) (2023): 20–30. https://doi.org/10.36633/ulr.819
63. Jokubauskas, Remigijus, ir Marek Świerczyński. „The Coordination of Main and Secondary Insolvency Proceedings in European Union Insolvency Law". *International Comparative Jurisprudence* 8 (1) (2022): 1–12. https://doi.org/10.13165/j.icj.2022.06.001
64. Jokubauskas, Remigijus, Marek Świerczyński, ir Audronė Balsiukienė. „A Stay of Individual Enforcement Actions as a Basis for Effective Restructuring Proceedings". *International Comparative Jurisprudence* 7 (1) (2021): 1–12. https://doi.org/10.13165/j.icj.2021.06.001
65. Jokubauskas, Remigijus ir Mykolas Kirkutis. „Nemokumo procedūrų mikroįmonėms supaprastinimo galimybių analizė". *STRATA*, 2023. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2024/01/Nemokumo-proceduru-mikroimonems-supaprastinimo-galimybiu-analize.pdf

66. Jokubauskas, Remigijus, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė ir Vigintas Višinskis. *Ginčų nagrinėjimas komerciniame arbitraže.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/64bf5629-eb14-4f9a-bdd9-201fe9af251a/content
67. Jokubauskas, Remigijus, ir Salvija Mulevičienė. „The Social and Economic Role of Banks in Restructuring Processes in Lithuania". In *The Social and Economic Aspects of Court and Out-of-Court Restructuring*, redaguota Anna Hrycaj ir Bartosz Sierakowski, 67–79. Warsaw: Uczelnia Łazarskiego, 2025. https://doi.org/10.26399/978-83-66723-81-8/s.muleviciene/r.jokubauskas
68. Kastrinou, Alexandra. „Comparative Analysis of the Informal Pre-Insolvency Procedures of the UK and France". *International Insolvency Review* 25, no. 2 (2016): 99–118. https://doi.org/10.1002/iir.1247
69. Kaufmann-Kohler, Gabrielle, ir Laurent Lévy. „Insolvency and International Arbitration". Iš *The Challenges of Insolvency Law Reform in the 21st Century: Facilitating Investment and Recovery to Enhance Economic Growth*, redagavo Henry Peter, Nicolas Jeandin ir Jason Kilborn, 257–284. Zürich: Schulthess, 2006
70. Kirilevičiūtė, Laura. *Jurisdikcijos taisyklės pagal 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų.* Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, Vilnius, 2012. https://www.lituanistika.lt/content/35493
71. Korobkin, Donald R. „Contractarianism and the Normative Foundations of Bankruptcy Law". *Texas Law Review* 71 (1993): 541–602
72. Korobkin, Donald R. „Rehabilitating Values: A Jurisprudence of Bankruptcy". *Columbia Law Review* 91 (4) (1991): 717–789. https://www.jstor.org/stable/1122945
73. Kropas, Stasys, and Giedrius Šidlauskas. „Tarptautinis valiutos fondas ir Lietuva: bendradarbiavimo raidos bruožai bei perspektyvos". *Pinigų studijos* (2002): 64–82. https://www.lb.lt/uploads/documents/docs/publications/kropas_3.pdf
74. Lastauskienė, Giedrė. „Tiesos sąvoka teisėje". *Teisė* 128 (2023): 8–20. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://doi.org/10.15388/Teise.2023.128.1, https://www.zurnalai.vu.lt/teise/lt/article/download/36804/34735
75. Lazic, Vesna. *International Arbitration Law Library: Insolvency Proceedings & Commercial Arbitration.* Hague-London-Boston: Kluwer Law International, 1998.
76. Linna, Tuula. „Business Sustainability and Insolvency Proceedings –The EU Perspective". *Journal of Sustainability Research* 2(2) (2020), https://doi.org/10.20900/jsr20200019
77. Lynch Fannon, Irene, Jennifer L. L. Gant, and Aoife Finnerty. *Corporate Recovery in an Integrated Europe: Harmonisation, Coordination, and Judicial Cooperation.* Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2022.
78. Lynch Fannon, Irene, Jennifer L. L. Gant, and Aoife Finnerty. „JCOERE Judicial Cooperation Supporting Economic Recovery in Europe Report 1: Identifying Substantive Rules in Preventive Restructuring Frameworks Including the Preventive Restructuring Directive which May Be Incompatible with Judicial

Cooperation Obligations“. JCOERE Project Report. University College Cork, 2020. https://www.ucc.ie/en/jcoere/
79. Madaus, Stephan. „Is the Relative Priority Rule Right for Your Jurisdiction? A Simple Guide to RPR“. Working paper. January 18, 2020. Žiūrėta 2021 m. liepos 10 d. https://stephanmadaus.de/wp-content/uploads/2020/01/Is-the-Relative-Priority-Rule-right-for-your-jurisdiction-%E2%80%93-Madaus-WP-2020-1-1.pdf
80. Madaus, Stephan. „Leaving the Shadows of US Bankruptcy Law: A Proposal to Divide the Realms of Insolvency and Restructuring Law“. *European Business Organization Law Review* 19, 3 (2018): 615–647. https://doi.org/10.1007/s40804-018-0113-7
81. Madaus, Stephan. „Reconsidering the Shareholder's Role in Corporate Reorganisations under Insolvency Law“. *International Insolvency Review* 22, 2 (2013): 106–117. https://doi.org/10.1002/iir.1209
82. Martin, Nathalie. „The Role of History and Culture in Developing Bankruptcy and Insolvency Systems: The Perils of Legal Transplantation“. *Boston College International and Comparative Law Review* 28 (1) (2005)
83. Maurer, Bill. „David Graeber's Wunderkammer, *Debt: The First 5,000 Years*“. *Anthropological Forum* 23 (1) (2013): 79–93. https://doi.org/10.1080/00664677.2012.72949
84. McCormack, Gerard. „International Organisations and the Search for Global Insolvency Standards“. Iš *Research Handbook on Corporate Restructuring*, redagavo Paul J. Omar ir Jennifer L. L. Gant, 17–39. Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing, 2021. https://doi.org/10.4337/9781786437471.00010
85. McCormack, Gerard. *The European Restructuring Directive*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021
86. Meade, Edward Sherwood. „The Reorganization of Railroads“. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 17 (March 1901): 25–63. https://www.jstor.org/stable/1010147
87. Mevorach, Irit, ir Adrian Walters. „The Characterization of Pre-insolvency Proceedings in Private International Law“. *European Business Organization Law Review* 21, 4 (2020): 855–894. https://doi.org/10.1007/s40804-020-00176-x
88. Mikelėnas, Valentinas, Vytautas Nekrošius, Rimantas Simaitis, Vigita Vėbraitė, Egidija Tamošiūnienė, Artūras Driukas, Aurimas Brazdeikis, Egidijus Laužikas, ir Sigitas Barakauskas. *Civilinio proceso teisė. Ypatingoji dalis.* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 202
89. Mitkevičienė, Aistė. „Sąvoka lietuvių mokslo kalboje“. *Lituanistika*. 2017. https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1525443369179/J.04~2017~1525443369179.pdf
90. Mogenytė, Vilija. „Viešojo intereso gynimas juridinių asmenų bankroto bylose“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2023. https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/b17accc9-b7c8-4eca-921f-fa1e6370a0a2/content
91. Mooney, Charles W., Jr. „A Normative Theory of Bankruptcy Law: Bankruptcy

as (Is) Civil Procedure“. *Washington and Lee Law Review* 61 (3) (2004): 931–984. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.425120
92. Morgen, Christoph, Hrsg. *StaRUG. Kommentar zum Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen*. 2. Aufl. Köln: RWS Verlag, 2022
93. Mulevičienė, Salvija. „Nemokumo teisės reforma: naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas“. *Lietuvos teisė 2019: esminiai pokyčiai.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019. https://doi.org/10.13165/LT-19-01-09
94. Mulevičienė, Salvija, ir Vilija Mogenytė. „The New Corporate Restructuring Regime in Lithuania“. *HERO: Herstructurering & Recovery Online*, special issue „Preventive Restructuring 13“, 2024 m. sausio 5 d. Žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.online-hero.nl/art/4742/special-issue-preventive-restructuring-13-the-new-corporate-restructuring-regime-in-lithuania
95. Nekrošius, Vytautas, ir Jurgis Bartkus. „Įrodinėjimo standarto paieškos Lietuvos Respublikos civiliniame procese“. *Teisė* 132 (2024): 8–19. https://doi.org/10.15388/Teise.2024.132.1, https://www.zurnalai.vu.lt/teise/lt/article/download/36804/34735
96. Okawa, Tomohiro. „The Insolvency Review: Japan“. In *The Insolvency Review.* Law Business Research Ltd, 2021. https://insolvencylawacademy.com/wp-content/uploads/2022/09/The-Insolvency-Review-Japan.pdf
97. Omar, Paul J. *Banking and Financial Insolvencies: The European Regulatory Framework*. Nottingham: INSOL Europe, 2015. https://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/27263/1/4621_Omar.pdf
98. Omar, Paul J. „Corporate Rescue through the Ages“. Iš *Research Handbook on Corporate Restructuring*, redagavo Paul J. Omar ir Jennifer L. L. Gant, 1–21. Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing, 2021. https://doi.org/10.4337/9781786437471
99. Omar, Paul J., and Jennifer L. L. Gant, red. *Research Handbook on Corporate Restructuring*. Research Handbooks in Private and Commercial Law. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2021. https://doi.org/10.4337/9781786437471
100. Paterson, Sarah, ir Matti Engelberg. „Restructuring and Bargaining Theory“. SSRN, 2025. https://ssrn.com/abstract=5294792
101. Paulus, Christoph G. „The New German Preventive Restructuring Framework“. *Rivista Orizzonti del Diritto Commerciale*. 2021, https://www.rivistaodc.eu/Article/Archive/index_html?ida=171&idn=25&idi=-1&idu=-1
102. Paulus, Christoph G., ir Reinhard Dammann, eds. *European Preventive Restructuring: An Article-by-Article Commentary*. Munich/Oxford/Baden-Baden: C.H. Beck/Hart/Nomos, 2021
103. Payne, Jennifer. „The Role of the Court in Debt Restructuring“. *Cambridge Law Journal* 77, 1 (2018): 124–150. https://doi.org/10.1017/S0008197318000016
104. Pervan, Ivica, Marijana Bartulović, ir Šime Jozipović. „Are Insolvency Proceedings Opened Too Late? The Case of Germany, Croatia and Slovakia“. *Ekonomski*

vjesnik / Econviews – Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic Issues 36, 2 (2023): 387–398, https://doi.org/10.51680/ev.36.2.13
105. Pfander, James E., ir Daniel D. Birk. „Article III Judicial Power, the Adverse-Party Requirement, and Non-Contentious Jurisdiction". *The Yale Law Journal* 124, 5 (2015): 1346–1533
106. Prakapas, Romas, ir Tomas Butvilas. *Mokslinio tiriamojo darbo logografika studijoms: mokomasis leidinys.* Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2011.
107. Rajak, Harry. *Insolvency Law: Theory and Practice.* London: Sweet & Maxwell, 1993.
108. Rădulescu, Tudor Andrei. „The Ad-hoc Mandate – Legislative and Jurisprudential Aspects". *Revista Română de Drept al Afacerilor* 4 (2017): 93–98. https://rrda.ro/the-ad-hoc-mandate-legislative-and-jurisprudential-aspects/
109. Redmayne, Mike. „Standards of Proof in Civil Litigation". *The Modern Law Review* 62 (1999): 167–195. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2230.00200
110. Rupšienė, Liudmila. *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija: metodinė knyga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007.
111. Seth, Vijay K. „The East India Company: A Case Study in Corporate Governance". *Global Business Review* 13 (2) (2012): 221–238. https://doi.org/10.1177/097215091201300203
112. Skauradszun, Dominik. „Ein Umsetzungskonzept für den präventiven Restrukturierungsrahmen (An Implementation Concept for the Preventive Restructuring Framework)". *KTS – Zeitschrift für Insolvenzrecht* 2 (2019): 161–192
113. Smejkalová, Tereza. „Case Law and Collective Construction of Meaning". *Utrecht Law Review* 19, 2 (2023): 36–52. https://doi.org/10.36633/ulr.833
114. Spaičienė, Jurgita. *Bankroto teisės raida Lietuvos Respublikoje.* Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2008. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/44015
115. *StaRUG. Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen. Online-Kommentar.* Stand: November 2022. starug.online. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://starug.online
116. Stebbins, Robert A. *Exploratory Research in the Social Sciences.* Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2001
117. Steffek, Felix. „Enforcing Bank Loans in the European Union: A Comparative and Leximetric Analysis". In *Festschrift für Klaus J. Hopt zum 80. Geburtstag am 24. August 2020*, edited by Stefan Grundmann, Hanno Merkt, and Peter O. Mülbert, 1219–1236. Berlin and Boston: De Gruyter, 2020. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4787027
118. Taylor, Veronica, Robert R. Britt, Kyoko Ishida and John (Jody) Chaffee. „Introduction: Nature of the Japanese legal system". In *Business Law in Japan*, vol. 1. Tokyo: Daiichi-Hoki, 2008. 3–7. https://www.daiichihoki.co.jp/store/upload/pdf/025965_pub.pdf

119. Tamošiūnienė, Egidija, Vigintas Višinskis, Mykolas Kirkutis ir Remigijus Jokubauskas. „Juridinių asmenų nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimas“. *Teisė* 116 (2020): 24–35. https://doi.org/10.15388/Teise.2020.116.2
120. Tamošiūnienė, Egidija, Vigintas Višinskis, Mykolas Kirkutis, ir Remigijus Jokubauskas. „Nemokumo proceso inicijavimo veiksmingumo problemos“. *Teisė* 118 (2021): 8–25. https://www.zurnalai.vu.lt/teise/lt/article/download/22278/21479
121. Terebeiza, Žilvinas. „Tiesos nustatymo problema šiuolaikiniame civiliniame procese“. *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2011): 1015–1029. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://cris.mruni.eu/cris/bitstreams/0476ed29-2fd6-448e-a073-1b803bcf30fa/download
122. Tichý, Luboš. *Standard of Proof in Europe.* Tübingen: Mohr Siebeck GmbH & Co. KG, 2019.
123. Tidikis, Rimantas. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija.* Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003
124. Tollenaar, Nicolaes W. A. „The European Commission's Proposal for a Directive on Preventive Restructuring Proceedings“. *Insolvency Intelligence* 30, 5 (2017).
125. Tsioli, Lydia. „Viability assessment in corporate debt restructuring: Optimizing the filtration effect of the European directive on restructuring and insolvency“. *Norton Journal of Bankruptcy Law and Practice* 30, 5 (2021). https://hlsbankruptcyr.wpengine.com/wp-content/uploads/2022/01/Lydia-Tsioli-Viability-Assessment-paper.pdf
126. Tsioli, Lydia. *Viability in Corporate Debt Restructuring Law.* Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2025. https://doi.org/10.4337/9781035350261
127. Van de Ven, Fabian. *Insolvency in Commercial Arbitration: A German and International Perspective.* Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2023.
128. van Zwieten, Kristin. „Mid-Crisis Restructuring Law Reform in the United Kingdom“. *European Business Organization Law Review* 24, 2: 287–315. https://doi.org/10.1007/s40804-023-00288-0
129. Verdoes, Tim, ir Anthon Verweij. „The (Implicit) Dogmas of Business Rescue Culture“. *International Insolvency Review* 27, 3 (2018): 398–421. https://doi.org/10.1002/iir.1316
130. Vėlyvis, Stasys, ir Vilija Mikuckienė. „Origin of Bankruptcy Procedure in Roman Law“. *Jurisprudencija* 117 (3) (2009): 285–297. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1555
131. Višinskis, Vigintas, ir Remigijus Jokubauskas. „Teismo vaidmuo juridinių asmenų nemokumo procese“. *Jurisprudencija* 26 (2) (2019): 442–456. https://doi.org/10.13165/JUR-19-26-2-11
132. Višinskis, Vigintas, Remigijus Jokubauskas, ir Mykolas Kirkutis. „Effectiveness of Corporate Insolvency Proceedings and Commercial Arbitration“. In *Crossroads of Insolvency and Arbitration*, edited by Ishaan Madaan and Christian Campbell, 197–216. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2022.

133. Višinskis, Vigintas, Remigijus Jokubauskas, ir Mykolas Kirkutis. „Įmonės pardavimo bankroto procese problemos“. *Jurisprudencija* 28 (1) (2021): 254–276. https://doi.org/10.13165/JUR-21-28-1-13
134. Wessels, Bob, Gert-Jan Boon. *Cross-Border Insolvency Law. International Instruments and Commentary* (Second Edition). Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2015.
135. Wessels, Bob, ir Stephan Madaus. *Instrument of the European Law Institute: Rescue of Business in Insolvency Law.* Vienna: European Law Institute, 2017. https://ssrn.com/abstract=3032309
136. Wüstenberg, Timm. *Non liquet im Insolvenzverfahren: Zur Beweisführung und Beweislast im Spannungsfeld von Inquisitions- und Verhandlungsmaxime (Schriften zum Insolvenzrecht, Band 81*). Baden-Baden: Nomos, 2020
137. Zhang, Daoning. „Preventive Restructuring Frameworks: A Possible Solution for Financially Distressed Multinational Corporate Groups in the EU“. *European Business Organization Law Review* 20 (2) (2019): 285–318. https://doi.org/10.1007/s40804-018-0125-3
138. Žemkauskienė, Inga. „Ypatingosios teisenos samprata“. Iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika. Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui: mokslinių straipsnių rinkinys*, 352–372. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/e3d3eb93-f6f2-45a0-9cff-4670ac532f51/content

Teismų praktika

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika

1. Bäck prieš Suomiją. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. liepos 20 d. sprendimas, peticijos Nr. 37598/97. HUDOC. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61929%22]}

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 26 d. nutarimas „Dėl finansinių prievolių mokėjimo teismui iškėlus bankroto bylą““. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/41591

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

1. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-270/2010“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/164737
2. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-160/2011“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/199624

3. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-188/2012“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/375435
4. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-630/2012“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/497234
5. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-630/2013“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/775318
6. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-651/2013“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/776903
7. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-196-313/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1462600
8. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugpjūčio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-327-684/2017“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1507797
9. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugsėjo 22 d. praktikos apžvalga bylose Nr. AC-46-1 dėl fizinių asmenų bankroto“. *Teismų praktika* 46 (2017): 551–592. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1522150#B_0
10. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-110-421/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1566764
11. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-327-915/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1673936
12. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-516-313/2018“. Infolex. žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1676134
13. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-1075/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/1890065
14. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-170-219/2020“, 20 punktas, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1892109
15. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-284-219/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1952189
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-313/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1960762

17. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-58-701/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1985580
18. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99-313/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1987238
19. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-134-611/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2160138
20. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-823/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2194425
21. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-9-1075/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2225021
22. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-40-381/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2300101
23. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-146-781/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2347405

Lietuvos apeliacinio teismo praktika

2010 m. – 2019 m.

1. „Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-281/2010“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/150136
2. „Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-851/2011“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/198523
3. „Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-133/2012“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/333200
4. „Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-652/2012“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/375451
5. „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-306-823/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1569221
6. „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-432-798/2018“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1569360

7. „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-197-407/2019“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1700489

2020 m.

1. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-870-553/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/1885201#B_0
2. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1033-407/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/1895516
3. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1014-553/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/1901435
4. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1916162
5. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1022-450/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/1918719
6. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1527-241/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/1929211
7. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1566-381/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/1936943
8. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1623-241/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/1938684
9. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1739-241/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1946710
10. „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1723-241/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1955454

2021 m.

1. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-75-407/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1961233

2. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1101-553/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1962981#B_0
3. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-245-407/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/1967988
4. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-327-407/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1971910
5. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-673-407/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1998659
6. „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1269-450/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2037212

2022 m.

1. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-377-910/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2071986
2. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-124-407/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2080501
3. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-464-450/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2081161
4. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-511-553/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2082004
5. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-760-407/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2096724
6. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1139-881/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2121395
7. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1145-934/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2124547
8. Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1265-467/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2128158#B_0

9. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1198-407/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2129877

2023 m.

1. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-236-933/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2145239
2. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-295-407/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2150527
3. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-407/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2155433
4. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-425-567/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2159959
5. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-441-933/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2159973
6. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-437-407/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2159968
7. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-533-567/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2166549
8. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-527-910/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2167763
9. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-599-910/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2172011
10. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-708-798/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2177456
11. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-740-881/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2181519
12. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-935-798/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2192279

13. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1000-407/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2196330
14. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1098-567/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2206427
15. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1129-933/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2207965
16. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1202-467/2023“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2213682

2024 m.

1. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-44-407/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2217556
2. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-63-450/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2221433
3. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. sausio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-65-577/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2222680
4. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-61-933/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2222035
5. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-179-407/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2231403
6. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-245-467/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2235347
7. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-338-934/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2242963
8. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-419-567/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2248384
9. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-404-407/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2248863

10. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-764-467/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2292780
11. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-754-934/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2272411
12. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-909-407/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2279628
13. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-943-407/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2281626
14. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-957-450/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2284431

2025 m.

1. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-61-934/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2289617
2. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-38-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2290392
3. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-131-933/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2293476
4. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-124-577/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2293007
5. Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-148-567/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2293732
6. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-250-577/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2295724
7. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2299523
8. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-292-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2299524

9. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-280-450/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2300400
10. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-344-934/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2304912
11. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-465-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2315442
12. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-534-567/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://www.infolex.lt/tp/2322262
13. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-490-912/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2327110
14. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-626-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2327938
15. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-667-577/2024“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2328648
16. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-688-790/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2330013
17. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-671-854/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2330006
18. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-741-370/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2330448
19. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-699-934/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2331023
20. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-721-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2331028
21. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-761-934/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://www.infolex.lt/tp/2331500
22. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 14 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-764-467/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2331501

23. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-882-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2340391
24. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-942-407/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2345517
25. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1005-854/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2350256
26. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1069-567/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2352914
27. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1080-577/2025. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2352411
28. „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1109-467/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2356089

2026 m.

1. „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-58-450/2026“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://www.infolex.lt/tp/2358189
2. „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-145-407/2026“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2362524
3. „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-232-407/2026“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2368249
4. „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-259-407/2026“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/tp/2412108

Kitų teismų praktika

1. „Kauno apygardos teismo 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1065-390/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1985217
2. „Kauno apygardos teismo 2021 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1194-273/2021“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1998747

3. „Kauno apygardos teismo 2025 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-1032-924/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2323223
4. „Kauno apygardos teismo 2025 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-1028-950/2025“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2330070
5. „Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-767-1092/2019“, Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.infolex.lt/tp/1728974
6. „Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-3476-910/2020“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/1919058
7. „Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3126-779/2022“. Infolex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2136723

Užsienio valstybių teismų praktika

1. Bundesgerichtshof. *Beschluss vom 11. September 2003 – IX ZB 37/03; LG Göttingen*. Lexetius. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://lexetius.com/2003,2306

Kiti šaltiniai

1. „A guide to pre-insolvency and insolvency proceedings across Europe“, *Deloitte*, žiūrėta 2023 m. sausio 16 d., https://blog.avocats.deloitte.fr/content/uploads/2017/01/Deloitte-Legal-Pre-Insolvency-Insolvency-Proceedings-Guide.pdf
2. „Ankstyvojo perspėjimo sistema – pagalba sunkumus patiriančiam verslui“. *Inovacijų agentūra*. 2023 m. gegužės 30 d. https://kc.inovacijuagentura.lt/kcis/paslaugos/ankstyvojo-perspejimo-sistema?lang=lt
3. AUGA group, AB. „Aktualiausia informacija apie restruktūrizuojamos AUGA group, AB ir jos kontroliuojamų bendrovių restruktūrizavimo procesus“. *Nasdaq Baltic*. Žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d. https://view.news.eu.nasdaq.com/view?id=b1b82cc31de1d0ce8c86bfea6315517b4&lang=lt&src=listed
4. Bundesratas. „Beschluss des Bundesrates: Vorschlag für eine Richtlinie des Europäischen Parlaments und des Rates über präventive Restrukturierungsrahmen, die zweite Chance und Maßnahmen zur Steigerung der Effizienz von Restrukturierungs-, Insolvenz- und Entschuldungsverfahren und zur Änderung der Richtlinie 2012/30/EU“. *Bundesrat,* žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d., https://www.bundesrat.de/SharedDocs/drucksachen/2017/0001-0100/1-17(B).pdf?__blob=publicationFile&v=9

5. „Business Ready 2024“. *World Bank*. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 24 d., https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/08942fab-9080-4f37-b7be-ef61c9f9aed9/content
6. „Business Ready (B-READY) 2025“. *World Bank*. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 9 d., https://www.worldbank.org/en/businessready/publications
7. Cahir, Barry, ir Michael Quinn. *The Implementation of Preventive Restructuring Frameworks Under EU Directive 2019/1023: Procedural Features.* INSOL Europe, 2020. Žiūrėta 2025 m. gegužės 3 d. https://www.insol-europe.org/publications/guidance-notes
8. „Comparative Table of Insolvency Related Measures Adopted or Planned for Adoption in Member States as Communicated Until 16 April 2020“. *European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers.* Žiūrėta 2021 m. liepos 11 d. https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=8c19af5d-3e73-4de9-994b-0b975101b5eb
9. Council of the European Union. „ST 9316/17“. 2017 m. gegužės 19 d. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9316-2017-INIT/en/pdf
10. „Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies“. *World Bank*. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 6 d. https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/75ea67f9-4bcb-5766-ada6-6963a992d64c/content
11. „Doing Business 2020: Economy Profile of Lithuania“. *World Bank*. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 6 d. https://archive.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/l/lithuania/LTU.pdf
12. „Ease of doing business ranking“. *World Bank*. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://archive.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/pdf/db2020/Doing-Business-2020_rankings.pdf
13. „Insolvency/bankruptcy. Croatia“. *European e-Justice Portal.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://e-justice.europa.eu/topics/money-monetary-claims/insolvency-bankruptcy/hr_en?CROATIA=&member=1
14. „Insolvency/bankruptcy. Germany“. *European e-Justice Portal.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://e-justice.europa.eu/topics/money-monetary-claims/insolvency-bankruptcy/de_en
15. „Insolvency/Bankruptcy. Finland“. *European e-Justice Portal.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://e-justice.europa.eu/447/EN/insolvencybankruptcy?FINLAND&member=1
16. „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2018 m. sausio–rugsėjo mėn. apžvalga“, *AVNT*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2018-I-III-ketvA-PZVALGA2018-10-31.pdf
17. „Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas“. *Valstybės Kontrolė.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/23559/imoniu-restrukturizavimo-proceso-valdymas

18. Jourová, Věra. „Early restructuring and a second chance for entrepreneurs A modern and streamlined approach to business insolvency“. *Europos Komisija*. Žiūrėta 2026 m. balandžio 17 d. https://commission.europa.eu/system/files/2019-06/factsheet_-_a_modern_and_streamlined_approach_to_business_insolvency.pdf
19. „Le mandat ad'hoc et la conciliation. Le mandat ad'hoc et la conciliation“. *Greffe du Tribunal de Commerce de Paris.* Žiūrėta 2023 m. sausio 16 d. https://www.greffe-tc-paris.fr/procedure/mandat_ad_hoc_et_conciliation_presentation
20. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-2000 metų veiklos programa“. *LRS.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-17n9x57dmx&documentId=TAIS.33566&category=TAK
21. Marcus, J. Scott, Niclas Frederic Poitiers, Lionel Guetta-Jeanrenaud, Monika Grzegorczyk, Norman Röhner, Sophie Buckingham, Fernando Hortal Foronda, ir Jacques Pelkmans, „The impact of COVID-19 on the Internal Market“. *Europos Parlamentas.* Žiūrėta 2021 m. liepos 11 d. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/658219/IPOL_STU(2021)658219_EN.pdf
22. „Nemokumo procesų 2024 m. apžvalga“. *AVNT*. Žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://avnt.lrv.lt/public/canonical/1740120587/736/2025-02_Nemokumo_APZVALGA_2024.pdf
23. „Nemokumo procesų 2025 m. apžvalga“. *AVNT.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://avnt.lrv.lt/public/canonical/1774862486/1087/Nemokumo_APZVALGA_2025_metai.pdf
24. „Pasiūlymas dėl Direktyvos nemokumo srityje“, *Lietuvos Respubliksos finansų ministerija,* žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/nemokumo-politika/aktuali-informacija/pasiulymas-del-direktyvos-nemokumo-srityje/
25. „Perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės, apie kurias pranešė valstybės narės, susijusios su šiuo dokumentu: 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva)“. *EUR-lex.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/NIM/?uri=CELEX:32019L1023
26. „Restruktūrizavimas, nemokumas ir skolų panaikinimas. Dokumentas, kurio santrauka pateikiama: Direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti“. *EUR-lex.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/LSU/?uri=CELEX:32019L1023
27. „Rusijos invazijos į Ukrainą poveikis rinkoms: ES atsakas“. *Europos Sąjungos Taryba.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/eu-response-russia-military-aggression-against-ukraine-archive/impact-of-russia-s-invasion-of-ukraine-on-the-markets-eu-response/

28. „StaRUG. Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen. Kommentar“ (2022 m., lapkritis)“. *Starug.online*. Žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://starug.online/
29. „The Draghi report on EU competitiveness“, *Europos Komisija*, žiūrėta 2026 m. gegužės 29 d., https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en#paragraph_47059
30. *„The Evolution of U.S. Bankruptcy Law: A Timeline“. Federal Judicial Center.* Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.rib.uscourts.gov/newhome/docs/the_evelution_of_bankruptcy_law.pdf
31. „Trapi stabilumo iliuzija“. *Verslo žinios*. Žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://www.vz.lt/app/vz-nuomone/2025/09/09/trapi-stabilumo-iliuzija-572706
32. Virgos, Miguel, and Etienne Schmit. *Report on the Convention on Insolvency Proceedings.* Brussels: Council of the European Union, 3 May 1996. http://aei.pitt.edu/952/
33. Virketis, Steponas. „Akcininko teisių įgyvendinimo problematika juridinio asmens bankroto procedūroje“. *Infolex*. Žiūrėta 2026 m. gegužės 28 d. https://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=54&str=86400
34. Vriesendorp, Reinout, Stephan Madaus, and Ignacio Tirado. *CERIL Statement and Report 2024-1 on the Transposition of the EU Preventive Restructuring Directive 2019/1023*. Leiden: Conference on European Restructuring and Insolvency Law (CERIL), 2024. Žiūrėta 2026 m. gegužės 23 d. https://www.ceril.eu/news/ceril-statement-report-2024-1-on-the-transposition-of-the-eu-preventive-restructuring-directive-2019-1023
35. „World Bank Group to Discontinue Doing Business Report“. *World Bank*, žiūrėta 2026 m. gegužės 16 d., https://www.worldbank.org/en/news/statement/2021/09/16/world-bank-group-to-discontinue-doing-business-report

PRIEDAI

Priedas Nr. 1: NTA pateikti duomenys apie restruktūrizavimo bylas ir jų procesinę bylų išnagrinėjimo baigtį.

Užklausoje buvo suformuluotas klausimas: kiek pareiškimų dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo gauta 2024 m. (periodas nuo 2024 m. sausio 1 d. iki 2024 m. gruodžio 31 d.) apygardų teismuose ir kokia jų baigtis (pagal pateiktą lentelę)?

Apygardos teismuose 2024 m. gauta bylų dėl restruktūrizavimo						
Išnagrinėjimo rezultatas	Kauno apygardos teismas	Klaipėdos apygardos teismas	Panevėžio apygardos teismas	Šiaulių apygardos teismas	Vilniaus apygardos teismas	Iš viso
Atsisakyta iškelti restruktūrizavimo bylą	1			1	1	3
Byla nutraukta	1				2	3
Byla persiųsta pagal teismingumą	1					1
Byla sujungta su kita byla	5	6	1	2	5	19
Ieškinį atsisakyta priimti	2	1	1	1	11	16
Ieškinys grąžintas ieškovui		1			2	3
Ieškinys paliktas nenagrinėtas	4	1	1	4	1	11
Priimtas sprendimas baigti įmonės restruktūrizavimo bylą	1					1
Neišnagrinėta	13	2	9	11	9	44

<...>

Informuojame, kad 2024 m. apygardų teismuose gautos 1378 bylos dėl juridinių asmenų bankroto, iš jų 131 ieškinį atsisakyta priimti.

Priedas Nr. 2: Vilniaus apygardos teismo pateiktų nutarčių kopijų ištraukos[753]

Vilniaus apygardos teismo 2024 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-1554-1097/2024	2024 m. vasario 1 d. teisme gautas pareiškėjo UAB „Komeksimas“ vadovo D. Š. pareiškimas, prašoma iškelti nemokumo (restruktūrizavimo) bylą atsakovei UAB „Komeksimas“. <...> Šiuo atveju pareiškėjo pranešimai registruotomis pašto siuntomis išsiųsti kreditoriams 2024 m. sausio 10 d. ir, atsižvelgiant į JANĮ 8 straipsnio 1 dalį, laikomi įteiktais 2024 m. sausio 17 d. Pranešimuose nustatytas 15 dienų, skaičiuojamų nuo pranešimų gavimo dienos, terminas sudaryti susitarimą dėl pagalbos. Šis terminas baigėsi 2024 m. vasario 1 d. (imtinai). Kaip buvo minėta, pareiškimas dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo teisme gautas 2024 m. vasario 1 d. Pareiškimo pateikimo teismui dieną dar nebuvo aišku, ar sudaryti susitarimai dėl pagalbos (JANĮ 8 straipsnio 3 dalis), nes nepasibaigęs tam nustatytas terminas. Taigi, pareiškimas teismui pateiktas nesuėjus pranešime apie nemokumo proceso inicijavimą nurodytam terminui, t. y. pareiškėjui dar neturint teisės kreiptis dėl nemokumo bylos iškėlimo (JANĮ 16 straipsnio 1 dalies 1 punktas). <...> teismas n u t a r i a : atsisakyti priimti pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „Komeksimas“ vadovo D. Š. pareiškimą dėl nemokumo (restruktūrizavimo) bylos atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Komeksimas“ iškėlimo ir grąžinti jį pateikusiam asmeniui.
Vilniaus apygardos teismo 2024 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-2107-1012/2024	Vilniaus apygardos teisme 2024 m. gegužės 16 d. gautas pareiškėjos uždarosios akcinės bendrovės (toliau – UAB) „4K Plus Enterprise LTD“ pareiškimas, kuriuo prašoma iškelti atsakovei UAB „Belvista“ restruktūrizavimo bylą. <...> Lietuvos apeliacinis teismas 2024 m. gegužės 23 d. nutartimi paliko nepakeistą Vilniaus apygardos teismo 2024 m. kovo 28 d. nutartį, kuria atsakovei UAB „Belvista“ iškelta bankroto byla. Iškėlus skolininkui bankroto bylą, įstatymas nenumato pavieniams kreditoriams teisės atskiru pareiškimu teismui kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos skolininkui iškėlimo. Atsižvelgiant į tai, pareiškėjos pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo atsakovei BUAB „Belvista“ atsisakytina priimti, kaip nenagrinėtiną teisme civilinio proceso tvarka (CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktas).

753 Kalba netaisyta.

Vilniaus apygardos teismo 2024 m. rugpjūčio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-2629-653/2024	Pareiškėjos uždarosios akcinės bendrovės (toliau – ir UAB) „Rukvina“ vadovas A. R. kreipėsi į teismą su pareiškimu, kuriuo teismo prašo: 1) iškelti UAB „Rukvina“ restruktūrizavimo bylą; <...> Pranešime dėl nemokumo bylos inicijavimo kreditoriui V. K. nurodoma, jog prievolė šiam kreditoriui sudaro – 571,78 Eur, o bendrovės restruktūrizavimo plane nurodoma, kad prievolė šiam kreditoriui yra – 1 504,30 Eur. Taip pat pranešime kreditoriui V. V. nurodyta, kad prievolė šiam kreditoriui yra – 11 954,50 Eur, o restruktūrizavimo plano duomenimis, įsiskolinimas šiam kreditoriui sudaro – 43 954,50 Eur. Pranešime kreditorei UAB „Stanela“ nurodoma, kad bendrovės įsiskolinimas sudaro – 2 900,90 Eur, o restruktūrizavimo plane nurodoma, jog įsiskolinimas sudaro – 1 364,82 Eur. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad pranešimų kreditoriams turinys neatitinka jiems įstatyme keliamų reikalavimų (JANĮ 8 straipsnio 2 dalis), dėl ko nebuvo laikytis ikiteisminės tvarkos įgyvendinimo sąlygų, todėl nėra pagrindo nustatyti terminą procesinio dokumento trūkumams pašalinti; pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo atsisakytina priimti. Pažymėtina, kad pareiškėjas su pareiškimu dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo pateikė UAB „Rukvina“ kreditorių sąrašą, iš kurio matyti, kad bendrovė turi 44 kreditorius, bei pranešimus kreditoriams dėl nemokumo bylos inicijavimo. Tačiau iš pateiktų kvitų nėra galimybės įsitikinti kam išsiųsti minėti pranešimai, nes šie kvitai yra neinformatyvūs - juose nenurodyti adresatai, kuriems registruotu paštu siunčiami pranešimai jų buveinės (gyvenamosios vietos) adresais, todėl nėra galimybės nustatyti ar pareiškimo pateikimo dieną yra suėjęs pranešimuose nurodytas 15 dienų terminas nuo pranešimų įteikimo dienos, skirtas susitarimui dėl pagalbos sudaryti. <...> teismas n u t a r i a : atsisakyti priimti pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „Rukvina“ vadovo A. R. pareiškimą atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Rukvina“ dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo ir grąžinti jį pateikusiam asmeniui.
Vilniaus apygardos teismo 2024 m. rugpjūčio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-2682-864/2024	Ieškovas uždarosios akcinės bendrovės (toliau – UAB) „Ablita“ vadovas P. V. (toliau – ieškovas) pareiškimu dėl nemokumo bylos iškėlimo prašo iškelti UAB „Ablita“ restruktūrizavimo bylą... <...> Taigi sprendžiant ieškovo pareiškimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo UAB „Ablita“, priėmimo klausimą, jau yra įsiteisėjusi teismo nutartis iškelti bendrovei bankroto bylą. <...> n u t a r i a : atsisakyti priimti uždarosios akcinės bendrovės „Ablita“ vadovo P. V. pareiškimą dėl nemokumo (restruktūrizavimo) bylos iškėlimo

Vilniaus apygardos teismo 2024 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-2743-580/2024	Pareiškėjas MB „Auto pirkliai“ vadovas V. Ž. pateikė teismui pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo MB „Auto pirkliai“... <...> Įvertinus pareiškimo priedus, nėra pagrindo pripažinti, kad apie inicijuojamą nemokumo procesą JANĮ nustatyta tvarka buvo tinkamai informuoti visi atsakovo kreditoriai (JANĮ 8 straipsnio 1 dalis). Iš pareiškimo priedo Nr. 9 nustatyta, kad pareiškėjas kreditoriams pranešimus išsiuntė elektroninių ryšių priemonėmis. Duomenų, jog kreditorių sąraše esantiems kreditoriams buvo siųsti pranešimai, teismo vertinimu nėra, nes į bylą pateikti el. laiškai, iš kurių matyti, kad pranešimai buvo siųsti, tačiau nėra pateikti patvirtinimai apie pranešimų gavimą (CPK 178 straipsnis). Be to nustatyta, kad nors pareiškėjas ir pateikė teismui pranešimus skirtus kreditoriams AB „Energijos skirstymo operatorius“, UAB „Lycosa Electronics“, UAB „Idėjų realizavimo centras“ bei UAB „Valų mechaninės dirbtuvės“, tačiau į bylą nėra pateikti įrodymai patvirtinantys minėtų pranešimų šiems kreditoriams išsiuntimą registruotu laišku ar elektroninių ryšių priemonėmis. Iš pareiškėjo pateiktų nepilnų ir neaiškių duomenų teismas negali įsitikinti, jog kreditoriams pranešimai buvo siųsti ir visi kreditoriai juos gavo. <...> n u t a r i a : atsisakyti priimti ieškovo mažosios bendrijos „Auto pirkliai“ vadovo V. Ž. pareiškimą dėl nemokumo (restruktūrizavimo) bylos iškėlimo atsakovei mažajai bendrijai „Auto pirkliai“.

Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3107-852/2024	Ieškovė kreipėsi į teismą pareiškimu, prašydama iškelti uždarajai akcinei bendrovei (toliau – UAB) „Project EU“ bankroto bylą. <...> Teismas nustatė, kad ieškovė pateikė duomenis, jog 2024 m. spalio 18 d. išsiuntė atsakovei 2024 m. spalio 17 d. Pranešimą dėl perleisto reikalavimo, reikalavimo įvykdymo ir bankroto bylos iškėlimo. Įvertinus minėto pranešimo turinį nustatyta, kad juo ieškovė informavo atsakovę apie sudarytą Reikalavimo perleidimo sutartį, pareikalavo grąžinti skolą bei nurodė, kad jei atsakovė neįvykdys šio raginimo ir nesumokės nurodytos sumos per 15 dienų nuo šio pranešimo gavimo dienos, ieškovė imsis visų Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme numatytų teisėtų priemonių ir kreipsis į teismą dėl ankroto bylos atsakovei iškėlimo. Įvertinus tiek pačio pranešimo turinį, tiek elektroninio laiško, kuriame jis buvo prisegtas, turinį darytina išvada, kad tai informacinio pobūdžio pranešimas, o ne pranešimas apie ketinimą inicijuoti bankroto bylą. Nors į bylą pateiktas patvirtinimas apie šio pranešimo gavimą, tačiau neįmanoma nustatyti, ar jis buvo išsiųstas atsakovei, taip pat, kas patvirtino jo gavimą. Be to, pranešimas neatitinka JANĮ 9 straipsnio 2 ir 3 dalies reikalavimų, nes nepažymėta, kad jeigu per šiame pranešime nurodytą terminą prievolė nebus įvykdyta, nebus sudarytas susitarimas dėl pagalbos arba priimtas sprendimas bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka, kreditorius kreipsis į teismą dėl restruktūrizavimo arba bankroto bylos iškėlimo juridiniam asmeniui. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pranešime ieškovė rėmėsi ne Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymu, o Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymu, kuris nebegalioja. Kitas ieškovės atsakovei siųstas 2024 m. spalio 24 d. Pranešimas dėl bankroto bylos iškėlimo taip pat neatitinka JANĮ 9 straipsnio reikalavimų, nes pranešime nėra nurodytas terminas prievolei įvykdyti, susitarimui dėl pagalbos sudaryti arba sprendimui bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka priimti. Pažymėtina, kad nustatomas ne trumpesnis kaip 15 dienų ir ne ilgesnis kaip 30 dienų terminas nuo pranešimo įteikimo juridiniam asmeniui dienos. Be to, minėtas pranešimas išsiųstas elektroniniu paštu, tačiau iš pateikto elektroninio laiško nėra galimybės nustatyti, kam jis buvo išsiųstas. Atitinkamai nėra gautas patvirtinimas apie pranešimo gavimą. Teismas, neturėdamas atsakovės patvirtinimo, kad gavo ieškovės siųstus pranešimus, negali laikyti, jog ieškovė tinkamai pasinaudojo ikiteismine ginčo sprendimo tvarka ir turi prielaidas kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo. <...> teismas n u t a r i a : atsisakyti priimti ieškovės uždarosios akcinės bendrovės Mokėjimų prevencijos tarnyba, juridinio asmens kodas 304491546, pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Project EU“, juridinio asmens kodas 306026357, ir grąžinti jį pateikusiam asmeniui.

Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3124-560/2024	Pareiškėja kreipėsi į teismą, prašydama iškelti bankroto bylą atsakovei UAB „Doruva“. <...> Šiuo atveju pareiškėja nurodo, jog pranešimą adresavo atsakovei adresu J. Savickio g. 4-7, Vilnius, tačiau į bylą nepateikia išsiuntimą patvirtinančio dokumento. Tokiu būdu teismas sprendžia, jog pareiškėja nėra tinkamai informavusi atsakovės apie inicijuojamą bankroto procesą, kas reiškia, jog pareiškėjai nėra atsiradusi teisė kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Pareiškėja nurodo, jog pranešimą išsiuntė atsakovei ir el. paštu, tačiau nėra pridėtas patvirtinimas apie pranešimo gavimą. <...> teismas n u t a r i a : Pareiškėjos uždarosios akcinės bendrovės „EB Teisė ir konsultacijos“ pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo atsakovei UAB „Doruva“ atsisakyti priimti.
Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3163-863/2024	Ieškovas UAB „Logoplasta“ vadovas P. Z. kreipėsi į teismą, prašydamas iškelti bankroto bylą atsakovei UAB „Logoplasta“. <...> iš Lietuvos teismų informacinės sistemos Liteko duomenų matyti, kad ieškovas dar 2024 m. lapkričio 13 d. kreipėsi į teismą dėl bankroto bylos aptariamai įmonei iškėlimo, tačiau Vilniaus apygardos teismas 2024 m. lapkričio 13 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje Nr. eB2 3109-580/2024, ieškovo ieškinį atsisakė priimti, konstatavęs, kad nebuvo tinkamai laikytasi neteisminės nemokumo proceso inicijavimo procedūros. Teismas minėtoje nutartyje be kita ko nurodė, kad byloje pateiktas pranešimas neatitinka JANĮ 8 straipsnio 3 dalies reikalavimų, kadangi kreditoriams pranešimu nustatytas 14 dienų terminas susitarimui dėl pagalbos sudaryti arba sprendimui bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka priimti. 2024 m. lapkričio 22 d. ieškovas pateikė teismui naują pareiškimą (šioje civilinėje byloje Nr. eB2 3163-863/2024), kurį įvertinus, teismas sprendžia, kad ir šiuo atveju ieškovas su pareiškimu dėl nemokumo bylos iškėlimo vėlgi kreipėsi tinkamai nepasinaudojęs JANĮ nustatyta ikiteismine ginčo sprendimo tvarka. <...> ieškovas, kaip matyti iš bylos duomenų, teismo nutartimi konstatuotų netinkamą neteisminį nemokumo proceso inicijavimą lėmusių minėtų aplinkybių nepaisė ir šioje byloje, kai, pagrįsdamas pranešimo apie nemokumo procesą inicijavimo pateikimo aplinkybes, vėl pateikė tą patį 2024 m. rugpjūčio 29 d. pranešimą... <...> teismas n u t a r i a : atsisakyti priimti ieškovo uždarosios akcinės bendrovės „Logoplasta“ vadovo P. Z. pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Logoplasta“.

Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3070-779/2024	Pareiškėjas uždarosios akcinės bendrovės (toliau – UAB) „Fiat Lux“ (toliau – bendrovė) akcininkas ir vadovas L. B. (toliau – pareiškėjas) pareiškimu prašo iškelti nemokumo bylą UAB „Fiat Lux“... <...> Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 7 d. nutartimi pareiškėjui nustatytas 7 d. terminas pareiškimo trūkumams pašalinti ir pateikti teismui: 1) siųstus pranešimus kreditoriams, kuriuose turėjo būti nurodyta juridinio asmens neįvykdyta prievolė bei pažymima, kad, jeigu per šiame pranešime nurodytą terminą nebus sudarytas susitarimas dėl pagalbos arba priimtas sprendimas bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka, juridinis asmuo kreipsis į teismą dėl restruktūrizavimo arba bankroto bylos iškėlimo; 2) kreditorių patvirtinimus elektroninių paštu apie pranešimo gavimą; 3) papildyti kreditorių sąrašą informacija, įtvirtinta Juridinių asmenų nemokumo įstatymo (toliau JANĮ) 17 straipsnio 2 dalies 3 punkte. Pareiškėjas Linas Bernotas 2024 m. lapkričio 20 d. pateikė papildomus dokumentus: 1) 2024 m. spalio 31 d. debitorių sąrašą; 2) 2024 m. spalio 31 d. informaciją apie įmonės turtą; 3) kreditorių sąrašą; 4) pranešimus kreditoriams, pranešimų gavimą patvirtinančius elektroninius laiškus. Taip pat, pateikė prašymą pratęsti terminą trūkumams pašalinti iki 2024 m. gruodžio 1 d., atsižvelgiant į tai, kad nepavyko gauti visų kreditorių patvirtinimų apie išsiųstų pranešimų gavimą. 2024 m. lapkričio 20 d. teisėjos rezoliucija terminas pareiškimo trūkumams pašalinti buvo pratęstas iki 2024 m. gruodžio 1 d. 2 5. 2024 m. lapkričio 27 d. byloje gauti pareiškėjo papildomi dokumentai: 1) pranešimai kreditoriams, pranešimų gavimą patvirtinantys elektroniniai laiškai; 2) pranešimai kreditoriams; 3) akcinės bendrovės (toliau - AB) „Lietuvos paštas“ kasos kvitų kopijos. Pareiškimą atsisakytina priimti.

Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3204-580/2024	pareiškėjas V. V. prašo iškelti bankroto bylą atsakovui UAB „Informacijos tiltas“. <...> Nagrinėjamu atveju teismas, susipažinęs su pareiškimu sprendžia, kad pareiškimas neatitinka JANĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų, kadangi pareiškėjas nepateikė duomenų, jog jis siuntė ir įteikė pranešimus visiems kreditoriams apie ketinamą kelti bankroto bylą, kaip tai numato JANĮ 8 straipsnio reikalavimai. Pareiškėjas pateikė 2024-07-22 pranešimą kreditoriams ir Lietuvos pašto 2024-07-30 išrašytą PVM sąskaitą faktūrą, tačiau iš pateiktų duomenų neįmanoma identifikuoti, kokiems kreditoriams ir kada pranešimai buvo išsiųsti. <...> Įvertinus pranešimo turinį, darytina išvada, kad tai informacinio pobūdžio pranešimas, o ne pranešimas apie ketinimą kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. <...> pareiškėjas nepateikė juridinio asmens kreditorių ir skolininkų sąrašų, kuriuose būtų nurodoma asmens vardas ir pavardė, jeigu jis fizinis asmuo, arba pavadinimas ir kodas, jeigu jis juridinis asmuo, gyvenamosios vietos ar buveinės adresai, reikalavimų sumos, įvykdymo terminai ir užtikrinimo būdai (pateiktuose sąrašuose nėra nurodoma visa informacija – nėra nurodyti kreditorių įvykdymo terminai ir užtikrinimo būdai, adresai, kodai); kitų dokumentų, kurie, juridinio asmens nuomone, gali būti svarbūs nemokumo bylai iškelti. <...> teismas n u t a r i a : atsisakyti priimti pareiškėjo V. V. pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo atsakovui uždarajai akcinei bendrovei „Informacijos tiltas“.
Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3198-863/2024	2024 m. lapkričio 28 d. ieškovas UAB ArtfiksaTiles vadovas V. Š. kreipėsi į teismą su pareiškimu, kuriuo prašo iškelti restruktūrizavimo bylą atsakovei UAB ArtfiksaTiles... <...> Byloje nepateikti jokie įrodymai, kad apie inicijuojamą restruktūrizavimo procesą buvo informuoti atsakovės kreditoriai, kaip tai numatyta minėtame JANĮ 8 straipsnyje. <...> n u t a r i a : atsisakyti priimti ieškovo uždarosios akcinės bendrovės ArtfiksaTiles vadovo V. Š. pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo atsakovei uždarajai akcinei bendrovei ArtfiksaTiles.

Vilniaus apygardos teismo 2024 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3240-432/2024	Pareiškėja prašo iškelti atsakovei bankroto bylą. Nurodo, kad yra atsakovės kreditorė. <...> Nagrinėjamu atveju pareiškėja teismui pateikė antstolės Neringos Lipeikienės pažymą apie vykdymo eigą, bet ne patvarkymą dėl vykdomojo dokumento grąžinimo. Pažyma patvirtina laikiną skolininkės neturėjimą turto, į kurį būtų galima nukreipti išieškojimą ir nėra ta sąlyga, kuriai esant pareiškėja gali nevykdyti JANĮ 9 straipsnio 1 – 3 dalių nuostatų. Kadangi pareiškėja JANĮ 9 straipsnio 1 – 3 dalių nuostatų neįvykdė, ji nesilaikė šiai bylos kategorijai įstatyme nustatytos išankstinio ginčo sprendimo ne teisme tvarkos. <...> n u t a r i a : Atsisakyti priimti pareiškėjos Viešosios įstaigos „Vaikų ateitis“ pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo atsakovei mažajai bendrijai „Basos pievos vaikai“ (juridinio asmens kodas 305916726, registruotas buveinės adresas Kalvarijų g. 125, Vilnius).
Vilniaus apygardos teismo 2024 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3272-661/2024	Pareiškėjai L. G. ir A. P. pateikė teismui pareiškimą, kuriuo prašo iškelti atsakovui UAB „Geri Bičiuliai“ bankroto bylą. <...> Nagrinėjamu atveju teismas, susipažinęs su pareiškimu sprendžia, kad pareiškimas neatitinka JANĮ 9 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytų reikalavimų, kadangi pareiškėjai nepateikė duomenų, jog jie siuntė ir įteikė pranešimus atsakovui UAB „Geri Bičiuliai“ apie ketinamą kelti bankroto bylą ir kad UAB „Geri Bičiuliai“ nepatenkino jų reikalavimų. <...> teismas n u t a r i a : Atsisakyti priimti pareiškėjo L. G. ir A. P. pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo atsakovui UAB „Geri Bičiuliai“.

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Audronė Balsiukienė

VEIKSMINGO RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESO UŽTIKRINIMO PROBLEMOS

Mokslo daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Vilnius, 2026

Mokslo daktaro disertacija rengta 2021-2026 metais Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-160 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:
prof. dr. Vigintas Višinskis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkė:
prof. dr. Salvija Mulevičienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Nariai:
prof. dr. Natalija Kaminskienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Lina Mikalonienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
doc. dr. Thomas Papadopoulos (Kipro universitetas, Kipro Respublika, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija bus ginama viešame teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2026 m. rugsėjo 3 d. 13 val. Mykolo Romerio universitete, I-414 auditorijoje.
Adresas: Ateities g. 20, 08303 Vilnius.

SANTRAUKA

Tyrimo problematika ir aktualumas

Pasaulį nuolat krečia įvairios ekonominės krizės: pavyzdžiui, finansinė krizė, dėl kurios privačios investicijos sulėtėjo, o pasauliniai įvykiai parodė, jog privatus sektorius turi būti dinamiškesnis ir atsparesnis, kad galėtų įveikti ekonominius iššūkius.[754] 2020 metais kilusi COVID-19 pandemija sukėlė sveikatos, ekonominę ir socialinę krizę. Vėliau karas Ukrainoje lėmė išaugusias elektros energijos, kuro kainas[755], kurios destabilizavo kai kurių įmonių finansinę padėtį, ne visas verslas spėjo prisitaikyti prie naujų rinkos sąlygų. Reaguojant į periodiškai kylančias ekonomines ir finansines krizes ES mastu buvo ir yra siekiama tobulinti nemokumo teisinį reguliavimą. Verslo gelbėjimo idėjos buvo plėtojamos Restruktūrizavimo direktyvoje[756]. Šiuo metu stebimas intensyvus nemokumo teisės aktų tobulinimas, keitimas, seniai veikiančių nemokumo teisinių sistemų (pavyzdžiui, JAV) idėjų perėmimas ir inkorporavimas visose pasaulio valstybėse. Pastebėta, kad tos pačios taisyklės ir idėjos skirtingose teisinėse sistemose veikia nevienodai – vienose jurisdikcijose jos tampa veiksmingos, o kitose – ne[757]. Kiekviena valstybė turi savitą nemokumo teisinę sistemą, todėl lyginamasis nemokumo teisės tyrimas reikšmingai prisideda prie teisės tobulinimo ir pažinimo.

Disertaciniame tyrime autorė nekvestionuoja ir atsispiria nuo teiginio, kad „[v]eiksminga nemokumo sistema skatina naujų įmonių kūrimąsi, plečia privatųjį sektorių, skatina didesnį verslumą ir ekonominį stabilumą bei augimą“[758]. Nuo veiksmingos nemokumo sistemos priklauso ir finansų sistemos stabilumas. Negyvybingų įmonių likvidavimas ir gyvybingų įmonių tvarus restruktūrizavimas lemia investuotojų pasitikėjimą[759].

Pasaulio banko duomenimis, didžiausias įsiskolinimų kreditoriams atgavimo lygis yra tose šalyse, kuriose restruktūrizavimas, kaip nemokumo sprendimo būdas, yra plačiausiai paplitęs[760]. Tai leidžia spręsti apie restruktūrizavimo proceso naudą siekiant ne tik įmonių išsaugojimo, bet ir kuo didesnio kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimo. Tačiau Lietuvos statistiniai duomenys rodo, kad restruktūrizavimo procedūros inicijuojamos retai, palyginus su bankroto procedūromis, o sėkmingai baigtų restruktūrizavimo procesų skaičius yra itin mažas. Statistiniai duomenys rodo, kad pusė inicijuojamų restruktūrizavimo procedūrų žlunga dar pradiniame restruktūrizavimo etape. Todėl šio tyrimo metu yra koncentruojamasi į problemų, kylančių pradiniame restruktūrizavimo proceso etape, nagrinėjimą, o restruktūrizavimo plano tvirtinimo

754 Business Ready 2024, *supra note*, 2

755 „Rusijos invazijos į Ukrainą poveikis rinkoms: ES atsakas“, *supra note*, 8

756 Restruktūrizavimo direktyva, *supra note*, 13

757 Martin, *supra note*, 16

758 Business Ready 2024, *supra note*, 2: 84

759 *Ibid.*

760 „Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies“, *supra note*, 20: 13, 55.

ar vykdydymo klausimai aptariami tik bendrame konstekste tiek, kiek reikalinga problematikai atskleisti.

Mokslinio tyrimo ribos, naujumas, problemos ištyrimo lygis ir praktinė reikšmė

Restruktūrizavimas yra nemokumo teisinio reguliavimo dalis, o nemokumas įvairiais aspektais yra daug metų gausiai tyrinėjamas įvairių pasaulio mokslininkų. Šiame darbe analizuojami įvairūs autorių – Vanessos Finch, Davido Milman, Tuula Linna, Bob Wessels, Gert-Jan Boon, Vesna Lazic, Fabian van de Ven, Ignacio Tirado, Stephan Madaus, Reinhard Bork, Horst Eidenmüller, Bob Wessels, Paul J. Omar, Jennifer L. L. Gant, Lydia Tsioli, Emilie Ghio, Gerard McCormack, Christop G. Paulus ir Reinhard Dammann – darbai.

2021 metais Lietuvoje buvo priimtas visiškai naujas nemokumo teisinius santykius reguliuojantis teisės aktas. Pasikeitęs nemokumo teisinis reguliavimas Lietuvos teisės doktrinoje buvo nagrinėjamas: dar 2020 metais pasirodė mokslo darbai, analizuojantys JANĮ įtvirtintą teisinį reguliavimą, ir jį lygino su PRD bendrais nemokumo teisės aspektais[761], 2021 metais dėmesys krypo į veiksmingą restruktūrizavimo proceso užtikrinimą[762]. Visgi šiuose tyrimuose buvo apsiribojama PRD nuostatų perkėlimo analize ir nebuvo bandoma atsakyti į klausimą – kas yra ta prevencinio restruktūrizavimo sistema ir kaip ji turėtų veikti? PRD pavadinimas ir turinys indikavo, kad PRD nustatytomis priemonėmis buvo siekiama įtvirtinti, įgyvendinti priemones restruktūrizavimo, nemokumo procedūrų veiksmingumui didinti. Tai atitiko disertacinio tyrimo temą, todėl PRD tapo pirmuoju disertacinio tyrimo objektu. Nebuvo atlikto tyrimo, ar PRD buvo tinkamai perkelta į Lietuvos nemokumo teisę, ar buvo atlieptas PRD tikslas ir esmė. Autorė pradėjo tyrimą, siekiantį, visų pirma, atsakyti į klausimą, kas yra prevencinio restruktūrizavimo sistema, ir publikavo straipsnį apie prevencinio restruktūrizavimo vietą nemokumo teisės sistemoje[763]. Autorė padarė išvadą, kad Lietuvoje JANĮ įtvirtintas restruktūrizavimo procesas neturi prevencinio restruktūrizavimo sistemai būdingų bruožų, ir šią išvadą patvirtino disertaciniame tyrime papildomai analizuodama tikėtino nemokumo terminą bei PRD perkėlimo į nacionalines teisines sistemas modelius.

Kai kurios valstybės idėją apie prevencinio restruktūrizavimo procedūrų sukūrimą vertino skeptiškai[764], tačiau PRD iš esmės buvo priimta siekiant harmonizuoti ES nemokumo sistemas, kurios pasirodė esančios itin skirtingos; pavyzdžiui, net teismo dalyvavimas prevencinėse restruktūrizavimo sistemose valstybėse narėse buvo esmingai kitoks – kai kuriose jursidikcijose teismas nedalyvavo, o kitose – dalyvavo visapusiškai[765]. Tokia teisinė padėtis sudarė kliūtis kapitalo judėjimui ir įsisteigimo

761 Tamošiūnienė et al., *op. cit*., Jokubauskas, *supra note*, 68.

762 Balsiukienė, Kirkutis ir Višinskis, *supra note*, 80.

763 Balsiukienė, *supra note*, 81.

764 Bundesratas, *supra note*, 82: 2

765 Restruktūrizavimo direktyva, *supra note*, 13: preambulės 4 punktas

laisvei, t. y. neigiamai veikė ES vidaus rinkos pagrindus[766]. Iš PRD teksto matyti, kad jame yra daug leidžiančių nukrypti nuostatų, o tai savaime indikuoja apie diskusijas ir nesutarimus dėl galutinio PRD teksto tarp ES valstybių narių. Tai paskatino ieškoti atsakymų, kodėl egzistuoja daugybė skirtingų nemokumo sistemų ir iš kur kyla nepritarimas ar poreikis nukrypti nuo prevencinio restruktūrizavimo nuostatų. Tyrimą šiuo aspektu buvo nutarta pradėti nuo teorinio restruktūrizavimo teisės pagrindo paieškų, kartu bandant nustatyti, iš kur atsirado ir kaip vystėsi restruktūrizavimo teisė. Šiame darbe daugiausiai dėmesio skiriama Lietuvos restruktūrizavimo proceso praktikoje kylančioms problemoms analizuoti, sistemiškai siejant įvairias teisės ir finansų sritis, lyginant su kitose valstybėse esančiu nemokumo teisiniu reguliavimu; tokio pobūdžio tyrimas nėra atliktas.

Praėjus penkeriems metams po JANĮ priėmimo, vis dar nėra atliktas sisteminis restruktūrizavimo teisinio reguliavimo vertinimas[767]. Iš esmės nėra tyrinėta, kaip restruktūrizavimo teisinius santykius reguliuojantys teisės aktai sąveikauja su civilinio proceso teisės normomis, privatine teise, koks yra nemokumo ir finansinius teisinius santykius reguliuojančių teisės aktų ryšys. JANĮ įtvirtinus teisėjo vadovavimo procesui principą, kilo klausimas dėl teismo vaidmens nemokumo procese[768], tačiau nebuvo analizuota, ar teismo vaidmuo bankroto ir restruktūrizavimo procese gali skirtis (skiriasi). Kreditoriaus samprata buvo tyrinėta bankroto procese[769], tačiau nebuvo analizuota, ar pateiktas pasiūlymas dėl kreditoriaus sampratos atliepia ir restruktūrizavimo proceso tikslus. Nepavyko rasti Lietuvos mokslininkų darbų, kuriuose būtų analizuota akcininkų teisinė padėtis restruktūrizavimo procese[770]; iš teismų praktikos matyti, kad akcininkams dažnai užkertamas kelias dalyvauti nemokumo procese suinteresuoto asmens statusu[771], tačiau, pirma, akcininko teisinis interesas dalyvauti nemokumo byloje grindžiamas jo tiesioginiu interesu į turtą – akcijas; antra, akcininkas (ypač MVĮ), jeigu jis yra suinteresuotas išsaugoti veikiančią įmonę, yra vienas iš subjektų, galinčių užtikrinti papildomas investicijas į verslą, todėl tikslinga gilintis ir analizuoti šio subjekto vaidmenį restruktūrizavimo procese.

Procesas – „tai eiga, vyksmas, raida, būvių kaita, veiksmas; priežastiniais ryšiais susijusių, vienas po kito vykstančių pokyčių seka“[772]. Bendriausia prasme restruktūrizavimo procesą galima būtų apibrėžti kaip priemonių, skirtų restruktūrizavimo

---

766 *Ibid.*, preambulės 1 punktas

767 Remigijaus Jokubausko monografijoje „Juridinių asmenų nemokumo procesas“ restruktūrizavimo procesas beveik nenagrinėjamas – trumpai apžvelgiama restruktūrizavimo raida, lakoniškai pristatomi restruktūrizavimo tikslai ir procesas.

768 Višinskis ir Jokubauskas, *supra note*, 77.

769 Jokubauskas, *supra note*, 69.

770 Plačiau žiūrėti 95 išnašą

771 Pagal bendrąją taisyklę akcininkai nėra bankroto proceso dalyviai, žr., pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-1075/2020“, *supra note*, 96

772 „Procesas“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, žiūrėta 2026 m. gegužės 30 d., https://www.vle.lt/straipsnis/procesas/

tikslui pasiekti, visumą[773]. Atsižvelgiant į tai, disertacinio tyrimo temai atskleisti buvo pasirinkta konkreti metodologinė prieiga: buvo nutarta restruktūrizavimo proceso veiksmingumą įvertinti funkciniu požiūriu – pagal tai, ar procesas leidžia pasiekti restruktūrizavimo tikslą. Atitinkamai, autorė iš pradžių siekė atskleisti veiksmingo restruktūrizavimo sampratą ir, remdamasi nustatytais veiksmingo restruktūrizavimo kriterijais, analizuoti problemas, kylančias restruktūrizavimo proceso metu. Tik suvokus, kas yra restruktūrizavimas, koks jis turėtų būti, galima kalbėti apie patį procesą, kaip jis turėtų būti vystomas ir į ką turėtų būti orientuotas. Taigi neatskleidus restruktūrizavimo esmės, kilmės ir tikslo, sudėtinga būtų kalbėti apie patį restruktūrizavimo procesą, t. y. sudėtinga būtų atsakyti į klausimą, kokiomis procesinėmis priemonėmis turėtų būti siekiama veiksmingo restruktūrizavimo tikslo. Veiksmingą restruktūrizavimo procesą autorė pasirinko nagrinėti dviem aspektais: per subjektus, veikiančius restruktūrizavimo procese, ir per patį restruktūrizavimo procesą (jo etapus).

2026 m. kovo 30 d. buvo priimta direktyva, kuria suderinami tam tikri nemokumo teisės aspektai[774]. Šios direktyvos dalykas ir taikymo sritis koncentruojasi į taisykles dėl ieškinių dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais, dėl turto atsekimo, išankstinio pardavimo proceso, direktorių pareigų įmonei tapus nemokiai. Šie aspektai nepatenka į disertacinio tyrimo lauką, todėl direktyva plačiau nebus analizuojama.

Veiksmingas restruktūrizavimo procesas yra sėkmingos, klestinčios ekonomikos sąlyga, tačiau veiksmingo restruktūrizavimo samprata nėra atskleista ir tai yra pagrindinė teorijoje ir praktikoje kylanti problema, kadangi nėra aišku, kokiomis priemonėmis užtikrinti, kad restruktūrizavimo procesas būtų veiksmingas. Išskyrus, įvardinus veiksmingą restruktūrizavimą sudarančius elementus, galima identifikuoti atskiras restruktūrizavimo procese kylančias problemas ir įvertinti jų poveikį veiksmingam restruktūrizavimo procesui. Veiksmingo restruktūrizavimo sampratos atskleidimas – yra pamatinė priemonė ir kelrodis formuotis požiūriui į restruktūrizavimo bylų nagrinėjimo ypatumus. Veiksmingo restruktūrizavimo proceso priemonių Lietuvos nemokumo teisės sistemoje užtikrinimas yra ekonominio stabilumo ir augimo sąlyga.

Disertacinio darbo tikslas ir uždaviniai

Disertacinio darbo tikslas – nustatyti juridinių asmenų restruktūrizavimo proceso pradinio etapo teisinio reguliavimo ir praktinio taikymo trūkumus, lemiančius restruktūrizavimo proceso neveiksmingumą, ir atskleisti restruktūrizavimo procese dalyvaujančių subjektų – teismo, kreditorių ir akcininkų – teisinės padėties ypatumus, pasiūlyti problemų sprendimo būdus.

---

773 Pagal JANĮ 2 straipsnio 10 dalyje nurodytą restruktūrizavimo proceso apibrėžimą.

774 „Europos Parlamento ir Tarybos 2026 m. kovo 30 d. direktyva (ES) 2026/799, kuria suderinami tam tikri nemokumo teisės aspektai“, EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. liepos 3 d., https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2026/799/oj

Tikslui pasiekti išsikelti šie disertacinio darbo uždaviniai:

1. Atskleisti veiksmingo restruktūrizavimo sampratą išnagrinėjant restruktūrizavimo, kaip mokumo problemų sprendimo būdo, ekonominę ir socialinę reikšmę, skirtumus nuo bankroto proceso.
2. Išanalizuoti prevencinio restruktūrizavimo vietą nemokumo teisės sistemoje bei įvertinti, ar Lietuvoje buvo sukurta prevencinio restruktūrizavimo sistema.
3. Įvertinti Lietuvos restruktūrizavimo teisinį reguliavimą veiksmingumo aspektu, nagrinėjant subjektų, užtikrinančių veiksmingą restruktūrizavimo procesą, teisinį statusą ir jų reikšmę veiksmingam restruktūrizavimo procesui.
4. Identifikuoti problemas, kylančias pradiniame restruktūrizavimo proceso etape ir įvertinti jų poveikį veiksmingam restruktūrizavimo procesui.

Ginamasis disertacijos teiginys

Veiksmingas restruktūrizavimo procesas užtikrinamas per skirtingą restruktūrizavimo teisinį reguliavimą priklausomai nuo to, ar restruktūrizavimo procesas inicijuojamas mokiai ar nemokiai bendrovei: mokioms, tačiau finansinių sunkumų patiriančioms įmonėms turi būti sudarytos galimybės naudotis lanksčiomis prevencinio restruktūrizavimo sistemomis su minimaliu teismo dalyvavimu, o nemokių įmonių restruktūrizavimo procesas turi būti kontroliuojamas teismo, restruktūrizavimo bylas nagrinėjant ypatingosios teisenos tvarka ir netaikant reikalavimo laikytis privalomos ikiteisminės ginčų sprendimo tvarkos, kai restruktūrizavimo bylą inicijuoja skolininkas.

Tyrimo metodai ir eiga

Lyginamasis istorinis metodas, lyginimo (lyginamasis) metodas. Lyginamasis istorinis tyrimo metodas bus pasitelkiamas siekiant atskleisti restruktūrizavimo kilmę, sampratą, vystymosi raidą. Remiantis šiuo metodu bus vertinama, kaip susiformavo restruktūrizavimo teisė, kokios buvo jos atsiradimo priežastys, ekonominiai ir socialiniai tikslai. Taip pat analizuojama istorinė restruktūrizavimo proceso raida ES ir Lietuvoje. Lyginamasis metodas naudojamas analizuojant ir vertinant pasirinktų užsienio valstybių teisinį reglamentavimą. Darbe planuojama remtis JAV, JK, Vokietijos ir Prancūzijos restruktūrizavimo proceso teisinio reglamentavimo pavyzdžiais ir teisės doktrina, kadangi šios šalys turi labiausiai išvystytą nemokumo teisinę sistemą. Siekiant akcentuoti kultūrų ir (ar) teisinio reguliavimo skirtumus, darbe taip pat bus epizodiškai minimas Japonijos, Lenkijos, Graikijos ir kitų valstybių nemokumo teisinis reguliavimas bei jo ypatumai.

Remiantis lyginamuoju tyrimo metodu, bus siekiama atskleisti anksčiau galiojusio teisinio reguliavimo (ĮBĮ, ĮRĮ) ir šiuo metu esančio teisinio reglamentavimo (JANĮ) skirtumus. Atsižvelgiant į tai, kad restruktūrizavimo ir bankroto procesai pradėti reguliuoti viename teisės akte, o daugelis teisės normų yra bendros abiem institutams, neišvengiamai kyla poreikis lyginti bankroto ir restruktūrizavimo procesus tarpusavyje. Be to, epizodiškai lyginamuoju aspektu nagrinėjamai temai atskleisti pasitelkiamas ir fizinių asmenų nemokumo procesas. Taikant lyginamąjį metodą derinama, gretinama

informacija, gauta iš skirtingų autorių apie tą patį tyrimo objektą.

Dokumentų analizės metodas. Naudojantis šiuo tyrimo metodu buvo renkami tyrimui reikšmingi duomenys. Šis metodas naudotas tiriant įvairius dokumentinius šaltinius, pavyzdžiui, pozityviosios teisės šaltinius, teismų praktiką, siekiant apibendrinti ir išanalizuoti šiuose šaltiniuose nurodomą veiksmingo restruktūrizavimo proceso užtikrinimo problematiką. Lietuvos teismų praktikoje jau daugiau nei 5 metus taikoma taisyklė, kad „[a]smuo, siekdamas tinkamai realizuoti teisę kreiptis į teismą dėl nemokumo proceso pradėjimo, turi griežtai laikytis ikiteisminės tvarkos įgyvendinimo sąlygų. Nemokumo proceso inicijavimas pradedamas juridinio asmens arba kreditoriaus pranešimu apie ketinimą kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo, jeigu per šiame pranešime nurodytą terminą nebus sudarytas susitarimas dėl pagalbos arba priimtas sprendimas bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka, arba neįvykdyta skolininko neginčijama prievolė kreditoriui“[775]; toks teisinis reguliavimas laikomas imperatyviu[776]. Disertacinio tyrimo metu buvo keliama prielaida, kad privaloma ikiteisminė restruktūrizavimo proceso tvarka neužtikrina veiksmingo restruktūrizavimo proceso, todėl, be kita ko, siekta patikrinti, ar ikiteisminės tvarkos laikymasis sukelia kliūčių kreipiantis į teismą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Tuo tikslu buvo nutarta gauti ir išanalizuoti bendro pobūdžio statistinius duomenis apie pareiškimų dėl nemokumo bylos iškėlimo priėmimą.

Abstrakcijos metodas. Taikant abstrakcijos metodą susitelkiama į pagrindinius, esminius nemokumo, restruktūrizavimo, prevencinio restruktūrizavimo procedūros bruožus, atskleidžiama restruktūrizavimo, prevencinio restruktūrizavimo samprata ir vieta teisinėje sistemoje.

Apibendrinimo metodas. Apibendrinimo metodas naudojamas siekiant pateikti apibendrinamąsias išvadas. Tai leidžia apžvelgti dėstomą medžiagą ir išryškinti tyrimo problematiką bei pasiūlymus.

Tyrimo imtis sudaryta mišriosios tikslinės atrankos būdu: patogiosios atrankos būdu atrinkti lengviausiai prieinami moksliniai straipsniai ir knygos, atliekant užklausas „insolvency“, „efficiency insolvency“, „effective insolvency“, „preventive restructuring concept“, „preventive restructuring meaning“, „preventive restructuring framework“, „creditors rights in insolvency proceedings“, „court restructuring“, „shareholders restructuring“ ir kt. ir, taikant „sniego gniūžtės“ efektą, analizuota mokslinė literatūra, kuria buvo remtasi anksčiau aptiktuose moksliniuose darbuose.

Lietuvos teismų praktikos analizei civilinės bylos buvo atrenkamos dviem būdais: *pirma*, atliekant užklausas *infolex* „Teismų praktikos“ duomenų bazėje išfiltruotos bylos, kuriose minimi tyrimui reikšmingi terminai ir sąvokos, pavyzdžiui, „prevencinio restruktūrizavimo“, „laikinosios apsaugos priemonės“ ir kt. kartu su žyma „paminėtas

775 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, 16 punktas; „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1005-854/2025“, 29 punktas.

776 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-245-467/2024“, 28 punktas

teisės aktas“ JANĮ, ĮBĮ; tyrimui naudota naujausia aukštesnės pakopos (Lietuvos apeliacinio teismo) teismų praktika; bylos tikrinamos iš eilės pagal gautą sąrašą nuo naujausios bylos tol, kol randami tyrimo objektui aprašyti, apibūdinti, tirti reikšmingi procesiniai sprendimai, kuriuose pasisakoma tiriamo objekto aspektu, aiškinami tyrimui reikšmingi teisės aktai, pateikiamas konkrečios situacijos vertinimas; *antra, infolex* „Teisės aktų“ duomenų bazėje pasirenkamas norimas taikyti teisės aktas, pavyzdžiui, JANĮ, ir filtruojamos visos su konkrečiu JANĮ straipsniu susietos bylos; bylos tikrinamos, cituojamos ir aprašomas anksčiau nurodyta tvarka. Taip pat dalis reikšmingų bylų buvo rastos atsitiktinai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo skelbiamose apžvalgose, taip pat vykdant tiesiogines teisėjo padėjėjo darbo funkcijas Lietuvos apeliaciniame teisme (tiesiogiai dirbant su konkrečiomis bylomis).

VEIKSMINGO RESTRUKTŪRIZAVIMO SAMPRATA

Veiksmingo restruktūrizavimo sampratą pasirinkta atskleisti pradedant nuo istorinio požiūrio į pačią skolą ir restruktūrizavimo procesą – kaip formavosi atlaidi nemokumo teisinė sistema ir su kokiais iššūkiais susidūrė valstybės, siekdamos harmonizuoti nemokumo teisę ES mastu, aptariant vyraujančias nemokumo teisės teorijas ir ieškant teorinio restruktūrizavimo pagrindo. Tyrimas vystomas ieškant takoskyros tarp bankroto ir restruktūrizavimo procesų. Teigiama, kad riba tarp bankroto ir restruktūrizavimo nyksta[777]; ši tendencija atsispindi 2019 m. priimtame JANĮ, kuriuo restruktūrizavimo ir bankroto procesų teisinis reguliavimas buvo nustatytas vienu – juridinių asmenų nemokumo – įstatymu, kuriame tie patys nemokumo principai ir nemokumo proceso taisyklės yra taikomos bendrai tiek restruktūrizavimo, tiek bankroto teisiniams santykiams. Tačiau ar tikrai neegzistuoja riba tarp bankroto ir restruktūrizavimo procesų? Tyrimo metu siekiama atskleisti skirtingą nemokumo teorijų požiūrį į restruktūrizavimo proceso tikslą tokiu būdu iliustruojant, kad nėra neteisingo sprendimo: procesiniai sprendimai restruktūrizavimo procese gali būti priimami priklausomai nuo taikomos (pripažįstamos, priimtinos) restruktūrizavimo proceso koncepcijos, kurios yra labai įvarios. Lietuvos teisės aktų leidėjas nei aiškinamuosiuose raštuose, nei nemokumo teisinius santykius reguliuojančiuose teisės aktuose tiesiogiai nėra nurodęs krypties, kuria restruktūrizavimo procesas turėtų eiti – ar turėtų būti orientuojamasi į kreditorių interesus, siekiant kuo didžiausio jų finansinių reikalavimų patenkinimo, ar turėtų būti siekiama kitų, socialinių tikslų (tai iš dalies darant kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimo sąskaita). O kuris sprendimas yra veiksmingas – ar tas, kuris tenkina kreditorių ekonominius, ar, pavyzdžiui, darbuotojų socialinius interesus? Nuo ko priklauso veiksmingumas ir kas jį apibrėžia? Šio tyrimo metu siekiama atskleisti veiksmingo restruktūrizavimo proceso sampratą teoriniu lygmeniu.

Skirtinga valstybių (visuomenių, kultūrų) vystymosi raida lėmė tam tikrą požiūrį į skolas – pakantumą skoloms ir skolų atlaidumui arba neigiamą požiūrį į skolas ir skolų

777 Mogenytė, *supra note*, 17: 63

nurašymą, todėl formavosi skirtingos nemokumo teisinės sistemos. Teoriniai nemokumo teisės pagrindai rodo, kad restruktūrizavimo institutas negali būti nagrinėjamas izoliuotai nuo bankroto proceso – abu procesai kyla iš tų pačių teorinių ištakų, tačiau skiriasi savo tikslais ir paskirtimi. Restruktūrizavimo teorinis pagrindas pradėjo formuotis tarp dviejų priešingų polių: Kreditorių sandorio teorijos, kurioje vyrauja turto maksimizavimo ir kreditorių lygiateisiškumo principai, ir Komunitarinės bankroto teorijos, kuri apima platų suinteresuotųjų šalių ratą ir akcentą deda į finansinių sunkumų patiriančių įmonių išsaugojimą bei lėšų, gautų nemokumo procese, perskirstymą; aiškus, sąžiningas ir nuspėjamas teismo procesas yra svarbi ir reikšminga restruktūrizavimo proceso dalis, tampanti kai kurių nemokumo teisės teorijų loginiu pagrindu. Taigi šiuolaikinė restruktūrizavimo samprata neišvengiamai apima ne tik finansinius, bet ir socialinius aspektus – darbuotojų, tiekėjų, bendruomenės ar net aplinkos apsaugos interesus. Kiekvienos restruktūrizavimo bylos nagrinėjimo metu natūraliai kyla klausimai, susiję su kurios nors suinteresuotos grupės interesais – ar atsižvelgti į daugumos darbuotojų prašymą išsaugoti įmonę, kaip jų darbdavį; ar yra svarbu, kad įmonė yra stambus darbdavys tam tikrame regione? Visi šie klausimai tiesiogiai nėra susiję su kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimu, tačiau tiek istorinė restruktūrizavimo teisinio reguliavimo formavimosi raida, tiek nemokumo teisės teorijos rodo, kad sprendimai gali būti priimami remiantis ne vien ekonomine logika. Atrodo, kad šiuolaikinės nemokumo teisės užduotis yra išspręsti suinteresuotų šalių dalyvavimo nemokumo procese klausimą – dalyvavimo būdą ir intensyvumą[778]. Visgi nėra vienos teisingos ir (ar) visa apimančios restruktūrizavimo teorijos, atitinkamai, nėra ir negali būti vieno universalaus restruktūrizavimo proceso modelio. Siekiant aiškaus, prognozuojamo restruktūrizavimo proceso, restruktūrizavimo bylų nagrinėjimo kryptį turėtų nurodyti įstatymų leidėjas; aiškus teisinis reguliavimas, be kita ko, turėtų užtikrinti proceso nuoseklumą ir vienodos praktikos formavimą, o tai turėtų didelę reikšmę restruktūrizavimo teisinių santykių srityje.

Restruktūrizavimo procesas yra nukreiptas į įmonių gelbėjimą, kurio metu siekiama išlaikyti, išsaugoti juridinį asmenį kaip veikiantį ūkinį vienetą. Bankrotas laikomas kraštutine priemone, skirta spręsti mokumo problemas, prioritetą teikiant įvairioms gelbėjimo procedūroms[779]. Taigi bankrotas ir restruktūrizavimas nėra tapačios procedūros: bankrotas yra suvokiamas daugiau kaip techninis įrankis, skirtas per kuo trumpesnį laiką realizuoti įmonės turtą ir atsiskaityti su kreditoriais likviduojant įmonę, o restruktūrizavimas siejamas su verslo gelbėjimu ir nauja pradžia.[780] Nors tiek restruktūrizavimo, tiek bankroto proceso prieigos taškas gali būti iš esmės tapatus ar labai artimas, tačiau restruktūrizavimo ir bankroto baigtis diktuoja skirtingą šių procesų eigą: restruktūrizavimo proceso metu nėra nutraukiama įmonės veikla, tuo tarpu, nors bankroto proceso pradžioje ir gali būti leidžiama tam tikrą laiką vykdyti ūkinę komercinę veiklą, tačiau bankroto proceso tikslas vis tiek yra nukreiptas į kuo greitesnį

778 Gant, *supra note*, 174: 55–66.

779 Mogenytė, *supra note*, 17: 65

780 Mogenytė, *supra note*, 17: 65

likvidavimą ir ūkinės veiklos nutraukimą. Tai lemia kitokį restruktūrizavimo proceso organizavimą ir jo vykdymo ypatumus, rizikas. Sėkmingai veikiantis konkurencingas juridinis asmuo po restruktūrizavimo procedūrų turėtų būti vertinamas kaip veiksmingo restruktūrizavimo proceso produktas, sukurtas per restruktūrizavimo procese taikomų procedūrų visumą, tačiau neturėtų tapti restruktūrizavimo bylos iškėlimo ar restruktūrizavimo plano tvirtinimo sąlyga. Restruktūrizavimo proceso pabaigoje turėtų būti matomi subalansuoti pinigų srautai ir tinkamai vykdomi įsipareigojimai restruktūrizavimo plane nustatyta tvarka. Toks požiūris dera su doktrinoje dėstoma pozicija, kad restruktūrizavimo proceso tikslas yra finansinio gyvybingumo užtikrinimas.[781]

Autorė daro **pirmąją išvadą**, kad veiksmingas restruktūrizavimo procesas – tai priemonių, kuriomis yra nuosekliai siekiama restruktūrizavimo proceso tikslo – finansinio gyvybingumo užtikrinimo, visuma. Šis tikslas, pirma, yra pasiekiamas per ikiteisminių, sutartinių, *iki-nemokumo*, prevencinio restruktūrizavimo sistemų, padedančių anksti identifikuoti ir spręsti mokumo problemas, sukūrimą ir, antra, per aiškų, suprantamą ir kultūriškai priimtiną teisinį reguliavimą, apibrėžiantį pagrindines restruktūrizavimo proceso sąvokas ir nurodantį sprendimų priėmimo restruktūrizavimo procese kryptį; tai yra veiksmingo restruktūrizavimo proceso prielaidos. Veiksmingo restruktūrizavimo procesas taip pat užtikrinamas per aiškų, suprantamą ir greitą restruktūrizavimo proceso (procedūrų) organizavimą, kurio metu kiekvienas restruktūrizavimo procese dalyvaujantis subjektas suvokia savo teisinį statusą restruktūrizavimo procese bei iš to išplaukiančias teisines pasekmes; tai yra veiksmingo restruktūrizavimo proceso sąlygos. Restruktūrizavimo procese susiduria konkuruojantys interesai: didžiausia įmanoma ekonominė nauda kreditoriams ir socialinis interesas išlaikyti veikiantį ūkio subjektą, garantuojant darbo vietas, išsaugant klientą (tiekėją) ar kitą socialiai reikšmingą subjektą kreditorių sąskaita. Istorinė nemokumo teisės vystymosi raida ir antropologiniai tyrinėjimai rodo, kad reikalavimas grąžinti skolą ne visada yra paremtas ekonominiu interesu, poreikis atsižvelgti į socialinius interesus buvo akcentuojamas politinėse diskusijose ir atsispindėjo nemokumo teisės teorijose, todėl ekonominių ir socialinių interesų derinimas bei pusiausvyra atliepia šiuolaikinius restruktūrizavimo proceso principus ir nė vienas iš jų neturėtų būti suabsoliutinamas.

PREVENCINIO RESTRUKTŪRIZAVIMO VIETA NEMOKUMO TEISĖS SISTEMOJE

Įmonei tapus nemokiai, mokumo problemas spręsti jau gali būti per vėlu[782], todėl viena iš veiksmingo restruktūrizavimo prielaidų yra galimybė pradėti restruktūrizavimo procedūras kuo ankstesniame finansinių sunkumų etape. Atlikus tyrimą ES mastu buvo nustatyta, kad yra tokių nemokumo režimų, kuriais remiantis negalima

781 Tsioli, *supra note*, 50: 37

782 Zhang, *supra note*, 340

pradėti restruktūrizavimo procedūrų, jeigu įmonė yra moki.[783] Todėl buvo nuspręsta siekti nemokumo harmonizavimo ES mastu užtikrinant, kad bus sukurtos prevencinio restruktūrizavimo sistemos.

Išskirtini šie prevencinio restruktūrizavimo sistemos bruožai – pigumas (pasirengimas prevencinio restruktūrizavimo procedūrai ir dalyvavimas joje negali tapti finansine našta juridiniam asmeniui), paprastumas (prevencinio restruktūrizavimo sistema turėtų būti aiški ir suprantama, kad ja galima būtų pasinaudoti be išorės specialistų ar ekspertų pagalbos), lankstumas (kuris galėtų būti įgyvendinamas per teisinį reguliavimą, užtikrinantį šalims kuo laisviau susitarti dėl individualios, konkrečiam asmeniui reikalingos pagalbos) bei turimo turto ir kasdienės verslo veiklos kontroliavimas. Nors subjektai, galintys kreiptis dėl prevencinio restruktūrizavimo, ir teismo vaidmuo valstybėse narėse gali iš esmės skirtis, tačiau, manytina, prevencinio restruktūrizavimo sampratą tiksliausiai atitiktų toks teisinis reguliavimas, kuriuo tik skolininkui būtų suteikiama galimybė kreiptis dėl prevencinio restruktūrizavimo proceso inicijavimo, o teismo vaidmuo būtų ribotas, būtinas tik sprendžiant esminius klausimus, pavyzdžiui, dėl prevencinio restruktūrizavimo procedūrų inicijavimo pagrįstumo, tvirtinant restruktūrizavimo planą ar sprendžiant dėl vykdymo veiksmų sustabdymo. Vykdant prevencinio restruktūrizavimo procedūras, turėtų būti sudarytos sąlygos laikytis vieno iš svarbiausių – konfidencialumo – principo, kuris užtikrintų galimybę, kad bent jau tam tikrais atvejais apie inicijuotą prevencinio restruktūrizavimo procedūrą nebus skelbiama viešai.

Kilusi nemokumo tikimybė sudaro prielaidas inicijuoti prevencinio restruktūrizavimo procedūrą. Nemokumo tikimybės sąvoką palikta apibrėžti nacionaliniuose teisės aktuose[784]. Nemokumo tikimybės „koncepcija sukurta siekiant užtikrinti, jog procesas nebūtų pradėtas nei per anksti iki nemokumo (tokiu atveju įmonė galėtų piktnaudžiauti direktyvos teikiama apsauga, kad padengtų visas savo skolas, ypač pasinaudojant automatinio sustabdymo galimybe (angl. *the automatic stay*)), nei per vėlai (dėl to restruktūrizavimo procesas tampa neveiksmingas), pavyzdžiui, kai įmonė jau nustojo mokėti mokėjimus“[785].

Iš PRD teksto ir jo lingvistinės analizės negalima daryti vienareikšmiškos išvados, kokiems – mokiems ar nemokiems – juridiniams asmenims gali būti pradėtos prevencinio restruktūrizavimo procedūros, tačiau teisės doktrinoje jau iš esmės sutariama, kad prevencinio restruktūrizavimo sistema turėtų būti prieinama tik tiems asmenims, kurie pagal nacionalinius teisės aktus nėra pripažinti nemokiais[786]. Poveikio vertinimo ataskaitoje, skirtoje Pasiūlymui dėl direktyvos, kuria suderinami tam

---

783 „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prevencinio restruktūrizavimo mechanizmų, antrosios galimybės ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui gerinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/30/ES. Aiškinamasis memorandumas (COM/2016/0723 final – 2016/0359 (COD))“, *supra note*, 318.

784 *Ibid.*, 1 straipsnio 1 dalies a punktas, 2 straipsnio 2 dalies b punktas.

785 Garrido ir kt., *supra note*, 312

786 Tsioli, *supra note*, 50: 42.

tikri nemokumo teisės aspektai, aiškiai nurodyta, kad „[p]revencinio restruktūrizavimo procedūros prieinamos tik skolininkams, patiriantiems finansinių sunkumų dar prieš jiems tampant nemokiems (t. y. esant tik nemokumo tikimybei) <...>. [S]kolų restruktūrizavimo priemonės joms yra prieinamos labai ankstyvame etape ir prieš tai, kai jos tampa galutinai nelikvidžios“. Aiškiai nurodyta, kad tiek restruktūrizavimo planų teisinis reguliavimas, tiek tarpklasinis suspaudimas (angl. *cross-class cramdown*), naujo ir tarpinio finansavimo apsauga, įtvirtinta PRD, gali būti taikoma tik procese iki nemokumo.[787] Aptartas PRD nuostatų traktavimas kelia fundamentalių PRD perkėlimo klausimų ypač Lietuvoje, kadangi PRD nuostatos buvo perkeltos į JANĮ, kuris reguliuoja tiek mokių, tiek nemokių įmonių nemokumo procesus; JANĮ nėra daroma skirtis, kad tam tikros nuostatos, pavyzdžiui, draudimas nutraukti esmines sutartis, naujo ir tarpinio finansavimo apsauga, gali būti taikomas tik mokioms įmonėms. Keltinas klausimas: ar visų elementų, numatytų PRD, taikymas yra galimas (pagrįstas), kai įmonė jau yra nemoki?

Būtent nemokumo tikimybės sąvoka ir jos taikymas turėtų padėti atskirti formalias (tipines) nemokumo procedūras nuo prevencinio restruktūrizavimo sistemų taip užtikrinant, kad prevencinio restruktūrizavimo procedūros bus pradedamos anksčiau nei tipinis nemokumo procesas.[788] Autorės nuomone, JANĮ 2 straipsnio 7^1 dalyje įtvirtintas trijų mėnesių terminas negali būti vertinamas kaip atliepiantis prevencinio restruktūrizavimo sistemos tikslus, be to, nesudaro sąlygų ūkio subjektams pasinaudoti restruktūrizavimo procedūra kuo ankstesniame finansinių sunkumų etape. Reali grėsmė mokumui gali kilti ir, pavyzdžiui, praradus bendrovei reikšmingą sandorį, atsiradus dideliam deliktiniam reikalavimui, kilus pandemijai ir pan.[789] Taigi, manytina, trijų mėnesių terminas iki nemokumo prevencinio restruktūrizavimo sistemų taikymui yra per trumpas; doktrinoje užsimenama, pavyzdžiui, apie šešis mėnesius iki nemokumo[790]. Autorės nuomone, šešių mėnesių terminas iki nemokumo turėtų būti minimalus terminas nemokumo tikimybei apibrėžti. Nemokumo tikimybės terminas yra atspirtis prevencinio nemokumo procedūroms, kadangi „bendrovei privalu pasiekti tam tikrą su finansiniais sunkumais siejamą ribą, jog būtų galima pasinaudoti specialia nemokumo teisės normomis reguliuojama apsauga, o kreditoriams nuo šio momento užkardoma galimybė remtis įprastais civilinės teisės reguliavimo principais ir teisės normomis“[791]. Restruktūrizavimo byla negali būti keliama mokiai įmonei, kuri nepatiria finansinių sunkumų JANĮ 2 straipsnio 5 dalies prasme, kadangi tokiu atveju kyla rizika išbalansuoti rinką ir, nesant objektyvaus faktinio ir teisinio pagrindo, daryti įtaką privatiniams teisiniams santykiams.[792] „Nemokumo tikimybės reikalavimas,

787 Europos Komisija, *supra note*, 326

788 Skauradszun, *supra note*, 397.

789 Garrido ir kt., *supra note*, 312

790 *Ibid.*

791 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-295-407/2023“

792 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-407/2023“

kaip būtina sąlyga restruktūrizavimo procedūroms iki nemokumo, yra ne tik atsargumo priemonė nuo skolininko piktnaudžiavimo, bet ir būtina reakcija į konstitucinius imperatyvus."[793]

Lietuvoje restruktūrizavimo procesas visada yra viešas – pranešimas apie nemokumo bylos iškėlimą siunčiamas, be kita ko, juridinių asmenų registro tvarkytojui, visiems kreditoriams, valstybės institucijoms ar įstaigoms, įpareigotoms surinkti mokesčius ir kt. Teismas, priėmęs pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, užveda civilinę bylą, kurioje yra sprendžiami visi restruktūrizavimo procese kylantys klausimai iki restruktūrizavimo bylos užbaigimo įstatyme nustatytais pagrindais; civilinė byla yra vieša. Taigi Lietuvoje restruktūrizavimas neįmanomas be viešumo ir teismo visapusiško dalyvavimo. Visgi prevencinio restruktūrizavimo sistemos pagrįstos minimalaus teismo dalyvavimo procese principu, o konfidencialumas laikytinas svarbiausiu prevencinio restruktūrizavimo elementu. Autorė daro **antrąją išvadą**, kad Lietuvoje restruktūrizavimo procedūra formalizuota, nepaliekant jokio lankstumo ir galimybės skolininkui pačiam spręsti dėl teismo dalyvavimo, balsavimo taisyklių ar pan. Taigi restruktūrizavimo procesas, inicijuojamas pagal JANĮ teisės normas, neturi šių prevencinio restruktūrizavimo sistemai būdingų bruožų – lankstumo, paprastumo, riboto teismo dalyvavimo, konfidencialumo. Prevencinio restruktūrizavimo arba ikinemokumo bruožų galima būtų įžvelgti JANĮ 10 straipsnyje, suteikiančiame galimybę sudaryti susitarimą dėl pagalbos. Tačiau, kad būtų galima realiai ir veiksmingai tokia galimybe pasinaudoti, reikalinga keisti ne tik požiūrį į JANĮ įtvirtintą susitarimo dėl pagalbos institutą, tačiau ir atlikti esminius šio straipsnio pakeitimus.

SUBJEKTAI, UŽTIKRINANTYS VEIKSMINGĄ RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESĄ

Teismas. Lietuvoje restruktūrizavimo procesas yra vykdomas tik teismine tvarka ir yra pradedamas teismo nutartimi – iškėlus restruktūrizavimo bylą; restruktūrizavimo byla iki jos užbaigimo yra teismo žinioje. Teismas nemokumo procese atlieka nešališko ir objektyvaus arbitro vaidmenį ir užtikrina pasitikėjimą restruktūrizavimo procesu bei kontroliuoja jo teisėtumą, garantuoja, kad joks restruktūrizavimo proceso dalyvis nepiktnaudžiaus savo teisėmis. Pavyzdžiui, restruktūrizavimo procese vieni iš labiausiai pažeidžiamų subjektų yra kreditoriai ir teismo pareiga yra užtikrinti jų apsaugą, kuri pasireiškia ne tik ginčytinų klausimų išsprendimu, tačiau garantavimu, kad kreditoriai bus tinkamai suskirstyti į klases ir jiems bus suteikta visapusiška ir tiksli informacija apie vyksiantį kreditorių susirinkimą ir jame svarstomus klausimus, sudaromos sąlygos tokiame susirinkime dalyvauti.[794] Nemokumo procese yra sprendžiami klausimai, susiję su kreditorių prievolių modifikavimu, prašymai dėl vykdymo sustabdymo; kai kuriose jurisdikcijose šie klausimai patenka į konstituciškai saugomų interesų lauką, todėl natūraliai šie klausimai galės būti sprendžiami tik teisme, o ne

793 Bork, *supra note*, 351

794 Payne, *supra note*, 791

paskirtoje administracinėje institucijoje.[795] Teismo, kaip nešališko subjekto, užtikrinančio restruktūrizavimo proceso dalyvių interesų pusiausvyrą, svarba pažymima ir teismų praktikoje, kai yra didelė interesų konfliktų tikimybė, pavyzdžiui, restruktūrizuojant įmonių grupes, administravimą pavedant vienam nemokumo administratoriui.[796] Lietuvoje nėra įtvirtinta neteisminio restruktūrizavimo proceso galimybė. Vadinasi, Lietuvoje restruktūrizavimas visada yra tik teisminis procesas. Be to, priešingai nei bankroto proceso atveju, nemokumo administratorius restruktūrizavimo procese gali būti ir neskiriamas (JANĮ 35 straipsnis, 103 straipsnio 3 dalis), todėl teismas tam tikrais atvejais gali tapti iš esmės vieninteliu subjektu, kontroliuojančiu ir prižiūrinčiu restruktūrizavimo procesą, taigi ir užtikrinančiu šio proceso veiksmingumą.

Viešasis interesas lemia aktyvų teismo vaidmenį civilinėse bylose. Lietuvos teisės doktrinoje nekvestionuojama, kad teismo vaidmuo nemokumo procese turi būti aktyvus, tačiau keliama mokslinė diskusija dėl teismo įgalinimų apimties vykstant nemokumo procesui: pripažįstama teismo teisė tam tikrais atvejais įsiterpti į kreditorių kompetencijai priskirtus klausimus, duoti įpareigojimus atlikti tam tikrus procesinius veiksmus, savo iniciatyva rinkti įrodymus, taip pat keliamas rungtyniškumo ir aktyvaus teismo vaidmens nemokumo procese klausimas pažymint, kad „iki JANĮ priėmimo formuota teismų praktika aiškaus atsakymo dėl šių taisyklių konkurencijos nepateikė“[797]. Veiksmingam restruktūrizavimo procesui užtikrinti reikalinga aiškiai nubrėžti teismo aktyvumo ribas tam, kad procese dalyvaujantys asmenys galėtų prognozuoti teismo veiksmus ir pasirinktų tinkamą bylinėjimosi strategiją.

Teismo vaidmuo ir jo aktyvumo ribos civiliniame procese, visų pirma, priklauso nuo to, kokia teisena yra nagrinėjamas ginčas (byla). Remiantis šiuo metu galiojančiu teisiniu reguliavimu[798], bankroto ir restruktūrizavimo bylos nagrinėjamos CPK įtvirtinta ginčo teisenos tvarka (JANĮ 15 straipsnio 2 dalis, CPK 1 straipsnis), kuriai būdingas rungimosi principas. Atkreiptinas dėmesys į JANĮ teisinio reguliavimo nenuoseklumą: bendrosiose teisės normose, kurios yra taikomos visam nemokumo procesui, nurodyta, kad nemokumo bylos nagrinėjamos ginčo teisenos tvarka, tačiau taip pat yra įvirtintas ir teisėjo vadovavimo procesui principas, reiškiantis aktyvų teismo vaidmenį (JANĮ 3 straipsnio 1 dalies 4 punktas). Autorė kelia idėją, kad restruktūrizavimo bylos turi būti nagrinėjamos ne ginčo, o ypatingosios teisenos tvarka.

Nemokumo procesą pagal JANĮ gali, o tam tikrais atvejais – privalo inicijuoti juridinio asmens vadovas. Bendrovės vadovas turi pareigą būti lojalus ir veikti geriausiais juridinio asmens interesais. Vadinasi, tais atvejais, kai nemokumo byla inicijuojama

---

795 Cahir ir Quinn, *supra note*, 792

796 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note*, 243: 42 punktas

797 Višinskis ir Jokubauskas, *supra note*, 77

798 Analogiškas teisinis reguliavimas taip pat buvo įtvirtintas ĮRĮ 7 straipsnio 7 dalyje ir reiškė, kad nemokumo teisinius santykius reguliuojantis teisės aktas yra specialus CPK atžvilgiu, o nemokumo procesui taikomos bendrosios civilinį procesą reguliuojančios teisės nuostatos, nebent konkrečius nemokumo procesinius klausimus specialus teisės aktas reguliuoja kitaip.

bendrovės vadovo, jis yra priėmęs geriausią bendrovei sprendimą – taikyti bankroto arba restruktūrizavimo procedūras. Taigi bendrovės vadovas, kuris faktiškai inicijuoja nemokumo procesą, ir juridinis asmuo, kuriam yra inicijuojamas nemokumo procesas, iš esmės siekia tų pačių tikslų – optimaliu būdu spręsti mokumo problemas, nors yra susiklosčiusi praktika bylose dėl nemokumo juridinį asmenį įvardinti kaip atsakovą, t. y. priešingą teisinį interesą turinčią šalį. Nors bendrovės vadovui, kaip specialiam subjektui, kyla pareiga kreiptis dėl nemokumo bylos iškėlimo, tačiau jis byloje nedalyvauja kaip savarankiškas proceso dalyvis, o veikia tik kaip juridinio asmens atstovas. Todėl būtų neįmanoma teisinė situacija, jeigu bendrovės vadovas pateiktų pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, o juridinis asmuo, kuris turi būti atstovaujamas to paties valdymo organo, tokiam pareiškimui prieštarautų. Todėl bendrovės vadovas ir jo atstovaujamas juridinis asmuo negali būti procesiškai supriešinami, tokiu atveju civilinėje byloje nėra dviejų priešingus teisinius interesus turinčių šalių.

Kai juridinio asmens nemokumo procedūras inicijuoja kreditorius arba kreditorių grupė (JANĮ 4 straipsnis), yra tiesiogiai siekiama ne kreditoriaus finansinio reikalavimo patenkinimo (priešingu atveju būtų reiškiamas reikalavimas dėl skolos priteisimo), tačiau reikalaujama, kad juridiniam asmeniui būtų taikomos specifinės procedūros – keliama restruktūrizavimo byla. Kreditoriui siekiant nemokumo bylos iškėlimo, jo materialinė subjektinė teisė, kylanti iš konkretaus teisinio santykio su skolininku, nėra ginama, o yra sprendžiama dėl nemokumo bylos iškėlimo teisinių pagrindų buvimo pagal įstatyme nustatytas sąlygas; kyla ginčas ne dėl teisės į kažką (pavyzdžiui, į skolą), o sprendžiama, ar konkrečiu atveju gali būti taikoma nemokumo teisė, nustatanti įpareigojančias, specialias elgesio taisykles konkretaus subjekto (skolininko) atžvilgiu (iš esmės kyla nemokumo teisės taikymo klausimas). Nemokumas, kaip įstatyme nustatyta juridinio asmens būsena, tiesiogiai nepriklauso nuo kreditoriaus pareiškimo ar nuo kreditorių ir skolininką siejančių teisinių santykių, jis išimtinai priklauso tik nuo skolininko finansinės ir ekonominės padėties.

Nors restruktūrizavimo proceso tikslas yra orientuotas į kreditorių finansinių reikalavimų patenkinimą ir bendrovės mokumo atkūrimą, tačiau nei bankroto, nei restruktūrizavimo atveju kreditoriui nėra garantuojama proceso sėkmė ir teisė į jo (visišką) finansinio reikalavimo patenkinimą. Todėl nėra pagrindo teigti, kad, išsprendus kreditoriaus pareikštą prašymą – iškėlus bankroto arba restruktūrizavimo bylą – bus apginta reali ar tariama kreditoriaus teisė, priimtas procesinis sprendimas dėl kreditorių ir skolininką siejančio materialinio reikalavimo. Taigi, sprendžiant klausimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, nėra sprendžiami skolininką ir kreditorių tiesiogiai siejantys priešpriešiniai reikalavimai, būdingi ginčo teisenai.

Aptarti argumentai leidžia pagrįstai svarstyti: ar nemokumo byla faktiškai iš tiesų yra nagrinėjama ginčo teisena taip, kaip ji suprantama civilinio proceso teisėje? Priešingų interesų nebuvimas, viešojo intereso elemento egzistavimas sudaro prielaidas manyti, kad nemokumo bylų teisena yra artimesnė ypatingajai teisenai. Pritarus nuomonei, kad nemokumo bylos turėtų būti nagrinėjamos ypatingąja teisena, šalys nemokumo procese būtų pareiškėjas ir suinteresuoti asmenys (CPK 443 straipsnis), tai išspręstų anksčiau iškeltus procesinius klausimus ir loginius prieštaravimus, kai

nemokumo procese juridinis asmuo, kuriam siekiama iškelti nemokumo bylą, ir jo atstovas, siekiantis nemokumo bylos iškėlimo, yra priešingose procesinėse pozicijose; nemokumo bylą ir kitus klausimus nemokumo procese inicijuotų pareiškėjas, o visi likę asmenys nemokumo procese būtų įvardijami suinteresuotais asmenimis. Nemokumo byloms ir ypatingąja teisena nagrinėjamoms byloms būdingi netgi tie patys bylų nagrinėjimo principai, o būtent bylos turi būti nagrinėjamos operatyviai ir koncentruotai.

Autorė pažymi, kad „esminis bruožas, lėmęs savarankiškos ypatingosios teisenos susiformavimą, – ypatingas valstybės interesas, kai ji privalo save identifikuoti su privačiu asmeniu, dalyvaujančiu tam tikruose privataus pobūdžio teisiniuose santykiuose, ir viešasis interesas, kad tam tikrų sąlygų egzistavimas prieš priimant vienokį ar kitokį sprendimą būtų patikrintas itin kruopščiai, o teismo (kuris ir atlieka patikrinimą) teisės nebūtų varžomos šių teisinių santykių dalyvių valios“[799]. Taigi ypatingoji teisena pagal paskirtį iš esmės atitinka nemokumo bylų nagrinėjimo esmę ir ypatumus – šiose bylose priimami sprendimai turi priklausyti ne nuo šalių valios, o nuo tinkamo teisės taikymo, kurį turi užtikrinti būtent teismas. Ypatingosios teisenos nereikėtų painioti su supaprastintu, pagreitintu (sumariniu) procesu, kuris iš esmės yra skirtas mažinti teismo krūvį, procesą organizuojant mažesnėmis teismo pastangomis, nei reikalauja bendrosios proceso teisės nuostatos; supaprastintas procesas – tai priemonė, kuria siekiama atkurti teisinę taiką tarp šalių per kuo įmanomai trumpesnį laiką[800]. Supaprastinto proceso tvarka pagal CPK nagrinėjamos bylos dokumentinio proceso tvarka (XXII skyrius), bylos dėl teismo įsakymų (XXIII skyrius), ginčai dėl nedidelių sumų (XXIV skyrius), grupės ieškiniai (XXIV-1 skyrius) bei bylos dėl daikto valdymo pažeidimų (XXI skyrius), taigi šiose bylose yra dvi priešingus interesus turinčios šalys; tai yra ginčo teisena nagrinėjamos bylos. Bylos, nagrinėtinos ypatingąja teisena, nėra bylos, nagrinėtinos supaprastinta, pagreitinta tvarka.

Tačiau autorė visgi kelia klausimą: ar tikrai visi bankroto ir restruktūrizavimo procesai yra lygiaverčiai, ar visuose procesuose gali būti pateisinamas aktyvus teismo vaidmuo? Ginčų dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo nagrinėjimas nemokumo byloje išsiskiria iš bendro nemokumo bylos konteksto tuo, kad atsiranda dvi priešingus interesus turinčios šalys, o finansinio reikalavimo tvirtinimo metu iš esmės pasisakoma dėl kreditoriaus materialiosios subjektinės teisės. Kilus ginčui dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo, iš esmės vyksta įprastas civilinės bylos nagrinėjimo procesas ir tokia nutartis įgyja prejudicinę reikšmę. Aktyvus teismo vaidmuo neabejotinai gali būti pateisinamas, kai ginčas dėl savo pobūdžio patenka į bylų, kuriose aktyvus teismo vaidmuo įtvirtintas įstatyme, sąrašą (pavyzdžiui, reikalavimai, kylantys

799 Valentinas Mikelėnas ir kt., *Civilinio proceso teisė. Ypatingoji dalis* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2026), 365.

800 Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. IV tomas (Vilnius: Registrų centras, 2009), 527–528.

iš darbo[801], vartojimo teisinių santykių ar pan.). Tačiau ar tikrai yra pateisinamas aktyvus teismo vaidmuo, jeigu restruktūrizavimo procese vyksta ginčas dėl finansinio reikalavimo patvirtinimo, kai šalis sieja privataus pobūdžio teisiniai santykiai? Ar tikrai būtų pagrįsta, kad į restruktūrizuojamo (veiklą vykdančio) ūkio subjekto privačius ginčus intervenciją darytų teismas, siekdamas nustatyti materialiąją tiesą? Ar privatus ginčas, net jeigu jis yra nagrinėjamas restruktūrizavimo byloje, staiga gali tapti turintis viešąjį interesą?

Autorė linkusi laikytis pozicijos, kad viešasis interesas egzistuoja, kai sprendžiami su restruktūrizavimo procesu susiję klausimai, pavyzdžiui, svarstant dėl kreditorių susirinkimų teisėtumo, nemokumo administratoriaus paskyrimo ar atstatydinimo, restruktūrizavimo bylos iškėlimo ir pan., tačiau tai neturėtų veikti šalių išimtinai privačių teisinių santykių. Autorė taip pat pritaria praktikai, kad tais atvejais, kai susiduria akivaizdžiai privatūs interesai, pavyzdžiui, restruktūrizavimo byloje kilus ginčui dėl finansinio reikalavimo tvirtinimo, šis procesas turėtų būti vedamas vadovaujantis dispozityvumo principu ir ginčo teisenos tvarka, kurioje kiekvienas turi įrodyti aplinkybes, kuriomis remiasi (CPK 178 straipsnis)[802]. Aktyvus teismo vaidmuo ir viešasis interesas restruktūrizavimo bylose tvirtinant kreditorių finansnius reikalavimus gali būti pateisinamas tik išimtiniais atvejais dėl paties ginčo esmės ir specifikos.

KAĮ nėra tiesioginio draudimo perduoti arbitražui ginčus, kylančius iš restruktūrizavimo teisinių santykių, tačiau galioja bendras principas, kurį pripažįsta tiek doktrina, tiek praktika, kad arbitražo proceso veikimo esmė ir principai nėra suderinami su ginčų, kurių išsprendimas sukelia *erga omnes* teisines pasekmes, nagrinėjimu; taip pat arbitraže neturėtų būti nagrinėjami klausimai, kurie kyla organizuojant ir vykdant restruktūrizavimo procesą ir yra susiję išimtinai su nemokumo teisės taikymu. Daugelyje valstybių pripažįstama, kad, nepaisant nemokumo bylos iškėlimo fakto, arbitražiniai susitarimai, kilę iš privatinių teisinių santykių iki nemokumo proceso, lieka galioti. Tačiau pritartina ir šios pozicijos kritikai – egzistuoja būtinybė užtikrinti kreditorių lygiateisiškumą (ypač įgyvendinant kreditorių teisę į informaciją, apskundimo teisę), *vis attractiva concursus* principo laikymąsi. Mokslininkų ir teismų praktikos pozicija dėl arbitražinės išlygos vykdymo ir privalomumo, jeigu skolininkas neišgali padengti arbitražo išlaidų, išsiskyrė.

Taigi autorė daro **trečiąją išvadą**, kad nemokumo bylų praktikos analizė rodo, jog nemokumo bylose nėra dviejų priešingus interesus turinčių šalių, nemokumo procesas nėra nukreiptas į priešpriešinių reikalavimų patenkinimą, todėl restruktūrizavimo (ir bankroto) procesas bylų nagrinėjimo pobūdžiu atitinka ne ginčo, o ypatingąją teiseną.

Kreditoriaus teisinis satusas restruktūrizavimo procese. Šiuolaikinė ekonomika yra laikoma „kreditais pagrįsta ekonomika“, todėl tam, kad būtų sudarytos sąlygos gauti finansavimą už kuo mažesnę kainą naudojantis kuo įvairesnėmis skolinimosi

801 „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-327-407/2021“, 25 punktas

802 Žr., pavyzdžiui, „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-75-407/2021“

priemonėmis, reikalinga, be kita ko, kurti aiškią ir nuspėjamą nemokumo teisinę sistemą, kurią kreditoriai galėtų prognozuoti ir tinkamai įvertinti rizikas.[803] Šiuo metu galiojantis nemokumo teisinis reguliavimas neteikia kreditoriaus sąvokos, todėl ji aiškinama ir plėtojama teismų praktikoje. Autorės nuomone, kreditoriaus sąvokos įtvirtinimas nemokumo teisinius santykius reguliuojančiuose teisės aktuose geriausiai spręstų kreditorių teisinės padėties restruktūrizavimo procese problemas, kadangi iš teismų praktikos matyti, jog, vystantis ir sudėtingėjant teisiniams santykiams, atsiranda įvairių kreditoriaus sąvokos interpretacijų, kurios kuria neaiškumo ir neapibrėžtumo įspūdį.

Kreditorius teises ir pareigas nemokumo procese įgyja nuo nutarties, kuria patvirtintas kreditoriaus finansinis reikalavimas, įsiteisėjimo dienos; nuo šios dienos kreditoriai įgyja teises ir pareigas, numatytas JANĮ. Remiantis patvirtintu kreditorių finansinių reikalavimų sąrašu, vėliau yra balsuojama dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo; kreditorių įtaka restruktūrizavimo procese dažnai priklauso nuo jų patvirtinto finansinio reikalavimo dydžio, kuris, be kita ko, restruktūrizavimo proceso metu gali kisti, todėl svarbu nustatyti universalias taisykles finansinio reikalavimo dydžiui nustatyti. Dar daugiau, dėl restruktūrizavimo plano balsuoja tik restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai (JANĮ 107 straipsnis). Todėl tiek kreditoriaus teisinis statusas, ar jis yra restruktūrizavimo plano paveikiamas kreditorius ar ne, tiek jo tvirtintino finansinio reikalavimo dydis gali lemti restruktūrizavimo bylos eigą. Kuo mažiau ginčų kils šiuose restruktūrizavimo bylos etapuose, tuo restruktūrizavimo procesas taps veiksmingesnis, o kartu – skaidresnis ir patikimesnis.

„Nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos laikoma, kad visų juridinio asmens prievolių įvykdymo terminai yra suėję“ (JANĮ 61 straipsnis), todėl, sprendžiant dėl kreditoriaus teisinio statuso bankroto byloje, problemų iš esmės nekyla, kadangi visos prievolės, kada jų terminas besueitų, tampa vykdytinos nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos[804]. Iškėlus restruktūrizavimo bylą, prievolės vykdomos JANĮ 28 straipsnyje nustatyta tvarka – prievolių vykdymas iš esmės yra tik sustabdomas „iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą arba nutraukti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos“[805]; JANĮ nenustatyta, kad iškėlus restruktūrizavimo bylą prievolių mokėjimo terminai sueina; JANĮ 61 straipsnio nuostatos yra specialiosios teisės normos, reguliuojančios bankroto teisinius santykius. Taigi čia ir kyla pagrindinė kreditoriaus teisinio statuso restruktūrizavimo procese problema – ar subjektas, kurio prievolės įvykdymo terminas dar nėra suėjęs restruktūrizavimo bylos iškėlimo metu ar kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo metu (taigi to subjekto prievolė dar nėra vykdytina) ir tampa vykdytina, tarkim, antraisiais restruktūrizavimo metais, yra restruktūrizuojamo juridinio asmens kreditorius?

Kreditoriaus samprata, suformuota nagrinėjant bylas, kylančias iš bankroto teisinių santykių, kurį laiką atrodė aiški ir pakankama apibrėžti kreditoriaus sąvoką ne tik

803 World Bank, *supra note*, 272: 15

804 JANĮ, *supra note*, 99: 28 straipsnio 1 dalis.

805 *Ibid.*

bankroto, bet ir restruktūrizavimo bylose. Tačiau kilus ginčui dėl to, kuriems kreditoriams turi būti pranešama apie ketinamą iškelti nemokumo bylą JANĮ 8 straipsnyje nustatyta tvarka[806], buvo suprasta, kad aiškinimas, jog kreditoriumi ir yra tik toks asmuo, kurio reikalavimo terminas yra suėjęs, yra per siauras. Todėl ši praktika buvo plėtojama nurodant, kad „kreditoriaus sąvoka JANĮ kontekste negali būti siejama tik su prievolės įvykdymo terminu. <...> [Į] JANĮ 8 straipsnyje nustatytą reguliavimą patenka visi kreditoriai, kurie pareiškimo išsiuntimo kreditoriams metu turi reikalavimo teisę į skolininką, nepaisant to, kad tas reikalavimas nėra pradelstas“[807]. Toliau autorė pagrindžia, kad šis išaiškinimas yra reikšmingas ir sprendžiant klausimus dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo restruktūrizavimo procese, taip, be kita ko, užtikrinant vienodą kreditoriaus sąvokos taikymą visame nemokumo procese.

Kreditorius, kurio finansinis reikalavimas nebus pradelstas ir terminas sueis vėlesniu metu, kreditorių finansinių reikalavimų sąraše pagal šiuo metu galiojančią kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo tvarką ir kreditoriaus sampratą neturėtų atsidurti, nes, minėta, tvirtinami tik tie finansiniai reikalavimai, kurių vykdymo terminas yra suėjęs. Tokios situacijos gali susidaryti, pavyzdžiui, jeigu skolininkui buvo suteikta paskola, kuri turi būti grąžinta vienu mokėjimu antraisiais restruktūrizavimo metais. Tačiau šiuo atveju svarbu, kad įmonė yra gyvas, veikiantis subjektas, o restruktūrizavimo planas gali būti tvirtinamas 4 metams (JANĮ 105 straipsnis), todėl, jeigu kreditoriaus prievolės vykdymas sueis restruktūrizavimo plano vykdymo metu, tačiau į kreditorių finansinių reikalavimų sąrašą jis nebus įtrauktas ir su juo nebus vedamos derybos, jeigu jis įgis teisę derėtis dėl plano tik praėjus reikšmingam plano vykdymo terminui, restruktūrizavimo planas, patvirtintas restruktūrizavimo pradžioje, bus netvarus, kadangi, suėjus prievolės įvykdymo terminui, kreditorius gali boikotuoti planą ir sukelti grėsmę visam restruktūrizavimo procesui. Toks kreditorius neabejotinai turės įtakos restruktūrizavimo procesui ir eigai. Todėl kyla klausimas: kokiu procesiniu statusu jis turi dalyvauti restruktūrizavimo procese?

Autorės manymu, institutų, normų, sąvokų dermė įvairiose srityse visą teisės sistemą daro aiškesnę, pagrįstą, prieinamą ir lengviau taikomą, taigi patikimą ir veiksmingą. Kilus klausimui dėl objekto apibrėžties sąvokos ar sampratos, visų pirma, reikia išanalizuoti, kaip tas pats objektas suvokiamas ir apibrėžiamas kitose srityse. Todėl autorė pritaria teismų praktikai, kurioje, pasisakant dėl teisme tvirtintintų finansinių reikalavimų restruktūrizavimo byloje, be kita ko, remiamasi ir finansinę apskaitą reguliuojančiais teisės aktais; tokiu būdu tos pačios teisinės sąvokos (tas pats teisinis reiškinys), nors ir skirtingose srityse, yra suprantami vienodai. Teismas vienoje byloje rėmėsi verslo apskaitos standartais ir nurodė, kad „[p]lanuojami sandoriai, suteiktos

806 JANĮ 8 straipsnyje įtvirtinta ikiteisminė nemokumo procedūra, kai nemokumo procesą inicijuoja juridinis asmuo. Šiame straipsnyje įtvirtinta pareiga apie ketinamą išelti nemokumo bylą pranešti visiems juridinio asmens kreditoriams. Todėl formaliai byloje spręstas klausimas, kas yra laikomas įmonės kreditoriumi pagal JANĮ iki nemokumo bylos iškėlimo. Tačiau, autorės manymu, kreditoriaus sąvoka tiek teisiniuose santykiuose iki nemokumo, tiek nemokumo byloje turėtų būti suprantama vienodai.

807 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-404-407/2024“, 17 punktas

garantijos ir laidavimai, kurių dar nereikia vykdyti, įmonės finansiniais įsipareigojimais nepripažįstami, kol jie neatitinka finansinio įsipareigojimo apibrėžimo“[808], todėl pareiškėjos, turinčios laidavimo reikalavimą į laiduotoją, finansinio reikalavimo netvirtino, nes pagrindinis skolininkas tinkamai vykdė prievoles. Toks pareiškėjos reikalavimas nepatektų į restruktūrizuojamo juridinio asmens finansinę apskaitą ir atskaitomybę, atitinkamai, nepateko ir tvirtintinų kreditorių finansinių reikalavimų sąrašą; tokio subjekto finansinis reikalavimas nėra vykdytinas.

Remiantis finansinės apskaitos taisyklėmis galima spręsti ir anksčiau nurodytą problemą – kokį subjektą laikyti kreditoriumi įmonės restruktūrizavimo byloje. „Finansiniai įsipareigojimai apskaitoje registruojami tik tada, kai įmonė prisiima įsipareigojimą sumokėti pinigus ar atsiskaityti kitu finansiniu turtu“[809]. Finansinis įsipareigojimas apibrėžiamas kaip sutartinis įsipareigojimas perduoti pinigus ar kitą finansinį turtą kitai šaliai arba pasikeisti finansinėmis priemonėmis su kita šalimi galimai sau nepalankiomis sąlygomis[810]. Finansiniai įsipareigojimai skirstomi į ilgalaikius ir trumpalaikius: „[i]lgalaikiams finansiniams įsipareigojimams priskiriami įsipareigojimai, už kuriuos įmonė privalės atsiskaityti vėliau kaip po vienų metų nuo paskutinės ataskaitinio laikotarpio dienos“, jie fiksuojami balanso eilutėje „Po vienų metų mokėtinos sumos ir kiti ilgalaikiai įsipareigojimai“; [t]rumpalaikiams finansiniams įsipareigojimams priskiriami įsipareigojimai, už kuriuos įmonė privalės atsiskaityti per vienus metus nuo paskutinės ataskaitinio laikotarpio dienos“, jie fiksuojami balanso dalyje „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“[811]. Taigi įmonės finansinėje apskaitoje atsispindi visi finansiniai įsipareigojimai, kurių įvykdymo terminas yra aiškiai nustatytas. Kitaip tariant, finansinėje apskaitoje pripažįstami tik tie finansiniai įsipareigojimai, kurie atsirado įvykus visiems jų atsiradimui būtiniems juridiniams faktams ir nėra sąlyginiai ar hipotetiniai.

O jeigu restruktūrizuojama įmonė turi kreditorių, kuriam vykdomi periodiniai (pavyzdžiui, kas mėnesį) finansiniai įsipareigojimai, ar toks asmuo taps įmonės kreditoriumi, jeigu finansiniai įsipareigojimai yra vykdomi tinkamai ir laiku? Atsakymas į šį klausimą vėlgi galėtų slypėti finansinėje apskaitoje. Kai įmonė gauna ilgalaikę paskolą, ji fiksuojama balanso eilutėse tokia tvarka: paskolos sumos dalis, kuri turės būti sumokėta per vienerius metus, priskiriama trumpalaikiams įsipareigojimams, o likusi dalis bus laikoma ilgalaikiais įsipareigojimais. Taigi, net jeigu yra tinkamai vykdomi periodiniai finansiniai įsipareigojimai ir nėra pradelstų įsipareigojimų, net jeigu galutinis įsipareigojimų įvykdymo terminas peržengia restruktūrizavimo plano ribas, vis tiek tokį subjektą pagrįsta laikyti restruktūrizuojamos įmonės kreditoriumi ir patvirtinti jo finansinį reikalavimą. Priešingu atveju, jeigu eilinė įmoka nebus sumokėta tinkamai ir

---

808 „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-179-407/2024“ 29 punktas

809 „18-asis verslo apskaitos standartas „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“ metodinės rekomendacijos“, *supra note*, 604

810 *Ibid.*, II skyrius „Pagrindinės sąvokos“.

811 *Ibid.*, 16 punktas.

laiku, tai gali sukelti neigiamas pasekmes visam restruktūrizavimo procesui.

Apibendrindama autorė siūlo kreditoriaus sampratą restruktūrizavimo procese išplėsti ir ją aiškinti remiantis finansinę apskaitą reguliuojančiančiais norminiais aktais iš esmės atsakant į klausimą, ar toks kreditoriaus finansinis reikalavimas turėtų būti traukiamas į buhalterinę apskaitą. Kreditorius galėtų būti apibrėžiamas kaip subjektas, turintis laike apibrėžtą finansinį reikalavimą, kuris nėra sąlyginis ar hipotetinis. Iš esmės toks apibrėžimas buvo įtvirtintas ir ĮRĮ, kuris nustatė, kad „[į]monės kreditoriai (toliau – kreditoriai) – fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus, taip pat fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems įsipareigojimų vykdymo terminai dar nesuėję“[812]. Toks kreditoriaus sampratos išplėtimas bankroto procesui nedarytų jokio poveikio, kadangi, įsiteisėjus nutarčiai dėl bankroto bylos iškėlimo, sueina visi prievolių mokėjimo terminai, tačiau restruktūrizavimo procese būtų išspręsta subjekto, kurio reikalavimo teisės terminas sueina restruktūrizavimo proceso metu, teisinės padėties problema. Toks kreditoriaus sampratos išplėtimas nemokumo bylose atitiktų ne tik CK teisinį reguliavimą, kuris nurodo, kad kreditoriumi laikomas asmuo, turintis ne tik esamą, bet ir aiškiai apibrėžtą būsimą reikalavimą, vykdytiną ateityje, bet ir anksčiau galiojusį teisinį reguliavimą, įtvirtintą ĮRĮ, taip pat ir finansinę apskaitą reguliuojančius teisės aktus. Tokiu būdu būtų užtikrintas vienodas tos pačios sąvokos aiškinimas įvairiose teisės srityse, o tai užtikrintų teisinį stabilumą ir teisinį tikrumą.

Tačiau jeigu prievolės kreditoriui vykdomos tinkamai ir laiku, ar toks kreditorius turi pakankamą teisinį suinteresuotumą balsuoti dėl restruktūrizavimo plano? PRD 9 straipsnio 2 dalis nustato, kad dėl restruktūrizavimo plano turėtų balsuoti tik tie subjektai, kurie yra paveikiami plano, o tiems, kam restruktūrizavimo planas nedaro poveikio, neturėtų būti suteikta balsavimo teisė. Šios PRD nuostatos buvo perkeltos į JANĮ 107 straipsnį nustatant, kad reikalingas tik paveikiamų kreditorių pritarimas restruktūrizavimo plano projektui. Iš esmės bet kokia restruktūrizavimo plane numatyta priemonė, kuria modifikuojamos kreditoriaus teisės į jo finansinio reikalavimo įvykdymą, įskaitant finansinių reikalavimų atidėjimą, lems poveikį atitinkamam kreditoriui, todėl JANĮ 2 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta pakankamai tiksli restruktūrizavimo plano paveikiamo kreditoriaus sąvoka: tai „kreditorius, kurio civilines teises ir (ar) pareigas dėl juridiniam asmeniui suteikiamos pagalbos finansiniams sunkumams įveikti tiesiogiai sukuria, pakeičia ar panaikina juridinio asmens restruktūrizavimo planas“. Šis mechanizmas puikiai sprendžia anksčiau nurodytą problemą: kreditorius, kuriam prievolės bus vykdomos tinkamai ir laiku, t. y. to kreditoriaus, kurio prievolės nebus niekaip modifikuojamos restruktūrizavimo planu, bus laikomas kreditoriumi, kuris yra nepaveikiamas plano, atitinkamai, neturės teisės dėl jo balsuoti.

Visgi autorė kelia klausimą – ar tikrai toks požiūris yra pagrįstas? Įmonei esant nemokiai, pradeda vyrauti kreditorių interesas ir kreditorių lygiateisiškumo principas, individualūs susitarimai su kreditoriais nėra galimi, kadangi mokumo problemos yra sprendžiamos per kolektyvinę restruktūrizavimo procedūrą. Restruktūrizavimo

812 ĮRĮ, *supra note*, 115: 3 straipsnis

planas, dėl kurio balsuoja kreditoriai, nustato ne tik prievolių kreditoriams vykdymą, jame yra pristatoma bendra įmonės finansinė ir ekonominė būklė, numatomos įvairios mokumo problemų sprendimo priemonės, planuojamos pajamos ir išlaidos – visos šios aplinkybės restruktūrizavimo plano tvirtinimo metu yra vertinamos pagrįstumo, realumo aspektu; už jas yra balsuojama. Kuo bendrovės finansinė padėtis yra sunkesnė, tuo sudėtingesni sprendimai gali būti priimami, tuo didesnę riziką prisiima kreditorius. Net jeigu pagal restruktūrizavimo planą su kreditoriumi yra planuojama atsiskaityti bendra tarp šalių nustatyta tvarka prievolių niekaip nemodifikuojant, niekas nepašalina restruktūrizavimo nesėkmės rizikos, kuri iš esmės yra susijusi būtent su restruktūrizavimo plane numatytomis priemonėmis ir jų realiu poveikiu vykdant restruktūrizavimo planą. Todėl keltinas klausimas – ar tikrai nemokios įmonės restruktūrizavimo planas nedaro jokio poveikio kreditoriui pats savaime? Kodėl kreditoriai, kurių prievoles nuspręsta modifikuoti, turi teisę balsuoti dėl restruktūrizavimo plane numatytų priemonių tinkamumo, o kreditoriai, kuriems planuojama mokėti tarp šalių susitarta tvarka, dėl tokių priemonių balsuoti negali?

Autorės manymu, anksčiau išdėstytos dvi priešingos pozicijos nėra du skirtingi požiūriai į tą pačią problemą; tai yra dvi skirtingos situacijos. Minėta, kad PRD, iš kurios į JANĮ buvo perkelta restruktūrizavimo plano (ne)paveikiamų kreditorių sąvoka, iš esmės buvo siekiama sukurti prevencines restruktūrizavimo sistemas, taikytinas mokioms įmonėms, kurioms kyla nemokumo tikimybė. Ir iš tiesų, jeigu įmonė iš principo yra moki, kreditorius, kuriam mokama tinkamai ir laiku, neturi teisinio intereso spręsti dėl priemonių mokumui ir gyvybingumui užtikrinti (ne)tinkamumo. Atkreiptinas dėmesys, kad PRD apie tvirtintiną restruktūrizavimo planą net neįpareigoja pranešti plano nepaveiktoms šalims[813]. Tačiau, kai įmonė tampa nemoki, pradeda vyrauti viešasis interesas, tam tikra prasme apribojamos įmonės galimybės veikti, įpareigojant savo veiksmais nepažeisti kreditorių teisių ir interesų. Taigi, jeigu yra tvirtinamas nemokios įmonės restruktūrizavimo planas, autorė laiko, kad tikslinga ir reikalinga, siekiant užtikrinti visų kreditorių teises ir interesus, dėl restruktūrizavimo plano leisti balsuoti visiems kreditoriams, kurių finansinius reikalavimus patvirtino teismas. Tokiu atveju kreditoriaus teisinis suinteresuotumas neatsiranda vien dėl jo individualaus reikalavimo modifikavimo; jis kyla ir iš kolektyvinės restruktūrizavimo procedūros pobūdžio bei bendros rizikos, kurią visi kreditoriai prisiima restruktūrizuojant nemokią įmonę.

Taigi autorė daro **ketvirtąją išvadą**, kad kreditoriaus sąvokos apibrėžtis restruktūrizavimo procese turėtų būti išplėsta, lyginant su kreditoriaus sąvoka, kuri yra suformuota bankroto bylose. Kreditoriaus teisinis statusas, kuris nulemia, be kita ko, galimybę balsuoti kreditorių susirinkimuose, teisę spręsti dėl restruktūrizavimo plano, negali būti aiškinamas ir apibrėžiamas atsietai nuo civilinės teisės ir finansinės apskaitos teisinius santykius reguliuojančių teisės aktų. Taigi į kreditorių finansinių reikalavimų sąrašą turėtų papulti ne tik kreditoriai, kurių finansinių reikalavimų terminas yra suėjęs, tačiau ir kreditoriai, turintys reikalavimus, tenkinančius finansinio įsipareigojimo sąvoką, o būtent, tai kreditoriai, kurių reikalavimai kyla iš jau pradėtų

813 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 51 preambulės punktas

vykdyti sandorių ir kurių reikalavimai kyla iš ūkinės operacijos, įpareigojančios tam tikru metu perduoti kitai šaliai pinigus ar finansinį turtą.

Akcininkų dalyvavimo restruktūrizavimo procese galimybės ir pagrindai Lietuvos teismų praktikoje išaiškinta, kad „bendrąja prasme įmonės akcininkai, šiai įmonei bankrutuojant, nėra bankroto byloje proceso dalyviai, tačiau ši bendroji taisyklė turi išimčių, kai savininko (akcininko, nario) teisės yra pakankamai veikiamos apribojimų, pritaikytų juridiniam asmeniui, kad gali būti pateisintas ir jų dalyvavimas bankroto procese; bankrutuojančios įmonės akcininkai atskirais atvejais gali dalyvauti bankroto byloje trečiųjų asmenų, nepareiškiančių savarankiškų reikalavimų, statusu; sprendžiant akcininkų įtraukimo į bylą klausimą turi būti įvertintas jų faktinis bei teisinis suinteresuotumas <...> dalyvauti bankroto procedūroje“[814]. Šia praktika remiamasi ir vėlesnėse nutartyse, kuriose buvo sprendžiamas akcininko dalyvavimo bankroto procese klausimas[815]. Atsižvelgiant į tai, kad bankroto ir restruktūrizavimo procesai šiuo metu reguliuojami viename nemokumo teisinius santykius reguliuojančiame teisės akte, kyla klausimas, ar ši bankroto bylose suformuota praktika yra aktuali ir restruktūrizavimo bylose.

Kai įmonės turto nepakanka atsiskaityti su kreditoriais, akcininkų nuosavybės dalis savaime neturi jokios vertės, t. y. iš esmės turimas turtas akcijų pavidalu traktuotinas kaip bevertis, todėl laikomasi bendrai priimtinos pozicijos, kad akcininkams neturėtų būti leidžiama balsuoti dėl gelbėjimo plano ar net vetuoti restruktūrizavimo plano, kadangi jie nebeturi materialinio teisinio suinteresuotumo. Tačiau restruktūrizavimo metu paprastai siekiama, kad juridinis asmuo išliktų, todėl akcininkų nuosavybės interesas restruktūrizavimo procese išlieka teisiškai reikšmingas.

Iki nemokumo teisės reformų ES mastu buvo laikomasi principo, kad „įmonės akcijos nėra turto dalis, todėl kolektyvinė procedūra negali turėti tiesioginio poveikio akcijų paketui“[816], taigi sprendimams dėl kapitalo struktūros pasikeitimo priimti buvo reikalingas akcininkų pritarimas; akcininkai nedalyvavo nemokumo planavimo procese, todėl restruktūrizavimo procedūrų metu išlaikė veto teisę, kuria, beje, galėjo nesąžiningai pasinaudoti prieš kreditorius, suinteresuotus plano sėkme[817]. Dar daugiau painiavos įnešė ir tai, kad restruktūrizavimo procesas galėtų sukurti pridėtinę akcijų vertę ir neplanuotas pajamas, jeigu akcininkai neprisidės prie reorganizavimo proceso, tačiau kreditoriams tektų skolų atleidimo našta[818]. Tokia nemokumo sistema lėmė konfliktą tarp kreditorių ir akcininkų, „kurių interesai prieštaravo pagrindiniam restruktūrizavimo tikslui kuo didesne apimtimi patenkinti kreditorių interesus“[819]. Taigi

814 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-630/2013“

815 Pavyzdžiui, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-490-912/2025“, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-344-934/2025“ ir kt.

816 Benedetti, *supra note*, 683: 327

817 *Ibid*., 328

818 Madaus, *op. cit.*, 108-109

819 Benedetti, *op. cit.*, 328

šiuo aspektu nemokumo teisė buvo reformuota ir įvestos taisyklės, paneigiančios nemokumo procedūros neutralumo principą ir sudarančios sąlygas nemokumo procese spręsti ne tik dėl įmonės turto, bet ir dėl kapitalo struktūros.[820]

PRD nustatyta, kad „bendrovių teisė neturėtų kelti pavojaus veiksmingam restruktūrizavimo plano priėmimo ir įgyvendinimo procesui"[821], todėl, jeigu yra planuojama pagal restruktūrizavimo planą išleisti naujų akcijų, yra leidžiama nukrypti nuo Įmonių teisės direktyvos (ES) 2017/1132 reikalavimų, pavyzdžiui, susijusių su įpareigojimu sušaukti visuotinį susirinkimą ir pirmumo teise siūlyti akcijas esamiems akcininkams[822]. PRD taip pat įtvirtinta galimybė valstybėms narėms nustatyti, kad akcininkai neturi teisės balsuoti dėl plano (PRD 9 straipsnio 3 dalis); visgi pripažįstama, kad tokia taisyklė galėtų būti nustatyta su sąlyga, jog likvidavimo atveju akcininkai negautų jokio mokėjimo[823]. Nors restruktūrizavimo procese akcininkai gali sudaryti balsavimo grupę ir derėtis dėl plano, tačiau neturėtų vetuoti plano, kuriam pritaria kreditoriai, kadangi jų nepritarimas vis tiek bus vertinamas pagal hipotetinį nemokumo (likvidavimo) scenarijų, kuriame akcininkų nuosavybė paprastai lygi nuliui.[824]

Juridinio asmens dalyviai sudaro atskirą grupę, kuri balsuoja dėl restruktūrizavimo plano (JANĮ 106 straipsnis). Remiantis JANĮ teisiniu reguliavimu, juridinio asmens dalyviai (akcininkai) turi absoliučią veto teisę, t. y. jų pritarimas būtinas, jeigu restruktūrizavimo planu siekiama keisti kapitalo struktūrą.

Atsižvelgiant į tai, kad, remiantis JANĮ, akcininkams leidžiama balsuoti dėl restruktūrizavimo plano, jiems, atitinkamai, turėtų būti suteikta teisė dalyvauti restruktūrizavimo procese suinteresuoto asmens arba trečiojo asmens teisiniu statusu, su visomis iš to išplaukiančiomis procesinėmis teisėmis. Ir, skirtingai nei bankroto atveju, neturėtų būti reikalaujama pagrįsti savo teisinio suinteresuotumo restruktūrizavimo byloje. Be to, svarbu pažymėti, kad akcininkai turi turtines ir neturtines teises (pavyzdžiui, teisę balsuoti, dalyvauti susirinkimuose, įstatymų nustatyta tvarka gauti informaciją) ir tai nepriklauso nuo akcijų vertės; šias teises saugo bendrovių teisinius santykius reguliuojantys teisės aktai (Lietuvoje, pavyzdžiui, ABĮ 16 straipsnis). Nei ABĮ, nei JANĮ nenustato akcinininkų teisių pasibaigimo esant bendrovės nemokumui.

Apibendrindama autorė daro **penktąją** išvadą, kad akcininkai gali kelti grėsmę restruktūrizavimo proceso veiksmingumui, pavyzdžiui, vetuodami restruktūrizavimo procese priimamus sprendimus dėl kapitalo struktūros pasikeitimo. Akcininkų

820 *Ibid.*

821 Restruktūrizavimo Direktyva, *supra note*, 13: 96 konstatuojamoji dalis

822 Remiantis PRD 32 straipsniu, kuriant prevencines restruktūriziavimo sistemas leidžiama nukrypti nuo šių Įmonių teisės direktyvos nuostatų: kai prarandama didelė pasirašyta kapitalo dalis, nereikalaujama šaukti visuotinio akcininkų susirinkimo (PRD 58 straipsnis), nereikalaujama dėl kapitalo didinimo spręsti visuotiniame susirinkime (PRD 65 straipsnis), laikytis kapitalo didinimo už įnašus pinigais ir kitų su kapitalo formavimu susijusių taisyklių, įtvirtintų 72, 73, 74 straipsniuose 79 1 dalies b punkte, 80 straipsnio 1 dalyje ir 81 straipsnyje.

823 Paulus, *supra note*, 55: 195

824 Madaus, *op. cit.*, 186

dalyvavimas restruktūrizavimo procese tiesiogiai turėtų priklausyti nuo to, ar restruktūrizavimo byla keliama mokiai ar nemokiai bendrovei: teisinis reguliavimas turėtų užtikrinti, kad nemokios įmonės skolos gali būti kapitalizuojamos be akcininkų pritarimo, jeigu tai padėtų pasiekti restruktūrizavimo tikslus.

RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESO INICIJAVIMO STADIJOJE KYLANČIOS PROBLEMOS

Yra mokslinkų, teigiančių, kad būtent nemokumo stigma yra faktorius, kuris stabdo iniciatyvą ieškoti pagalbos, kai verslą ištinka nesėkmė, tačiau iki šiol trūksta tyrimų, kurie patvirtintų arba paneigtų šią teisės doktrinoje skelbiamą nuomonę.[825] Visuomenėse, kuriose vyrauja stigmatizuojantis požiūris į verslo žlugimą, verslui palankaus nemokumo režimo poveikis bus daug mažesnis[826]. Tačiau teisės doktrinoje nėra išskirta konkrečių kultūrinių, ekonominių, teisinių ar politinių rodiklių, indikuojančių visuomenės požiūrį į skolą ar tai, kokia (kokiomis savybėmis pasižyminti) restruktūrizavimo sistema turėtų būti toje valstybėje. Istorinė nemokumo analizė rodo, kad kultūrose, kuriose verslas išimtinai suvokiamas kaip rizika, o ne asmeninė nesėkmė, stigmatizacijos reiškinys gali būti nepastebimas ar nežymus. Gali būti, kad didžiausia stigmatizacijos rizika kyla tais atvejais, kai verslo nuosavybė, valdymas ir rizika yra sutelkti vieno asmens rankose, t. y. akcijos (ar absoliuti akcijų dauguma) priklauso asmeniui, kuris tuo pačiu metu yra ir įmonės vadovas, kadangi tokiu atveju eliminuojami atskaitomybės ir atsakomybės prieš kitą subjektą aspektai, yra palankesnės sąlygos piktnaudžiauti ir elgtis nesąžiningai, todėl, jeigu tokį verslą ištinka nesėkmė, natūraliai kyla dvejonė: ar vadovo veiksmai neperžengė protingos verslo rizikos, ar verslas buvo vykdomas skaidriai?

2024 metais apygardų teismuose buvo gauta 101 byla dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, 16 pareiškimų buvo atsisakyta priimti, taip pat buvo gautos 1378 bylos dėl juridinių asmenų bankroto, iš jų 131 pareiškimą taip pat atsisakyta priimti. Vilniaus apygardos teisme 2024 metais buvo atsisakyta priimti 11 pareiškimų dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Siekiant atlikti dokumentinį tyrimą ir nustatyti priežastis, nulėmusias atsisakymus priimti pareiškimus dėl nemokumo bylos iškėlimo, buvo kreiptasi į Vilniaus apygardos teismą su prašymu leisti susipažinti su išnagrinėtų bylų medžiaga; pateiktas prašymas leisti susipažinti su 22 nutartimis, priimtomis restruktūrizavimo ir bankroto procesuose. Vilniaus apygardos teismas pateikė 14 nutarčių kopijas, kurias patikrinus nustatyta, kad visose šiose bylose pareiškimus buvo atsisakyta priimti dėl to, kad nebuvo laikytasi išankstinės ginčų nagrinėjimo tvarkos.

Išankstinės ginčų nagrinėjimo tvarkos nesilaikymas siejamas su JANĮ 8, 9 ir 17 straipsnio tinkamu taikymu. Autorė atkreipia dėmesį, kad nekvestionuoja fakto, jog kreditorius, prieš kreipdamasis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo, privalo apie tai informuoti skolininką JANĮ 9 straipsnyje nustatyta tvarka. Šią tvarką, kaip privalomą,

825 Ghio ir Thomson, *supra note*, 712: 397–419.

826 McCormack, *supra note*, 54: 206

autorė iš esmės palaiko. Būtent JANĮ 9 straipsnio konstekste teismų praktika, aiškinanti, jog „[t]okiu būdu įstatymų leidėjas sudaro galimybes skolininkui ir kreditoriui išspręsti nemokumo problemas neiškeliant nemokumo bylos teisme, skatina ieškoti juridinio asmens finansinę būklę gerinančių sprendimų ne teismo tvarka“[827], yra iš esmės teisinga. Tačiau, autorės nuomone, šis aiškinimas negali būti taikomas sprendžiant dėl privalomos ikiteisminės nemokumo bylų nagrinėjimo tvarkos, įtvirtintos JANĮ 8 straipsnyje, kai nemokumo procesą inicijuoja pats skolininkas.

Lietuvos apeliacinis teismas, pradėdamas formuoti JANĮ taikymo praktiką, sistemiškai aiškindamas JANĮ 17 straipsnio 2 dalies, 16 straipsnio 1 dalies 1 punkto ir JANĮ 8 straipsnio nuostatas, nurodė, kad „juridinis asmuo, prieš kreipdamasis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo, privalo pasinaudoti ginčo sprendimo ne teisme procedūra – juridinio asmens kreditoriams pateikti pranešimą, kuriame nurodoma juridinio asmens neįvykdyta prievolė bei terminas, per kurį turėtų būti sudarytas susitarimas dėl pagalbos arba priimtas sprendimas bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka. Tik pasibaigus terminui, skirtam susitarimui dėl pagalbos sudaryti arba sprendimui bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka priimti, juridinis asmuo įgyja teisę kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo, šią teisę juridinis asmuo gali įgyvendinti per 3 mėn. nuo jos atsiradimo dienos. Praėjus 3 mėn. terminui nuo nurodytos teisės atsiradimo dienos, jeigu šia teise nebuvo pasinaudota, nemokumo procesas inicijuojamas iš naujo, t. y. iš naujo turi būti įvykdyta privaloma ginčo sprendimo ne teismo tvarka procedūra – pateikiamas JANĮ 8 straipsnyje numatytas pranešimas kreditoriams apie ketinimą inicijuoti nemokumo procesą“[828]; šios praktikos buvo laikomasi ir vėlesnėse bylose[829].

Tačiau ar teisinga *įpareigoti* juridinį asmenį derėtis su vienu konkrečiu ar keletu kreditorių dėl pagalbos? O su keliais kreditoriais turi būti deramasi dėl pagalbos, siekiant tinkamai įgyvendinti JANĮ 16 straipsnio reikalavimus? O gal su visais kreditoriais turi būti deramasi dėl pagalbos? Ar pranešimo dėl ketinamos iškelti nemokumo bylos išsiuntimas apskritai gali būti laikomas derybomis? O gal įmonė sąmoningai siekia bankroto ir nemato pagrindo (o gal net ir nenori) tartis ir derėtis su kreditoriais dėl kažkokių hipotetinių, neapibrėžtų nuolaidų? Todėl, autorės įsitikinimu, įpareigojimas prieš bankroto bylos iškėlimą vesti derybas su kreditoriais dėl nuolaidų iš esmės nepagrįstai riboja teisę inicijuoti bankroto procesą. Ar įmonė, iš kurios ir toliau bus, pavyzdžiui, vykdomas individualus išieškojimas iš turto, turės derybinių svertų ikiteisminiame susitarime dėl pagalbos? Ar pagrįsta reikalauti iš asmens, susiduriančio su finansiniais sunkumais, laukti 15 dienų kreditoriaus atsakymo dėl pagalbos, kai paprastai pagalbos reikia nedelsiant? Nors 15 dienų terminas yra sąlyginai trumpas, tačiau

827 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, *supra note*, 117: 17 punktas.

828 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1566-381/2020“

829 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-533-567/2023“, „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-250-577/2025“, „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-58-450/2026“

finansinių sunkumų patiriančiai įmonei gali padaryti esminės žalos. Pavyzdžiui, nei JAV, nei Vokietija nenumato jokios išankstinės nemokumo ginčų nagrinėjimo tvarkos[830].

Lietuvos apeliaciniame teisme yra suformuota praktika, kurioje teigiama, kad ikiteisminė ginčų nagrinėjimo tvarka yra privaloma ir JANĮ 8 straipsnis, įpareigojantis apie ketinamą incijuoti nemokumo procesą informuoti visus kreditorius, „sudaro galimybes skolininkui ir kreditoriui išspręsti nemokumo problemas neiškeliant nemokumo bylos teisme, skatina ieškoti juridinio asmens finansinę būklę gerinančių sprendimų ne teismo tvarka“[831]. Autorė su tokiu požiūriu nesutinka. Pirma, autorės įsitikinimu, niekas negali būti verčiamas tęsti verslo, atitinkamai, niekas negali būti įpareigojamas derėtis dėl pagalbos, kai siekiama inicijuoti bankrotą. Antra, autorės įsitikimu, jeigu bendrovė yra suinteresuota veikti ir išlaikyti verslą, tuomet ji, tikėtina, jau yra išnaudojusi visas priemones verslui išsaugoti – kreipėsi į kreditorius dėl įvairių nuolaidų suteikimo. Todėl verslo subjektas, inicijuojantis restruktūrizavimo procesą, apie kurį skelbiama viešai, dėl kurio iškėlimo įmonė tam tikra prasme rizikuoja savo reputacija ir patikimimu, iš dalies netenka teisės veikti įprastomis rinkos sąlygomis, o jam administruoti ar prižiūrėti gali būti skiriamas patikėtinis, tikėtina, siekia kuo skubesnės įstatymo teikiamos apsaugos. Kita vertus, JANĮ numato galimybę patvirtinti restruktūrizavimo planą ir be kreditorių pritarimo, todėl nėra suprantama, kodėl bendrovė yra įpareigojama vesti derybas dėl pagalbos, jeigu tos pagalbos gali būti siekiama kitais įstatyme nustatytais būdais.

Priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos, stabdomas įmonės turto realizavimas ir (ar) išieškojimas (JANĮ 19 straipsnio 5 dalis) vykdant individulias išieškojimo procedūras, taip užtikrinant ne tik galimą įmonės gyvybingumo išsaugojimą (pavyzdžiui, apsaugant būtiną veiklai vykdyti turtą), tačiau garantuojant ir saugant lygias kreditorių galimybes gauti savo finansinio reikalavimo patenkinimo dalį iš bendro įmonės turto. Pavyzdžiui, restruktūrizavimo proceso inicijavimas pagal JAV Bankroto kodekso 11 skyrių buvo naudojamas ir kaip strateginė priemonė sustabdyti individualaus vykdymo veiksmus. Todėl nemokumo proceso inicijavimo tikslas iš finansinių sunkumų patiriančio juridinio asmens perspektyvos paprastai yra nukreiptas į priemones ir pagalbą, kurią finansinių sunkumų patirianti įmonė gali tikėtis gauti priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo. „[R]estruktūrizuojama įmonė vykdo ūkinę-komercinę veiklą, jos finansinė padėtis nuolat kinta, todėl greitas klausimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo išnagrinėjimas yra itin reikšmingas ir turi įtakos tolesniam restruktūrizavimo procesui bei jo veiksmingumui.“[832]

---

830 Bork, *supra note*, 43: 71-86

831 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1033-407/2020“; „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-245-467/2024“, „Lietuvos apeliacinio teismo 2026 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-58-450/2026“.

832 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note*, 249

Teismas, pasisakydamas dėl privalomos ikiteisminio nemokumo bylos nagrinėjimo tvarkos, be kita ko, yra nurodęs, kad „nemokumo proceso inicijavimo tvarkos tikslas – sudaryti galimybę skolininkui įvykdyti neįvykdytą, neginčijamą prievolę kreditoriui arba susitarti dėl neteisminio nemokumo problemų sprendimo“[833]. Su tuo sudėtinga sutikti, nes, pirma, jeigu skolininkas turėtų finansines galimybes įvykdyti prievolę kreditoriui, jis tai, tikėtina, padarytų nesiekdamas nemokumo proceso. Antra, Lietuvoje mokumo problemos sprendžiamos inicijuojant bankroto arba restruktūrizavimo procesą, tačiau galimas tik neteisminis bankrotas. Autorė kelia klausimą – ar apskritai derybos su ribotu kreditorių skaičiumi atitinka nemokumo bylų esmę, kai, įmonei turint finansinių sunkumų, dėl nemokumo pasekmių turi būti sprendžiama visų kreditorių sutarimu? JANĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas kreditorių lygiateisiškumo principas, kuris įpareigoja panašaus pobūdžio reikalavimus turintiems kreditoriams suteikti lygias galimybes dalyvauti nemokumo procese, siekiant savo reikalavimų tenkinimo ir ginant kitas savo teises ir teisėtus interesus. Kodėl individualus kreditorius turėtų sudaryti susitarimą dėl pagalbos ir kartu prisiimti įsipareigojimą, kai jis nežino, ar su juo bus elgiamasi vienodai, kaip ir su kitais kreditoriais? Dar daugiau, kai skolininkas tampa nemokus, tariantis dėl priemonių finansiniams sunkumams įveikti, gali būti sulygta ir dėl taikytinų privilegijų vienam iš kreditorių, tokiu atveju yra rizikuojama pažeisti kitų kreditorių interesus. Todėl svarstytina, ar apskritai susitarimo su konkrečiu kreditoriumi neturėtų būti siekiama tik tuomet, kai įmonė yra moki?

Kilus finansiniams sunkumams ir nemokumo tikimybei, susitarimas su kreditoriais dėl prievolių vykdymo tvarkos ir pagalbos verslui yra remtinas ir sveikintinas, tačiau negali būti traktuojamas kaip sąlyga kelti nemokumo bylą. Kadangi restruktūrizavimo plane gali būti numatomos įvairios priemonės finansiniams sunkumams įveikti ir be kreditorių sutikimo, todėl susitarimo (ne)sudarymas neturi jokios esminės reikšmės tolimesniam restruktūrizavimo ir juo labiau bankroto procesui. Kreditoriaus pagalba gali būti itin reikšminga ir padedanti išvengti įmonės likvidavimo, tačiau nėra juridinių svertų, įpareigojančių juridinį asmenį veikti ir toliau vykdyti ūkinę veiklą; juridinis asmuo negali būti verčiamas prieš savo valią ieškoti pagalbos finansiniams sunkumams įveikti. Autorė laiko, kad tik moki įmonė gali inicijuoti derybas su kreditoriais (vienu kreditoriumi ar dalimi kreditorių), siekdama išvengti pačios nemokumo bylos, visgi tai turėtų būti traktuojama kaip teisė, o ne pareiga.

JANĮ 9 straipsnyje įtvirtintos nemokumo proceso inicijavimo taisyklės, kai šį procesą inicijuoja kreditorius. JANĮ 9 straipsnyje nenumatyta pareiga kreditoriui apie inicijuojamą nemokumo bylą informuoti kitų kreditorių. Iš teismų praktikos matyti, kad JANĮ 9 straipsnyje įtvirtinta paprastesne nemokumo bylos iškėlimo tvarka bandoma naudotis siekiant išvengti sudėtingų JANĮ 8 straipsnyje nustatytų procedūrų (kreditorių įmonėje gali būti daugiau nei 100 ar 1000, todėl tinkamas jų informavimas apie

833 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1033-407/2020“, *supra note*, 735; „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2020“, *supra note*, 117; 2024 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-245-467/2024, *supra note*, 118.

ketinamas inicijuoti nemokumo procedūras kainuoja dideles organizacines ir laiko sąnaudas).

Bendriausia prasme išankstinės, ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos nustatymo tikslas yra sudaryti galimybę šalims išspręsti tarp jų kilusį ginčą paprasčiau (nesikreipiant į teismą ir išvengiant bylinėjimosi išlaidų), greičiau ir pigiau. Iš šiuo metu galiojančio teisinio reguliavimo matyti, kad tam pačiam nemokumo procesui inicijuoti JANĮ nustato skirtingas taisykles, priklausomai nuo į teismą besikreipiančio subjekto. Tai savaime indikuoja apie tai, kad juridinio asmens nemokumo bylos inicijavimo stadijoje nėra visais atvejais siekiama įgyvendinti teismų praktikoje įvardijamo tikslo ieškoti juridinio asmens finansinę būklę gerinančių sprendimų ne teismo tvarka. Iš praktinių situacijų matyti, kad subjektai siekia išvengti JANĮ 8 straipsnio nuostatų taikymo, vadinasi, jos nėra patogios ir nėra laikomos naudingomis, o teismai linkę formaliai vertinti, ar buvo laikytasi ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos, taigi ši procedūra nėra veiksminga. Į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo besikreipiantis asmuo iš esmės siekia pasinaudoti įstatymo teikiamomis apsaugomis, kurios yra svarbios išsaugant gyvybingumą ir finansinį stabilumą krizės metu, todėl įpareigojimas derėtis su kreditoriais prieš nemokumo bylos iškėlimą neatliepia įmonės poreikių. Be to, abejotina, ar įmonei tapus nemokiai individualios derybos su kreditoriais atitinka nemokumo proceso principus. Taigi ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos nemokumo bylose nustatymas neužtikrina veiksmingo restruktūrizavimo proceso. Susitarimas su kreditoriais dėl pagalbos iki nemokumo bylos iškėlimo turėtų būti savarankiškas prioritetinis mokumo problemų sprendimo būdas, tačiau, autorės nuomone, juo turėtų naudotis tik mokios įmonės ankstyvame finansinių sunkumų etape ir tai negali būti restruktūrizavimo bylos iškėlimo sąlyga.

Apibendrindama autorė daro **šeštąją** išvadą, kad į teismą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo besikreipiantis asmuo iš esmės siekia pasinaudoti įstatymo teikiamomis apsaugomis, užtikrinančiomis finansinį stabilumą krizės metu, be kita ko, gali būti siekiama individualaus išieškojimo sustabdymo, kuris kelia grėsmę bendrovės gyvybingumui. Todėl įpareigojimas derėtis su kreditoriais prieš restruktūrizavimo bylos iškėlimą neatliepia įmonės poreikių. Privaloma ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka restruktūrizavimo bylose nėra prasminga, kadangi pagalba juridiniam asmeniui gali būti suteikta ir be kreditorių pritarimo, taip pat ši procedūra netaikoma tais atvejais, kai dėl restruktūrizavimo bylos kreipiasi kreditorius. Be to, abejotina, ar, įmonei tapus nemokiai, individualios derybos su kreditoriais atitinka nemokumo proceso kolektyviškumo principą. Taigi ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos nemokumo bylose nustatymas neužtikrina veiksmingo restruktūrizavimo proceso. Susitarimas su kreditoriais dėl pagalbos iki nemokumo bylos iškėlimo turėtų būti savarankiškas prioritetinis mokumo problemų sprendimo būdas, tačiau, autorės nuomone, juo turėtų naudotis tik mokios įmonės, ankstyvame finansinių sunkumų etape ir tai negali būti restruktūrizavimo bylos iškėlimo sąlyga.

MOKSLINIO TYRIMO REZULTATŲ APROBAVIMAS IR SKLAIDA

Tyrimo rezultatai paskelbti šiuose recenzuojamuose mokslo leidiniuose

1. Audronė Balsiukienė, „Bendrovės vadovo atsakomybė: apribojimas eiti juridinio asmens vadovo pareigas“, *Jurisprudencija* 28(2) (2021, gruodis): 452-475. DOI: 10.13165/jur-21-28-2-07. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/18223
2. Remigijus Jokubauskas, Audronė Balsiukienė, „Problems of New and Interim Financing in Restructuring Proceedings“, *Socrates* 2(20) (2021, gruodis): DOI: 10.25143/socr.20.2021.2.127-135. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/17790
3. Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis, Audronė Balsiukienė, Mykolas Kirkutis, „Juridinio asmens dalyvio teisinis statusas bankroto procese“, *Teisė* 122 (2022, kovas): 36-50. DOI: https://doi.org/10.15388/Teise.2022.122.3
4. Audronė Balsiukienė, „Restruktūrizavimo plano tvirtinimas nepritariant kreditoriams“, *Jurisprudencija* 29(1) (2022, birželis): 135-155. DOI: https://doi.org/10.13165/JUR-22-29-1-07. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/18468
5. Audronė Balsiukienė, „Prevencinio restruktūrizavimo vieta nemokumo teisės sistemoje“, *Jurisprudencija* 30(1) (2023, liepa): 183-208. DOI: 10.13165/JUR-23-30-1-09. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/46165

Skaityti pranešimai, dalyvavimas konferencijose ir kita mokslinė veikla

1. Skaitytas pranešimas „Restruktūrizavimo plano tvirtinimas nepritariant kreditoriams“ mokslinėje-praktinėje konferencijoje „Veiksmingo įmonių nemokumo proceso užtikrinimo priemonės“, vykusioje 2022 m. balandžio 21 d., nuotoliniu būdu.
2. Skaitytas pranešimas „Mokumo atkūrimo plano rengimo ir tvirtinimo klausimai“ Mykolo Romerio universiteto organizuotoje mokslinėje-praktinėje konferencijoje „Veiksmingo fizinių asmenų bankroto proceso užtikrinimas“, vykusioje 2023 m. balandžio 21 d. Vilniuje, Mykolo Romerio universitete.
3. Skaitytas pranešimas „Teismo vaidmuo užtikrinant veiksmingą restruktūrizavimo procesą“ Vytauto Didžiojo universiteto organizuotoje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „CONTEMPORARY LAW TRENDS AND PERSPECTIVES“, vykusioje 2024 m. balandžio 29 d. Kaune, Vytauto Didžiojo universitete.
4. Skaitytas pranešimas „Possibilities of Preventive Restructuring in Lithuania“ Mykolo Romerio universiteto organizuotoje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „SOCIAL TRANSFORMATIONS IN CONTEMPORARY SOCIETY“, vykusioje 2024 m. birželio 6 d. nuotoliniu būdu.
5. Skaitytas pranešimas „Implementation of the Restructuring Directive into Lithuanian Insolvency Law“ Mykolo Romerio universiteto organizuotoje tarptautinėje konferencijoje „From Policy to Practice: The Growing Impact of EU Law on the Daily Work of Insolvency Practitioners“, vykusioje 2025 m. sausio 28 d. nuotoliniu būdu.

Monografijos „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas civiliniame procese“ bendraautorė.

Lektorė Mykolo Romerio universitete (nuo 2023 metų).

Mokslinė stažuotė

2025 m. birželio mėnesį atlikta stažuotė Kembridžo universitete, Anglijoje. Stažuotės metu buvo naudojamasi vykdytam tyrimui itin vertinga viena iš didžiausių akademinių teisinių kolekcijų Jungtinėje Karalystėje *Squire* teisės bibliotekoje, taip pat kitais Kembridžo universiteto pagrindinės bibliotekos ištekliais.

GYVENIMO APRAŠYMAS

Išsilavinimas

Nuo 2021 m.	Doktorantūros studijos (Mykolo Romerio universitetas)
2004 – 2009 m.	Teisės magistro kvalifikacinis laipsnis, Finansų ir mokesčių teisės specializacija (Vilniaus universitetas)

Darbo patirtis

Nuo 2023 m.	lektorė, Mykolo Romerio universitetas baigiamųjų darbų recenzavimas civilinio proceso teisės seminarų vedimas
Nuo 2019 m.	teisėjo padėjėja, Lietuvos apeliacinis teismas
2016–2019 m.	teisėjo padėjėja, Vilniaus apygardos teismas
2015–2016 m.	teisėjo padėjėja, Trakų rajono apylinkės teismas (dabar – Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmai)
2009–2015 m.	teisininkė, Lietuvos neįgaliųjų draugija
2007–2009 m.	teisininkė, Elektrėnų savivaldybės 2-asis notaro biuras

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Audronė Balsiukienė

PROBLEMS IN ENSURING EFFECTIVE RESTRUCTURING PROCEEDINGS

Summary of Doctoral Dissertation
Social Sciences, Law (S 001)

Vilnius, 2026

The doctoral dissertation was prepared between 2021 and 2026 and is defended at Mykolas Romeris University, in accordance with the authority granted to Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University by Order No. V-160 of the Minister of Education, Science and Sport of the Republic of Lithuania, dated 22 February 2019.

Scientific Supervisor:

Prof. Dr. Vigintas Višinskis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

The dissertation is defended at the Law Research Council of Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University:

Chairperson:

Prof. Dr. Salvija Mulevičienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

Members:

Prof. Dr. Natalija Kaminskienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001);

Prof. Dr. Lina Mikalonienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001);

Prof. Habil. Dr. Vytautas Nekrošius (Vilnius University, Social Sciences, Law, S 001);

Assoc. Prof. Dr. Thomas Papadopoulos (University of Cyprus, Cyprus, Social Sciences, Law, S 001).

The doctoral dissertation defense at a public meeting of the Council for the Field of Law on September 3, 2026, at 1:00 p.m. in Auditorium I-414 at Mykolas Romeris University.

Address: Ateities St. 20, 08303 Vilnius, Lithuania.

SUMMARY

INTRODUCTION

Research problem and relevance. The world continues to be affected by various economic crises. For example, the financial crisis led to a slowdown in private investment, while global developments have demonstrated that the private sector must become more dynamic and resilient in order to withstand economic challenges. In 2020, the outbreak of the COVID-19 pandemic triggered a health, economic, and social crisis. Subsequently, the war in Ukraine resulted in significant increases in electricity and fuel prices, destabilising the financial position of certain companies, while not all businesses were able to adapt to the new market conditions in time. In response to recurring economic and financial crises, efforts have been made, and continue to be made, at the European Union level to improve insolvency legislation. The concept of business rescue was further developed in the Preventive Restructuring Directive. At present, insolvency law is undergoing significant reform worldwide through the amendment and development of insolvency legislation and the incorporation of concepts originating from long-established insolvency systems, such as that of the United States. It has been observed, however, that identical rules and concepts operate differently across legal systems: in some jurisdictions they prove effective, whereas in others they do not. Each State has its own distinctive insolvency law system, and, consequently, comparative insolvency law research makes a significant contribution to the development and understanding of insolvency law.

The author proceeds from, and does not challenge, the proposition that *"an effective insolvency system encourages the creation of new businesses, expands the private sector, promotes entrepreneurship, and contributes to economic stability and growth."* The stability of the financial system likewise depends upon the existence of an effective insolvency regime. The liquidation of non-viable companies together with the sustainable restructuring of viable companies strengthens investor confidence.

According to the World Bank, the highest recovery rates for creditors are achieved in jurisdictions where restructuring is the most widely used means of resolving insolvency. This demonstrates that restructuring serves not only to preserve businesses but also to maximise the satisfaction of creditors' financial claims. Lithuanian statistical data, however, reveal that restructuring proceedings are initiated considerably less frequently than bankruptcy proceedings and that the number of successfully completed restructuring proceedings remains exceptionally low. The statistics further indicate that approximately one half of all restructuring proceedings fail already during the initial stage of the restructuring process. Consequently, this dissertation focuses primarily on examining the problems arising during the initial stage of restructuring proceedings, whereas issues relating to the confirmation and implementation of the restructuring plan are discussed only to the extent necessary to explain the research problem.

Scope, novelty, level of research, and practical significance

Restructuring forms part of the legal regulation of insolvency, while insolvency itself has been extensively examined from various perspectives by scholars around the world for many years. This dissertation analyses, inter alia, the works of Vanessa Finch, David Milman, Tuula Linna, Bob Wessels, Gert-Jan Boon, Vesna Lazić, Fabian van de Ven, Ignacio Tirado, Stephan Madaus, Reinhard Bork, Horst Eidenmüller, Paul J. Omar, Jennifer L. L. Gant, Lydia Tsioli, Emilie Ghio, Gerard McCormack, Christoph G. Paulus, and Reinhard Dammann.

In 2021, Lithuania adopted an entirely new legislative act governing insolvency legal relationships. The revised insolvency framework has already been examined in Lithuanian legal scholarship. As early as 2020, academic publications analysed the legal framework established by the LILE and compared it with the general aspects of insolvency law reflected in the Preventive Restructuring Directive. In 2021, scholarly attention shifted towards ensuring the effectiveness of restructuring proceedings. Nevertheless, those studies were confined to analysing the transposition of the Directive and did not attempt to answer a more fundamental question: what constitutes a preventive restructuring framework and how should such a framework operate?

Both the title and the content of the Preventive Restructuring Directive (PRD) indicate that its objective was to establish measures aimed at improving the effectiveness of restructuring and insolvency proceedings. Both the title and the content of the Preventive Restructuring Directive (PRD) indicated that the measures introduced by the Directive were intended to enhance the effectiveness of restructuring and insolvency proceedings. Since this corresponded to the subject of the dissertation, the PRD became one of the first legal instruments examined in the course of the research. Prior to this dissertation, no comprehensive study had examined whether the Preventive Restructuring Directive had been transposed into Lithuanian insolvency law in a manner consistent with its objectives and underlying rationale. The author therefore commenced this research by seeking to answer the fundamental question of what constitutes a preventive restructuring framework and published a scholarly article examining the place of preventive restructuring within the insolvency law system. The author concluded that the restructuring proceedings established by the LILE do not possess the defining characteristics of a preventive restructuring framework. This conclusion is further substantiated in the dissertation through an additional analysis of the concept of the likelihood of insolvency and of the different models adopted by Member States for the transposition of the Preventive Restructuring Directive.

The wording of the Directive itself demonstrates that it contains a considerable number of optional provisions allowing Member States to depart from the general framework. This, in itself, reflects the extensive discussions and disagreements that took place among Member States during the legislative process. It therefore became necessary to explore why such diverse insolvency systems continue to exist and why there remains resistance to, or a perceived need to depart from, the concept of preventive restructuring. For this reason, the research begins by examining the theoretical foundations of restructuring law and tracing its historical origins and development.

This dissertation focuses primarily on the analysis of practical problems arising in Lithuanian restructuring proceedings, systematically integrating perspectives from different fields of law and finance and comparing them with insolvency law frameworks in other jurisdictions. No comprehensive study of this nature has previously been undertaken.

Five years after the entry into force of the LILE, no comprehensive assessment of the legal regulation governing restructuring has yet been carried out. Essentially, no research has been conducted into how the legal acts governing restructuring legal relationships interact with the rules of civil procedure and private law, or into the relationship between insolvency law and the legal acts governing financial legal relationships.

Following the introduction of the principle that the judge directs the proceedings, questions have arisen concerning the role of the court in insolvency proceedings. However, no research has been undertaken to determine whether, and to what extent, the role of the court differs between bankruptcy and restructuring proceedings.

Likewise, although the legal concept of the creditor has been examined in the context of bankruptcy proceedings, no analysis has been undertaken as to whether the existing understanding of that concept adequately reflects the objectives of restructuring proceedings. Furthermore, no studies by Lithuanian scholars have been identified that analyse the legal position of shareholders in restructuring proceedings. Judicial practice demonstrates that shareholders are frequently denied the possibility of participating in insolvency proceedings as interested persons. However, first, a shareholder's legal interest in participating in insolvency proceedings derives directly from his or her proprietary interest in the shares. Secondly, particularly in small and medium-sized enterprises, shareholders who seek to preserve the company as a going concern may themselves constitute an important source of additional investment. Consequently, their role in restructuring proceedings merits separate and more detailed analysis.

A process may generally be understood as a sequence of events, development, change of states, or a course of action consisting of causally related successive changes. Accordingly, restructuring proceedings may, in the broadest sense, be defined as a set of measures designed to achieve the objective of restructuring.

In view of this understanding, a specific methodological approach was adopted for the purposes of the dissertation. The effectiveness of restructuring is assessed from a functional perspective, namely, by reference to whether the proceedings are capable of achieving the objective of restructuring. Accordingly, the author first seeks to define the concept of effective restructuring and, on the basis of the identified criteria of effectiveness, analyses the problems arising during restructuring proceedings. Only after clarifying the nature of restructuring and identifying what restructuring is and what it ought to be is it possible to examine the proceedings themselves, the manner in which they should be conducted, and the objectives towards which they should be directed. Without first establishing the essence, origin, and purpose of restructuring, it would be difficult to analyse the restructuring process itself or to determine which procedural measures are capable of ensuring effective restructuring.

For this reason, effective restructuring is examined from two complementary

perspectives: first, through the legal status and functions of the participants in restructuring proceedings and, secondly, through the restructuring proceedings themselves and their individual stages.

On 30 March 2026, the Directive harmonising certain aspects of insolvency law was adopted. The subject matter and scope of that Directive are confined to rules governing avoidance actions, asset tracing, pre-pack proceedings, and directors' duties where a company has become insolvent. These issues fall outside the scope of the present dissertation and are therefore not analysed in greater detail.

The concept of effective restructuring has not yet been clearly defined. This constitutes the principal theoretical and practical problem, since, in the absence of such a definition, it remains unclear which legal and procedural measures are necessary to ensure that restructuring proceedings are effective. Only by identifying the constituent elements of effective restructuring is it possible to distinguish the individual problems arising during restructuring proceedings and to assess their impact upon the effectiveness of the restructuring process.

Defining the concept of effective restructuring constitutes the fundamental point of departure for the development of a coherent approach to restructuring proceedings and their procedural particularities. Ensuring the availability of effective restructuring measures within the Lithuanian insolvency law system is, in turn, an essential precondition for economic stability and sustainable economic growth.

Aim and Objectives of the Dissertation

The aim of the dissertation is to identify the shortcomings in both the legal regulation and the practical application of the initial stage of restructuring proceedings concerning legal persons that undermine the effectiveness of restructuring, to examine the specific legal status of the court, creditors, and shareholders participating in restructuring proceedings, and to propose solutions to the identified problems.

To achieve this aim, the dissertation pursues the following objectives:

1. To define the concept of effective restructuring by examining the economic and social significance of restructuring as a means of resolving solvency problems and by identifying the differences between restructuring and bankruptcy proceedings.
2. To analyse the place of preventive restructuring within the insolvency law system and to assess whether a preventive restructuring framework has been established in Lithuania.
3. To evaluate the Lithuanian legal framework governing restructuring from the perspective of effectiveness by examining the legal status of the participants responsible for ensuring effective restructuring and their significance for achieving the objectives of restructuring.
4. To identify the problems arising during the initial stage of restructuring proceedings and to assess their impact on the effectiveness of restructuring.

Defence Statement

Effective restructuring law requires different legal frameworks depending on

whether restructuring proceedings concern a solvent undertaking experiencing financial difficulties or an insolvent undertaking. Solvent undertakings should have access to flexible preventive restructuring frameworks characterised by minimal court involvement. By contrast, the restructuring of insolvent undertakings should remain subject to judicial supervision, with restructuring cases being examined in non-contentious proceedings and without requiring compliance with the mandatory pre-trial procedure where restructuring proceedings are initiated by the debtor.

Research Methods and Research Design

The dissertation employs the historical-comparative method and the comparative method.

The historical-comparative method is used to reveal the origins, concept, and historical development of restructuring. On the basis of this method, the dissertation examines the emergence of restructuring law, the reasons for its development, and the economic and social objectives underlying its evolution. It also analyses the historical development of restructuring proceedings both within the European Union and in Lithuania.

The comparative method is employed to analyse and evaluate the legal regulation adopted in selected foreign jurisdictions. The dissertation primarily relies on the restructuring laws and legal scholarship of the United States, the United Kingdom, Germany, and France, as these jurisdictions possess some of the most developed insolvency law systems. In order to highlight differences arising from legal traditions and regulatory approaches, reference is also made, where appropriate, to the insolvency law of Japan, Poland, Greece, and other jurisdictions.

The comparative method is further applied to identify the differences between the previous Lithuanian legal framework governing insolvency (the Enterprise Bankruptcy Law and the Enterprise Restructuring Law) and the legal framework currently established by the LILE.

Since restructuring and bankruptcy proceedings are now regulated by a single legislative act and many legal rules are common to both procedures, comparison between bankruptcy and restructuring proceedings is unavoidable. Furthermore, where relevant, the dissertation also draws comparisons with the insolvency regime applicable to natural persons. The comparative method is likewise used to compare and evaluate the views expressed by different authors concerning the same research object.

The document analysis method is employed to collect and examine data relevant to the research. This method is applied to the analysis of legislative sources, case law, and other documentary materials in order to identify, systematise, and evaluate the problems associated with ensuring effective restructuring.

For more than five years, Lithuanian case law has consistently followed the principle that a person seeking to exercise properly the right to apply for the commencement of insolvency proceedings must strictly comply with the requirements governing the mandatory pre-court procedure. Under Lithuanian law, a debtor is first required to notify its creditor of its intention to apply to the court for the opening of insolvency

proceedings. Only if an agreement on assistance is not concluded within the time limit prescribed by the Law on the Insolvency of Legal Entities does the debtor become entitled to apply to the court for the opening of insolvency proceedings. The same requirement applies to both bankruptcy and restructuring proceedings and is regarded as mandatory.

The dissertation proceeded on the hypothesis that the mandatory pre-trial restructuring procedure does not ensure effective restructuring. Accordingly, one of the aims of the research was to determine whether compliance with that procedure constitutes an obstacle to applying to the court for the opening of restructuring proceedings. To that end, general statistical data relating to the admissibility of applications for the commencement of insolvency proceedings were collected and analysed.

The abstraction method is employed to identify the essential characteristics of insolvency, restructuring, and preventive restructuring proceedings. Through this method, the dissertation develops the concepts of restructuring and preventive restructuring and determines their place within the insolvency law system.

The generalisation method is applied in formulating the general conclusions of the research. It enables the findings to be synthesised and the principal research problems together with the proposed solutions to be presented in a systematic manner.

The research sample was formed by applying purposive mixed sampling. Easily accessible academic books and journal articles were selected through convenience sampling using search terms such as *insolvency, efficiency of insolvency, effective insolvency, preventive restructuring concept, preventive restructuring meaning, preventive restructuring framework, creditors' rights in insolvency proceedings, court restructuring, shareholders restructuring,* and related expressions. Subsequently, the snowball sampling technique was employed by examining the academic literature cited in the publications initially identified.

For the analysis of Lithuanian case law, civil cases were selected using two complementary approaches. First, searches were conducted in the Infolex case law database by filtering cases containing research-related terms, including, for example, *preventive restructuring* and *interim measures,* together with references to the relevant legislation, namely the LILE and the former Enterprise Bankruptcy Law or Law on corporate restructuring. The analysis focused on the most recent case law of the Lithuanian Court of Appeal. Cases were examined chronologically, beginning with the most recent, until decisions containing legal reasoning relevant to the research object were identified. Secondly, searches were conducted through the Infolex legislation database by selecting the relevant statutory provision and identifying all judicial decisions linked to the respective article of the LILE. Those decisions were analysed and cited in accordance with the same methodology.

In addition, a number of relevant decisions were identified through the official case law reviews published by the Supreme Court of Lithuania and the Lithuanian Court of Appeal, as well as through the author's professional experience acquired while serving as a judicial assistant at the Lithuanian Court of Appeal and working directly with insolvency cases.

THE CONCEPT OF EFFECTIVE RESTRUCTURING

The concept of an effective restructuring process is examined by first considering the historical perspective on debt and the restructuring process itself, analysing the development of a debtor-tolerant insolvency law system and the challenges encountered by States in seeking to harmonise insolvency law across the European Union, discussing the prevailing theories of insolvency law, and identifying the theoretical foundations of restructuring. The research develops by seeking to identify the dividing line between bankruptcy and restructuring proceedings.

It has been argued that the distinction between bankruptcy and restructuring is gradually disappearing.[834] This tendency is reflected in the 2019 Law on the Insolvency of Legal Entities, which established a single legislative framework governing both restructuring and bankruptcy proceedings through one statute regulating the insolvency of legal persons. Under this framework, the same insolvency principles and procedural rules apply equally to both restructuring and bankruptcy legal relationships. The question nevertheless remains whether the distinction between bankruptcy and restructuring proceedings has indeed ceased to exist.

The research seeks to demonstrate that insolvency theories adopt different approaches to the objective of restructuring proceedings, thereby illustrating that there is no single correct solution. Procedural decisions in restructuring proceedings may legitimately differ depending on the restructuring concept that is adopted, recognised, or considered appropriate, and those concepts are highly diverse.

Neither the explanatory memoranda accompanying Lithuanian legislation nor the legal acts governing insolvency expressly indicate the direction that restructuring proceedings should follow. It remains unclear whether restructuring should primarily pursue creditors' interests by maximising the satisfaction of their financial claims or whether it should instead pursue broader social objectives, even where this is achieved, at least in part, at the expense of creditors' recoveries.

Which of these approaches should be regarded as effective? Is effectiveness determined by the protection of creditors' economic interests or, for example, by safeguarding the social interests of employees? Upon what criteria does effectiveness depend, and who determines those criteria?

This research seeks to develop the concept of an effective restructuring process at the theoretical level.

Different historical patterns of development across States (societies and cultures) have shaped distinct attitudes towards debt, ranging from tolerance of indebtedness and debt forgiveness to negative perceptions of debt and debt discharge. Consequently, different insolvency law systems have evolved.

The theoretical foundations of insolvency law demonstrate that restructuring cannot be examined in isolation from bankruptcy proceedings. Both proceedings originate from the same theoretical foundations but differ in their objectives and functions.

834 Mogenytė, *supra note*, 17: 63

The theoretical foundations of restructuring developed between two opposing poles: the **Creditors' Bargain Theory,** characterised by the principles of value maximisation and the equal treatment of creditors, and the **Communitarian Theory of Bankruptcy,** which encompasses a broad range of stakeholders and places emphasis on preserving financially distressed companies and the redistribution of value generated through insolvency proceedings. Within this theoretical framework, a transparent, fair, and predictable judicial process constitutes an important and integral component of restructuring, forming the logical foundation of certain theories of insolvency law.

Accordingly, the contemporary concept of restructuring inevitably encompasses not only financial but also social considerations, including the interests of employees, suppliers, local communities and even environmental protection.

In every restructuring case, questions naturally arise concerning the interests of particular stakeholder groups. Should regard be had to the wishes of the majority of employees seeking to preserve the company as their employer? Does it matter that the company is a major employer within a particular region? None of these questions is directly concerned with the satisfaction of creditors' financial claims. Nevertheless, both the historical development of restructuring law and the theories of insolvency law demonstrate that decisions may legitimately be based on considerations extending beyond purely economic reasoning.

It appears that one of the principal challenges of modern insolvency law is to determine the manner and degree of stakeholder participation in insolvency proceedings.[835]

Nevertheless, there is no single restructuring theory that is universally correct or comprehensive. As no single restructuring theory can be regarded as universally correct or comprehensive, no universal model of restructuring proceedings can exist. In order to ensure that restructuring proceedings are clear and predictable, the legislature should determine the direction in which restructuring proceedings are to develop. Clear legal regulation should, inter alia, ensure the consistency of restructuring proceedings and the development of uniform judicial practice, thereby making a significant contribution to legal certainty in the field of restructuring.

Restructuring proceedings are directed towards the rescue of businesses, with the objective of preserving the legal person as a **going concern**. Bankruptcy is regarded as a measure of last resort for resolving solvency problems, priority being given to various rescue procedures.[836]

Accordingly, bankruptcy and restructuring do not constitute identical proceedings. Bankruptcy is primarily perceived as a technical mechanism aimed at realising the debtor's assets within the shortest possible period and satisfying creditors' claims through the liquidation of the company, whereas restructuring is associated with business rescue and a fresh start.[837]

Although the point at which restructuring and bankruptcy proceedings are

835 Gant, *supra note*, 174: 55–66.

836 Mogenytė, *supra note*, 17: 65

837 Mogenytė, *supra note*, 17: 65

commenced may be identical, or at least very similar, the fundamentally different outcomes pursued by these proceedings determine their distinct course. During restructuring proceedings, the company's business activities continue. By contrast, although a company may, at the initial stage of bankruptcy proceedings, be permitted to continue its commercial activities for a limited period, the objective of bankruptcy remains the prompt liquidation of the company and the cessation of its business activities.

These differences determine the organisation of restructuring proceedings, their procedural characteristics, and the risks inherent in their conduct.

A competitive legal person that continues to operate successfully following the completion of restructuring proceedings should be regarded as the product of an effective restructuring process, achieved through the combined application of the restructuring measures available within those proceedings. However, the future success of the undertaking should neither constitute a precondition for the opening of restructuring proceedings nor a prerequisite for the confirmation of the restructuring plan.

Upon the completion of restructuring proceedings, the undertaking should demonstrate balanced cash flows and perform its obligations in accordance with the restructuring plan. Such an understanding is consistent with the position advanced in legal scholarship that the objective of restructuring is to ensure **financial viability**.[838]

The author therefore reaches the first conclusion that **effective restructuring** constitutes a coherent set of measures systematically directed towards achieving the objective of restructuring, namely, ensuring the financial viability of the undertaking.

That objective is achieved, first, through the establishment of pre-court, contractual, pre-insolvency and preventive restructuring frameworks designed to facilitate the early identification and resolution of solvency problems and, secondly, through a clear, comprehensible and culturally acceptable legal framework defining the fundamental concepts of restructuring and indicating the direction that decision-making within restructuring proceedings should follow. These constitute the **preconditions** for effective restructuring.

Effective restructuring further depends upon the clear, comprehensible and efficient organisation of restructuring proceedings, ensuring that every participant understands his or her legal status within the proceedings and the legal consequences arising therefrom. These constitute the conditions for effective restructuring.

Restructuring proceedings involve competing interests: on the one hand, the objective of achieving the greatest possible economic benefit for creditors and, on the other, the social interest in preserving a viable undertaking, safeguarding employment, maintaining a customer or supplier, or preserving another socially significant undertaking, even where this is achieved at the expense of creditors' recoveries.

The historical development of insolvency law and anthropological research demonstrate that the obligation to repay debts has not always been founded solely upon economic considerations. The need to take social interests into account has been emphasised in political debate and has found expression in the theories of insolvency law.

838 Tsioli, *supra note*, 50: 37

Accordingly, reconciling economic and social interests and maintaining an appropriate balance between them reflects the contemporary principles governing restructuring proceedings, and neither of those interests should be treated as absolute.

THE PLACE OF PREVENTIVE RESTRUCTURING WITHIN THE INSOLVENCY LAW SYSTEM

Once a company has become insolvent, it may already be too late to resolve its solvency problems effectively.[839] Accordingly, one of the preconditions for effective restructuring is the possibility of commencing restructuring procedures at the earliest stage of financial difficulties.

Research conducted at the European Union level revealed that certain national insolvency regimes did not permit restructuring procedures to be initiated while the company remained solvent.[840] This led to the decision to pursue the harmonisation of insolvency law within the European Union by requiring Member States to establish preventive restructuring frameworks.

The essential characteristics of a preventive restructuring framework include **affordability** (preparing for and participating in preventive restructuring proceedings should not impose an excessive financial burden on the legal person), **simplicity** (the framework should be sufficiently clear and accessible to enable its use without the assistance of external advisers or experts), **flexibility** (achieved through a legal framework allowing the parties the greatest possible freedom to negotiate restructuring solutions tailored to the individual circumstances of the debtor), and the debtor's continued control over its assets and the day-to-day operation of its business.

Although the persons entitled to apply for preventive restructuring and the role of the court differ significantly among the Member States, the concept of preventive restructuring is, in the author's view, best reflected by a legal framework under which only the debtor is entitled to initiate preventive restructuring proceedings, while judicial involvement remains limited to matters of fundamental importance, such as determining whether the conditions for commencing preventive restructuring proceedings are satisfied, confirming the restructuring plan, or deciding on a stay of individual enforcement actions.

Preventive restructuring proceedings should further ensure compliance with one of their fundamental principles—confidentiality—so that, at least in certain cases, the commencement of preventive restructuring proceedings does not become publicly known.

The likelihood of insolvency constitutes the basis for commencing preventive restructuring proceedings. The concept of the likelihood of insolvency has deliberately

---

839 Zhang, *supra note*, 340

840 „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prevencinio restruktūrizavimo mechanizmų, antrosios galimybės ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui gerinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/30/ES. Aiškinamasis memorandumas (COM/2016/0723 final – 2016/0359 (COD))“, *supra note*, 318.

been left to be defined by national law.[841]

The concept of the likelihood of insolvency was introduced to ensure that preventive restructuring proceedings are commenced neither too early nor too late. If proceedings are initiated prematurely, before there is a genuine risk of insolvency, the debtor may abuse the protection afforded by the Directive, for example by benefiting from an automatic stay while remaining capable of satisfying its obligations in full. Conversely, if proceedings are commenced too late, restructuring may become ineffective, particularly where the debtor has already ceased making payments.[842]

Neither the wording of the Preventive Restructuring Directive nor its linguistic interpretation permits a definitive conclusion as to whether preventive restructuring proceedings may be commenced in respect of solvent or insolvent legal persons. Nevertheless, legal scholarship has now largely reached a consensus that preventive restructuring frameworks should be available only to debtors which, under national law, have not yet been recognised as insolvent.[843]

The Impact Assessment accompanying the Proposal for a Directive harmonising certain aspects of insolvency law expressly states that preventive restructuring procedures are intended to be available only to debtors experiencing financial difficulties before they become insolvent, that is, where there is merely a likelihood of insolvency. Debt restructuring measures are therefore intended to be accessible at a very early stage, before the debtor becomes irreversibly illiquid.

The Impact Assessment further makes clear that the legal framework governing restructuring plans, the cross-class cram-down mechanism, and the protection afforded to new financing and interim financing under the Preventive Restructuring Directive are designed to operate exclusively within the pre-insolvency stage.[844]

The interpretation of the Directive outlined above gives rise to fundamental questions concerning its implementation, particularly in Lithuania. The provisions of the Preventive Restructuring Directive have been transposed into the Law on the Insolvency of Legal Entities, which governs both the restructuring and bankruptcy proceedings of solvent and insolvent companies. The Law does not distinguish between provisions applicable exclusively to solvent companies and those applicable to insolvent companies. Consequently, mechanisms such as the prohibition on terminating essential executory contracts and the protection of new and interim financing formally apply irrespective of whether the debtor is solvent or insolvent.

This raises the question whether the application of all the instruments provided for in the Preventive Restructuring Directive remains justified once the debtor has already become insolvent.

It is precisely the concept of the likelihood of insolvency, and the manner in which it is applied, that should distinguish formal (ordinary) insolvency proceedings from preventive restructuring frameworks, thereby ensuring that preventive restructuring

841 *Ibid*., 1 straipsnio 1 dalies a punktas, 2 straipsnio 2 dalies b punktas.

842 Garrido ir kt., *supra note*, 312

843 Tsioli, *supra note*, 50: 42.

844 Europos Komisija, *supra note*, 326

proceedings are commenced at an earlier stage than ordinary insolvency proceedings.[845]

In the author's opinion, the three-month period established in Article 2(7[1]) of the Law on the Insolvency of Legal Entities cannot be regarded as fulfilling the objectives of a preventive restructuring framework. Nor does it enable undertakings to make use of restructuring proceedings at the earliest stage of financial difficulties.

A genuine threat to a company's solvency may arise, for example, where the company loses a significant commercial contract, becomes subject to a substantial tort claim, faces the consequences of a pandemic, or encounters comparable circumstances.[846] Consequently, a period of three months prior to insolvency appears too short for the purposes of preventive restructuring. Legal scholarship has suggested that a period of, for example, six months before insolvency would be more appropriate.[847]

The author considers that six months prior to insolvency should constitute the minimum period for defining the likelihood of insolvency.

The concept of the likelihood of insolvency serves as the threshold for access to preventive restructuring proceedings. A company must reach a certain level of financial difficulty before it becomes entitled to the special protection afforded by insolvency law. From that moment onwards, creditors are prevented from relying exclusively upon the ordinary principles and rules of civil law.[848]

Restructuring proceedings should not be commenced in respect of a solvent company that is not experiencing financial difficulties within the meaning of Article 2(5) of the Law on the Insolvency of Legal Entities. Otherwise, there is a risk of distorting the market and interfering with private legal relationships in the absence of an objective factual and legal basis.[849]

As Reinhard Bork observes, the requirement of a likelihood of insolvency as a precondition for pre-insolvency restructuring proceedings constitutes not only a safeguard against abuse by the debtor but also a necessary response to constitutional imperatives.[850]

In Lithuania, restructuring proceedings are invariably public. Notice of the commencement of restructuring proceedings must be given, inter alia, to the manager of the Register of Legal Entities, all known creditors, and the competent public authorities responsible for the administration of taxes and other public charges. Once the court accepts an application to open restructuring proceedings, judicial proceedings are commenced, during which all issues arising in the course of restructuring are determined until the proceedings are concluded on one of the statutory grounds. These proceedings are public.

---

845 Skauradszun, *supra note*, 397.

846 Garrido ir kt., *supra note*, 312

847 *Ibid.*

848 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-295-407/2023“

849 „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-407/2023“

850 Bork, *supra note*, 351

Accordingly, under the current Lithuanian legal framework, restructuring proceedings cannot take place without publicity and comprehensive judicial involvement.

By contrast, preventive restructuring frameworks are founded upon the principle of limited judicial involvement, while confidentiality constitutes one of their defining characteristics.

The second conclusion of the research is that restructuring proceedings under the Law on the Insolvency of Legal Entities are highly formalised, leaving virtually no scope for the debtor to determine, for example, the extent of judicial involvement or the arrangements governing the adoption of decisions by creditors.

Accordingly, restructuring proceedings conducted under the Law on the Insolvency of Legal Entities do not exhibit the defining characteristics of preventive restructuring frameworks, namely flexibility, simplicity, limited judicial involvement, and confidentiality.

Nevertheless, certain elements of pre-insolvency restructuring may be identified in Article 10 of the Law on the Insolvency of Legal Entities, which provides for the possibility of concluding an agreement on assistance.

However, in order for this mechanism to become genuinely effective, it is necessary not only to reconsider the legal concept of the agreement on assistance but also to substantially revise the legal regulation governing this instrument.

PARTICIPANTS ENSURING AN EFFECTIVE RESTRUCTURING PROCESS

The Court. In Lithuania, restructuring proceedings may be conducted only through judicial proceedings. They are commenced by a court order opening restructuring proceedings, and the restructuring case remains under the jurisdiction of the court until its conclusion.

Within insolvency proceedings, the court performs the role of an impartial and objective arbiter. It safeguards confidence in the restructuring process, supervises its legality, and ensures that none of the participants in the restructuring proceedings abuses its procedural rights. Creditors are among the most vulnerable participants in restructuring proceedings. Accordingly, the court is required not only to resolve disputed issues but also to ensure that creditors are properly classified into classes, receive complete and accurate information regarding the creditors' meeting and the matters to be considered there, and are afforded a genuine opportunity to participate in that meeting.[851]

Insolvency proceedings involve, inter alia, decisions concerning the modification of creditors' claims and applications for a stay of enforcement. In certain jurisdictions, such matters fall within the sphere of constitutionally protected interests. Consequently, they may naturally be determined only by a court and not by an administrative authority entrusted with decision-making.[852]

---

851 Payne, *supra note*, 791

852 Cahir ir Quinn, *supra note*, 792

The importance of the court as an impartial institution ensuring a fair balance between the interests of the participants in restructuring proceedings has also been recognised in judicial practice, particularly where there is a significant risk of conflicts of interest, for example, in the restructuring of corporate groups administered by a single insolvency practitioner.[853]

Lithuanian law does not provide for the possibility of out-of-court restructuring proceedings. Consequently, restructuring in Lithuania is invariably judicial in nature. Furthermore, unlike in bankruptcy proceedings, the appointment of an insolvency practitioner in restructuring proceedings is not mandatory (Articles 35 and 103(3) of the Law on the Insolvency of Legal Entities). In such cases, the court may become, in essence, the sole institution responsible for supervising and overseeing the restructuring proceedings and, consequently, for ensuring their effectiveness.

The existence of a public interest justifies an active role of the court in civil proceedings. Lithuanian legal scholarship does not dispute that the court should perform an active role in insolvency proceedings. However, academic debate continues regarding the appropriate scope of the court's powers during insolvency proceedings. It is recognised that, in certain circumstances, the court may intervene in matters falling within the competence of creditors, require particular procedural steps to be taken, or collect evidence on its own initiative. Legal scholarship has also raised the question of the relationship between the adversarial principle and the court's active role in insolvency proceedings, noting that the case law developed prior to the adoption of the Law on the Insolvency of Legal Entities did not provide a clear answer regarding the interaction between these principles.[854]

In order to ensure an effective restructuring process, the limits of judicial activism should be clearly defined so that the participants in the proceedings are able to anticipate the court's approach and choose an appropriate litigation strategy.

The role of the court and the limits of its procedural activism depend, first and foremost, on the type of proceedings in which the dispute (or case) is examined. Under the current legal framework, bankruptcy and restructuring cases are examined in accordance with the rules of contentious civil proceedings established by the Code of Civil Procedure (Article 15(2) of the Law on the Insolvency of Legal Entities in conjunction with Article 1 of the Code of Civil Procedure). Such proceedings are characterised by the adversarial principle.

However, the legal regulation contained in the Law on the Insolvency of Legal Entities is not entirely consistent. While the general provisions applicable to all insolvency proceedings provide that insolvency cases are to be examined under the rules of contentious civil proceedings, the Law simultaneously establishes the principle of judicial case management, which presupposes an active role of the court (Article 3(1)(4) of the Law on the Insolvency of Legal Entities).

---

853 „Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-262-407/2025“, *supra note*, 243: 42 punktas

854 Višinskis ir Jokubauskas, *supra note*, 77

The author advances the proposition that restructuring cases should be examined not in contentious proceedings but in **non-contentious proceedings**.

Under the Law on the Insolvency of Legal Entities, insolvency proceedings may, and in certain circumstances must, be initiated by the manager of the legal person. The manager owes duties of loyalty and is required to act in the best interests of the legal person. Accordingly, where insolvency proceedings are initiated by the manager, the decision to seek the commencement of bankruptcy or restructuring proceedings must be regarded as the course of action considered to be in the best interests of the company.

Consequently, the manager who initiates the insolvency proceedings and the legal person in respect of which those proceedings are commenced essentially pursue the same objective, namely, to resolve the company's solvency problems in the most appropriate manner. Nevertheless, a practice has developed whereby, in insolvency proceedings, the legal person is formally designated as the respondent, that is, as the party allegedly pursuing interests opposed to those of the applicant.

Although the manager, as a person subject to a specific statutory duty, is required to apply for the opening of insolvency proceedings, he or she does not participate in the proceedings as an independent procedural party but acts solely as the representative of the legal person. It would therefore be legally inconceivable for the manager to file an application for the opening of insolvency proceedings while the legal person, represented by that same management body, opposed the application.

Accordingly, the manager of the company and the legal person represented by that manager cannot properly be regarded as occupying opposing procedural positions. In such circumstances, the civil proceedings do not involve two parties pursuing opposing legal interests.

When insolvency proceedings in respect of a legal person are initiated by a creditor or a group of creditors (Article 4 of the Law on the Insolvency of Legal Entities), the objective pursued is not the satisfaction of the creditor's financial claim. Otherwise, the creditor would bring an action for the recovery of the debt. Instead, the creditor seeks the application of a specific statutory insolvency procedure to the legal person, namely the opening of restructuring proceedings.

Where a creditor applies for the opening of insolvency proceedings, the creditor's substantive right arising from its particular legal relationship with the debtor is not the subject of judicial protection. Rather, the court determines whether the statutory conditions for opening insolvency proceedings are satisfied. Thus, the issue before the court is not whether the creditor has a right to a particular performance, such as payment of a debt, but whether insolvency law may be applied in the particular case, thereby subjecting the debtor to the mandatory legal regime established by insolvency legislation. In essence, the court determines whether the statutory conditions for the application of insolvency law are fulfilled.

Insolvency, as a legal status defined by law, does not depend on the creditor's application or on the legal relationship existing between the creditor and the debtor. It depends exclusively on the debtor's financial and economic condition.

Although the objective of restructuring proceedings is to facilitate the satisfaction

of creditors' claims while restoring the debtor's solvency, neither bankruptcy nor restructuring proceedings guarantee either the successful outcome of the proceedings or the full satisfaction of the creditor's financial claim. Accordingly, there are no grounds for concluding that, by granting a creditor's application and opening bankruptcy or restructuring proceedings, the court protects an actual or alleged substantive right of the creditor or determines the substantive legal claim arising between the creditor and the debtor. Consequently, when deciding whether to open insolvency proceedings, the court does not determine opposing substantive claims between the debtor and the creditor, which are the defining characteristic of contentious proceedings.

These considerations give rise to the question whether insolvency proceedings are, in fact, appropriately examined as contentious proceedings within the meaning of civil procedure law. The absence of opposing legal interests, together with the existence of a public interest element, supports the view that insolvency proceedings are more closely aligned with non-contentious proceedings.

If the view is accepted that insolvency proceedings should be examined as non-contentious proceedings, the procedural positions of the participants would also become more coherent. The parties to the proceedings would be the applicant and the interested persons, as provided for in Article 443 of the Code of Civil Procedure. This would resolve the procedural inconsistencies and logical contradictions identified above, whereby the legal person against whom insolvency proceedings are sought and its representative, who applies for the opening of those proceedings, formally occupy opposing procedural positions. Under such a procedural model, insolvency proceedings and other procedural matters arising within those proceedings would be initiated by the applicant, while all other participants would be regarded as interested persons.

Furthermore, insolvency proceedings and proceedings examined under the rules governing non-contentious proceedings are founded upon the same fundamental procedural principles, namely that cases should be conducted expeditiously and concentratedly.

The author notes that: *"The essential feature that led to the emergence of non-contentious proceedings as an autonomous form of civil procedure is the existence of a particular public interest, whereby the State must identify itself with the private individual participating in certain private-law relationships, together with the public interest in ensuring that the existence of the conditions required before a particular legal decision is taken is examined with particular care, and that the powers of the court, which is entrusted with carrying out such examination, are not restricted by the will of the participants in those legal relationships."*[855]

Accordingly, the purpose of non-contentious proceedings corresponds, in essence, to the nature and particular characteristics of insolvency proceedings. In such proceedings, judicial decisions should not depend upon the will of the parties but upon the proper application of the law, which must be ensured by the court.

Non-contentious proceedings should not be confused with simplified (summary) proceedings. The latter are essentially intended to reduce the court's workload by

855 Valentinas Mikelėnas ir kt., *Civilinio proceso teisė. Ypatingoji dalis* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2026), 365.

enabling cases to be resolved with fewer judicial resources than would ordinarily be required under the general rules of civil procedure. Their principal purpose is to restore legal certainty and resolve disputes between the parties as expeditiously as possible.[856]

Under the Code of Civil Procedure, the following categories of cases are examined under simplified procedures: documentary proceedings (Chapter XXII), order for payment proceedings (Chapter XXIII), small claims proceedings (Chapter XXIV), representative actions (Chapter XXIV[1]), and proceedings concerning disturbances of possession (Chapter XXI). All of these proceedings involve two parties with opposing legal interests and therefore fall within the scope of contentious proceedings. Cases examined under the rules governing non-contentious proceedings are not cases that are determined under simplified or expedited procedural rules.

Nevertheless, the author raises the following question: are all bankruptcy and restructuring proceedings truly equivalent in nature, and can an active role of the court be justified in every case?

Disputes concerning the admission of creditors' claims constitute an exception within the general context of insolvency proceedings because they involve two parties with opposing legal interests. In determining whether a creditor's claim should be admitted, the court effectively decides upon the creditor's substantive right. Once a dispute arises regarding the admission of a creditor's claim, the proceedings essentially assume the characteristics of ordinary civil litigation, and the resulting decision acquires res judicata effect with respect to the matters determined therein.

An active role of the court may undoubtedly be justified where the dispute falls within categories of cases in which such a role is expressly prescribed by law, for example disputes arising out of employment or consumer legal relationships.

However, can an active role of the court truly be justified where a dispute concerning the admission of a creditor's claim arises in restructuring proceedings between parties whose relationship is governed exclusively by private law? Is it really appropriate for the court to intervene in a private dispute involving a restructuring undertaking that continues to operate, with the aim of establishing the substantive truth? Can a dispute of a purely private nature, merely because it is examined within restructuring proceedings, suddenly become one involving the public interest?

The author is inclined to take the view that the public interest is engaged when the court determines matters relating to the restructuring proceedings themselves, such as the lawfulness of creditors' meetings, the appointment or removal of the insolvency practitioner, the opening of restructuring proceedings, and similar procedural matters. However, the existence of a public interest should not extend to legal relationships that are exclusively private in nature.

The author also endorses the approach adopted in judicial practice that, where the dispute concerns manifestly private interests—for example, where a dispute arises in restructuring proceedings concerning the admission of a creditor's claim—the dispute should be resolved in accordance with the principle of party disposition within the

856 Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. IV tomas (Vilnius: Registrų centras, 2009), 527–528.

framework of contentious proceedings, under which each party bears the burden of proving the facts on which it relies (Article 178 of the Code of Civil Procedure).

Accordingly, an active role of the court and reliance on the public interest in disputes concerning the admission of creditors' claims in restructuring proceedings may be justified only in exceptional cases, having regard to the particular nature and specific circumstances of the dispute.

he Law on Commercial Arbitration does not expressly prohibit the referral to arbitration of disputes arising out of restructuring legal relationships. Nevertheless, both legal scholarship and judicial practice recognise the general principle that the nature and underlying principles of arbitral proceedings are incompatible with the determination of disputes whose resolution produces *erga omnes* legal effects. Likewise, matters relating to the organisation and conduct of restructuring proceedings, which concern exclusively the application of insolvency law, should not be submitted to arbitration.

In many jurisdictions, it is accepted that, notwithstanding the opening of insolvency proceedings, arbitration agreements concluded in the context of private-law relationships before the commencement of insolvency proceedings remain valid and binding. At the same time, the criticism of this approach is also persuasive. It is necessary to safeguard the equal treatment of creditors, in particular their rights to receive information and to challenge procedural decisions, as well as to ensure compliance with the principle of *vis attractiva concursus*. The views expressed in legal scholarship and judicial practice further diverge as to the enforceability of an arbitration agreement where the debtor lacks sufficient financial resources to bear the costs of arbitration.

The Legal Status of the Creditor in Restructuring Proceedings. Modern economies are widely regarded as credit-based economies. Accordingly, in order to facilitate access to financing at the lowest possible cost and through the widest possible range of financing instruments, it is necessary, inter alia, to establish a clear and predictable insolvency law framework that enables creditors to assess and appropriately manage the risks associated with extending credit.[857]

The insolvency legislation currently in force does not provide a statutory definition of the term creditor. Consequently, the concept has been developed and interpreted through judicial practice. In the author's view, expressly defining the concept of a creditor in the legislation governing insolvency legal relationships would provide the most appropriate solution to the problems relating to the legal status of creditors in restructuring proceedings. Case law demonstrates that, as legal relationships continue to evolve and become increasingly complex, different interpretations of the concept of a creditor have emerged, creating legal uncertainty and a lack of predictability.

A creditor acquires the rights and obligations of a participant in insolvency proceedings from the date on which the court order approving the creditor's claim becomes final. From that date, creditors acquire the rights and obligations provided for in the Law on the Insolvency of Legal Entities.

The approved list of creditors' claims subsequently serves as the basis for voting on

857 World Bank, *supra note*, 272: 15

the restructuring plan. In practice, a creditor's influence in restructuring proceedings largely depends on the amount of its admitted claim. Since the amount of an admitted claim may also change during the restructuring proceedings, it is important to establish uniform rules for determining the amount of creditors' claims.

Furthermore, only creditors affected by the restructuring plan are entitled to vote on the restructuring plan (Article 107 of the Law on the Insolvency of Legal Entities). Consequently, both a creditor's legal status—namely, whether it qualifies as an affected creditor—and the amount of its admitted claim may significantly influence the course of the restructuring proceedings. The fewer disputes that arise at these stages of the restructuring proceedings, the more effective, transparent and reliable the restructuring process becomes.

"From the date of entry into force of the court order to open a bankruptcy case, it is considered that the deadlines for the fulfillment of all obligations of a legal entity have expired" (Article 61 of the Law on the Insolvency of Legal Entities). Consequently, no significant difficulties arise in determining a creditor's legal status in bankruptcy proceedings, since all obligations, irrespective of their original maturity date, become due and payable from the date on which the court order opening bankruptcy proceedings becomes final.

By contrast, where restructuring proceedings are opened, obligations are performed in accordance with Article 28 of the Law on the Insolvency of Legal Entities. As a general rule, the performance of obligations is merely suspended until the court order approving the restructuring plan or terminating the insolvency proceedings becomes final. The Law on the Insolvency of Legal Entities does not provide that the maturity of obligations is accelerated upon the opening of restructuring proceedings. Article 61 of the Law therefore constitutes a special provision governing bankruptcy proceedings only.

This gives rise to the central issue concerning the legal status of a creditor in restructuring proceedings: should a person whose claim has not yet matured either at the time restructuring proceedings are opened or at the time creditors' claims are admitted—and whose claim therefore has not yet become due and payable—but whose claim becomes due, for example, during the second year of the restructuring proceedings, be regarded as a creditor of the restructuring legal person?

For some time, the concept of a creditor developed in the case law on bankruptcy proceedings appeared to provide a sufficiently clear and adequate basis for defining the concept of a creditor not only in bankruptcy proceedings but also in restructuring proceedings. However, when a dispute arose as to which creditors must be notified of the intention to apply for the opening of insolvency proceedings in accordance with Article 8 of the Law on the Insolvency of Legal Entities, it became apparent that the interpretation limiting the concept of a creditor to a person whose claim had already matured was unduly restrictive. Accordingly, the case law evolved to recognise that:

"The concept of a creditor in the context of the Law on the Insolvency of Legal Entities cannot be linked solely to the maturity of an obligation. <...> All creditors who have a claim against the debtor at the time when the notice is sent to creditors fall

within the scope of Article 8 of the Law on the Insolvency of Legal Entities, irrespective of whether that claim is already overdue."

The author further demonstrates that this interpretation is equally relevant when determining issues relating to the admission of creditors' claims in restructuring proceedings, thereby ensuring, inter alia, the uniform application of the concept of a creditor throughout insolvency proceedings.

Under the currently applicable rules governing the admission of creditors' claims and the prevailing concept of a creditor, a creditor whose claim has not yet matured and will become due only at a later stage should not be included in the list of admitted creditors' claims, since, as discussed above, only claims that have already matured are admitted. Such situations may arise, for example, where a debtor has received a loan that is repayable in a single instalment during the second year of the restructuring proceedings.

In this context, however, it is important to bear in mind that the debtor remains a going concern and that a restructuring plan may be approved for a period of up to four years (Article 105 of the Law on the Insolvency of Legal Entities).

If a creditor's claim becomes due during the implementation of the restructuring plan but the creditor has not been included in the list of admitted creditors' claims, the creditor will not participate in the negotiations on the restructuring plan and may acquire the right to do so only after a substantial part of the implementation period has already elapsed. In such circumstances, the restructuring plan approved at the outset of the restructuring proceedings may prove unsustainable. Once the creditor's claim becomes due, if the debtor is unable to perform the obligation immediately, the creditor may refuse to support the restructuring plan, thereby jeopardising the restructuring proceedings as a whole.

In the author's view, consistency in legal institutions, legal rules and legal concepts across different branches of law makes the legal system clearer, more coherent, more accessible and easier to apply, thereby enhancing its reliability and effectiveness. Whenever a question arises concerning the definition or meaning of a particular legal concept, the first step should be to examine how that same concept is understood and defined in other branches of law.

Accordingly, the author agrees with the approach adopted in the case law whereby, in determining whether a creditor's claim should be admitted in restructuring proceedings, the courts also rely on legislation governing financial reporting. This ensures that the same concepts are interpreted consistently across different areas of law. In one case, the court relied on the Business Accounting Standards and held that:

"Planned transactions, guarantees and suretyships that have been granted but are not yet required to be performed are not recognised as financial liabilities of an undertaking until they satisfy the definition of a financial liability."

Accordingly, the court refused to admit the claim of an applicant against the guarantor under a contract of suretyship because the principal debtor was properly performing its obligations. Such a claim would not be recognised in the financial accounting records or financial statements of the restructuring legal person and, consequently,

would not be included in the list of creditors' claims to be admitted. Such a claim is not yet due and payable.

The previously identified issue concerning the determination of who should be regarded as a creditor in restructuring proceedings may also be addressed by reference to the rules of financial accounting. Under those rules, "financial liabilities are recognised in accounting only when an undertaking assumes an obligation to pay cash or to settle by transferring another financial asset." A financial liability is defined as a contractual obligation to deliver cash or another financial asset to another party, or to exchange financial instruments with another party under conditions that are potentially unfavourable to the undertaking.

Financial liabilities are classified as either non-current or current. "Non-current financial liabilities are obligations that the undertaking is required to settle more than one year after the end of the reporting period" and are recognised in the balance sheet under the heading "Amounts payable and other non-current liabilities". "Current financial liabilities are obligations that the undertaking is required to settle within one year after the end of the reporting period" and are recognised under the heading "Amounts payable and other current liabilities".

Accordingly, the financial accounting records of an undertaking reflect all financial liabilities with a clearly established maturity date. In other words, financial accounting recognises only those financial liabilities that have arisen once all legal facts necessary for their incurrence have occurred and that are not contingent or hypothetical.

A further question arises where the restructuring undertaking has a creditor to whom it owes periodic financial obligations (for example, monthly payments). Should such a person be regarded as a creditor where those obligations are being performed properly and on time? The answer to this question may again be found in the rules of financial accounting.

When an undertaking obtains a long-term loan, it is recognised in the balance sheet as follows: the portion of the loan that is repayable within one year is classified as a current liability, whereas the remaining balance is recognised as a non-current liability. Accordingly, even where periodic financial obligations are being performed properly and there are no overdue liabilities, and even where the final maturity date of those obligations extends beyond the duration of the restructuring plan, such a person should nevertheless be regarded as a creditor of the restructuring undertaking and its claim should be admitted. Otherwise, if a scheduled instalment is not paid properly and on time, this may have adverse consequences for the restructuring proceedings as a whole.

In conclusion, the author proposes that the concept of a creditor in restructuring proceedings should be interpreted more broadly by reference to the legislation governing financial accounting. The decisive criterion should be whether the creditor's financial claim is required to be recognised in the debtor's accounting records. Accordingly, a creditor may be defined as a person holding a financial claim with a clearly defined maturity date that is neither contingent nor hypothetical.

In essence, such a definition had already been embodied in the former Law on

Enterprise Restructuring, which provided that: "The creditors of an undertaking (hereinafter – creditors) are natural and legal persons entitled to require the undertaking to perform its obligations and liabilities, as well as natural and legal persons whose claims have not yet fallen due."

Extending the interpretation of the concept of a creditor in this manner would have no practical effect on bankruptcy proceedings, since, once the court order opening bankruptcy proceedings becomes final, all obligations become due. In restructuring proceedings, however, it would resolve the problem of the legal status of a person whose claim falls due during the restructuring proceedings.

Such an interpretation of the concept of a creditor would be consistent not only with the Civil Code, which recognises as a creditor a person holding not only an existing claim but also a clearly defined future claim that is enforceable at a later date, but also with the former Law on Enterprise Restructuring and the legislation governing financial accounting. In this way, a uniform interpretation of the same legal concept across different branches of law would be ensured, thereby strengthening legal certainty and the stability of the legal system.

However, where the debtor continues to perform its obligations to a creditor properly and on time, does that creditor have a sufficient legal interest to vote on the restructuring plan? Article 9(2) of the Preventive Restructuring Directive provides that only parties affected by the restructuring plan should have the right to vote on its adoption, whereas parties that are not affected by the plan should not be granted voting rights. This provision has been transposed into Article 107 of the Law on the Insolvency of Legal Entities, which requires the approval of the restructuring plan only by affected creditors.

In principle, any measure provided for in the restructuring plan that prevents a creditor's claim from being satisfied in full and on time, including the deferral of payment, affects that creditor. Accordingly, Article 2(9) of the Law on the Insolvency of Legal Entities provides a sufficiently precise definition of an affected creditor, namely: "a creditor whose civil rights and/or obligations are directly created, amended or extinguished by the restructuring plan as a result of the assistance provided to the legal person in overcoming its financial difficulties."

This mechanism effectively resolves the problem identified above. A creditor whose claims continue to be satisfied properly and on time, and whose rights are not modified by the restructuring plan, remains a creditor in the restructuring proceedings but, as an unaffected creditor, has no right to vote on the restructuring plan.

Nevertheless, the author raises the following question: is such an approach truly justified? Once an undertaking becomes insolvent, the interests of creditors and the principle of equal treatment of creditors become paramount. Individual arrangements with creditors are no longer possible, since the debtor's financial difficulties are addressed through collective restructuring proceedings.

The restructuring plan on which creditors vote does not merely regulate the performance of obligations owed to creditors. It also presents the undertaking's overall financial and economic position, sets out the measures proposed to overcome its

financial difficulties, and contains projected income and expenditure. At the stage of approval, all these elements are assessed in terms of their credibility and feasibility and are ultimately submitted to a vote by the creditors.

The more severe the undertaking's financial difficulties, the more complex the measures that may be required and the greater the risk assumed by creditors. Even where the restructuring plan provides that a particular creditor's claim will be satisfied in accordance with the original contractual terms, without any modification of the underlying obligation, this does not eliminate the inherent risk of restructuring failure. That risk is intrinsically linked to the measures provided for in the restructuring plan and to their actual effectiveness during its implementation.

This gives rise to the following question: can it truly be said that the restructuring plan of an insolvent undertaking has no effect on a creditor merely because the creditor's individual claim is not modified? Why should creditors whose claims are modified be entitled to vote on the appropriateness of the measures provided for in the restructuring plan, while creditors whose claims are to be satisfied in accordance with the parties' original agreement are denied that right?

In the author's view, the two opposing positions discussed above do not represent two different approaches to the same problem; rather, they relate to two fundamentally different situations. As noted earlier, the concept of affected and unaffected creditors, which was transposed into the Law on the Insolvency of Legal Entities from the Preventive Restructuring Directive, was originally intended to form part of preventive restructuring frameworks applicable to solvent undertakings facing a likelihood of insolvency. Indeed, where an undertaking remains solvent, a creditor whose claim continues to be satisfied properly and on time has no sufficient legal interest in determining whether the measures proposed to preserve the undertaking's solvency and viability are appropriate. It should also be noted that the Preventive Restructuring Directive does not even require parties unaffected by the restructuring plan to be notified of the plan proposed for adoption.

The situation changes, however, once an undertaking becomes insolvent. At that stage, the public interest comes to the forefront, and the undertaking's freedom of action is, to a certain extent, restricted by the obligation to refrain from taking actions that would prejudice the rights and interests of its creditors. Accordingly, where the restructuring plan of an insolvent undertaking is submitted for approval, the author considers that, in order to ensure the protection of the rights and interests of all creditors, all creditors whose claims have been admitted by the court should be entitled to vote on the restructuring plan.

In such circumstances, a creditor's legal interest does not arise solely from the modification of its individual claim. It is also founded on the collective nature of the restructuring proceedings and on the common risk assumed by all creditors in the restructuring of an insolvent undertaking.

Accordingly, the author reaches the fourth conclusion that the concept of a creditor in restructuring proceedings should be interpreted more broadly than the concept of a creditor developed in bankruptcy proceedings. A creditor's legal status, which

determines, inter alia, the right to vote at creditors' meetings and to participate in decisions concerning the restructuring plan, cannot be interpreted in isolation from the legislation governing civil law and financial accounting. Accordingly, the list of admitted creditors' claims should include not only creditors whose claims have already fallen due, but also creditors whose claims satisfy the definition of a financial liability. These include creditors whose claims arise from transactions that have already entered into performance and that give rise to an obligation to transfer cash or another financial asset to another party at a specified time.

Shareholders' Participation in Restructuring Proceedings: Legal Grounds and Scope. Lithuanian case law has established that "as a general rule, the shareholders of a company are not participants in bankruptcy proceedings where that company is undergoing bankruptcy. However, this general rule is subject to exceptions where the rights of the owner (shareholder or member) are affected to such an extent by the restrictions imposed on the legal person that their participation in the bankruptcy proceedings may be justified. In such cases, the shareholders of the bankrupt company may participate in the bankruptcy proceedings as third parties not asserting independent claims. When deciding whether shareholders should be joined to the proceedings, the court must assess their actual and legal interest in participating in the bankruptcy proceedings."

This approach has also been followed in subsequent decisions addressing the participation of shareholders in bankruptcy proceedings. Given that bankruptcy and restructuring proceedings are now governed by a single statute regulating insolvency law, the question arises whether the principles developed in bankruptcy case law should also apply to restructuring proceedings.

Where the value of an undertaking's assets is insufficient to satisfy creditors' claims, the shareholders' equity is, by definition, of no economic value. In other words, the shareholders' interest represented by their shares is effectively worthless. Accordingly, it is generally accepted that shareholders should neither be entitled to vote on the restructuring plan nor be able to veto its adoption, since they no longer have a genuine proprietary interest in the undertaking.

Restructuring proceedings, however, are generally aimed at preserving the undertaking as a going concern. Consequently, the position of shareholders and their equity interest remain relevant in restructuring proceedings.

Prior to the insolvency law reforms introduced at the European Union level, it was generally accepted that "shares in a company do not form part of the debtor's estate; accordingly, collective insolvency proceedings cannot have a direct effect on the shareholding." Consequently, any decision affecting the company's capital structure required the shareholders' approval. Since shareholders did not participate in the restructuring planning process, they retained a veto right during the restructuring proceedings. In practice, this veto could be exercised opportunistically against creditors whose primary interest lay in the successful implementation of the restructuring plan.

The position was further complicated by the fact that a successful restructuring could generate additional value for the shareholders and confer an unexpected

economic benefit upon them, even where they made no contribution to the restructuring process while the burden of debt forgiveness was borne by the creditors. Such an insolvency framework created a conflict between creditors and shareholders, "whose interests were contrary to the principal objective of restructuring, namely, to maximise the satisfaction of creditors' interests."

Accordingly, insolvency law was reformed in this respect by introducing rules that departed from the traditional principle of the neutrality of collective insolvency proceedings, thereby making it possible for insolvency proceedings to address not only the debtor's assets but also its capital structure.

The Preventive Restructuring Directive provides that "company law should not jeopardise the effective adoption and implementation of restructuring plans." Accordingly, where a restructuring plan provides for the issuance of new shares, Member States may derogate from the requirements of Directive (EU) 2017/1132 relating to certain aspects of company law, including, for example, the obligation to convene a general meeting of shareholders and the pre-emption rights of existing shareholders.

The Preventive Restructuring Directive also permits Member States to provide that shareholders are not entitled to vote on the restructuring plan (Article 9(3)). However, such a rule is considered appropriate only where shareholders would receive no payment in a liquidation scenario. Although shareholders may be placed in a separate voting class and participate in negotiations on the restructuring plan, they should not be permitted to veto a plan supported by the creditors. This is because any objection by shareholders must ultimately be assessed by reference to the hypothetical liquidation scenario, in which shareholders would ordinarily receive no distribution.

Since the Law on the Insolvency of Legal Entities grants shareholders the right to vote on the restructuring plan, they should accordingly be granted the right to participate in the restructuring proceedings either as interested persons or as third parties, together with all the procedural rights attaching to such status. Unlike in bankruptcy proceedings, they should not be required to demonstrate a legal interest in participating in the restructuring proceedings.

It is also important to note that shareholders enjoy both proprietary and non-proprietary rights, including, for example, the right to vote, to participate in general meetings, and to receive information in accordance with the procedure established by law. These rights do not depend on the economic value of their shares but are protected by company law legislation (in Lithuania, for example, Article 16 of the Law on Companies). Neither the Law on Companies nor the Law on the Insolvency of Legal Entities provides that shareholders' rights cease upon the insolvency of the company.

In conclusion, the author reaches the fifth conclusion that shareholders may pose a threat to the effectiveness of restructuring proceedings, for example by vetoing decisions concerning changes to the company's capital structure. The role of shareholders in restructuring proceedings should depend on whether the proceedings concern a solvent or an insolvent undertaking. The legal framework should ensure that the debts of an insolvent undertaking may be converted into equity without the shareholders' consent where this is necessary to achieve the objectives of the restructuring proceedings.

PROBLEMS ARISING AT THE STAGE OF COMMENCING RESTRUCTURING PROCEEDINGS

Some scholars argue that the stigma associated with insolvency is one of the main factors discouraging distressed businesses from seeking timely assistance. However, empirical research confirming or disproving this proposition remains limited. It has also been observed that, in societies where business failure is strongly stigmatised, even a debtor-friendly insolvency regime is likely to have only a limited impact.

Nevertheless, legal scholarship has not identified specific cultural, economic, legal or political indicators that would explain societal attitudes towards debt or determine what characteristics an effective restructuring framework should possess in a particular jurisdiction. Historical analyses of insolvency law suggest that, in cultures where entrepreneurship is perceived primarily as an economic risk rather than as a personal failure, the phenomenon of insolvency stigma may be insignificant or even absent.

The author suggests that the greatest risk of stigmatisation may arise where ownership, management and business risk are concentrated in the hands of a single person, namely where all or a controlling majority of the shares are owned by a person who simultaneously serves as the company's director. In such circumstances, the absence of accountability to other stakeholders creates greater opportunities for abuse and dishonest conduct. Consequently, when such a business fails, legitimate questions naturally arise as to whether the director exceeded the limits of reasonable business risk and whether the business was managed in a transparent manner.

In 2024, the regional courts received 101 applications for the opening of restructuring proceedings, of which 16 were refused acceptance. During the same period, 1,378 applications for the opening of bankruptcy proceedings against legal persons were filed, of which 131 were likewise refused acceptance.

To identify the reasons for the refusal to accept applications for the opening of insolvency proceedings, the author conducted a documentary analysis by requesting access to the case files of completed proceedings before the Vilnius Regional Court. The request covered 22 rulings issued in restructuring and bankruptcy proceedings.

The Vilnius Regional Court provided copies of 14 rulings. Their examination revealed that, in every case, the application had been refused because the mandatory pre-trial procedure had not been complied with.

Failure to comply with the mandatory pre-trial procedure is closely linked to the proper interpretation and application of Articles 8, 9 and 17 of the Law on the Insolvency of Legal Entities. The author does not question that, before applying to the court for the opening of insolvency proceedings, a creditor must notify the debtor in accordance with the procedure laid down in Article 9 of the Law on the Insolvency of Legal Entities. On the contrary, the author considers this requirement to be both appropriate and mandatory.

Indeed, in the context of Article 9, the case law holding that "the legislature thereby creates an opportunity for the debtor and the creditor to resolve financial difficulties without opening insolvency proceedings before the court and encourages them to seek solutions capable of improving the financial position of the legal person outside judicial proceedings" is, in the author's view, essentially correct.

However, in the author's view, that interpretation should not be transposed to

Article 8 of the Law on the Insolvency of Legal Entities, which governs the mandatory pre-trial procedure where insolvency proceedings are initiated by the debtor.

In its early case law interpreting the Law on the Insolvency of Legal Entities, the Lithuanian Court of Appeal, through a systematic interpretation of Articles 17(2), 16(1)(1) and 8 of the Law on the Insolvency of Legal Entities, held that "before applying to the court for the opening of insolvency proceedings, a legal person must first comply with the mandatory pre-trial procedure by notifying its creditors of its intention to initiate insolvency proceedings. The notice must specify the debtor's outstanding obligation and the time limit within which either an agreement on assistance is to be concluded or a decision is to be adopted to conduct bankruptcy proceedings out of court. Only after the expiry of that period does the legal person acquire the right to apply to the court for the opening of insolvency proceedings, and that right must be exercised within three months. If no application is filed within that period, the insolvency process must be recommenced, including renewed compliance with the mandatory pre-trial procedure by issuing a new notice to creditors in accordance with Article 8 of the Law on the Insolvency of Legal Entities." This interpretation has been consistently followed in subsequent case law.

This, however, raises a number of important questions. Is it justified to require a legal person to negotiate with one or several creditors regarding assistance before applying for the opening of insolvency proceedings? If so, with how many creditors must such negotiations take place in order to satisfy the requirements of Article 16 of the Law on the Insolvency of Legal Entities? Must negotiations be conducted with all creditors? Can the mere service of a notice of intention to initiate insolvency proceedings genuinely be regarded as negotiations?

Equally important, a company may deliberately seek bankruptcy because it considers restructuring impossible and therefore sees no reason, or has no intention, to negotiate hypothetical and undefined concessions with its creditors. In the author's view, requiring a debtor to negotiate possible concessions with creditors before the opening of bankruptcy proceedings effectively undermines the debtor's right to seek bankruptcy.

Furthermore, can a company that remains exposed to individual enforcement measures against its assets realistically possess any bargaining power when negotiating an agreement on assistance? Is it reasonable to require a financially distressed company to wait 15 days for a creditor's response when financial assistance is often needed immediately? Although a 15-day period may appear relatively short, it may cause significant harm to a company experiencing financial difficulties. By way of comparison, neither the United States nor Germany requires compliance with a mandatory pre-trial procedure before insolvency proceedings may be opened.

The Lithuanian Court of Appeal has consistently held that compliance with the mandatory pre-trial procedure is a prerequisite for commencing insolvency proceedings. According to the Court, Article 8 of the Law on the Insolvency of Legal Entities, which requires the debtor to notify all creditors of its intention to initiate insolvency proceedings, "creates an opportunity for the debtor and its creditors to resolve financial difficulties without opening insolvency proceedings before the court and encourages

the search for out-of-court solutions capable of improving the debtor's financial position. Only after this mandatory pre-trial stage has been properly completed does the right to apply to the court for the opening of insolvency (bankruptcy or restructuring) proceedings arise (Article 16(1)(1) of the Law on the Insolvency of Legal Entities)."

The author does not agree with this approach. In the author's view, no person should be compelled to continue operating a business and, consequently, no debtor should be required to negotiate possible concessions with creditors where it seeks the opening of bankruptcy proceedings against itself. Moreover, the Law on the Insolvency of Legal Entities allows bankruptcy proceedings to be converted into restructuring proceedings. Accordingly, the possibility of rescuing the undertaking is not lost even where bankruptcy proceedings are initiated.

The author further considers that a company genuinely seeking to preserve its business is likely to have already exhausted all reasonable measures to avoid insolvency, including negotiations with creditors regarding possible concessions. A company initiating restructuring proceedings publicly discloses its financial difficulties, exposes its commercial reputation and credibility to risk, may lose, to a certain extent, the ability to operate under ordinary market conditions, and may become subject to the appointment of a restructuring practitioner. It is therefore reasonable to assume that such a company seeks to obtain the statutory protection afforded by insolvency law as promptly as possible.

Furthermore, the Law on the Insolvency of Legal Entities permits a restructuring plan to be confirmed even without the approval of creditors. It is therefore difficult to justify why a company should be required to negotiate an agreement on assistance before commencing restructuring proceedings when the same objective may be achieved through other mechanisms expressly provided for by law.

Once an application for the opening of insolvency proceedings has been accepted, the realisation of the debtor's assets and individual enforcement against those assets are stayed (Article 19(5) of the Law on the Insolvency of Legal Entities). This not only preserves the possibility of maintaining the undertaking as a going concern—for example, by protecting assets necessary for the continuation of its business—but also safeguards the equal treatment of creditors by ensuring that all creditors have an equal opportunity to obtain satisfaction of their financial claims from the debtor's assets.

For example, the commencement of restructuring proceedings under Chapter 11 of the United States Bankruptcy Code has also been used as a strategic tool to stay individual enforcement actions. From that perspective, the primary objective of initiating insolvency proceedings for a legal person experiencing financial difficulties is to obtain the protection and relief that become available once the court has accepted the application for the opening of insolvency proceedings. As recognised in Lithuanian case law, "a company undergoing restructuring continues to carry on its commercial activities, while its financial position is constantly changing; therefore, the prompt determination of an application for the opening of restructuring proceedings is of particular importance and has a direct impact on the subsequent restructuring process and its effectiveness."

The author further raises the question whether negotiations with only a limited number of creditors are compatible with the very nature of insolvency proceedings,

where the consequences of insolvency should be addressed collectively with the participation of all creditors. Article 3(1)(2) of the Law on the Insolvency of Legal Entities establishes the principle of equal treatment of creditors, requiring creditors with claims of a similar nature to be afforded equal opportunities to participate in the insolvency proceedings in order to seek satisfaction of their claims and to protect their other rights and legitimate interests.

Why should an individual creditor enter into an agreement on assistance and assume corresponding obligations without knowing whether it will be treated equally with the other creditors? Moreover, where the debtor has become insolvent, negotiations on measures to overcome financial difficulties may result in one creditor being granted preferential treatment, thereby creating a risk of prejudice to the interests of the remaining creditors.

This gives rise to the question whether agreements with individual creditors should, as a matter of principle, be sought only where the undertaking remains solvent.

Where a company experiences financial difficulties and faces a likelihood of insolvency, an agreement with creditors concerning the performance of obligations and measures to support the business is both desirable and to be encouraged. However, such an agreement should not be regarded as a precondition for the opening of insolvency proceedings. Since a restructuring plan may provide for various measures to overcome financial difficulties even without the consent of creditors, the conclusion or non-conclusion of an agreement on assistance is of no decisive significance for the subsequent restructuring proceedings, and even less so for bankruptcy proceedings.

Although the assistance of creditors may be of considerable importance in helping to avoid the liquidation of the undertaking, there are no legal grounds for compelling a legal person to continue carrying on its business. Nor can a legal person be required, against its will, to seek assistance in overcoming its financial difficulties.

The author considers that only a solvent undertaking should have the opportunity to initiate negotiations with one or more creditors with a view to avoiding the opening of insolvency proceedings. Even in such circumstances, however, the initiation of negotiations should be regarded as a right rather than a legal obligation.

Article 9 of the Law on the Insolvency of Legal Entities governs the initiation of insolvency proceedings where they are commenced by a creditor. Unlike Article 8, Article 9 does not require the creditor to notify the debtor's other creditors of its intention to initiate insolvency proceedings. Case law demonstrates that creditors seek to rely on the simpler procedure established by Article 9 in order to avoid the more burdensome requirements laid down in Article 8. In practice, a debtor may have hundreds or even thousands of creditors, and notifying all of them of the intended initiation of insolvency proceedings entails considerable organisational effort and time.

In general, the purpose of a mandatory pre-trial procedure is to provide the parties with an opportunity to resolve their dispute more simply, more quickly and at lower cost, without resorting to judicial proceedings. The current legal framework, however, establishes different rules for initiating the same insolvency proceedings depending on whether the application is filed by the debtor or by a creditor. This, in itself, indicates that the objective identified in the case law—namely, encouraging out-of-court

solutions capable of improving the debtor's financial position—is not pursued consistently in every case at the stage of commencing insolvency proceedings.

Practical experience further demonstrates that parties seek to avoid the application of Article 8, which suggests that its requirements are neither practical nor perceived as beneficial. At the same time, the courts tend to focus primarily on formal compliance with the mandatory pre-trial procedure rather than on whether that procedure has actually achieved its intended purpose. This indicates that the procedure is ineffective.

In reality, a person applying to the court for the opening of insolvency proceedings seeks to obtain the statutory protections that are essential for preserving the undertaking as a going concern and maintaining financial stability during a period of financial distress. Consequently, requiring negotiations with creditors before the opening of insolvency proceedings does not correspond to the practical needs of the undertaking. Moreover, it is doubtful whether, once a company has become insolvent, individual negotiations with creditors remain compatible with the collective principles governing insolvency proceedings.

The author therefore concludes that the mandatory pre-trial procedure does not ensure an effective restructuring process. Reaching an agreement with creditors before the opening of insolvency proceedings should constitute an independent and preferred means of addressing financial difficulties. However, in the author's view, this mechanism should be reserved for solvent undertakings experiencing financial difficulties at an early stage and should not constitute a precondition for the opening of restructuring proceedings.

In conclusion, the author reaches the sixth conclusion that a debtor applying for the opening of restructuring proceedings primarily seeks to obtain the statutory protections designed to preserve financial stability during a period of financial distress, including, among other things, a stay of individual enforcement actions that may jeopardise the viability of the undertaking. Consequently, requiring the debtor to negotiate with creditors before the opening of restructuring proceedings does not correspond to the practical needs of the undertaking.

The mandatory pre-trial procedure in restructuring proceedings serves no meaningful purpose, since assistance may be granted to the legal person even without the approval of creditors, while the same procedure does not apply where restructuring proceedings are initiated by a creditor. Moreover, once a company has become insolvent, it is doubtful whether individual negotiations with creditors remain compatible with the collective nature of insolvency proceedings.

The author therefore concludes that the mandatory pre-trial procedure does not ensure an effective restructuring process. Agreements with creditors on assistance prior to the opening of insolvency proceedings should constitute an independent and preferred mechanism for addressing financial difficulties. However, in the author's view, this mechanism should be reserved for solvent undertakings experiencing financial difficulties at an early stage and should not constitute a precondition for the opening of restructuring proceedings.

APPROVAL AND DISSEMINATION OF RESEARCH RESULTS

The research results have been published in the following peer-reviewed scholarly publications:

1. Audronė Balsiukienė, "Liability of a Company Director: Restriction on Holding the Position of Manager of a Legal Entity," Jurisprudencija 28(2) (December 2021): 452-475. DOI: 10.13165/jur-21-28-2-07. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/18223
2. Remigijus Jokubauskas, Audronė Balsiukienė, „Problems of New and Interim Financing in Restructuring Proceedings", Socrates 2(20) (December 2021): DOI: 10.25143/socr.20.2021.2.127-135. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/17790
3. Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis, Audronė Balsiukienė, Mykolas Kirkutis, "The Legal Status of a Member of a Legal Entity in Bankruptcy Proceedings," Teisė 122 (March 2022): 36-50. DOI: https://doi.org/10.15388/Teise.2022.122.3
4. Audronė Balsiukienė, "Confirmation of a Restructuring Plan without the Approval of Creditors," Jurisprudencija 29(1) (June 2022): 135-155. DOI: https://doi.org/10.13165/JUR-22-29-1-07. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/18468
5. Audronė Balsiukienė, "The Place of Preventive Restructuring in the System of Insolvency Law," Jurisprudencija 30(1) (July 2023): 183-208. DOI: 10.13165/JUR-23-30-1-09. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/46165

Presentations Delivered, Participation in Conferences and Other Academic Activities:

1. Delivered the presentation "Confirmation of a Restructuring Plan without the Approval of Creditors" at the academic-practical conference "Measures for Ensuring Effective Corporate Insolvency Proceedings," held online on 21 April 2022.
2. Delivered the presentation "Issues Relating to the Preparation and Approval of a Solvency Restoration Plan" at the academic-practical conference "Ensuring Effective Bankruptcy Proceedings for Natural Persons," organized by Mykolas Romeris University and held on 21 April 2023 in Vilnius, at Mykolas Romeris University.
3. Delivered the presentation "The Role of the Court in Ensuring Effective Restructuring Proceedings" at the international academic conference "CONTEMPORARY LAW TRENDS AND PERSPECTIVES," organized by Vytautas Magnus University and held on 29 April 2024 in Kaunas, at Vytautas Magnus University.
4. Delivered the presentation "Possibilities of Preventive Restructuring in Lithuania" at the international academic conference "SOCIAL TRANSFORMATIONS IN CONTEMPORARY SOCIETY," organized by Mykolas Romeris University and held online on 6 June 2024.
5. Delivered the presentation "Implementation of the Restructuring Directive into Lithuanian Insolvency Law" at the international conference "From Policy to Practice: The Growing Impact of EU Law on the Daily Work of Insolvency Practitioners," organized by Mykolas Romeris University and held online on 28 January 2025.

Co-author of the monograph "The Application of Interim Protective Measures in Civil Procedure."

Lecturer at Mykolas Romeris University since 2023.

Research Internship

In June 2025, a research internship was completed at the University of Cambridge, England. During the internship, use was made of the Squire Law Library, one of the largest academic legal collections in the United Kingdom and a particularly valuable resource for the research conducted, as well as other resources of the Cambridge University Library.

CURRICULUM VITAE

Education

Since 2021	Doctoral studies, Mykolas Romeris University
2004 – 2009	Master's degree in Law, specialization in Finance and Tax Law, Vilnius University

Work Experience

Since 2023	Lecturer, Mykolas Romeris University Reviewing final theses Conducting seminars in Civil Procedure Law
2019	Judicial Assistant, Court of Appeal of Lithuania
2016 – 2019	Judicial Assistant, Vilnius Regional Court
2015 – 2016	Judicial Assistant, Trakai District Court (currently the Trakai Chamber of the Vilnius Region District Court)
2009 – 2015	Lawyer, Lithuanian Association of People with Disabilities
2007 – 2009	Lawyer, Elektrėnai Municipality 2nd Notary Office

Balsiukienė, Audronė
VEIKSMINGO RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESO UŽTIRKINIMO PROBLEMOS: daktaro disertacija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2026. P. 288.

Bibliogr. 181–208 p.

Disertacijoje tiriamos restruktūrizavimo proceso veiksmingumo užtikrinimo problemos Lietuvos nemokumo teisės sistemoje. Tyrime veiksmingas restruktūrizavimas suprantamas kaip priemonių visuma, nukreipta į įmonės finansinio gyvybingumo atkūrimą (išsaugojimą), derinant kreditorių ekonominius interesus ir socialinį interesą išsaugoti veikiantį ūkio subjektą. Darbe analizuojama restruktūrizavimo samprata, jo santykis su bankroto procesu, prevencinio restruktūrizavimo vieta nemokumo teisėje, taip pat teismo, kreditorių ir akcininkų teisinės padėties reikšmė restruktūrizavimo tikslui pasiekti. Atskleidžiama, kad Lietuvoje galiojantis reguliavimas neužtikrina pakankamai ankstyvo, lankstaus ir konfidencialaus mokumo problemų sprendimo, o ikiteisminė restruktūrizavimo inicijavimo tvarka, kuri šiuo metu laikoma privaloma ir reguliuojama imperatyviomis teisės normomis, gali tapti reikšminga kliūtimi, siekiant pasinaudoti įstatymo suteikiamomis apsaugomis, reikalingomis finansiniams sunkumams įveikti. Disertacijoje pagrindžiama, kad restruktūrizavimo procese taikomos priemonės turi būti diferencijuojamos pagal bendrovės finansinę būklę: mokioms, bet finansinių sunkumų patiriančioms įmonėms būtina sudaryti sąlygas naudotis prevencinėmis restruktūrizavimo sistemomis, o nemokių įmonių restruktūrizavimas turi būti vykdomas užtikrinant teisminę kontrolę, restruktūrizavimo bylas nagrinėjant ypatingosios teisenos tvarka. Tiek kreditorių, tiek akcininkų teisinė padėtis restruktūrizavimo procese skiriasi, priklausomai nuo to, kokiai – mokiai ar nemokiai įmonei – restruktūrizavimo procesas inicijuojamas. Disertacijoje pateikiami siūlymai, kuriais siekiama didinti restruktūrizavimo proceso aiškumą, nuoseklumą ir praktinį veiksmingumą.

The dissertation examines the challenges of ensuring effective restructuring within the Lithuanian insolvency law framework. Effective restructuring is understood as a set of legal measures aimed at restoring or preserving the financial viability of an undertaking by reconciling the economic interests of creditors with the social interest in preserving a functioning business. The dissertation analyses the concept of restructuring, its relationship with bankruptcy proceedings, the role of preventive restructuring within insolvency law, and the significance of the legal status of the court, creditors and shareholders in achieving the objectives of restructuring. It demonstrates that the current legal framework in Lithuania does not ensure the sufficiently early, flexible and confidential resolution of financial difficulties, while the mandatory pre-trial procedure for initiating restructuring proceedings may constitute a significant obstacle to obtaining the statutory protection necessary to overcome financial difficulties. The dissertation argues that different restructuring frameworks should apply depending on whether the undertaking is solvent or insolvent. Solvent undertakings experiencing financial difficulties should have access to preventive restructuring frameworks characterised by minimal court involvement. By

contrast, the restructuring of insolvent undertakings should remain subject to judicial supervision, with restructuring cases being examined in non-contentious proceedings. The legal status of creditors and shareholders in restructuring proceedings should likewise differ depending on whether the restructuring proceedings concern a solvent or an insolvent undertaking. Finally, the dissertation puts forward proposals aimed at enhancing the clarity, consistency and practical effectiveness of the restructuring process.

Audronė Balsiukienė

VEIKSMINGO RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESO UŽTIRKINIMO PROBLEMOS

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, Vilnius
Puslapis internete www.mruni.eu
El. paštas roffice@mruni.eu
Tiražas 20 egz.

Parengė spaudai MB „Arhela“

Spausdino UAB „Ciklonas“
Žirmūnų g. 68, LT-09124, Vilnius
El. p. info@ciklonas.lt
https://ciklonas.lt/